

Regeringens proposition

1981/82:158

om kyrkofonden och ekonomisk utjämning inom svenska kyrkan

beslutad den 18 mars 1982.

Regeringen föreslår riksdagen att för sin del anta de förslag som tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar
THORBJÖRN FÄLLDIN

KARL BOO

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ett enhetligt system för ekonomisk utjämning inom svenska kyrkan genom kyrkofonden. Detta avses från den 1 januari 1983 ersätta både det statliga skatteutjämningssystemet för de kyrkliga kommunerna och den utjämning av vissa lönekostnader som nu sker via kyrkofonden.

Systemet bygger liksom den kommunala skatteutjämningen på en skattekraftsgaranti, men av de kostnadsfaktorer som ingår i grundgarantin för kommunerna har endast de geografiskt betingade bedömts vara tillämpliga på den kyrkliga sidan. Garantin kompletteras därför med en särskild kostnadsfaktor enligt vissa schabloner, som har visats öka utjämningseffekten väsentligt till begränsad kostnad. Finansieringen förutsätts ske främst genom den allmänna kyrkoavgiften, som får höjas men inte ändras till konstruktionen. Vidare föreslås att en särskild kyrkoavgift läggs på pastoratens lönetillgångar, med fasta procenttal för olika egendomsslag, bestämda för hela riket och för flera år. Den hittillsvarande avräkningen mellan kyrkofonden och pastoraten beträffande lönetillgångarna föreslås avskaffad.

Eftersom svenska kyrkan får ett ökat eget ansvar för den ekonomiska utjämningen, föreslås att lägsta skattekraftsgaranti skall stanna vid 98 %, inte 103 % som i grundgarantin för kommunerna. Statsbidrag bör utgå med 88 milj. kr. för år 1983.

Systemet avses bli reviderat med samma intervaller som den kommunala skatteutjämningen. Till den första revisionen omkring år 1985 skall bl. a. en analys av de kyrkokommunala kostnaderna genomföras.

Om kyrkofonden föreslås även att den i ökad utsträckning får finansiera

rikskyrkliga ändamål och att den ges en styrelse med ordförande och tre ledamöter utsedda av regeringen och tre ledamöter valda av allmänt kyrkomöte.

Förslagen förutsätter ändringar i lagen (1970:940) om kyrkliga kostnader och i lagen (1979:362) om skatteutjämningsbidrag.

1. Förslag till**Lag om ändring i lagen (1970:940) om kyrkliga kostnader**

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1970:940) om kyrkliga kostnader

dels att 3, 4, 7 – 9 och 16 §§ skall upphöra att gälla,

dels att 2, 5, 6, 10 och 11 – 15 §§ skall betecknas 3, 11, 22, 12, 5, 6, 8, 9 respektive 23 §,

dels att 1, nya 5, nya 9 och nya 22 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas fjorton nya paragrafer 2, 4, 7, 10, 13 – 21 och 24 §§ samt närmast före 1, nya 5, nya 12, nya 15 och nya 22 §§ rubriker av nedan angivna lydelse.

Till följd härav kommer lagen att ha följande lydelse från och med den dag då denna lag träder i kraft.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***Inledande bestämmelser****1 §**

Pastorat och kyrkofonden bestrider kostnader för kyrkliga ändamål enligt denna lag.

I denna lag meddelas bestämmelser om fördelningen av vissa kyrkliga kostnader mellan kyrkliga kommuner och kyrkofonden.

2 §

Med kyrklig kommun förstås församling och kyrklig samfällighet som har beskattningsrätt.

3 §¹

Med pastorat förstås i denna lag territoriellt pastorat samt, i den mån regeringen och riksdagen beslutar det, icke-territoriellt pastorat.

Vad i lagen sägs om pastorat äger tillämpning även på kyrklig samfällighet, som utan att vara pastorat bildats för vården av sådana angelägenheter som avses i lagen.

Om indelning i pastorat beslutar regeringen.

4 §

Med bidragsår förstås det år under vilket utjämningsbidrag utgår enligt 15 – 21 §§.

Med skatteunderlag förstås antalet skattekronor enligt taxeringsnämnds beslut rörande taxeringen till kommunal inkomstskatt året före bidrags-

¹ Motsvarar nuvarande 2 §.

Nuvarande lydelse

Till kyrkofonden utger staten årligen i januari ersättning för prästerskapets till staten indragna tionde m. m. med 5 050 737 kronor.

Utöver vad som följer av 10 § och första stycket denna paragraf tillföres kyrkofonden

1. avkastning av kyrkofondsfastighet,
2. ränta och vinst på fondens tillgångar,
3. ränta och vinst på andra kapitaltillgångar enligt regeringens bestämmande.

Ur kyrkofonden bestrides

1. sådan kostnad för avlöningsförmåner till präst som regeringen och riksdagen bestämmer,
2. kostnad för pensionsförmån åt präst eller efterlevande till präst enligt bestämmelser som regeringen meddelar eller enligt avtal samt för försäkringsförmån som utgår för präst eller annan kyrkomusiker än skolkantor enligt statlig grupplivförsäkring,

Föreslagen lydelse

året, minskat med 20 procent av det antal skattekrönor som har påförts andra skattskyldiga än sådana som avses i 10 § 1 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt.

Med skattekraft förstås kvoten mellan den kyrkliga kommunens skatteunderlag och antalet i samma kommun kyrkobokförda invånare vid ingången av året före bidragsåret.

Med medelskattekraft förstås kvoten mellan skatteunderlaget för riket och antalet i riket kyrkobokförda invånare vid ingången av året före bidragsåret.

Statistiska centralbyrån fastställer medelskattekraften senast den 31 december året före bidragsåret.

Kyrkofonden**5 §¹**

Till kyrkofonden betalas

1. allmän och särskild kyrkoavgift enligt 12 – 14 §§.

2. ersättning av staten för prästerskapets indragna tionde m. m. med 5 050 737 kronor i januari månad varje år samt

3. statsbidrag som beviljas för ändamålet.

Kyrkofonden tillföres även avkastning av kyrkofondsfastighet samt ränta och vinst på fondens tillgångar och på andra kapitaltillgångar enligt regeringens bestämmande.

6 §²

Ur kyrkofonden bestrides

1. sådan kostnad för avlöningsförmåner till präst som regeringen och riksdagen bestämmer,
2. kostnad för pensionsförmån åt präst eller efterlevande till präst enligt bestämmelser som regeringen meddelar eller enligt avtal samt för försäkringsförmån som utgår för präst eller annan kyrkomusiker än skolkantor enligt statlig grupplivförsäkring,

¹ Senaste lydelse av nuvarande 11 § 1975:1323.

² Motsvarar nuvarande 12 §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3. förvaltningskostnad enligt regeringens och riksdagens bestämmande för stiftsnämnd och boställsnämnd samt för departement eller myndighet där kyrkliga frågor handlägges.

4. annan kostnad för kyrklig verksamhet enligt regeringens och riksdagens bestämmande.

5. anslag till extra utgifter med ett av regeringen och riksdagen bestämt belopp för år, vilket efter regeringens bestämmande får användas till kyrkliga ändamål.

7 §

Ur kyrkofonden betalas även allmänt, särskilt och extra utjämningsbidrag enligt 15 – 21 §§ samt kostnader för fondens förvaltning.

8 §¹

Lån ur kyrkofonden kan lämnas för åtgärd som syftar till rationalisering av driften av löneboställe eller prästlönefondsfastighet eller för sådant förvärv av jordbruksfastighet såsom löneboställe eller prästlönefondsfastighet, vilket syftar till rationalisering av det kyrkliga jordinnehavet i stiftet.

Kostnad för löneboställe eller prästlönefondsfastighet till följd av fastighetsbildningsförrättning eller företag enligt vattenlagen (1918:523), lagen (1939:608) om enskilda vägar eller anläggningslagen (1973:1149) skall i fråga om möjlighet till lån vara likställd med kostnad för sådan rationaliseringsåtgärd som anges i första stycket.

Närmare bestämmelser om lån ur kyrkofonden meddelas av regeringen.

9 §²

I den mån det behövs för utlåning enligt 13 §, får kyrkofonden upptaga lån.

I den mån det behövs för utlåning enligt 8 §, får kyrkofonden upptaga lån.

10 §

För kyrkofonden skall finnas en styrelse. Denna skall bestå av en ordförande och sex andra ledamöter. För ledamöterna skall finnas lika många ersättare. Ordföranden och tre ledamöter samt ersättare för dem utses för tre år av regeringen. Tre ledamöter samt ersättare för dem utses av allmänt kyrkomöte.

¹ Motsvarar nuvarande 13 §.

² Motsvarar nuvarande 14 §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §¹

Om förvaltningen av kyrkofonden meddelas bestämmelser av regeringen.

Kyrkoavgifter12 §²

Pastorat skall erlägga allmän kyrkoavgift till kyrkofonden. Avgiften utgår i förhållande till det antal skattekronor på vilket församlingsskatt beräknas.

Regeringen bestämmer för varje år det öretal för skattekrona, högst tjugo, med vilket avgiften skall erläggas. Öretalet bestämmes så, att kyrkofondens inkomster såvitt möjligt blir lika stora som dess utgifter.

13 §

Vid beräkningen av allmän kyrkoavgift enligt 12 § skall det antal skattekronor som hänförs sig till personer som inte är medlemmar i svenska kyrkan minskas med 70 procent.

Kyrkofondens styrelse skall före september månads utgång varje år avge förslag till regeringen om öretalet för den allmänna kyrkoavgiften under det följande året.

14 §

Pastorat som innehar lönetillgångar skall också varje år betala särskild kyrkoavgift till kyrkofonden. Avgiften utgår i förhållande till vad som kan anses utgöra skäligen avkastning av tillgångarna.

Pastorats lönetillgångar är löneboställen och prästlönefonder samt andelar i prästlönejordsfond och prästlönefondsfastigheter.

Regeringen meddelar närmare föreskrifter om beräkning av den särskilda kyrkoavgiften.

Utjämningsbidrag

15 §

Till kyrklig kommun utgår allmänt utjämningsbidrag om skatteunderlaget understiger det som motsvarar den tillförsäkrade skattekraften enligt

¹ Motsvarar nuvarande 5 §.

² Motsvarar nuvarande 10 §.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

17 §. Bidraget utgår med ett belopp som motsvarar produkten av det enligt 16 § beräknade tillskottet av skatteunderlag och skattesatsen för bidragsåret.

16 §

Tillskott av skatteunderlag utgör skillnaden mellan det skatteunderlag som motsvarar den tillförsäkrade skattekraften enligt 17 § och den kyrkliga kommunens skatteunderlag.

För kyrklig samfällighet skall tillskottet av skatteunderlag utgöra summan av de tillskott som utgår eller skulle ha utgått till församlingarna enligt första stycket.

Tillskott av skatteunderlag avrundas till närmaste hela tusental skatte-kronor varvid 500 skatte-kronor avrundas uppåt.

17 §

För kyrkliga kommuner gäller nedan angiven skattekraft i procent av medelskattekraften som garanti.

Kyrkliga kommuner i:

*Garanterad
skattekraft i
procent av medel-
skattekraften:*

<i>Stockholms län</i>	<i>101</i>
<i>Uppsala län</i>	<i>98</i>
<i>Södermanlands län</i>	<i>98</i>
<i>Östergötlands län</i>	<i>98</i>
<i>Jönköpings län</i>	<i>98</i>
<i>Kronobergs län</i>	<i>98</i>
<i>Kalmar län utom</i>	<i>98</i>
<i>Mörbylånga och</i>	
<i>Borgholms kommuner</i>	
<i>Mörbylånga och</i>	<i>101</i>
<i>Borgholms kommuner</i>	
<i>Gotlands län</i>	<i>104</i>
<i>Blekinge län</i>	<i>98</i>
<i>Kristianstads län</i>	<i>98</i>
<i>Malmöhus län</i>	<i>98</i>
<i>Hallands län</i>	<i>98</i>
<i>Göteborgs och Bohus län</i>	<i>98</i>
<i>Älvsborgs län</i>	<i>98</i>

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

<i>Skaraborgs län</i>	98
<i>Värmlands län</i>	98
<i>Örebro län</i>	98
<i>Västmanlands län</i>	98
<i>Kopparbergs län</i>	101
<i>Gävleborgs län</i>	101
<i>Västernorrlands län</i>	104
<i>Jämtlands län</i>	107
<i>Västerbottens län</i>	110
<i>Bodens, Haparanda,</i>	110
<i>Kalix, Luleå, Piteå</i>	
<i>och Älvsbyns kommuner</i>	
<i>Arvidsjaurs kommun</i>	113
<i>Arjeplogs kommun</i>	116
<i>Gällivare, Jokkmokks,</i>	119
<i>Kiruna, Pajala, Över-</i>	
<i>kalix och Övertorneå kommuner</i>	

18 §

Till pastorat utgår årligen särskilt utjämningsbidrag med dels ett av regeringen bestämt belopp för varje inom pastoratet inrättad tjänst som församlingspräst och dels, om pastoratet har fått tillskott ur kyrkofonden under åren 1978–1981, en fjärdedel av dessa belopp.

Församlingspräst är domprost, kyrkoherde, komminister, kyrkoadjunkt eller annan präst som regeringen bestämmer.

19 §

Kyrkofondens styrelse får inskränka utbetalningen av bidrag om dessa kan leda till en sänkning av en kyrklig kommuns utdebitering under en av regeringen fastställd nivå, vilken dock inte får sättas högre än 20 öre över rikets medelutdebitering av församlingsskatt.

20 §

Kyrkofondens styrelse kan bevilja en kyrklig kommun extra utjämningsbidrag i enlighet med föreskrifter som meddelas av regeringen.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §

Vid indelningsändring som berör kyrklig kommun beslutar regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer om fördelningen av bidragsbelopp.

Övriga bestämmelser

22 §¹

Pastorat svarar för kostnad för avlöningsförmåner åt församlingspräst och kyrkomusiker, *om ej annat följer av 8 eller 12 §.*

Församlingspräst är domprost, kyrkoherde, komminister, kyrkoadjunkt eller annan präst som regeringen bestämmer.

Pastorat svarar för kostnad för avlöningsförmåner åt församlingspräst och kyrkomusiker.

23 §²

Pastorat skall tillhandahålla ordinarie församlingspräst tjänstebostad på prästgård eller i bostadslägenhet på annan fastighet, om regeringen bestämmer det.

Kostnad för tjänstebostad bestrides av pastoratet. Tjänstebostadshyra som församlingspräst betalar tillfaller pastoratet.

24 §

Kyrkofondens styrelse fastställer för varje kyrklig kommun tillskott av skatteunderlag, allmän och särskild kyrkoavgift samt särskilt utjämningsbidrag. Styrelsen skall meddela dessa uppgifter senast den 25 januari bidragsåret.

Till ledning för det kyrkokommunala budgetarbetet skall kyrkofondens styrelse senast den 10 september året före bidragsåret meddela de kyrkliga kommunerna preliminära uppgifter om tillskott av skatteunderlag samt belopp för allmän kyrkoavgift och särskilt utjämningsbidrag.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfa-

¹ Senaste lydelse av nuvarande 6 § 1975:1323.

² Motsvarar nuvarande 15 §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

rande vid den slutliga avräkning mellan pastorat och kyrkofonden för år 1982 som sker år 1983.

3. Samliga ledamöter i kyrkofondens styrelse och ersättare för dem utses första gången av regeringen. Tre ledamöter och ersättare för dem förordnas därvid för tiden intill dess allmänt kyrkomöte har utsett ledamöter och ersättare enligt 10 §.

4. Vid beräkning för bidragsåret 1983 skall antalet skattekrönor enligt taxeringsnämnds beslut vid 1982 års taxering omräknas till det antal som kan beräknas ha påförts, om grundavdraget enligt 48 § 2 mom. första stycket kommunalskattelagen (1928:370) hade uppgått till 7 000 kronor vid nämnda taxering och vad i 4 § andra – fjärde styckena sägs tillämpas på det sålunda beräknade antalet skattekrönor.

2. Förslag till

Lag om ändring i lagen (1979:362) om skatteutjämningsbidrag

Härigenom föreskrivs att 1, 3 och 9 §§ lagen (1979:362) om skatteutjämningsbidrag skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Landstingskommun, kommun, församling, pastorat och annan kyrklig samfällighet som har beskattningsrätt kan få skatteutjämningsbidrag enligt denna lag.

Föreslagen lydelse

1 §

Landstingskommun och kommun kan få skatteutjämningsbidrag enligt denna lag.

3 §¹

Till landstingskommun och kommun utgår skatteutjämningsbidrag om skatteunderlaget understiger det skatteunderlag som motsvarar den tillförsäkrade skattekraften enligt 7 och 8 §§. Bidraget utgår med ett belopp som motsvarar produkten av det enligt 4 § beräknade tillskottet av skatteunderlag och skattesatsen för bidragsåret.

Skatteutjämningsbidrag utgår om skatteunderlaget understiger det skatteunderlag som motsvarar den tillförsäkrade skattekraften enligt 7 och 8 §§. Bidraget utgår med ett belopp som motsvarar produkten av det enligt 4 § beräknade tillskottet av skatteunderlag och skattesatsen för bidragsåret.

Till församling, pastorat och annan kyrklig samfällighet utgår skatteutjämningsbidrag med det belopp som enligt förordningen (1965:268) om skatteutjämningsbidrag har utgått för bidragsåret 1973 med fem procents årlig ökning.

För bidragsåret 1982 skall dock skatteutjämningsbidrag utgå med 60 procent av det belopp som utgår för bidragsåret 1981. Vidare skall för bidragsåret 1982 bidrag som understiger 5 000 kr. inte utbetalas.

¹ Senaste lydelse 1980:1031.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om tillämpningen av bestämmelserna i 7 § vid indelningsändring som berör landstingskommun eller kommun.

Vid indelningsändring som berör församling, pastorat och annan kyrklig samfällighet bestämmer regeringen hur utgående bidragsbelopp skall fördelas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

Utdrag
PROTOKOLI.
vid regeringssammanträde
1982-03-18

Närvarande: Statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Wikström, Friggebo, Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Petri, Eliasson, Gustafsson, Elmstedt, Tillander, Ahrland, Molin

Föredragande: statsrådet Boo

Proposition om kyrkofonden och ekonomisk utjämning inom svenska kyrkan

1. Inledning

Ekonomisk utjämning mellan kyrkliga kommuner sker i dag enligt två skilda system. Det ena bygger på kyrkofonden och tar sikte på pastoratens kostnader för löner till präster och kyrkomusiker. Tillskotten från kyrkofonden grundas på en avräkning mellan pastoratens lönekostnader och deras intäkter av lönetillgångar. Finansieringen sker främst genom den allmänna kyrkoavgiften som tas ut av pastoraten. Det andra systemet infördes i anslutning till 1965 års reform beträffande kommunal skatteutjämning. Det innebär att staten betalar ut skatteutjämningsbidrag till kyrkliga kommuner.

År 1980 beslöt riksdagen att reducera de statliga skatteutjämningsbidragen till kyrkliga kommuner med 40 % vilket innebar en minskning med över 50 milj. kr.

Riksdagen beslöt vidare under år 1981 om ändringar i det kommunala skatteunderlaget. Så skall vid beräkning av förskott för år 1982 intäkterna från juridiska personer reduceras med 20 %. Vidare skall en omräkning ske med hänsyn till att grundavdraget vid taxeringen till kommunal inkomstskatt har höjts. Härigenom minskar de kyrkliga kommunernas skatteintäkter med omkring 90 milj. kr. I årets budgetproposition föreslås att reduktionen av underlaget för juridiska personer permanentas och omräkningen till ett höjt grundavdrag göres även år 1983.

Till följd av reformer inom taxeringsförfarandet har sättet för avräkning mellan pastoraten och kyrkofonden, vilket redan tidigare var ytterst komplicerat, blivit omöjligt att tillämpa i oförändrad form.

Riksdagen uttalade i samband med 1980 års beslut att man borde utreda möjligheten att konstruera ett enhetligt utjämningsystem för de kyrkliga kommunerna som ersätter de båda nu existerande. Med beaktande härav och då nuvarande utformning inte kan anses svara mot de kyrkliga kommunernas aktuella behov beslöt regeringen att tillkalla en särskild utredare¹ (Kn 1980:05), kyrkofondsutredningen, med uppdrag att utreda kyrkofondens användning för ekonomisk utjämning mellan kyrkliga kommuner m. m.

Utredningen överlämnade i oktober 1981 betänkandet (SOU 1981:88) Ekonomisk utjämning inom svenska kyrkan samt (SOU 1981:89) bilagor. En sammanfattning av utredningens överväganden och förslag bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1* och det författningsutkast som läggs fram i betänkandet som *bilaga 2*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanser och en sammanställning av deras yttranden bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3*.

2 Föredragandens överväganden

2.1 Bakgrund

2.1.1 Allmänt

Svenska kyrkans församlingar betecknas som kyrkliga kommuner. Deras förhållanden regleras i lagen (1961:436) om församlingsstyrelse (omtryckt 1976:500, ändrad senast 1981:558). För skötseln av sina angelägenheter får församlingarna ta ut skatt, kallad församlingsskatt. Den utgår som kommunal inkomstskatt och erläggs av alla skattskyldiga fysiska och juridiska personer. Även juridiska personer och de fysiska personer, som inte tillhör svenska kyrkan, är alltså i princip skyldiga att betala församlingsskatt. De fysiska personer som inte tillhör svenska kyrkan betalar dock bara 30 % av skatten, den s. k. dissenterskatten.

Församlingsskatten är församlingarnas största inkomstkälla. Den utgör ca 70 % av samtliga inkomster. Bland församlingarnas utgifter kan nämnas löner och pensioner åt kyrkokommunal personal samt kostnader för vård och förvaltning av kyrkor och församlingskommunala byggnader.

För vissa i författning särskilt angivna angelägenheter bildar en eller flera församlingar ett pastorat. Indelningen beslutas av regeringen. Det ankommer på pastoraten att svara för kostnaderna för löner åt församlingspräster och kyrkomusiker, att tillhandahålla prästgård eller annan tjänstebostad som skall finnas för präst samt att förvalta viss inkomstgivande fast egendom, löneboställen, med undantag av tillhörande skog. Pastoraten har också ett ansvar för kyrkobokföringen. Ett pastorat som består av flera församlingar utgör en obligatorisk kyrklig samfällighet för pastoratsangelägenheterna.

¹ Justitierådet Fredrik Sterzel.

Under vissa förutsättningar kan församlingar även i andra fall gå samman i en kyrklig samfällighet för skötseln av en eller flera församlingsangelägenheter av ekonomisk natur. I Stockholm och Göteborg utgör de territoriella församlingarna kyrklig samfällighet enligt särskilda bestämmelser i församlingsstyrelselagen.

Genom bildande av en kyrklig samfällighet kan vissa eller samtliga kostnader utjämnas mellan de församlingar som ingår i samfälligheten. Den kostnadsutjämning som kan åstadkommas på detta sätt har dock en begränsad geografisk räckvidd.

2.1.2 Kyrkofondens utjämningsfunktion

Kyrkofonden intar en central ställning inom den kyrkliga ekonomin. Den tillkom i samband med 1910 års prästlönereglering. Till en början användes fonden uteslutande till kostnader för avlöning och pension åt församlingspräster, men dess användningsområde har sedan successivt vidgats. Den har f. n. två huvuduppgifter, dels att fungera som en kostnadsutjämningsfond för pastoraten när det gäller deras kostnader för präst- och kyrkomusikerlöner, dels att svara för vissa kostnader i svenska kyrkan, som inte hänför sig till ett bestämt pastorat. Totalt omsätter kyrkofonden ca 250 milj. kr. per år.

Nuvarande bestämmelser om kyrkofonden finns i lagen (1970:940) om kyrkliga kostnader (ändrad senast 1975:1323), vilken är av kyrkolags natur. Till lagen ansluter kungörelsen (1971:861) om kyrkliga kostnader (ändrad senast 1974:631). Dessa författningar trädde i kraft den 1 januari 1972.

Sin viktigaste funktion har kyrkofonden alltså inom det prästerliga avlöningssystemet. Biskoparna och vissa präster avlönas direkt från kyrkofonden. Kostnaden för pensionsförmåner åt präster eller efterlevande till präster betalas också ur kyrkofonden liksom en del arvoden till präster och till icke prästvigda tjänstebiträden åt präster.

Avlöningskostnaderna för församlingsprästerna – kyrkoherde, komminister och kyrkoadjunkt – och för kyrkomusiker bestrids i princip av de pastorat där de är anställda. För dessa kostnader skall pastoratet i första hand använda den s. k. nettoavkastningen (80 % av vinsten) av sina präst- och kyrkomusikerlönstillgångar, dvs. större delen av vinsten från löneboställen, prästlönefonder, eventuella andelar i stiftets prästlön ejordsfond och prästlön ejordsfastigheter samt det s. k. boställskapitalet. I det fåtal fall, där nettoavkastningen är så stor att det blir överskott sedan lönerna betalats, skall pastoratet inleverera detta överskott till kyrkofonden. Om nettoavkastningen inte täcker avlöningskostnaderna, skall pastoratet ta i anspråk utdebiterade medel intill ett visst öretal per skattekrona. Detta är maximerat till dubbla beloppet av det öretal som regeringen årligen bestämmer för den s. k. allmänna kyrkoavgiften, dock högst 20 öre per skattekrona. Fordras ytterligare medel till präst- och kyrkomusikerlönerna, får pastoratet tillskott ur kyrkofonden.

Tillskotten till pastoraten för deras präst- och kyrkomusikerlöner är en av kyrkofondens stora utgiftsposter. Vid den slutliga avräkningen för år 1980 uppgick tillskotten till pastoraten till 54,4 milj. kr. I övrigt svarar kyrkofonden för de förutnämnda löne- och pensionskostnaderna och bidrar till finansieringen av domkapitel och stiftsnämnder samt vissa rikskyrkliga och andra ändamål enligt beslut som har fattats av riksdagen och regeringen. Kyrkofondens främsta inkomstkälla är den allmänna kyrkoavgiften, som samtliga pastorat skall betala med det antal ören per skattekrona i pastoratet som regeringen fastställer för varje år. Avgiften är f. n. 10 öre. Pastoraten finansierar avgiften genom utdebiteringen av församlingsskatt. Vid bokslutet år 1981 tillförde den kyrkofonden 229,5 milj. kr.

Varje år sker en avräkning mellan pastoraten och kyrkofonden. Därvid fastställs bl. a. hur stor nettoavkastning varje pastorat har haft av sina präst- och kyrkomusikerlönstillgångar samt storleken av pastoratets lönekostnader. Vidare fastställs pastoratets rätt till tillskott ur kyrkofonden och den kyrkoavgift som pastoratet skall betala. Avräkningen är varje år dels slutlig, avseende närmast föregående kalenderår, dels preliminär, avseende året efter avräkningsåret. Avräkningen ombesörjs av stiftsnämnderna och – för pastoraten i Stockholms stift – av kammarkollegiet. Den grundar sig på uppgifter från pastoraten. Vidare skall länsstyrelserna årligen inom vissa angivna tider lämna stiftsnämnderna och kammarkollegiet uppgift för varje pastorat om det antal skattekronor på vilket församlingsskatt för närmast föregående kalenderår skall beräknas. Avräkningsförfarandet skall vara avslutat före den 22 september. Genom 1979 års taxeringsreform har taxeringsperioden förlängts. Länsstyrelserna har därför inte möjlighet att lämna definitiva uppgifter före nämnda dag. Avräkningen har därför fr. o. m. år 1979, i enlighet med utfärdade förordningar (1979:770, 1980:672), grundats på det uppskattade taxeringsutfallet.

Vissa klockar- och organisttjänster var tidigare förenade med rätt till boställsjord. Genom 1938 års klockarboställslag, som numera är upphävd, avvecklades denna rätt. Ett mindre antal förhållandevis stora och värdefulla boställen fördes över till kyrkofonden som klockarhemman. De utgör numera s. k. kyrkofondsfastigheter och förvaltas av stiftsnämnderna. I de flesta fallen övertogs emellertid boställena av resp. församlingar med äganderätt. Församlingarna fick fritt disponera över dem som församlingskommunal egendom. I vederlag fick kyrkofonden resp. församlingarna ikläda sig ansvar för ett på visst sätt fastställt kapitalvärde av den överförda fastigheten, det s. k. boställskapitalet. För detta har de att årligen erlägga s. k. boställsränta till pastoratet enligt en av stiftsnämnden bestämd avkastningsprocent. Bestämmelserna härom finns i kungörelsen (1950:413) ang. lönetillgångar vid kyrkomusikertjänst (senast ändrad 1971:864). Boställskapitalet skulle omräknas efter varje fastighetstaxering på grundval av det enhetsvärde på åker av viss beskaffenhet som länsstyrelsen fastställer för varje församling. Till följd av ändring fr. o. m. år 1975 i taxeringssystemet

har länsstyrelserna inte längre underlag för att kunna fastställa sådana enhetsvärden. Genom lagen (1975:363) med provisoriska bestämmelser om beräkning av boställsränta anvisades i stället en beräkningsmetod, som ligger till grund för beräkningen av boställsräntan åren 1976–1981.

Genom beslut den 24 juli 1975 gav regeringen kammarkollegiet uppdrag att se över systemet med klockarboställskapital och boställsränta. I första hand borde möjligheterna att avveckla systemet övervägas. Kammarkollegiet avgav den 9 juni 1977 ett förslag till avveckling, som i huvudsak grundade sig på en av f. d. kammarrådet Erik Åberg utarbetad promemoria i ämnet.

Förslaget går ut på att församling, som svarar för boställsränta, skall betala in kapitalets värde i pengar till det pastorat som svarar för motsvarande kyrkomusikers avlöning. Inbetalningen skall ske under en femårsperiod med lika belopp varje år. Det inbetalade kapitalet skall i pastoratet bilda en fond för kyrkomusikers avlöning. Motsvarande skall även gälla för det boställskapital, för vilket kyrkofonden svarar. För den händelse församling därvid behöver öka sin utdebitering med minst 20 öre för skattekrona och har en utdebitering till minst en krona för skattekrona förelås att bidrag skall kunna utgå ur kyrkofonden.

2.1.3 Skatteutjämningsbidrag till kyrkliga kommuner

År 1980 fanns 2 570 församlingar i landet, varav mer än hälften hade mindre än 1 000 invånare. I ett femtiotal församlingar understeg invånarantalet t. o. m. 100.

Genom förordningen (1965:268) om skatteutjämningsbidrag erhöll kommuner, landstingskommuner och kyrkliga kommuner (församlingar, pastorat och andra kyrkliga samfälligheter) fr. o. m. år 1966 statliga skatteutjämningsbidrag om deras skattekraft understeg en viss andel av medelskattekraften i riket. För beräkning av dessa tillskott av skatteunderlag vid brist på skattekraft indelades landet i tre skattekraftsområden. I likhet med kommunerna tillfördes de kyrkliga kommunerna skatteunderlag av staten, så att skatteunderlaget skulle motsvara 90 % av rikets medelskattekraft i skattekraftsområde 1, 110 % i skattekraftsområde 2 och 125 % i skattekraftsområde 3. Skattekraftsområde 1 omfattade hela södra och större delen av mellersta Sverige, skattekraftsområde 2 övriga delar av landet med undantag av Norrbottens län och vissa delar av Västerbottens län som utgjorde skattekraftsområde 3.

Bidragssystemet för kommunerna kompletterades med vissa regler om utdebiteringen som inte gällde för de kyrkliga kommunerna.

Om två eller flera församlingar ingick i ett pastorat eller annan kyrklig samfällighet, som ägde beskattningsrätt, skulle tillskottet av skatteunderlag till den kyrkliga samfälligheten utgöra summan av tillskotten till församlingarna.

På samma sätt som för kommuner och landstingskommuner framräknades skatteutjämningsbidragen för de kyrkliga kommunerna genom att tillskottet av skatteunderlag multiplicerades med den fastställda skattesatsen för bidragsåret i resp. kyrklig kommun.

Skatteutjämningsystemet reformerades med verkan fr. o. m. år 1974. Principerna om tillskott av skatteunderlag upp till viss andel av medelskattekraften ändrades inte för kommuner och landstingskommuner enligt den nya lagen (1973:433) om skatteutjämningsbidrag. Däremot utökades antalet skattekraftsområden till sex och procentsatserna ändrades till 95, 100, 110, 115, 120, 130 % i resp. klasser.

För de kyrkliga kommunernas del innebar reformen den viktiga förändringen att de inte längre inordnades i systemet med skattekraftsklasser anknutna till medelskattekraften. I stället fick de kyrkliga kommunerna behålla de bidrag i kronor räknat som utgick till dem år 1973. Kretsen av bidragsberättigade låstes alltså fast vid förhållandena år 1973. För att i viss mån göra bidragen värdebeständiga uppräknas beloppen årligen med 5 %.

Den revision av skatteutjämningsystemet som genomfördes fr. o. m. år 1974 betraktades som ett provisorium tills resultatet av utredningen om kommunernas ekonomi förelåg. Arbetet i 1976 års kommunalekonomiska utredning (KEU 76) omfattade enligt direktiven den kommunala och landstingskommunala verksamheten. Däremot berördes inte den kyrkokommunala verksamheten av utredningsuppdraget. Någon ändring av gällande bestämmelser om skatteutjämningsbidrag till kyrkliga kommuner föreslogs därför inte heller av KEU 76. Förslaget ledde emellertid till nuvarande skatteutjämningsystem för kommuner och landstingskommuner. Dessa indelas i tolv skattekraftsklasser, från 103 % upp till 136 % av medelskattekraften. Den grundgaranti som därvid erhålls kompletterades med tillägg eller avdag för kommuninvånarnas åldersstruktur. Ingen kommun eller landstingskommun får lägre total garanti än 100 % av medelskattekraften. Jämfört med 1979 års förhållanden har den totala garantin ökat med minst 1 % av medelskattekraften.

Skatteutjämningsreformen får fullt genomslag år 1982. Jämfört med de skatteutjämningsbidrag som utgick år 1979 kommer den fullt genomförda skatteutjämningsreformen att innebära en ökad överföring av skatteutjämningsbidrag till kommuner och landstingskommuner på ca 2 875 milj. kr. räknat på 1978 års skatteunderlag. Ökningen fördelar sig jämnt på kommuner och landstingskommuner och genomförs i tre steg åren 1980–1982.

Någon ändring kom inte till stånd såvitt avser de kyrkliga kommunerna, utan 1974 års regler överflyttades oförändrade till den nya lagen om skatteutjämningsbidrag (1979:362).

För år 1981 uppgick det totala skatteutjämningsbidraget till kyrkliga kommuner till 137,8 milj. kr. Totalt sett för hela riket har skatteutjämnings-

bidraget relativt ringa betydelse, endast 5,4 öre/skr, vilket motsvarar 5 % av utdebiteringsbehovet. Betydelsen varierar dock starkt mellan länen från 0,2 öre/skr i Stockholms län till 23,9 öre/skr i Jämtlands län. Störst betydelse har bidraget i de fyra nordligaste länen och på Gotland. Sett på församlingsnivå har bidraget relativt stor betydelse för en tredjedel av samtliga församlingar, mer än 25 öre/skr, och mycket stor betydelse för ett mindre antal, mer än 1 kr/skr i 18 församlingar. Flertalet församlingar som uppbär skatteutjämningsbidrag (87 %) har en skattesats som överstiger medelutdebiteringen (1:02 kr/skr). Församlingar med stort utdebiteringsbehov har högt skatteutjämningsbidrag. Sålunda uppbär 118 församlingar med en skattesats överstigande 1:50 kr/skr bidrag med mer än 50 öre/skr. Skatteutjämningsbidraget har störst betydelse för små församlingar och minskar relativt sett med ökande invånarantal. På grund av att bidragskonstruktionen kommit att låsas vid år 1973 har senare förändringar av de kyrkliga kommunernas skattekraft inte kommit att beaktas. Härigenom har vissa kyrkliga kommuner kommit att få mindre bidrag än vad deras skattekraft och invånarantal bort berättiga dem till medan andra fått för stora bidrag.

I anledning av den s. k. besparingspropositionen (prop. 1980/81:20) beslöt riksdagen att det särskilda statliga skatteutjämningsbidraget till kyrkliga kommuner skulle reduceras. Beslutet innebar att bidrag för år 1982 skall utgå med 60 % av de bidrag som betalas ut år 1981. Vidare skall fr. o. m. år 1982 inte heller skatteutjämningsbidrag som understiger 5 000 kr. utbetalas. Vidare uttalades att det för de kyrkliga kommunerna borde i framtiden bara finnas ett system för utjämning av kostnader. Detta borde baseras på kyrkofonden.

Genom tidigare nämnda beslut av riksdagen under våren 1981 har vid beräkning av förskott av kommunalskatt för år 1982 grundavdraget höjts från 6 000 kr. till 7 000 kr. och intäkterna för juridiska personer reducerats med 20 %. De kyrkliga kommunernas skatteintäkter beräknas härigenom att under år 1982 minskas med ytterligare 90 milj. kr.

För att förhindra att någon kyrklig kommun drabbas oskäligt hårt år 1982 av de vidtagna åtgärderna beträffande skatteutjämningsbidrag och skatteintäkter ges en särskild kompensation inom ramen för det extra skatteutjämningsbidrag, som betalas ut år 1982. Denna särskilda kompensation ges utan föregående ansökan och innebär att inte någon kyrklig kommun får en intäktsminskning med mer än vad som motsvarar 20 öre/skr. Kompensation lämnas för hela den del av bortfallet som överstiger 20 öre/skr.

Ändringen i bidragsbestämmelserna innebär att de totala skatteutjämningsbidragen till kyrkliga kommuner som uppgår till ca 138 milj. kr. år 1981 kommer att bli ca 82 milj. kr. år 1982. Den särskilda kompensationen för år 1982 kan beräknas uppgå till ca 5 milj. kr.

Medelutdebiteringen för år 1982 uppgår till 1:04 kr/skr.

2.2 Ett nytt utjämningsystem

Ett förslag till ett nytt, enhetligt utjämningsystem för de kyrkliga kommunerna har utarbetats av kyrkofondsutredningen i överensstämmelse med riksdagens önskemål 1980. Förslaget omfattar fyra huvudkomponenter: den allmänna kyrkoavgiften, en skattekraftsgaranti, en särskild kyrkoavgift på pastoratens lönetillgångar samt en särskild kostnadsfaktor. Den sistnämnda består av ett belopp på grundval av varje prästtjänst i pastoraten samt en viss andel av de hittillsvarande tillskotten ur kyrkofonden. Avräkningen mellan kyrkofonden och pastoraten förutsätts bli avskaffad. Utredningen betonar att alla de fyra huvudkomponenterna är nödvändiga men att envar av dem kan varieras. I sina analyser av systemets utfall har utredningen räknat med ett statsbidrag till kyrkofonden med samma belopp som betalas ut till de kyrkliga kommunerna i skatteutjämningsbidrag 1982.

Särskild vikt har lagts vid att systemet skall kunna datoranpassas samt administreras så enkelt som möjligt. Det förutsätts enligt utredningen bli föremål för översyn och revision parallellt med det kommunala skatteutjämningsystemet, första gången omkring år 1985. Kyrkofonden föreslås få en styrelse med företrädare för staten och svenska kyrkan. Under tiden fram till den första revisionen av systemet förutsätter utredningen ett fortsatt utredningsarbete som främst tar sikte på att analysera de kyrkokommunala kostnaderna och finna former för att närmare beakta dessa inom systemets ram.

Vid remissbehandlingen har behovet av bättre ekonomisk utjämning mellan de kyrkliga kommunerna lämnats obestritt. Allmän enighet har också visat sig råda om att de nuvarande förhållandena är otillfredsställande både genom att många kyrkliga kommuner, ofta med hög utdebitering, saknar tillräcklig ekonomisk bärkraft och genom att de nu tillämpade utjämningsystemen har väsentliga tekniska brister. En klar majoritet, 47 remissinstanser, tillstyrker eller lämnar utan erinran att en reform genomförs den 1 januari 1983 på grundval av kyrkofondsutredningens förslag. En reform avstyrks av 24 instanser, däribland styrelsen för Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund.

Styrelsen har emellertid också överlämnat 30 yttranden som inhämtats genom underremisser. Av dessa tillstyrker 21 medan 9 avstyrker.

För egen del vill jag anföra följande.

Den nuvarande ordningen för att åstadkomma ekonomisk utjämning mellan de kyrkliga kommunerna har stora brister. Den svarar inte mot de aktuella behoven. Redan förekomsten av två skilda system utan koordinering innebär en avsevärd nackdel. Mot den utjämning av vissa lönekostnader som sker genom kyrkofonden kan bl. a. anmärkas, att avräkningen med pastoraten är utomordentligt omständlig och dessutom inte längre är tekniskt förenlig med taxerings- och uppbördsförfarandet. Det statliga skatteutjämningsbidraget till kyrkliga kommuner har inte följt utvecklingen av det

borgerligt kommunala skatteutjämningsystemet. Det har låsts fast vid 1973 års krets av bidragsberättigade och vid den dåvarande beloppsnivån med en femprocentig uppräkningsom året. Dessa förhållanden innebär omotiverade nackdelar på vissa håll och fördelar på andra håll.

Om de nu tillämpade systemens brister råder allmän enighet, såsom remissyttranden över kyrkofondsutredningens förslag visar. Det måste emellertid uppmärksammas att bristerna har blivit väsentligt mera kännbara än tidigare genom riksdagens förut redovisade beslut att minska både skatteutjämningsbidraget och skatteunderlaget från den 1 januari 1982. Detta framhålls också av utredningen. Beslut om skattesatserna för år 1982 hade emellertid ännu inte fattats då betänkandet färdigställdes. Vid ett ställningstagande i dag måste man därför tänka på att läget för år 1982 är sämre än det som utredningen har tecknat och som alltså hänför sig till år 1981. Följande tabell återger den kyrkliga skattesatsens spridning dels år 1981 i enlighet med kyrkofondsutredningens betänkande, dels år 1982 enligt de numera tillgängliga uppgifterna och dels för den händelse även det återstående statsbidraget skulle falla bort utan att kompenseras inom ramen för ett nytt utjämningsystem.

Skatte- satsens sprid- ning	Kyrklig skattesats, kr. per skattekrona					
	– 0.99	1.00– 1.24	1.25– 1.49	1.50– 1.74	1.75– 1.99	2.00–
under 1981	266	627	705	572	222	178
under 1982*	240	566	652	615	262	235
utan stats- bidrag	225	393	433	551	382	586

* Kyrkofondsutredningens uppgifter på raden "Red" (s. 58 och kap. 8) avser endast effekterna av skatteunderlagets reduktion (grundbidragen, de juridiska personerna) men inte de av statsbidragets sänkning. De faktiska uppgifterna om skattesatser 1982 blir därför ännu väsentligt sämre.

Dessa uppgifter visar klart att den nuvarande ordningen inte bara ger ett otillräckligt resultat utan också har en betydande sårbarhet. Redan den stora spridning av den kyrkliga skattesatsen som förekom 1981 var enligt min mening oacceptabelt stor, och förhållandena under innevarande år kan endast ses som ett provisorium i avvaktan på att ett bättre system införs. Uppenbart är att det för ett stort antal kyrkliga kommuner skulle innebära en utomordentlig påfrestning om någon reform inte kom till stånd.

Mot denna bakgrund ser jag det som en angelägenhet av stor vikt att nu få till stånd ett nytt och bättre system för ekonomisk utjämning mellan de kyrkliga kommunerna. Det är nödvändigt att skapa en stabilare grund för framtiden. Även svenska kyrkan måste räkna med att påverkas av de sparåtgärder, skattereformer etc. som utgör led i den ekonomiska politiken. Bristerna i de nuvarande utjämningssystemen har redan lett till allvarliga påfrestningar för många kyrkliga kommuner. Dessa problem måste finna en lösning. Det bör nämnas att de kyrkliga kommunerna hade undantagits från de åtgärder som för år 1983 vidtas för att begränsa det finansiella utrymmet i kommunsektorn.

Ett klart flertal av remissinstanserna anser att kyrkofondsutredningens förslag kan bilda grundval för en reform som kan genomföras den 1 januari 1983. Jag ansluter mig till denna bedömning. Till enskildheterna i förslaget återkommer jag i det följande. Jag vill nu endast uppehålla mig vid systemets grunder och vid de mera allmänna synpunkter som har kommit fram vid remissbehandlingen.

De två tyngsta komponenterna i förslaget är den allmänna kyrkoavgiften och skattekraftsgarantin. De svarar för de ojämförligt största intäkterna resp. utgifterna. Den allmänna kyrkoavgiften finns redan i dag. Inte heller skattekraftsgarantin är någon nyhet eftersom det statliga skatteutjämningsbidraget alltid har byggt på en sådan garanti. Denna har emellertid, som jag redan anmärkt, inte följt med utvecklingen av det borgerligt kommunala systemet. I direktiven till kyrkofondsutredningen har jag uttalat att skattekraften givetvis måste tillmätas grundläggande betydelse även för ett nytt utjämningssystem. Mot detta har invändningar i stort sett inte anförts vid remissbehandlingen. Kritiska synpunkter har framförts endast av styrelsen för Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund och i två av dess underremisser samt av Sveriges kyrkokommunala förening. Avgörande för om ett enhetligt utjämningssystem kan åstadkommas är om man kan avskaffa den nuvarande avräkningen mellan kyrkofonden och varje enskilt pastorat och i stället införa generella regler för beaktande av lönetillgångarna. Även i detta avseende har ett klart flertal av remissinstanserna ställt sig positiva, även om åtskilliga synpunkter har anförts på den närmare utformningen av utredningens förslag. Sålunda har det stora flertalet remissinstanser godtagit att avräkningsförfarandet slopas, medan endast sju har uttalat sig för att det behålls. Jag delar uppfattningen att avräkningen bör avskaffas. Härigenom vinnns en betydande administrativ förenkling och skapas själva grunden för ett effektivt, enhetligt utjämningssystem.

Som en ersättning för avräkningsförfarandet har kyrkofondsutredningen föreslagit att en särskild kyrkoavgift skall läggas på pastoratens lönetillgångar. Därutöver föreslås att ett bidrag skall utbetalas till pastoraten på grundval av deras lönekostnader samt att en viss del av de hittillsvarande tillskotten från kyrkofonden skall ges ut under perioden fram till den första revisionen av systemet. Dessa förslag bör ses som en helhet.

Konstruktionen innebär att man så långt som möjligt knyter an till den nuvarande ordningen. Jag ser stora fördelar i detta. Även om reformen otvivelaktigt blir genomgripande, utgår den i mycket från de nu tillämpade principerna. I det beräkningsalternativ som innebär den lägsta ambitionsnivån – 90 % skattekraftsgaranti och 13 öre i allmän kyrkoavgift – kan utredningens system ses som främst en modernisering och förenkling av de hittillsvarande principerna. Den allmänna kyrkoavgiften behålls men höjs några ören vilket regeringen kan besluta redan i dag. Skattekraftsgarantin återställs i stort sett till vad som avsågs från början i 1965 års förordning. Man upphäver låsningen vid 1973 års förhållanden. Kyrkofonden betalar ut tillskott och därutöver ett lönebidrag. Detta väger beloppsmässigt upp den särskilda kyrkoavgiften som ersätter avräkningen mellan kyrkofonden och pastoraten.

Man bör uppmärksamma denna anknytning till de hittillsvarande grunderna, då man nu tar ställning till en reform. Likaså måste man beakta den försämring av den ekonomiska utjämningen som inträdde vid årsskiftet samt utredningens omfattande resultatredovisning. Denna visar klart att totalbilden blir väsentligt bättre med det föreslagna systemet än med nuvarande ordning, även om man inte inriktar sig på den högsta ambitionsnivån.

Det är främst två anmärkningar av mera allmän räckvidd som förs fram i remissyttrandena. Den ena går ut på att det krävs förändringar i svenska kyrkans lokala organisation, helst en allmän strukturreform med inriktning på större och ekonomiskt mera bärkraftiga enheter. Den andra invändningen tar fasta på vad kyrkofondsutredningen själv har uttalat om behovet av ytterligare utredningsarbete, främst rörande de kyrkokommunala kostnaderna. Det ifrågasätts om inte ett beslut om ett nytt utjämningssystem bör uppskjutas tills denna utredning föreligger.

Det finns enligt min mening inte skäl att komplicera ställningstagandet nu genom att koppla samman det med svenska kyrkans i hög grad ömtåliga strukturfrågor. Dessa bör behandlas för sig. Jag återkommer till dem i det följande. Inte heller kan jag se någon anledning att uppskjuta ställningstagandet flera år i avvaktan på kyrkofondsutredningens analys av de kyrkokommunala kostnaderna. Man har redan under många år tillämpat ekonomisk utjämning utan att ha tillgång till en sådan analys. Även om här givetvis föreligger en brist, kan denna inte anses avgörande för möjligheten att tekniskt lägga om utjämningssystemet. I stället måste man beakta att det för många kyrkliga kommuner föreligger ett trängande behov av en snabb reform. Beslut bör sålunda enligt min mening nu fattas om en reform som genomförs den 1 januari 1983.

Om det fortsatta utredningsarbetet vill jag tillägga följande. Det är givetvis önskvärt att man snarast får till stånd en analys av de kyrkokommunala kostnaderna. Därigenom skapar man underlag för säkrare ekonomiska bedömningar på området. Man bör emellertid varken underskatta det utredningsarbete som krävs eller överskatta de omedelbara resultat som man

kan vinna för utjämningssystemet. Vad kyrkofondsutredningens andra arbetsetapp syftar till är främst att försöka efter det kommunala mönstret väga in vissa ytterligare kostnadsfaktorer i skattekraftsgarantin utöver de geografiskt betingade. Vid sidan härav kommer säkerligen att kvarstå ett behov av schablonbidrag till särskilda kostnadsslag av typ präst- och kyrkomusikerlöner, förvaltning av kyrkor etc. De schabloner som utredningen har tagit fram i denna etapp är väl ägnade att begagnas under en första period.

En väsentlig nyhet, som flera remissinstanser synes ha bedömt som den både principiellt och praktiskt viktigaste, är att svenska kyrkan själv förutsatts ta ett större ansvar än hittills för den ekonomiska utjämningen. Denna inställning har, som kyrkofondsutredningen har påpekat, kommit till uttryck både i statsmakernas ställningstagande år 1980 att minska skatteutjämningsbidragen och i utredningsdirektivens föreskrift att utjämningen via kyrkofonden skall finansieras genom den allmänna kyrkoavgiften. Att även det kyrkokommunala skatteunderlaget har reducerats genom 1981 års riksdagsbeslut har ökat de ekonomiska påfrestningarna. Det har medfört ett inkomstbortfall på totalt omkring 140 milj. kr. Statsmakernas inställning, som hänger samman med besparingspolitiken, måste ses som en av utgångspunkterna för ställningstagandet i detta ärende.

Det är enligt min mening ofrånkomligt att man inom svenska kyrkan kompenserar verkningarna av detta inkomstbortfall åtminstone delvis genom insatser för ett utjämningssystem. I annat fall kommer många kyrkliga kommuner att drabbas på ett sätt som inte är godtagbart. Vilka insatser som skäligen bör krävas i dagens läge diskuterar jag i nästföljande avsnitt. I detta sammanhang vill jag endast tillägga att jag inte saknar förståelse för synpunkten, att även de ekonomiskt svaga enheterna bör visa en solidaritet genom att överväga möjliga besparingar och rationaliseringar, även genom samfällighetsbildningar och andra ändringar i den kyrkokommunala organisationen. Det är emellertid enligt min mening inte statsmakernas sak att ta initiativ i dessa frågor. Allra minst kan jag tänka mig ingripanden med tvångsvisa åtgärder, utan förändringar måste förutsätta frivilliga initiativ. Jag vill erinra om att dessa frågor senast behandlades genom en inom Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund tillsatt strukturkommitté 1969–1972. Statsmakerna bör givetvis underlätta nya frivilliga initiativ. Ett viktigt bidrag kan lämnas genom kyrkofondsutredningens fortsatta arbete, som kan ge ett nytt faktaunderlag för diskussionen av strukturfrågorna. Av intresse är också bl. a. den av utredningen framförda tanken på en central utjämning mellan pastoraten via kyrkofonden, kompletterad med en ytterligare lokal utjämning inom pastoraten och större totala samfälligheter genom dessa själva. Jag förutsätter att utredningen fullföljer denna tanke och belyser hur den kan omsättas i praktiken.

2.3 Systemets nivå och ekonomiska ramar

Kyrkofondsutredningen har gjort ingående beräkningar av hur det föreslagna systemet utfaller om de ingående komponenterna varieras på olika sätt. På grundval av det för utredningen tillgängliga siffermaterialet konstateras att 100 % skattekraftsgaranti kräver 19 öre i allmän kyrkoavgift, dvs. en höjning med nio öre. Utredningen framhåller att det är fullt möjligt att sänka systemets nivå men menar att man knappast kan gå lägre än till 90 % garanti. Detta motsvarar i stort sett det läge som statsmakterna utgick från år 1965. Med denna förutsättning har utredningen funnit att den allmänna kyrkoavgiften inte kan sättas lägre än 13 öre, om man skall få ett fungerande system med åtminstone samma utjämningsseffekt som den hittillsvarande ordningen gav år 1981. Överväganden rör sig alltså inom ramen 13–19 öre i allmän kyrkoavgift. Inom denna ram detaljredovisar utredningen tre alternativ, ett med 100 % garanti och 19 öre i allmän kyrkoavgift, ett med 95 % garanti och 16 öre i avgift och ett med 90 % garanti och 13 öre i avgift. Även andra nivåer än 100, 95 och 90 % garanti är naturligtvis möjliga. Utredningen betonar starkt att de tre alternativen skall ses främst som räkneexempel och att aktuella siffror kan tas fram först på hösten 1982. Alla beräkningar om nivån för den allmänna kyrkoavgiften utgår vidare, som förut nämnts, från att staten tillskjuter ett bidrag till kyrkofonden med samma belopp som utbetalas till de kyrkliga kommunerna under år 1982, totalt 87 milj. kr. Detta statsbidrag motsvarar drygt tre öre i allmän kyrkoavgift.

De remissinstanser som har uttalat sig om lämplig nivå för det nya systemet har genomgående knutit an till utredningens tre alternativ. De flesta, 13 instanser, förordar mellanalternativet medan fem förordar 100 % och sju 90 % garanti.

För egen del vill jag först uttala att jag inte finner någon anledning att utveckla några mera allmänna resonemang om vilken solidaritet mellan de kyrkliga kommunerna som statsmakterna bör kunna kräva. Jag begränsar mig till att instämma i kyrkofondsutredningens uppfattning, att en diskussion i vart fall kan föras inom de ramar som utredningen har angett.

Önskvärt är naturligtvis att här liksom på den kommunala sidan utgå från 100 % skattekraftsgaranti. Jag har emellertid kommit till uppfattningen att detta skulle innebära att ställa alltför stora krav. Det kan vara lämpligt att utgå från en lägre nivå. Ett särskilt skäl för detta kan vara, som bl. a. kammarkollegiet framhåller, att en alltför hög ambitionsnivå i fråga om ekonomisk utjämning kan motverka frivilliga rationaliseringar inom den kyrkokommunala organisationen som f. n. övervägs på olika håll. Å andra sidan kan det inte vara rimligt att nu stå kvar vid samma nivå som lades fast år 1965. I likhet med flertalet remissinstanser som har yttrat sig i frågan, däribland ärkebiskopen och kammarkollegiet, har jag av dessa skäl stannat för att förordar 95 % skattekraftsgaranti. Detta ställningstagande innebär i

princip att de procenttal, som kyrkofondsutredningen har angett för olika landsdelar, överlag bör sänkas med fem procentenheter.

Av den resultatredovisning som lämnas i kyrkofondsutredningens betänkande (SOU 1981:88 s. 19, 93 och 98) framgår att det av mig förordade alternativet innebär klara förbättringar av den ekonomiska utjämningen jämfört med år 1981. Om man ser på tablåerna över skattesatsens spridning, finner man att antalet kyrkliga kommuner minskar i varje grupp ovanför 1:50 kr. per skattekrona. En kraftig koncentration sker till grupperna mellan 1 kr. och 1:50 kr. per skattekrona. Givetvis kommer utfallet att variera rätt mycket mellan enskilda kyrkliga kommuner. Det är en ofrånkomlig följd redan av att man rättar till skattekraftsgarantin efter låsningen vid 1973 års beloppsnivå och avskaffar det individuella avräkningsförfarandet. Av 2 570 kyrkliga kommuner skulle emellertid närmare 1 000 kunna sänka skatten och drygt 750 skulle få oförändrad utdebitering. En jämförelse med 1982 års försämrade läge utfaller givetvis förmånligare än utredningens redovisning. Samtidigt vill jag dock givetvis betona vikten av att de församlingar som får ökade utjämningsbidrag använder sig av möjligheten till att sänka församlingsskatten.

Jag vill emellertid stryka under att det väsentligaste inte är dessa utfallsberäkningar. De utgör närmast en kontroll av att systemets principer är rätt konstruerade. Det viktigaste är att man åstadkommer en bättre ekonomisk bas för församlingarna genom ett modernt och hållbart system, med såvitt möjligt rättvisa principer, som ger en stabilare grund för framtiden än den nuvarande ordningen.

2.4 Systemets närmare utformning

I fråga om systemets närmare utformning föreligger en rad konkreta frågor att ta ställning till. Det är lämpligt att utgå från kyrkofondsutredningens fyra huvudkomponenter: den allmänna kyrkoavgiften, skattekraftsgarantin, den särskilda kyrkoavgiften och den särskilda kostnadsfaktorn.

När det gäller *den allmänna kyrkoavgiften* är det närmast två frågor som måste besvaras. Den ena avser vem som skall betala avgiften. I dag erläggs den av pastoraten. Eftersom avgiften i det nya systemet kommer att tas ut även för att ge bidrag till församlingarna, kan det ifrågasättas om inte dessa bör betala någon del av avgiften. Kyrkofondsutredningen påpekar att det från administrativ synpunkt är enklast om pastoraten även fortsättningsvis erlägger hela avgiften. Utredningen visar också att pastoratens kostnadsökning i förhållande till dagsläget bara blir ca tre öre vid den avgiftsnivå som följer av 95 % skattekraftsgaranti. Av remissinstanserna har de flesta som yttrat sig på denna punkt förordat att den nuvarande ordningen behålls. Jag ansluter mig till denna mening och föreslår alltså att den allmänna kyrkoavgiften även i framtiden skall betalas av pastoraten.

Den andra frågan rörande den allmänna kyrkoavgiften avser beräkningen

av skatteunderlaget med hänsyn till personer som inte är medlemmar i svenska kyrkan. Dessa betalar endast 30 % av församlingsskatten, den s. k. dissenterskatten. I konsekvens härmed tar man f. n. ut avgift endast på 30 % av deras andel av skatteunderlaget, fastän lagen om kyrkliga kostnader i och för sig kunde föranleda en annan tillämpning. I likhet med kyrkofondsutredningen och de remissinstanser som har yttrat sig i frågan anser jag att den nu tillämpade ordningen bör gälla även i framtiden.

Beträffande *skattekraftsgarantin* uppkommer först frågan vilka procenttal som skall garanteras olika landsdelar. De procenttal som kyrkofondsutredningen har angett hänför sig till 100 % garanti. De skall, som redan nämnts, med mitt ställningstagande i det föregående reduceras med fem procentenheter överlag. Som utredningen anför kan man i särskilda fall finna skäl att avvika från dessa procenttal på grund av speciella lokala förhållanden. Efter att ha tagit del av vad som anförts i remissyttrandena i detta avseende har jag för min del funnit, att utredningens förslag i det stora hela är väl avvägt. Jag har dock uppmärksammat att de tre länen inom Lunds stift har placerats tre procentenheter lägre än andra län, vilket är en avvikelse från det borgerligt kommunala systemet. Jag har för min del funnit skäligt att garantera även dessa tre län 98 %. Skäl för en avvikande bedömning skulle också kunna anses föreligga då det gäller vissa delar av Västernorrlands och Jämtlands län inom Härnösands stift. Med särskilt beaktande av att utdebiteringen i de berörda kommunerna inte är onormalt hög har jag dock stannat för att inte gå ifrån kyrkofondsutredningens förslag. Det skulle kunna bli prejudicerande och få större verkningar på sikt än som är önskvärt, om man även på andra håll än i Norrbotten och beträffande Öland särbehandlar kyrkliga enheter inom vissa kommuner.

I övrigt vill jag i fråga om skattekraftsgarantin endast uttala att den bör, som utredningen förordat, baseras på församlingarnas skattekraft även då dessa ingår i totala samfälligheter. I annat fall motverkas frivilliga samfällighetsbildningar och betungas de redan bildade samfälligheterna i alltför hög grad.

Det bidrag som betalas ut på grund av garantin bör som utredningen föreslagit benämnas *allmänt utjämningsbidrag*. Det tillskott av skatteunderlag, som bidraget bygger på, bör inte räknas in i underlaget för den allmänna kyrkoavgiften.

I fråga om *den särskilda kyrkoavgiften* uppkommer en rad frågor om fastställande av de procenttal som skall gälla för olika egendomslag. Jag vill härvidlag till en början uttala att jag helt ansluter mig till kyrkofondsutredningens uppfattning att man bör iakta en betydande försiktighet, så att en god egendomsförvaltning främjas och inga onödiga övergångssvårigheter uppkommer. Jag konstaterar att pastoraten endast i ett mycket ringa antal fall får lägre avkastning än som motsvarar de av utredningen föreslagna procenttalen. I dessa fall måste det anses motiverat att ta upp diskussioner om ändrade placeringar. Frågan blir strängt taget om en olönsam placering

skall vara en börda för pastoratet självt eller om bördan skall delvis vältras över på andra genom utjämningssystemet. Övergångsproblem i form av svårigheter att genomföra försäljningar etc. kan minskas genom extra utjämningsbidrag i vissa fall. Jag återkommer därtill.

Jag vill vidare understryka vikten av att man får så enkla regler som möjligt. I detta syfte har kyrkofondsutredningen föreslagit att samma procentsatser skall gälla för hela landet för samma egendomsslag och att revision skall ske endast i samband med att systemet i dess helhet revideras, alltså första gången omkring år 1985 och därefter ungefär vart femte år. Samma ordning föreslås gälla för fastställandet av de värden på varje pastorats egendom av olika slag, på vilka den särskilda kyrkoavgiften skall utgå.

Vid remissbehandlingen har vissa instanser uttalat sig för lokalt bestämda procentsatser, medan de flesta har tillstyrkt utredningens förslag eller lämnat det utan erinran. Systemet med fastställande av procenttal och egendomsvärden som får gälla under flera år tillstyrks likaså av flertalet instanser men några, däribland ärkebiskopen, förordar årliga revisioner. Ett klart flertal godtar alltså kyrkofondsutredningens förslag. Även jag ansluter mig till detta av de skäl som jag nyss har utvecklat.

Mot den av vissa remissinstanser framförda kritiken, att det föreslagna systemet kan driva fram kortsiktiga placeringar och motverka en god egendomsförvaltning på längre sikt, vill jag anföra att riskerna är små om man sätter så låga procenttal som utredningen har förordat. Man måste också ha för ögonen att det är fråga om en integrerad del av ett övergripande utjämningssystem. Många hänsyn måste vägas mot varandra, däribland hänsynen till pastoratens växlande egendomsinnehav. Efersom den framförda kritiken närmast avser innehav av fast egendom vill jag dessutom peka på det praktiskt mycket betydelsefulla förhållandet, att det enligt förslaget är taxeringsvärdena före 1981 års fastighetstaxering som skall ligga till grund för den särskilda avgiften. Ett avgörande motiv för detta är, som utredningen framhållit, att värdena då blir tidsmässigt jämförbara med de kalkyler rörande geografiskt betingade kostnader som skattekraftsgarantin bygger på.

Även på procenttalen för olika egendomsslag har givetvis en rad synpunkter anlagts vid remissbehandlingen. Vid övervägande av de synpunkter som har förts fram har jag inte funnit bärande skäl för att gå ifrån utredningens försiktigt gjorda bedömningar. Särskilt vill jag stryka under att man inte inom ramen för ett övergripande utjämningssystem kan tänka sig att ta ut lägre avgift än 2 % som förutsätts för jordbruk.

De nu berörda frågorna om procenttal, egendomsvärden m. m. får alltså bli föremål för ny bedömning omkring år 1985 mot bakgrund av erfarenheterna från den första perioden. Jag förutsätter att kyrkofondsutredningen har sin uppmärksamhet fäst på utvecklingen under sitt fortsatta utredningsarbete.

Jag övergår här efter till den sista huvudkomponenten, *den särskilda kostnadsfaktorn*. Det led i denna som består av *en viss andel av de nuvarande tillskotten ur kyrkofonden* har i stort sett godtagits vid remissbehandlingen. Kritiska synpunkter har anförts endast av dem som motsätter sig förslaget i dess helhet. Flera yttranden understryker utredningens uttalande att anordningen bör ses som ett provisorium. För egen del konstaterar jag att detta led i den särskilda kostnadsfaktorn visats ha en särskilt stor betydelse för utjämnings effekten. Jag förordar därför att förslaget genomförs men instämmer i att det måste ses som en övergångsanordning för den första perioden.

Några remissinstanser tar upp speciella frågor rörande tillskotten. Domkapitlet i Uppsala förordar att man inte betalar ut större andel än 80 %. Kyrkofondsutredningen har för sin del förordat 100 % i det alternativ som blir aktuellt med mitt ställningstagande i fråga om skattekraftsgarantins nivå. För min del anser jag det värdefullt om 100 % av tillskotten kan betalas ut under den övergångsperiod det gäller. Utjämnings effekten är betydande i förhållande till kostnaderna som endast kommer att uppgå till drygt 10 mil. kr. Beräkningsgrunden diskuteras av andra remissinstanser. Utredningen har föreslagit medeltalet av tillskotten under åren 1978–1981. Under alla förhållanden måste man på denna punkt bestämma sig för någon grund som inte kan motiveras med principiella skäl. Vissa remissinstanser, bl. a. domkapitlet i Göteborg, förordar andra perioder som grund. Med beaktande bl. a. av penningvärdets förändringar anser jag att man inte bör välja en längre period än utredningen föreslagit. En kortare period ökar å andra sidan möjligheterna att beloppen påverkas av tillfälligheter. Jag har stannat för att inte frånga utredningens förslag.

Som ett andra led i den särskilda kostnadsfaktorn har kyrkofondsutredningen föreslagit vad som kallas ett *lönebidrag*, ett fast belopp för varje inom pastoraten inrättad prästtjänst. Av remissyttrandena framgår att den av utredningen använda beteckningen i vissa fall har lett tankarna fel. Avsikten med bidraget är inte att det skall användas just för prästlönekostnader utan att det skall gå till pastoratens utgifter utan specialdestination. Bidraget fyller en viktig funktion då det gäller att till lägsta kostnad få bästa möjliga utjämnings effekt. Utredningen har övervägt även andra grunder än prästtjänsterna men har funnit alternativen sämre. Det skulle t. ex. innebära ett väsentligt administrativt merarbete att även väga in kyrkomusikertjänsterna. Man måste utgå från antal tjänstgöringstimmar och dessutom beakta att förändringarna över en tidsperiod erfarenhetsmässigt blir väsentligt flera än beträffande prästtjänsterna. Att antalet kyrkor – i betydelsen invigda kyrkorum – har avvisats som bidragsgrund beror på att ett schablonbidrag, lika för alla, måste bestämmas med hänsyn till de minsta församlingarna och därför blir betydelselöst för de största enheterna. Av dessa skäl har utredningen funnit att man åtminstone tills vidare bör utgå från prästtjänsterna. I valet av denna bidragsgrund ligger också att en anknytning sker till

den kyrkliga verksamhetens omfattning i olika pastorat.

Med det nu anförda har jag tagit upp flertalet av de synpunkter som har anlagts på det s. k. lönebidraget. Eftersom åtskilliga remissinstanser framhåller behovet av nya regler för tilldelning av prästtjänster, vill jag nämna att en särskild kommitté kommer att tillsättas för denna fråga inom kort. I flera yttranden förordas vidare att lönebidraget indexregleras. Eftersom det alltså inte i och för sig är fråga om ett bidrag till just vissa lönekostnader, är det inte motiverat att införa en princip om indexreglering. Jag vill emellertid förorda att man inte låser beloppet för detta bidrag i lag, vilket kyrkofondsutredningen har föreslagit. I den mån medel finns tillgängliga bör det finnas möjlighet att låta ett högre belopp utgå än de 25 000 kronor som utredningen har föreslagit.

De medel som betalas ut på grund av den särskilda kostnadsfaktorn – alltså både lönebidrag och viss del av nuvarande tillskott – bör som utredningen föreslagit benämnas *särskilt utjämningsbidrag*.

Både det allmänna och det särskilda bidraget kommer sålunda att utgå enligt fasta regler som i största utsträckning anges i lag, dock med ett visst utrymme att årligen vidta detaljusteringar utan lagändring. Liksom på den kommunala sidan kommer det emellertid att bli nödvändigt att därutöver i viss utsträckning ge *extra utjämningsbidrag*. Med hänsyn till de stora skillnaderna i fråga om både organisations- och kostnadsstruktur kan man förutse att behovet av sådana bidrag kommer att vara större på den kyrkliga sidan än på den kommunala. Behovet kommer självfallet att vara särskilt stort under den första perioden, när det gäller att lägga om den ekonomiska utjämningsfrågan från de nuvarande båda systemen till de nya principerna.

Mot denna bakgrund har kyrkofondsutredningen förordat att man så långt som möjligt skall lägga fast principer även för extra utjämningsbidrag i form av spärregler. Av tekniska skäl har utredningen själv räknat med helt automatiskt verkande spärrar, men den har understrukt att det är en särskild avvägningsfråga hur långt man bör gå i fråga om automatik. Utredningen har också betonat att man bör inrikta sig på att minska behovet av spärregler på sikt.

Av de tre spärregler som utredningen förordar motsvarar en den som statsmakterna har tillämpat för år 1982, då besluten om minskade statsbidrag och reducerat skatteunderlag trätt i tillämpning. Ingen kyrklig kommun skall behöva höja utdebiteringen mer än 20 öre.

Vidare föreslås en övre gräns vid 2 kr. per skattekrona och en undre vid 1:20 kr. per skattekrona. Den sistnämnda motiveras med att de ekonomiska krav, som riktas mot de kyrkliga kommunerna för att åstadkomma utjämningsfrågan, kan upplevas som oskäliga i den mån medlen kan tas i anspråk för att sänka utdebiteringen alltför lågt på en del håll.

Jag kan i huvudsak ansluta mig till utredningens synpunkter och förslag i dessa frågor. Inte minst den kyrkokommunala organisationsstrukturen och de tekniska bristerna i nuvarande system kommer oundvikligen att leda till

att omläggningen medför övergångsproblem på vissa håll och att de nya principerna inte får avsedd effekt för vissa enheter. Särskilt under den första treårsperioden behövs det därför ett utrymme för extra utjämningsbidrag som kan rätta till ofullkomligheter på skilda håll. Jag är ense med utredningen om värdet av att såvitt möjligt kunna bygga på fasta grundläggande principer och ansluter mig till de tankar som ligger bakom de tre spärreglerna i förslaget. Jag är emellertid tveksam om de praktiska möjligheterna att tillämpa alltför fasta regler. Särskilda svårigheter vållas av att ett spärrsystem redan har tagits i bruk för år 1982. Enligt min mening ligger det närmast till hands att första gången, hösten 1982, tillämpa de nya spärrprinciperna med hänsyn till 1981 års läge, så att man undviker en dubbeleffekt. Det får ju inte bli så att utdebiteringen i något extremfall får höjas 20 öre både för år 1982 och för år 1983. Tidsförskjutningen och hela övergångsproblematiken leder också till att det syns tillrådligt att åtminstone formellt låta beslut om samtliga extra bidrag fattas av den styrelse för kyrkofonden som jag förordar i det följande, utan starkare bundenhet än ett principiellt godkännande av utredningens resonemang.

2.5 Rikskyrkliga ändamål

Kyrkofondsutredningen föreslår att fonden skall vara finansieringskälla för väsentliga rikskyrkliga ändamål. Som exempel på sådana ändamål pekar utredningen på dem som nu tillgodoses helt eller delvis genom Stiftelsen Rikskyrklig finansiering samt på vissa ämnen som tagits upp vid uppvaktningar hos utredningen under arbetet, bl. a. diakonutbildningen. Utredningen anför att den inte anser det vara dess uppgift att uttala sig närmare om olika ändamål eller om avvägningen mellan bidrag ur kyrkofonden och finansiering genom t. ex. rikskollekter eller insamlingar.

Vid remissbehandlingen har i stort sett enighet framkommit om vad utredningen har anfört i denna fråga. Endast domkapitlen i Skara och Växjö anför andra meningar medan ett tjugotal instanser tillstyrker.

Även jag ansluter mig till kyrkofondsutredningens uppfattning. Det finns inte anledning att i detta sammanhang gå in i detalj beträffande bidragsgivningen. Som utredningen nämnt bidrar kyrkofonden redan nu till vissa rikskyrkliga ändamål, bl. a. de fyra centrala kyrkliga styrelserna och Sköndalsinstitutet. Bidrag ges också till vissa institutioner som visserligen inte kan betecknas som rikskyrkliga men av vilkas verksamhet svenska kyrkan har ett betydande intresse, t. ex. det nordiska folkkyrkosekretariatet. Vad som bör komma i fråga är närmast att gå vidare enligt dessa principer och därvid i första hand beakta ändamål som hittills har fått bidrag av Stiftelsen Rikskyrklig finansiering. Detta skulle innebära att bl. a. Svenska kyrkans informationscentral, Svenska kyrkans kulturinstitut och prästrekryteringsnämnden skulle tas upp bland rikskyrkliga bidragsändamål liksom givetvis diakonutbildningen. Kretsen av institutioner, som på grund av sin betydelse

för svenska kyrkan skulle kunna få bidrag utan att kunna betecknas som rikskyrkliga, skulle utökas med bl. a. Religionssociologiska institutet, Riksförbundet för finskspråkigt församlingsarbete i Sverige och Riksförbundet Svensk Kyrkomusik. Till den närmare avgränsningen mellan kyrkofonden och regeringen återkommer jag i det följande i samband med frågan om styrelse för kyrkofonden.

2.6 Styrelse för kyrkofonden

Kyrkofondsutredningen har anfört att svenska kyrkans ökade ansvarstagande för den ekonomiska utjämningen motiverar ett medinflytande över kyrkofonden. Det föreslås därför att fonden får en styrelse med tre företrädare för staten, däribland ordförande, och tre företrädare för svenska kyrkan. Av de remissinstanser som gått in på denna fråga tillstyrker nästan alla att kyrkofonden får en styrelse med kyrklig representation. Endast domkapitlet i Göteborg och stiftsnämnden i Strängnäs avstyrker. I flera remissyttranden från kyrkliga instanser förordas att svenska kyrkan ges en starkare ställning i styrelsen än staten med hänsyn till att kyrkan bär det övervägande ekonomiska ansvaret för kyrkofonden.

För egen del vill jag anföra följande i denna fråga. Bestämmanderätten över kyrkofonden ligger i dag hos riksdagen och regeringen samt, under regeringen, kammarkollegiet som svarar för fondens förvaltning. Fastän den allmänna kyrkoavgiften redan idag är den dominerande intäktsposten, saknar svenska kyrkan annat medinflytande över kyrkofonden än som följer av att lagen om kyrkliga kostnader stiftas som kyrkolag. Genom den reform, som jag nu föreslår i huvudsaklig överensstämmelse med kyrkofondsutredningens förslag, kommer den kyrkliga finansieringsandelen att öka. Ett antal beslut tillkommer också av ej oväsentlig betydelse från kyrklig synpunkt. Jag avser då främst beslut om extra utjämningsbidrag och om bidrag till rikskyrkliga ändamål. Jag kan därför instämma med kyrkofondsutredningen i att det finns skäl att överväga ett kyrkligt medinflytande över kyrkofonden. Samtidigt är jag emellertid angelägen om att stryka under att jag inte kan tänka mig att i detta sammanhang genomföra någon förändring av den nuvarande uppgifts- och ansvarsfördelningen mellan staten och svenska kyrkan. Någon inskränkning i riksdagens och regeringens befogenheter enligt den nuvarande lagen om kyrkliga kostnader bör därför inte genomföras. Rikskyrkliga ändamål kan t. ex. tillgodoses via kyrkofonden redan enligt gällande lag om riksdagen beslutar det. Jag anser det inte lämpligt att gå så långt som kyrkofondsutredningen föreslagit och överlåta åt styrelsen att själv anta normer för denna bidragsgivning. Jag finner det också naturligt att staten får ett flertal i styrelsen, oberoende av ordföranden, och föreslår därför att staten utser fyra ledamöter, däribland ordförande, och att svenska kyrkan utser tre ledamöter. Förvaltningen av fonden bör liksom hittills handhas av kammarkollegiet som också får svara för kanslifunktionen. Det

förutsatts att detta sker inom ramen för oförändrade resurser för kammarkollegiet.

De kyrkliga ledamöterna skall enligt kyrkofondsutredningens förslag i framtiden utses av kyrkomötet utom första gången – innan kyrkomötet reformerats – då regeringen skall förordna två ledamöter på förslag av Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund samt en ledamot på förslag av Rikskommittén för stiftstingen. I vissa remissyttranden har kritik riktats mot att den sistnämnda kommittén ges förslagsrätt. Det bör också beaktas att "rikskyrkan" bör bli representerad med hänsyn till vad som föreslås i fråga om bidragsgivning till rikskyrkliga ändamål. Efter övervägande av olika alternativ har jag stannat för att kyrkomötet bör kunna ha hand om uppgiften även den första gången. Formellt blir det då fråga om att nominera vissa personer som förordnas av regeringen. Jag återkommer till frågan i samband med övergångsbestämmelserna till den lag som föreslås.

2.7 Övriga frågor

Det återstår att beröra några speciella frågor som har behandlats av kyrkofondsutredningen. Några av dessa gäller olika ändamål som skulle kunna tillgodoses genom kyrkofonden. Vidare upptas frågan om att avskaffa de nuvarande systemen med boställskapital och boställsränta samt ersättning för kyrkobyggnadsvirke.

Kyrkofondsutredningen har ifrågasatt om inte kyrkofonden borde ta över ansvaret för vissa kostnader för *försäkringar och ATP-avgifter* från de enskilda kyrkliga kommunerna. Utredningen har emellertid av tidsskäl inte hunnit närmare bearbeta dessa frågor. I likhet med de remissinstanser som har yttrat sig på dessa båda punkter anser jag att utredningsarbetet bör fortsätta. Överhuvudtaget är det angeläget att kyrkofondsutredningen i sitt fortsatta arbete uppmärksammar olika möjligheter att genom finansiering via kyrkofonden vinna besparingar eller enklare administration.

Däremot har utredningen f. n. ställt sig avvisande till tanken att kyrkofonden skulle kunna ge bidrag till särskilt dyra *kyrkorestaureringar* och andra ändamål på församlingsplanet. Utredningen menar att det krävs relativt stora belopp för att bidragsgivningen skall få någon betydelse och att det inger betänkligheter att redan nu öppna möjligheter till bidrag ur kyrkofonden för dessa ändamål. Ett ställningstagande bör enligt utredningens mening uppskjutas till omkring år 1985, då ytterligare material föreligger rörande de kyrkokommunala kostnaderna. Remissinstanserna har i den mån de gått in på dessa frågor, haft olika åsikter. Ett antal instanser förordar, andra avstyrker bestämt redan nu. För egen del har jag stannat för att ansluta mig till kyrkofondsutredningen på denna punkt. Ett ställningstagande i frågan bör alltså uppskjutas till den första revisionen av systemet. Eftersom frågan har stor betydelse för många församlingar, utgår jag från att den kommer att ägnas särskild uppmärksamhet i utredningens arbete. Jag vill

också peka på att det i princip finns möjlighet att ansöka om extra utjämningsbidrag om utdebiteringen skulle behöva höjas mera avsevärt på grund av t. ex. en dyrbar kyrkorestaurering.

Kyrkofondsutredningen har vidare föreslagit att man i samband med en utjämningsreform skall avskaffa de nuvarande systemen med *boställskapital och boställsränta samt ersättning för kyrkobyggnadsvirke*. Vid remissbehandlingen har ett klart flertal av instanserna ställt sig positiva på båda punkterna.

Jag ansluter mig liksom flertalet remissinstanser till kyrkofondsutredningen och förordar alltså att man i samband med utjämningsreformen slopar systemen med boställskapital och boställsränta samt ersättning för kyrkobyggnadsvirke. Därigenom vinner man stora administrativa förenklingar. Det är angeläget att i detta sammanhang komma bort från både föråldrade och svårtillämpbara regelsystem och ett detaljrättsvetänkande som kostar mera i form av administrativt arbete än det ger i form av ekonomiskt utbyte. I enstaka fall kan det bli motiverat med extra utjämningsbidrag till följd av att de båda nu nämnda systemen avskaffas.

2.8 Genomförande

Jag delar utredningens uppfattning att det nya systemet för ekonomisk utjämning mellan de kyrkliga kommunerna bör träda i kraft den 1 januari 1983.

Förslagets genomförande förutsätter bl. a. ändringar i lagen om kyrkliga kostnader. Då denna lag är av kyrkolags natur, måste beslut om ändringar fattas av såväl regering och riksdag som allmänt kyrkomöte. Regeringen, som har kallat till kyrkomöte den 15 april 1982, avser därför att hemställa om detta kyrkomötes beslut i frågan.

Det föreslagna systemet har byggts upp på sådant sätt att det utan svårigheter kan datorbehandlas. Utredningen har därvid föreslagit att systemet bör kopplas till skattesystemet så att bidrag och avgifter avräknas mot uppburen skatt. Vid remissbehandlingen har bl. a. riksskatteverket pekat på att skattesystemet inte är helt ADB-anpassat. Sålunda bygger skatteuppbörden till stor del på manuella rutiner. Med hänsyn härtill finner jag det önskvärt att kyrkofonden utnyttjar ett särskilt ADB-system för avräkningen mellan fonden och de kyrkliga kommunerna. Som ett led i kyrkofondsutredningens hittillsvarande arbete har grunden för ett sådant system redan skapats genom statistiska centralbyråns datatekniska bearbetningar. Riksrevisionsverket har i sitt remissvar förklarat sig vara berett att delta i arbetet med systemets slutliga tekniska utformning. Därvid måste särskilt möjligheterna till besparingar tas till vara.

Enligt min mening bör beräkning av allmänt utjämningsbidrag och allmän kyrkoavgift baseras på utfallet av närmast föregående taxering, dvs. då systemet första gången tas i bruk på utfallet av 1982 års taxering. Den

särskilda kyrkoavgiften och det särskilda utjämningsbidragets båda delkomponenter, lönebidraget och tillskotten, är poster som är i princip låsta beloppsmässigt under perioden fram till dess systemet revideras. Sedan stiftsnämnderna resp. kammarkollegiet fastställt dessa belopp, bör dessa kodas in i systemet utan att som regel behöva ändras förrän systemet revideras. Hur de olika beloppen bör fastställas har jag behandlat i det föregående. Datalistor över resultatet av avräkningen, dvs. nettobeloppen kyrkliga kommuner tillgodo resp. kyrkofonden tillgodo, bör genom kyrkofondens försorg tillställas länsstyrelserna för att vid varje preliminär skatteutbetalning med en tolfedel avräknas mot kyrkoskatten.

I systemets uppbyggnad ligger att alla betalningar sker via kyrkofonden. Det nuvarande statliga skatteutjämningsbidraget kommer därmed att upphöra. I stället förordar jag att ett statsbidrag betalas in till kyrkofonden med 88 milj. kr. för år 1983. Tiden för avlämnande av propositioner med begäran om anslag har numera gått ut. Det torde emellertid från riksdagen synpunkt vara enklast att behandla anslagsfrågan redan i samband med lag- och principfrågorna och inte först efter en särskild proposition till nästa riksmöte. Då jag föreslår att regeringen nu även begär anslag till förevarande ändamål, har jag också beaktat att riksdagen (FiU 1980/81:13) har strukit under det angelägna i att frågan om en översyn av det ekonomiska utjämnningssystemet för svenska kyrkan ses över snarast möjligt.

I samråd med chefen för budgetdepartementet föreslår jag att medel för första halvåret 1983 anvisas med hälften av 88 milj. kr. under ett särskilt, obetecknat anslag under femtonde huvudtiteln i statsbudgeten för budgetåret 1982/83.

Vid själva införandet av systemet krävs vissa övergångsanordningar. Jag behandlar dessa frågor i specialmotiveringen till lagförslagen.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu anfört har inom kommundepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1970:940) om kyrkliga kostnader
2. lag om ändring i lagen (1979:362) om skatteutjämningsbidrag.

Förslagen har utarbetats i samråd med chefen för budgetdepartementet.

Eftersom lagen om kyrkliga kostnader är av kyrkolags natur, kommer jag som redan nämnts att föreslå regeringen att lägga fram förslaget om ändringar i denna lag även för det allmänna kyrkomöte som har kallats in till den 15 april.

4 Specialmotivering

4.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1970:940) om kyrkliga kostnader

De förslag som har redovisats i det föregående förutsätter ändringar i lagen (1970:940) om kyrkliga kostnader och i lagen (1979:362) om skatteutjämningsbidrag. I den förra lagen utgår reglerna om avräkningen mellan kyrkofonden och pastoraten samt tillkommer bestämmelser om kyrkofondens nya uppgifter. I den senare lagen finns vissa bestämmelser som avser kyrkliga kommuner och måste ersättas av nya regler. Den naturliga lagtekniska lösningen är att föra samman samtliga erforderliga bestämmelser i en lag. Av konstitutionella skäl är det nödvändigt att lägga lagen om kyrkliga kostnader till grund och genomföra de nya reglerna formellt genom ändringar i denna lag. Kyrkofondsutredningen har till sitt betänkande fogat ett lagutkast som underlag för det vidare arbetet sedan ställning tagits till principförslaget.

Vid avfattningen av de nya lagreglerna har jag, liksom kyrkofondsutredningen, ansett det vara mest ändamålsenligt att så nära som möjligt knyta an till de båda nuvarande lagarna, alltså de om kyrkliga kostnader och om skatteutjämningsbidrag. Endast ofrånkomliga tekniska justeringar samt kompletteringar har i princip gjorts men inte någon allmän redaktionell bearbetning av lagtexterna. I förhållande till kyrkofondsutredningens utkast har, förutom sakliga ändringar på vissa punkter som redovisats i det föregående, främst genomförts en systematisering av lagreglerna på fem avdelningar för att vinna ökad överskådlighet.

Den första avdelningen omfattar inledande bestämmelser, dels om tillämpningsområdet och dels med vissa definitioner. I den andra avdelningen har de grundläggande reglerna om kyrkofonden sammanförts. Från lagen om kyrkliga kostnader har bestämmelserna om intäkter, utgifter och lån övertagits och bearbetats med hänsyn till de föreslagna reformerna. Därutöver har tillagts bestämmelser om styrelse för kyrkofonden. Den tredje avdelningen innehåller föreskrifter om de båda kyrkoavgifterna, den allmänna och den särskilda. Fjärde avdelningen omfattar de huvudsakliga reglerna om själva utjämningsystemet. Här ges föreskrifter om allmänt, särskilt och extra utjämningsbidrag med en nära anknytning till avfattningen av lagen om skatteutjämningsbidrag. I den sista, femte avdelningen har sammanförts de bestämmelser som erfordras i övrigt. Det rör sig om ett par stadganden som blir kvar från lagen om kyrkliga kostnader samt några föreskrifter av verkställighetskaraktär efter mönster från lagen om skatteutjämningsbidrag.

Jag vill anmärka att vissa av de regler som redan finns eller som nu föreslås i lagen om kyrkliga kostnader egentligen är av sådan natur att de enligt praxis borde ha tagits in i en förordning. För att inte avvika från de nuvarande lagarnas mönster har jag emellertid stannat för att ta med även dessa regler i

lagen. Det är emellertid viktigt att lagen ger utrymme för kompletteringar i enklare former än lag.

1 §

Paragrafen anger lagens tillämpningsområde. Detta har vidgats till att även omfatta församlingar.

2 §

Paragrafen definierar begreppet kyrklig kommun. Härigenom förenklas den följande lagtexten. Paragrafen har omarbetats i förhållande till kyrkofondsutredningens utkast, så att definitionen överensstämmer med den i lagen (1981:1216) om kyrklig beredskap.

3 §

Paragrafen har samma lydelse som nuvarande 2 §. Den kan behöva anpassas till ett senare framlagt förslag till ny lag om församlingsstyrelse.

4 §

Paragrafen upptar definitioner som behövs för det nya utjämningssystemet. Dessa definitioner utgår tekniskt från dem i 2 § lagen om skatteutjämningsbidrag. Kyrkofondsutredningens utkast har kompletterats med en föreskrift om reduktion av skatteunderlaget från juridiska personer. Vidare har i ett sista stycke införts den föreskrift om statistiska centralbyråns fastställelse av medelskattekraften som finns i 12 § lagen om skatteutjämningsbidrag och som utredningen fört in som 11 §.

5 §

Paragrafen ersätter nuvarande 11 §. Den anger kyrkofondens inkomstkalor. De sakliga ändringarna är endast att jag liksom kyrkofondsutredningen även tar med den särskilda kyrkoavgiften samt för fullständighets skull tar upp en punkt om statsbidrag. En viss teknisk omredigering har gjorts för att paragrafen skall svara bättre mot den följande som avser kyrkofondens utgifter.

6-7 §§

Den första av dessa paragrafer har samma lydelse som nuvarande 12 §. De sakliga nyheterna har tagits in i 7 §. De är att kyrkofonden skall utge utjämningsbidrag samt betala sina egna förvaltningskostnader. Jag har

övervägt att föreslå en särskild punkt om finansiering av rikskyrkliga ändamål men har stannat för att det inte är nödvändigt. I fråga om beslutstekniken förutsätter jag att varje nytt ändamål skall godkännas av riksdagen enligt 6 § punkt 4 och att regeringen meddelar närmare föreskrifter om bidragsgivningen med beaktande bl. a. av andra finanseringskällor. Om all bidragsgivning gäller att den får beslutas av styrelsen inom de ramar som dras upp av tillgängliga medel och av regeringen i samband med fastställelsen av öretal för den allmänna kyrkoavgiften.

8 och 9 §§

Paragraferna motsvarar nuvarande 13 och 14 §§.

10 och 11 §§

Liksom i kyrkofondsutredningens förslag fastslås att en särskild styrelse skall ansvara för kyrkofondens förvaltning. Bestämmelserna innebär att styrelsen ytterst skall svara för förvaltningen av kyrkofonden, medan den direkta handläggningen av kyrkofondsärenden liksom f. n. skall handhas av kammarkollegiet. I några av förslaget övriga paragrafer konkretiseras vissa av styrelsens arbetsuppgifter. Mera detaljerade regler om fondens förvaltning bör meddelas av regeringen. Bestämmelsen härom i 11 § svarar mot den nuvarande 5 §.

På de tidigare anförda skälen har styrelsen i jämförelse med utredningens förslag utökats med ytterligare en ledamot jämte ersättare, vilka skall utses av regeringen. Av de statliga företrädarna bör en ha anknytning till kammarkollegiet och minst en ha erfarenhet av annan fondförvaltning. Mandatperioden bör vara tre år. Någon bestämmelse om mandatperioden för de kyrkliga företrädarna har inte tagits in i paragrafen.

12 §

Paragrafen har samma lydelse som nuvarande 10 §. Jag föreslår sålunda att man behåller den gamla regeln att öretalet skall fastställas så att kyrkofondens inkomster och utgifter såvitt möjligt blir lika stora. Jag vill emellertid i anslutning härtill betona, att det nya utjämnningssystemet förutsätter en viss mindre buffert som bl. a. kan användas till extra utjämningsbidrag.

13 §

På tidigare anförda skäl bör, som redan nu sker i praxis, i skatteunderlaget inte räknas in mer än 30 % av de skattekonor som hänför sig till personer som inte är medlemmar i svenska kyrkan. Detta bör framgå av lagen.

Avgiftens öretal skall liksom i dag bestämmas av regeringen. En konsekvens av att kyrkofonden får en styrelse blir att denna kommer att föreslå avgiften i stället för som nu kammarkollegiet. Jag förutsätter att förslaget kommer att grundas på styrelsens preliminära budget för fondens verksamhet under bidragsåret. Närmare bestämmelser härom bör ges i tillämpningsföreskrifterna.

14 §

I första stycket fastslås skyldigheten för pastorat som har lönetillgångar att erlägga särskild kyrkoavgift. Andra stycket definierar begreppet lönetillgångar i överensstämmelse med nuvarande 3 § första stycket.

Bestämmelser om beräkningsgrunderna bör utfärdas av regeringen. Att t. ex. ange procenttalen för särskilda egendomsslag direkt i lagtexten kan medföra en olämplig bindning. Det bör endast anges att avgiften skall stå i relation till vad som kan anses vara skälig avkastning. Att denna bedömning skall ske för hela riket har jag tidigare utvecklat.

15–17 §§

Här ges de grundläggande bestämmelserna om det allmänna utjämningsbidraget och skattekraftsgarantin. Lagtexterna utgår från dem i lagen om skatteutjämningsbidrag och svarar därför också nära mot 6–8 §§ i kyrkofondsutredningens utkast.

I 16 § har i enlighet med utredningens förslag tagits in en särskild regel om tillskott av skatteunderlag till kyrkliga samfälligheter. Motivet till regeln är att det nya utjämningsystemet annars skulle kunna motverka önskvärda samfällighetsbildningar. Lagtexten har förtydligats i jämförelse med utredningens utkast. Då det gäller en total samfällighet får de ingående församlingarna inga tillskott. Samfälligheten skall då få vad som "skulle ha utgått" till församlingarna om de inte gått samman i en total samfällighet. Då det gäller ett pastorat kommer tillskott att utgå både till församlingarna och till pastoratet. Pastoratet skall då ha summan av de tillskott som "utgår" till församlingarna.

Skattekraftsgarantin enligt 17 § ligger av förut redovisade skäl genomgående fem procentenheter under dem som intagits i kyrkofondsutredningens lagutkast utom beträffande de tre länen inom Lunds stift som enligt mitt förslag garanteras samma skattekraft som rikets övriga södra delar. Härigenom blir den lägsta garantinivån 98 % och den högsta 119 %.

18 §

Paragrafen behandlar det särskilda utjämningsbidraget. Till skillnad mot kyrkofondsutredningens utkast har i förslaget, på förut anförda skäl, det

belopp som baseras på inrättade prästtjänster inte låsts fast i lagen. Regeringen bör bestämma beloppets storlek med hänsyn till bl. a. kostnadsutvecklingen och tillgängliga medel. Jag förutsätter dock att lägre belopp än av utredningen föreslagna 25 000 kr. inte skall fastställas.

Det belopp som föreslås övervägande ersätta de nuvarande tillskotten ur kyrkofonden bör, som jag utvecklat i det föregående, utgå med 100 % av medelvärde av tillskotten under åren 1978–1981, dvs. med en fjärdedel av vad varje pastorat har fått i tillskott under dessa fyra år. Det bör tilläggas att det inte bör krävas att en kyrklig kommun har fått tillskott under alla fyra åren för att bidrag skall utgå enligt denna punkt.

Begreppet församlingspräst definieras i paragrafen i överensstämmelse med nuvarande 6 § andra stycket.

19 §

Paragrafen svarar mot kyrkofondsutredningens utkast till 18 §. Den anger den spärregel som skall förhindra att utjämningsystemet möjliggör en sänkning av utdebiteringen under en nivå som kan bedömas som oacceptabel. Jag anser emellertid att det bör ankomma på regeringen och inte på styrelsen att bestämma denna nivå. Liksom utredningen anser jag det lämpligt att i lagen ange en högsta gräns som inte får överskridas. Denna gräns bör sättas i relation till medelutdebiteringen.

20 §

I paragrafen ges regler om extra utjämningsbidrag. Det bör ankomma på regeringen att fastställa vissa föreskrifter för hur fördelningen av bidrag får ske inom ramen för tillgängliga medel.

Jag delar utredningens uppfattning att den allmänna förutsättningen för bidrag bör vara att det inte bara framstår som skäligt med hänsyn till den sökande kommunens ekonomiska situation utan också att önskvärda rationaliseringar och besparingar kommer till stånd.

Kyrkofondsutredningen har förordat att man så långt som möjligt skall lägga fast principer även för extra utjämningsbidrag i form av automatiskt verkande spärregler. Som jag tidigare har utvecklat är jag i princip positiv till utredningens förslag till spärregler, men jag är tveksam om de praktiska möjligheterna att tillämpa alltför fasta regler med automatisk bidragsgivning, framför allt sedan systemet väl har börjat tillämpas. Enligt min mening får man därför räkna med att regeringen endast utfärdar tämligen allmänt hållna föreskrifter. Det är önskvärt att styrelsen, som alltså formellt får besluta om samtliga extra bidrag, själv antar vissa normer för denna bidragsgivning.

Regeringens föreskrifter bör även innehålla nödvändiga bestämmelser om ansökningsförfarande och liknande. Jag förutsätter att dessa föreskrifter

första gången utfärdas så att extra bidrag under år 1983 inte blir helt beroende av ansökan.

21 §

Kammarkollegiet har i sitt remissyttrande bl. a. påpekat att kyrkofondsutredningens lagutkast inte innehåller någon regel att tillämpas vid indelningsändringar och att lagen bör kompletteras på denna punkt. F. n. gäller om det statliga skatteutjämningsbidraget att regeringen bestämmer hur utgående bidragsbelopp skall fördelas vid indelningsändring som berör församling, pastorat eller annan kyrklig samfällighet.

Jag delar kammarkollegiets uppfattning och har därför i lagförslaget fört in 18 § som reglerar fall av indelningsändringar. Jag finner ingen anledning att gå ifrån den nuvarande ordningen att regeringen skall besluta om fördelningen av utgående bidragsbelopp vid indelningsändringar. Tillämpningsföreskrifterna bör innehålla närmare bestämmelser om hur själva fördelningen skall genomföras praktiskt.

22 §

Paragrafen motsvarar nuvarande 6 § första stycket. Någon särskild regel, motsvarande 7 §, om i vilken turordning avkastningen från lönetillgångar, bidrag från kyrkofonden och skattemedel skall användas för att täcka lönekostnader har jag inte ansett nödvändig. Det får anses uppenbart att i första hand avkastning och bidrag kommer till användning.

23 §

Paragrafen har samma lydelse som nuvarande 15 §.

24 §

Paragrafen motsvarar 10 § i kyrkofondsutredningens utkast som i sin tur utgår från 11 § lagen om skatteutjämningsbidrag. En viss utbyggnad har skett i förhållande till utredningens text. Sedan taxeringarna året före bidragsåret har avslutats och statistiska centralbyrån fastställt medelskattekraften, bör kyrkofondens styrelse så fort som möjligt fastställa tillskottens storlek samt debiteringslistor rörande den allmänna kyrkoavgiften. Samtidigt bör styrelsen fastställa det särskilda utjämningsbidraget och den särskilda kyrkoavgiften. Styrelsen bör även svara för att pastoraten får meddelanden om fastställda tillskott, bidrag och avgifter. Preliminära uppgifter bör ges i tid för att kunna begagnas i det kyrkokommunala budgetarbetet.

Övergångsbestämmelser

Punkten 2 tar upp erforderlig övergångsanordning för den sista avräkningen enligt det hittillsvarande systemet, för år 1982.

Punkten 3 avser kyrkofondens styrelse. Av tekniska skäl måste regeringen första gången utse hela styrelsen. Det är inte möjligt att låta allmänna kyrkomötet formellt utse ledamöter och ersättare innan den nya lagen har trätt i kraft. Kyrkomötet kan däremot informellt nominera motsvarande antal personer som utses av regeringen. Mandatperioden för dessa ledamöter och ersättare bör bestämmas till tiden fram till dess ett nytt allmänt kyrkomöte har formellt utsett ledamöter och ersättare enligt lagen.

Den nya styrelsen kan inte fungera före den 1 januari 1983 då den föreslagna lagen träder i kraft. Jag förutsätter att alla beslut av vikt, som regeringen i detta läge måste fatta under innevarande år, kommer att föregås av konsultationer med svenska kyrkan. Det kan finnas skäl för ett bredare samråd än med endast de personer som nominerats till den nya styrelsen.

Punkten 4 är motiverad av rent tekniska skäl. Jag hänvisar till årets budgetproposition där motsvarande bestämmelser har tagits in i vissa andra författningar (bilaga 2:3 s. 2 och 5).

4.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1979:362) om skatteutjämningsbidrag

Som har redovisats tidigare kommer det föreslagna systemet att ersätta även det nuvarande statliga skatteutjämnningssystemet. Till följd härav har från lagen om skatteutjämningsbidrag förts bort de bestämmelser, som reglerar skatteutjämnningen till kyrkliga kommuner.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. för sin del anta förslaget till lag om ändring i lagen (1970:940) om kyrkliga kostnader
2. anta förslaget till lag om ändring i lagen (1979:362) om skatteutjämningsbidrag
3. till *Bidrag till kyrkofonden på grund av indragna skatteutjämningsmedel* under femtonde huvudtiteln i statsbudgeten för budgetåret 1982/83 anvisa ett anslag av 44 000 000 kr.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att för sin del anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

*Bilaga 1***Sammanfattning av utredningens förslag**

Utredningen har haft till uppdrag att utforma ett förslag till ett enhetligt system för ekonomisk utjämning mellan de kyrkliga kommunerna via kyrkofonden, som kan ersätta både det nuvarande statliga skatteutjämningsystemet och den utjämning av pastoratens lönekostnader som nu sker via kyrkofonden. Uppdraget och utredningsarbetet redovisas i kapitel 1, direktiven i bilaga A.

Bakgrundsfakta

Svenska kyrkans lokala organisation omfattar 2 570 territoriella församlingar, som bildar 1 145 pastorat och därutöver ett stort antal ekonomiska samfälligheter. Såväl församlingar och pastorat som samfälligheter utgör kyrkliga kommuner. En redogörelse för organisationen samt för svenska kyrkans organ på stifts- och riksplanen lämnas i bilaga B.

Staten betalade 1981 ut ca 138 milj kr i skatteutjämningsbidrag till kyrkliga kommuner. Riksdagen beslöt 1980 att reducera bidragsbeloppet med 40 % fr o m 1982. De kyrkliga kommuner som på grund härav skulle få höja sin utdebitering med mera än 20 öre per skattekrona, församlings- och pastoratsskatt sammanräknad, skulle ges kompensation för det överskjutande. Sammanlagt ca 87 milj kr kommer att utgå i skatteutjämningsbidrag 1982.

En avräkning mellan pastoraten och kyrkofonden sker årligen beträffande pastoratens intäkter av lönetillgångar och församlingsskatt samt deras utgifter för löner till präster och kyrkomusiker. På grundval av denna avräkning erhåller vissa pastorat tillskott ur kyrkofonden medan andra får betala in ett överskott. Under 1979 fick 592 pastorat tillskott med sammanlagt ca 55 milj kr. Endast ett fåtal pastorat får betala in överskott.

Avräkningsförfarandet är komplicerat och svarar dessutom inte längre mot taxeringsförfarandet sedan taxeringsperioden förlängts. Vid den tidpunkt, då avräkningen måste vara avslutad av hänsyn till det kyrkokommunala budgetarbetet, finns inte uppgifter om det slutliga taxeringsutfallet. Mot denna bakgrund har Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund hos regeringen begärt en översyn av avräkningsförfarandet.

Kyrkofondens utgifter utöver tillskotten uppgick 1979 till ca 159 milj. kr. Den huvudsakliga intäkten är den allmänna kyrkoavgiften, som skall erläggas av pastoraten med ett av regeringen årligen fastställt öretal per skattekrona. Avgiften är för närvarande 10 öre.

En kort redogörelse för kyrkofonden och avräkningsförfarandet mellan denna och pastoraten lämnas i kapitel 2. En närmare framställning ges i bilaga C.

Utredningen skall enligt sina direktiv ta upp inte bara avräkningsförfarandet mellan kyrkofonden och pastoraten utan även systemet med klockarboställskapital och boställsränta. I samband därmed har utredningen även tagit upp systemet med ersättning av kyrkofondsmedel för byggnadsvirke. En redogörelse för dessa båda system lämnas i kapitel 3. Det rör sig nästan genomgående om små belopp. Båda systemen är svåra att tillämpa.

Det statliga skatteutjämningsbidraget till de kyrkliga kommunerna belyses närmare i kapitel 4. Uppgifter om de kyrkliga kommunernas skattekraft lämnas i kapitel 5. Vissa tabeller som visar samband mellan skatteutjämningsbidrag och invånarantal samt mellan sadana bidrag och skattesats m.m. har tagits in i bilaga D.

Utgångspunkter och ramar

I kapitel 6 redovisar utredningen först sina allmänna utgångspunkter och överväganden.

Den omedelbara bakgrunden till utredningens uppdrag är dels riksdagens beslut 1980 att reducera de statliga skatteutjämningsbidragen, dels behovet av att se över avräkningsförfarandet mellan pastoraten och kyrkofonden.

De båda nuvarande systemen ger, enligt vad som sägs i direktiven, inte en utjämnning som svarar mot de kyrkliga kommunernas aktuella behov. Situationen kommer att ytterligare försämrats till följd av vissa under innevarande år beslutade ändringar i skatte-

systemet. Genom att grundavdraget höjs från 6 000 till 7 000 kr och intäkterna från juridiska personer reduceras med 20 . minskar de kyrkliga kommunernas skatteintäkter med över 90 milj kr.

Utredningen konstaterar att innebörden av riksdagens beslut 1980 är - oavsett hur man utformar utjämningsystemet för de kyrkliga kommunerna - att i framtiden denna utjämnning kommer att vara kyrkans egen angelägenhet i större utsträckning än hittills. Här ligger en grundläggande skillnad mot den borgerligt kommunala sidan, där utgångspunkten är att staten tillskjuter pengar som fördelas mellan kommunerna enligt vissa grunder. Denna viktiga skillnad måste man hela tiden ha för ögonen, då man diskuterar konstruktionen och verkningarna av ett sådant utjämningsystem som det är utredningens uppgift att föreslå.

Utredningen har enligt direktiven att utgå från att utjämnningen via kyrkofonden enligt det nya systemet "skall finansieras genom den allmänna kyrkoavgiften". I detta uttalande ligger att kyrkan även måste vara beredd på att i framtiden få bekosta utjämnningen helt på egen hand, utan statsbidrag.

Utredningen har ansett det lämpligt att redan inledningsvis ange de ekonomiska ramar som gäller för den följande diskussionen. Utredningen har kommit fram till att ett system med godtagbar utjämnningseffekt förutsätter att den allmänna kyrkoavgiften höjs till minst 13 öre, även om kyrkan får behålla det nu återstående statsbidraget. En övre gräns har utredningen funnit sig kunna dra vid 20 öre i allmän kyrkoavgift.

Övervägandena håller sig alltså inom ramen 13 - 20 öre i allmän kyrkoavgift. Inom denna ram redovisar utredningen tre alternativ med var sin avgiftsnivå och var sin utjämnningseffekt. Alla beräkningar innefattar även konsekvenserna av att skatteunderlaget minskar genom att grundavdraget höjs och intäkterna från juridiska personer minskar. Dessa effekter motsvarar en höjning av utdebiteringen med tre öre per skattekrona.

Även om helheten och totalbilden är det väsentligaste, måste naturligtvis de enskilda kyrkliga kommunerna också se till hur de själva påverkas. Även i detta avseende har utredningen funnit det lämpligt att redan från början ange en gräns. Utredningen har - liksom statsmakterna då de fattade sitt beslut att minska statsbidraget 1980 - fastställt som princip att utdebiteringen ingenstans skall behöva höjas mera än 20 öre per skattekrona,

effekterna av samtliga reformer inräknade, sålunda utjämnings-system, minskat statsbidrag, höjt grundavdrag och minskade intäkter från juridiska personer.

Kravet på att kyrkan skall ta ett ökat ansvar för den ekonomiska utjämnningen innebär ett krav på ökad solidaritet inom kyrkan. Förhållandet mellan stora och små, starka och svaga enheter kommer in i bilden liksom pastoratens skiftande tillgång till egendom. Utredningen avstår från att närmare diskutera vilka krav på solidaritet som är rimliga att resa. De ekonomiska ramar, som utredningen har angett, ger utrymme för skilda ställningstaganden.

Allmänt framhåller utredningen emellertid - eftersom detta har direkt betydelse för konstruktionen av ett nytt utjämnings-system - att krav på ökad solidaritet förutsätter rättvisa principer som grund för systemet. Dess principer bör vara så utformade att de kan accepteras av det stora flertalet enheter av olika typer, genom att skälig hänsyn tas till de olika intressen som bryter sig mot varandra.

Utredningen pekar på att den kyrkokommunala organisationen är en faktor av grundläggande betydelse i sammanhanget. Det har framhållits många gånger att denna organisation är orationell och onödigt kostsam om man betraktar den från vanliga administrativa och ekonomiska synpunkter. Utredningen har för egen del ingen anledning att ta ställning till dessa organisationsfrågor. Det måste emellertid uppmärksammas att de i viss mån får en ny dimension vid införandet av ett inomkyrkligt utjämningsystem som ställer krav på solidaritet bl a av de stora och bärkraftiga enheterna i förhållande till de små och svaga. Rationaliseringar inom organisationen kan ses som en motsvarande åtgärd av solidaritet från de mindre enheternas sida. Ett utjämningsystem kan i vart fall inte få konstrueras på ett sådant sätt att det motverkar organisationsförändringar som kan ge besparingar.

I detta sammanhang nämner utredningen, som ett uppslag att beakta i den fortsatta debatten, möjligheten att se utjämnning inom pastoraten som en angelägenhet för dem själva och att se utjämnning inom kyrkan i dess helhet som en fråga om utjämnning mellan pastoraten.

Det är viktigt att ha för ögonen att strukturfrågorna inte bara är frågor om yttre organisation. Lika väsentligt är att kyrkans

lokalplan bygger på principerna om kommunal självstyrelse. I detta ligger bl a att varje enhet som inte ingår i en total samfällighet har egen beskattningsrätt och i princip själv bestämmer vad den vill kosta på sig. Det är otänkbart att ge en kommun möjlighet att vältra över kostnader för "överstandard" på andra via ett utjämningsystem. Lika otänkbart är, som framhålls i utredningens direktiv, att införa ett system med myndighetskontroll eller en utifrån bestämd prioritering av åtgärder som det ankommer på den kyrkliga kommunen att själv besluta om.

Andra ömtåliga frågor gäller den kyrkliga egendomen. Det är nödvändigt att söka generella och rättvisa normer för beaktande av pastoratens egendomsinnehav. Även principerna för tilldelning av prästtjänster aktualiseras. Eftersom utredningen vill tills vidare bygga en av komponenterna i ett nytt utjämningsystem på antalet prästtjänster som finns inrättade i pastoraten, är det ofrånkomligt att stryka under vikten av aktuella och rättvisa principer.

Utredningen sammanfattar också statens intressen sådana de framgår av direktiven och av de generella direktiv till alla statliga utredningar om finansiering av reformer som utfärdades 1980. Staten vill verka för en enklare och billigare administration, för besparingar och rationaliseringar samt för sunda och framsynta ekonomiska principer. Dessa krav konkretiseras bl a i ett önskemål om att det nya systemet skall kunna anpassas, något som har varit en fast utgångspunkt för utredningen. Staten kan naturligtvis också ha krav i fråga om effektiviteten hos det system som införs, men utredningen går inte in på denna fråga utan begränsar sig till att belysa olika ambitionsnivåer.

Huvudkomponenter i ett nytt utjämningsystem

Under denna rubrik anför utredningen i kapitel 6 sammanfattningsvis följande.

Utredningen för som sitt förslag endast fram de huvudsakliga principer och komponenter som ett nytt utjämningsystem bör bygga på. Den närmare detaljutformningen kan varieras.

Utredningens förslag omfattar fyra huvudkomponenter. Den första är en skattekraftsgaranti. Som sägs i direktiven bör givetvis, liksom på den borgerligt kommunala sidan, skattekraften tillmätas

grundläggande betydelse. Det är naturligt att knyta an till den indelning av landet i skattekraftsområden som har genomförts på den borgerliga sidan liksom till de procenttal som har fastställts för varje område.

Utredningen har beräknat skattekraftsgarantin på församlingarna. Även en total ekonomisk samfällighet får alltså tillgodoräkna sig det tillskott av skatteunderlag som skulle ha tillkommit enskilda församlingar om någon samfällighet inte hade bildats.

Den andra huvudkomponenten är den allmänna kyrkoavgiften. Som nämnts har utredningen enligt direktiven haft att utgå från att utjämningen skall finansieras genom denna avgift.

Ett enhetligt utjämningsystem förutsätter att man avvecklar den nuvarande avräkningen mellan pastoraten och kyrkofonden. Kravet på dataanpassning av systemet inskräpper vikten av denna förutsättning. Som en ersättning föreslår utredningen en särskild kyrkoavgift beräknad på pastoratens lönetillgångar. Detta är den tredje huvudkomponenten.

Som princip föreslår utredningen att man bestämmer värdet av varje pastorats tillgångar av olika slag - jordbruk, skog, aktier, bankmedel, obligationer - samt för varje egendomslag fastställer en för hela landet gällande procentsats för den särskilda kyrkoavgiften. Utredningen förordar att man iakttar stor försiktighet då man bestämmer dessa procenttal, så att man inte motverkar utan i stället stimulerar till en aktiv och god egendomsförvaltning.

Som direktiven framhåller förutsätter ett rättvist utjämningsystem att man tar hänsyn till de kyrkliga kommunernas skiftande kostnadsstruktur. Skattekraftsgarantin innebär att vissa kostnader beaktas, närmast de geografiskt betingade. Utan någon ytterligare kostnadsfaktor erhålls emellertid inte någon godtagbar utjämningsseffekt.

Den fjärde huvudkomponenten i förslaget är mot denna bakgrund en särskild kostnadsfaktor. Det är emellertid inte möjligt i dag att utan omfattande utredning få fram underlag för att väga in kostnadsfaktorerna på det sätt som är önskvärt. I avvaktan på en närmare analys om den kyrkokommunala ekonomin - som utredningen förordar - har det i detta läge blivit nödvändigt att söka efter användbara schabloner.

Vid val mellan olika kostnadsposter som kan tänkas schabloni-

serade har utredningen stannat för att föreslå viss del av lönerna för de prästtjänster som finns inrättade i pastoraten. För varje sådan tjänst föreslås ett generellt lönebidrag. Detta har en påtaglig utjämningsseffekt.

Det har emellertid visat sig svårt att nå en tillfredsställande effekt, främst bland de kyrkliga kommuner som i dag utdebiterar 1:50 - 2 kr per skattekrona. Utredningen har funnit att man kan lösa detta problem genom att låta pastoraten behålla viss del av nuvarande tillskott, med en beloppsmässig fastläsning vid medeltalen av vad som har betalats ut under åren 1978-81.

Möjligheter att variera huvudkomponenterna

Under denna rubrik anför utredningen i kapitel 6 sammanfattningsvis följande.

Det går inte att ta bort någon av huvudkomponenterna utan att systemet faller sönder. Samtliga kan emellertid varieras.

I fråga om skattekraftsgarantin kan man till en början variera de olika procenttal som garanteras för olika landsdelar. Man behöver inte känna sig helt bunden av de tal som har fastställts på den borgerligt kommunala sidan.

Viktigast är emellertid att man inte behöver starta med att ge full garanti, dvs 100 % av angivna procent av medelskatekraften i riket. Man kan anse att full garanti överstiger vad kyrkan orkar med. I så fall kan man sänka garantin t ex med fem procentenheter över hela linjer (95 % garanti) eller med tio procentenheter (90 % garanti). Även mellanlägen är naturligtvis möjliga. Man måste vid valet av nivå beakta de regionala konsekvenserna.

Att den allmänna kyrkoavgiften kan varieras behöver inte utvecklas. Utredningen håller sig, som redan nämnts, inom ramen 13 - 20 öre.

Beträffande den särskilda kyrkoavgiften gäller naturligtvis att procenttalen för olika egendomsslag kan varieras. Självfallet kan man sätta högre tal än utredningen har räknat med, i princip också lägre.

Den särskilda kostnadsfaktorn kan likaså varieras. Utredningen tror för sin del inte att det är möjligt att välja någon annan grund för lönebidraget än prästtjänsterna i denna etapp och ser viss procent av nuvarande tillskott ur kyrkofonden som en

nödvändig utjämningsfaktor övergångsvis. Givetvis kan emellertid belopp resp procenttal varieras. Utredningen har för sin del räknat med 25 000 kr för varje prästtjänst samt minst 80 % av nuvarande tillskott.

I samband med möjligheterna att variera huvudkomponenterna tar utredningen också upp frågan om spärregler. Utredningen har räknat med tre sådana.

En av dessa regler innebär i princip att man ingenstans skall behöva höja utdebiteringen mera än 20 öre per skattekrona. En annan regel innebär att full compensation skall utgå för alla höjningar över och ovanför 2 kr per skattekrona. Skevheten i det nuvarande systemet leder till att de nya principerna slår fel på vissa håll, varför det uppkommer ett behov av en sådan övre spärregel.

A andra sidan kan invändningar resas mot att församlingar med en redan förut låg utdebitering får möjlighet att sänka denna med hjälp av bidrag från andra som i många fall har högre skattesats. Utredningen föreslår därför en spärr av innebörd i princip, att kyrkofonden innehåller de belopp som svarar mot sänkningar under en viss nivå. Utredningen har för sin del räknat med en gräns vid 1:20 kr.

Utredningen föreslår vidare att det, liksom på den borgerligt kommunala sidan, skall finnas möjlighet att ge extra utjämningsbidrag efter ansökan och prövning av varje enskilt fall.

En närmare beskrivning av det föreslagna systemet ges i kapitel 7. Där behandlas en rad detaljfrågor som förbigås här.

Finansiering av riksskyrkliga ändamål m m

Utredningen har företagit en viss prövning av kyrkofondens utgifter vid sidan av utjämningsfunktionen. Denna redovisas i kapitel 7. En tabell har tagits in som bilaga F.

Kyrkofonden lämnar redan nu vissa bidrag till riksskyrkliga ändamål. Från ett flertal håll har till utredningen framförts önskemål om att kyrkofonden skall ta över de uppgifter som Stiftelsen Riksskyrklig finansiering nu har. Förslaget har inte mött motstånd från något håll vid de kontakter och överläggningar som utredningen har haft. Även andra framställningar om finansiering genom kyrkofonden har förts fram till utredningen. Det har bl a gällt diakonutbildningen och vissa diakonitjänster samt

andlig vård inom försvaret.

Utredningen anser det inte vara sin uppgift att i detalj uttala sig om olika riksskyrkliga ändamål. Allmänt framhåller utredningen emellertid som sin uppfattning, att kyrkofonden bör vara finansieringskälla för väsentliga riksskyrkliga uppgifter av den typ som har framhållits för utredningen. Utredningen går inte in på frågan, i vad mån total eller partiellt finansiering bör ske i olika fall, utan räknar endast med en ny utgiftspost på 20 milj kr huvudsakligen för riksskyrkliga ändamål. Några milj kr bör emellertid kunna användas för extra utjämningsbidrag. Däremot har utredningen stannat för att för närvarande avstyrka att bidrag ges till speciella ändamål på församlingsplanet av typ dyrbara kyrkorestaureringar. Om sådana bidrag skall få någon betydelse krävs rätt avsevärda belopp. Frågan bör enligt utredningens mening prövas vidare i samband med den förordade analysen av de kyrkokommunala kostnaderna.

Boställsränta och ersättning för byggnadsvirke

Utredningen tar i kapitel 7 också upp frågorna om klockarboställskapital och boställsränta och om ersättning för byggnadsvirke. Utredningen föreslår att båda dessa system avvecklas i samband med att ett övergripande utjämningsystem införs. Som regel rör det sig om små belopp som inte står i rimlig proportion till administrationen. För enstaka fall kan en övergångsanordning eller en möjlighet till extra utjämningsbidrag framstå som motiverad.

Styrelse för kyrkofonden

Om kyrkan får ta ett större ansvar för ekonomisk utjämning via kyrkofonden genom en höjd allmän kyrkoavgift, finner utredningen det naturligt att kyrkan ges ett medinflytande över kyrkofondens förvaltning. Utredningen föreslår därför att fonden får en särskild styrelse med sex ledamöter av vilka regeringen utser tre, däribland ordförande, och kyrkan tre.

Den löpande förvaltningen av kyrkofonden förutsätts ligga kvar hos kammarkollegiet, utan ingripande av fondens styrelse.

Utgjämningssystemets funktion

Utredningen redovisar i kapitel 8 beräkningar rörande systemets funktion i olika alternativ. Detaljuppgifter för varje församling, pastorat och total ekonomisk samfällighet ges i bilagedelen.

Ett första alternativ utgår från full skattekraftsgaranti. Detta kräver 19 öre i allmän kyrkoavgift. Inom denna ram finns det utrymme för att betala ut 80 % av de nuvarande tillskotten. Ett andra alternativ utgår från att skattekraftsgarantin sänks med fem procentenheter (95 % garanti). Detta kräver 16 öre i allmän kyrkoavgift. Inom denna ram finns det utrymme för att betala ut 100 % av de nuvarande tillskotten. Ett tredje alternativ utgår från att skattekraftsgarantin sänks med ytterligare fem procentenheter (90 % garanti). Detta kräver 13 öre i allmän kyrkoavgift. Även inom denna ram finns utrymme för att betala ut 100 % av de nuvarande tillskotten.

För dessa tre alternativ redovisas dels saldoberäkningar för kyrkofonden, dels utjämningseffekten mätt i den kyrkliga skattesatsens spridning med utgångspunkt från befintlig finansstatistik.

Utredningen återger nedan en sammanställning av de tre alternativen samt deras utjämnings effekter. På första raden i utfallsredovisningen återges nuläget, på andra raden det läge som skulle inträda om grundavdragets höjning och minskningen av intäkterna från juridiska personer skulle slå igenom (efter "spar 2").

Alternativen

Komponenter	Alt 1	Alt 2	Alt 3
Allmän kyrkoavgift	19 öre	16 öre	13 öre
Skattekraftsgaranti	100 %	95 %	90 %
Lönebidrag (per prästtjänst)	25 000	25 000	25 000
Andel av nuvarande tillskott	80 %	100 %	100 %

Utfallet

Skattesatsens spridning	Kyrklig skattesats, kr per skattekrone									
	-0.74	0.75-0.99	1.00-1.24	1.25-1.49	1.50-1.74	1.75-1.99	2.00	2.01-2.24	2.25-2.49	2.50
i nuläget	51	215	627	705	572	222	45	74	38	21
efter "spar 2"	49	207	617	664	556	272	8	122	48	27
i alt 1	35	181	879	768	443	169	42	25	22	6
i alt 2	37	185	804	745	493	187	55	35	21	8
i alt 3	43	185	678	737	518	242	76	54	25	12

Det första alternativet har alltså en kraftig effekt. Även det andra alternativet medför en klar förbättring. Det tredje alternativet bedömer utredningen så, att det kan anses vara i stort sett likvärdigt med nuläget.

Utredningen visar även vad man maximalt kan uppnå inom ramen för oförändrad allmän kyrkoavgift, 10 öre. Resultatet är inte godtagbart utifrån utredningens direktiv utan innebär en klar försämring.

Utredningen påpekar att det krävs tre öre i allmän kyrkoavgift för att kompensera statsbidragets minskning och ersätta den fri-villiga rikskyrkliga finansieringen och att även effekterna av skatteunderlagets minskning motsvarar tre öre i utdebitering. Att höja den allmänna kyrkoavgiften med sex öre innebär alltså att göra en insats som svarar mot dessa båda faktorer. En höjning med tre öre markerar enligt utredningens bedömning minimigränsen för den solidaritet som själva tanken på ett inomkyrkligt utjämningsystem förutsätter.

Avslutningsvis belyser utredningen hur många kyrkliga kommuner som tjänar resp får betala i de tre alternativen samt hur de regionala variationerna blir.

Genomförande

Utredningen berör i kapitel 7 de huvudsakliga frågorna i samband med ett genomförande av det framlagda förslaget. Därvid fästs

bl a uppmärksamheten på behovet av vissa övergångsanordningar. Utredningen har inte gått in på detaljer eftersom dess förslag endast omfattar principerna för ett nytt system. Av samma skäl lägger utredningen inte fram något färdigt lagförslag utan begränsar sig till att i bilaga E redovisa ett utkast till ny lag om kyrkliga kostnader, som kan tjäna som underlag för de ytterligare övervägandena efter remissbehandlingen.

*Bilaga 2***Utredningens lagutkast jämte kommentarer**

Eftersom utredningens förslag endast omfattar principerna för ett nytt utjämningsssystem och fastställandet av de olika komponenterna i detalj lämnas öppet, har utredningen inte ansett sig böra utarbeta ett färdigt lagförslag. Som underlag för de vidare överväganden som får göras efter remissbehandlingen har utredningen upprättat följande utkast, som bygger på 100 % skattekraftsgaranti och utgår från de nuvarande lagarna om kyrkliga kostnader (1970:940) och om skatteutjämningsbidrag (1979:362). Till utkastet fogar utredningen kortfattade kommentarer.

Lag om kyrkliga kostnader

1 §

I denna lag meddelas bestämmelser om fördelningen av vissa kyrkliga kostnader mellan kyrkliga kommuner och kyrkofonden.

2 §

Med kyrklig kommun förstås församling, pastorat och annan kyrklig samfällighet som har beskattningsrätt.

Med pastorat förstås territoriellt pastorat samt, i den mån det beslutas i lag, icke-territoriellt pastorat.

Vad som sägs i denna lag om pastorat äger tillämpning även på kyrklig samfällighet som utan att vara pastorat har bildats för vården av sådana angelägenheter som avses i lagen.

Om indelning i pastorat beslutar regeringen.

3 §

För kyrkofonden skall finnas en styrelse. Denna skall bestå av

en ordförande och fem ledamöter jämte lika många ersättare. Ordföranden och två ledamöter jämte ersättare för dem utses av regeringen. Tre ledamöter jämte ersättare för dem utses av kyrkomötet.

Närmare bestämmelser om förvaltningen av kyrkofonden och om styrelsens uppgifter meddelas av regeringen.

4 §

En kyrklig kommun kan få allmänt utjämningsbidrag från kyrkofonden i enlighet med vad som föreskrivs i 5-10 §§.

5 §

Med bidragsår förstås det år under vilket allmänt utjämningsbidrag utgår.

Med skatteunderlag förstås antalet skattekronor och skatteören enligt taxeringsnämnds beslut rörande taxeringen till kommunal inkomstskatt året före bidragsåret.

Med skattekraft förstås kvoten mellan den kyrkliga kommunens skatteunderlag och antalet i samma kommun kyrkobokförda invånare vid ingången av året före bidragsåret.

Med medelskattekraft förstås kvoten mellan skatteunderlaget för riket och antalet i riket kyrkobokförda invånare vid ingången av året för bidragsåret.

6 §

Till en kyrklig kommun utgår allmänt utjämningsbidrag om skatteunderlaget understiger det skatteunderlag som motsvarar den tillförsäkrade skattekraften enligt 9 §. Bidraget utgår med ett belopp som motsvarar produkten av det enligt 7 § beräknade tillskottet av skatteunderlag och skattesatsen för bidragsåret.

7 §

Tillskott av skatteunderlag till den kyrkliga kommunen utgör skillnaden mellan det skatteunderlag som motsvarar den tillför-

säkrade skattekraften enligt 9 § och den kyrkliga kommunens skatteunderlag.

Om två eller flera församlingar ingår i ett pastorat eller en annan samfällighet, skall tillskottet av skatteunderlag utgöra summan av tillskottet till församlingarna.

Tillskott av skatteunderlag avrundas till närmaste hela tusental skattekrönor varvid 500 skattekrönor avrundas uppåt.

8 §

För kyrkliga kommuner gäller nedan angiven skattekraft i procent av medelskattekraften som garanti.

Län	Garanti: skattekraft i procent av medel- skattekraften	Kyrklig kommun
Stockholms	106	Samtliga
Uppsala	103	Samtliga
Södermanlands	103	Samtliga
Östergötlands	103	Samtliga
Jönköpings	103	Samtliga
Kronobergs	103	Samtliga
Kalmar	103	Samtliga utom kyrkliga kommuner inom Mörbylånga och Borgholms kommuner
	106	Samtliga kyrkliga kommuner inom Mörbylånga och Borgholms kommuner
Gotlands	109	Samtliga
Blekinge	100	Samtliga
Kristianstads	100	Samtliga
Malmöhus	100	Samtliga
Hallands	103	Samtliga
Göteborgs och Bohus	103	Samtliga
Älvsborgs	103	Samtliga
Skaraborgs	103	Samtliga
Värmlands	103	Samtliga
Örebro	103	Samtliga
Västmanlands	103	Samtliga

Län	Garanti: skattekraft i procent av medel- skattekraften	Kyrklig kommun
Kopparbergs	106	Samtliga
Gävleborgs	106	Samtliga
Västernorrlands	109	Samtliga
Jämtlands	112	Samtliga
Västerbottens	115	Samtliga
Norrbottens	115	Kyrkliga kommuner inom Bodens, Haparanda, Kalix, Luleå, Piteå och Älvsbyns kommuner
	118	Kyrkliga kommuner inom Arvidsjaurs kommun
	121	Kyrkliga kommuner inom Arjeplogs kommun
	124	Kyrkliga kommuner inom Gällivare, Jokkmokks, Kiruna, Pajala, Övertorneå och Övertorneå och Övertorneå kommuner

9 §

Med utgångspunkt i garantin enligt 8 § beräknas årligen den tillförsäkrade skattekraften.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om beräkningen av den tillförsäkrade skattekraften enligt första stycket.

10 §

Kyrkofondens styrelse fastställer tillskott av skatteunderlag och svarar för att de kyrkliga kommunerna senast den 25 januari bidragsåret erhåller uppgift om tillskottets storlek.

Till ledning för det kyrkokommunala budgetarbetet skall kyrkofondens styrelse svara för att av de kyrkliga kommunerna senast den 10 september året före bidragsåret erhåller uppgift om uppskattat tillskott av skatteunderlag.

11 §

Statistiska centralbyrån fastställer medelskattekraften senast

den 31 december året före bidragsåret.

12 §

Pastoraten skall årligen erlägga allmän kyrkoavgift till kyrkofonden. Avgiften utgår i förhållande till skatteunderlaget.

Regeringen bestämmer för varje år det öretal för skattekrona med vilket avgift skall erläggas. Öretalet bestäms så att kyrkofondens inkomster såvitt möjligt blir lika stora som dess utgifter.

13 §

Till ett pastorat utgår från kyrkofonden årligen särskilt utjämningsbidrag med dels 25 000 kr för varje inom pastoratet inrättad tjänst som församlingspräst och dels ett belopp motsvarande 80 procent av medelvärdet av de tillskott som pastoratet erhållit ur kyrkofonden åren 1978-1981.

Församlingspräst är domprost, kyrkoherde, komminister, kyrkoadjunkt eller annan präst som regeringen bestämmer.

14 §

Pastorat som innehar lönetillgångar skall årligen till kyrkofonden erlägga särskild kyrkoavgift.

Pastorats lönetillgångar är löneboställen och prästlönefonder samt andelar i prästlönejordsfond och prästlönefondsfastigheter.

Regeringen meddelar närmare föreskrifter om beräkning av den särskilda kyrkoavgiften.

15 §

Pastorat svarar för kostnad för avlöningsförmåner åt församlingspräst och kyrkomusiker.

Kostnad för avlöningsförmåner enligt första stycket bestrids i första hand från avkastningen av pastorats lönetillgångar med avdrag för särskild kyrkoavgift samt bidrag från kyrkofonden och i andra hand med församlingsskatt enligt lagen (1961:436) om församlingsstyrelse.

16 §

Pastorat skall tillhandahålla ordinarie församlingspräst tjänstebostad på prästgård eller i bostadslägenhet på annan fastighet, om regeringen bestämmer det.

Kostnad för tjänstebostad bestrids av pastoratet. Tjänstebostadshyra som församlingspräst betalar tillfaller pastoratet.

17 §

Kyrkofondens styrelse får inom ramen för tillgängliga medel bevilja extra utjämningsbidrag. Sådant bidrag kan beviljas dels utan ansökan i enlighet med normer som antas av regeringen eller efter regeringens bemyndigande av styrelsen och dels efter särskild ansökan som skall ges in till kyrkofonden senast den 31 mars året före bidragsåret.

18 §

Kyrkofondens styrelse äger inskränka utbetalningen av bidrag om den sammanlagda effekten av kyrkofondens bidragsgivning kan leda till en sänkning av en kyrklig kommuns utdebitering under en av styrelsen fastställd nivå, vilken dock icke får sättas högre än 20 öre över rikets medelutdebitering av församlingsskatt.

19 §

Till kyrkofonden utger staten årligen i januari ersättning för prästerskapets till staten indragna tionde m m med 5 050 737 kronor.

Utöver vad som följer av 12 och 14 §§ samt i första stycket i denna paragraf tillförs kyrkofonden

1. avkastning av kyrkofondsfastighet,
2. ränta och vinst på fondens tillgångar,
3. ränta och vinst på andra kapitaltillgångar enligt regeringens bestämmande.

20 §

Ur kyrkofonden bestrids

1. i 4, 13 och 17 §§ angivna kostnader,
2. sådan kostnad för avlöningsförmåner till präst som riksdagen bestämmer,
3. kostnad för pensionsförmån åt präst eller efterlevande till präst enligt bestämmelser som regeringen meddelar eller enligt avtal samt för försäkringsförmån som utgår för präst eller annan kyrkomusiker än skolkantor enligt statlig grupplivförsäkring,
4. förvaltningskostnad enligt riksdagens bestämmande för stiftsnämnd och boställsnämnd samt för departement eller myndighet där kyrkliga frågor handläggs,
5. kostnad för ändamål som avser svenska kyrkan som trossamfund enligt normer som antas av styrelsen samt
6. annan kostnad för kyrklig verksamhet som riksdagen bestämmer.

21 §

Lån ur kyrkofonden kan lämnas för åtgärd som syftar till rationalisering av driften av löneboställe eller prästlönefondsfastighet eller för sådant förvärv av jordbruksfastighet såsom löneboställe eller prästlönefondsfastighet, vilket syftar till rationalisering av det kyrkliga jordinnehavet i stiftet.

Kostnad för löneboställe eller prästlönefondsfastighet till följd av fastighetsbildningsförrättning eller företag enligt vattenlagen (1918:523), lagen (1939:608) om enskilda vägar eller anläggningslagen (1973:1149) skall i fråga om möjlighet till lån vara likställd med kostnad för sådan rationaliseringsåtgärd som anges i första stycket.

Närmare bestämmelser om lån ur kyrkofonden meddelas av regeringen.

22 §

I den mån det behövs för utlåning enligt 21 § får kyrkofonden ta upp lån.

23 §

Närmare bestämmelser om utbetalning av allmänt utjämningsbidrag, särskilt utjämningsbidrag och extra utjämningsbidrag samt upp-

börd av allmän kyrkoavgift och särskild kyrkoavgift meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

De ytterligare föreskrifter som behövs för verkställigheten av denna lag meddelas av regeringen eller av myndighet som regeringen bestämmer.

Kommentarer

1 §

I paragrafen anges lagens tillämpningsområde. Detta har i jämförelse med gällande lagstiftning vidgats till att även gälla församlingar.

2 §

Definitionen av begreppet kyrklig kommun förenklar den följande lagtexten. Vad som sägs om pastorat motsvarar 2 § i den nuvarande lagen.

3 §

I paragrafen fastslås att en särskild styrelse skall ansvara för kyrkofondens förvaltning. Bestämmelserna innebär att styrelsen ytterst skall svara för förvaltningen av kyrkofonden, medan den direkta handläggningen av kyrkofondsärenden liksom för närvarande skall handhas av kammarkollegiet. I några av förslagets övriga paragrafer konkretiseras vissa av styrelsens arbetsuppgifter. Utredningen förutsätter att mera detaljerade regler om styrelsens uppgifter och om fondens förvaltning meddelas av regeringen.

Om en kyrkomötesreform inte genomförs, bör regeringen utse två ledamöter jämte ersättare på förslag av Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund och en ledamot jämte ersättare på förslag av Rikskommittén för stiftstingen. Första gången lär denna ordning fa tillämpas i vart fall, eftersom ett nytt kyrkomöte inte hinner samlas i tid. En övergångsbestämmelse bör reglera denna situation.

4-11 §§

I paragraferna anges reglerna för det allmänna utjämningsbidraget. Bestämmelserna har utformats så att de tekniskt överensstämmer med 2-12 §§ lagen om skatteutjämningsbidrag.

För att inte hindra samfällighetsbildningar har till 7 § fogats en regel av innebörd att tillskottet av skatteunderlag alltid skall beräknas på församlingarna, även då dessa ingår i samfälligheter.

Utredningen föreslår att avrundning - 7 § - sker till närmaste tusental skattekronor.

8 § utgår som redan nämnts från 100 % skattekraftsgaranti. Om garantin läggs på en lägre nivå, skall samtliga i paragrafen angivna procentsatser sänkas med samma antal procentenheter, i den mån inte en avvikelse framstår som motiverad med hänsyn till sänkningens regionala effekter (jfr 7.1 och 8.6).

12 §

Paragrafen reglerar den allmänna kyrkoavgiften och motsvarar närmast 10 § i den nuvarande lagen om kyrkliga kostnader. I förslaget har som beräkningsunderlag angetts skatteunderlaget året före bidragsåret. Formuleringen knyter an till förslagets 5 § där skatteunderlaget definieras som antalet skattekronor och skatteören enligt taxeringsnämnds beslut rörande taxeringen till kommunal inkomstskatt året före bidragsåret. Bestämmelsens utformning är att se som ett förtydligande av den nu gällande lagregeln och innebär i sak inte något nytt. För den händelse (jfr 7.1) man väljer att inte beräkna kyrkoavgiften på hela det skatteunderlag, som är hänförligt till icke-medlemmar i svenska kyrkan, bör i paragrafen tilläggas att detta skatteunderlag skall minskas med 70 %.

Avgiftens öretal skall liksom i dag bestämmas av regeringen. En konsekvens av att kyrkofonden får en styrelse blir att denna kommer att föreslå avgiften i stället för som nu kammarkollegiet. Den nuvarande lagens begränsningsregel, att avgiften inte får

sättas högre än 20 öre, har utredningen bedömt som obehövlig med hänsyn bl a till kyrkans representation i styrelsen. I vart fall måste gränsen höjas.

I paragrafen har vidare angetts att den allmänna kyrkoavgiften liksom för närvarande skall erläggas av pastoraten. Utredningen har pekat på (7.1) att det kan finnas fog för att i stället fördela avgiften mellan pastoraten och församlingarna.

13 §

I paragrafen behandlas det särskilda utjämningsbidraget (7.2). Vidare definieras begreppet församlingspräst i överensstämmelse med vad som gäller enligt den nuvarande lagen om kyrkliga kostnader.

14 §

I första stycket fastslås skyldigheten för pastorat som har lönetillgångar att erlagga särskild kyrkoavgift (7.2). Bestämmelser om beräkningsgrunderna bör utfärdas av regeringen.

Andra stycket motsvarar 3 § första stycket i den nuvarande lagen. Med hänsyn till att utredningen föreslår att boställskapital slopas, har andra stycket i nämnda paragraf utgått.

15 §

Liksom i den nuvarande lagens 6 § anges att pastoraten svarar för församlingsprästers och kyrkomusikers avlöningskostnader. Vidare anges att avkastningen från lönetillgångar, sedan dessa nya särskilda kyrkoavgifter dragits av, i första hand skall användas för att betala dessa löner. I den mån avkastningen därvid inte täcker dessa kostnader - vilket torde vara vanligast förekommande - skall bidragen från kyrkofonden användas och i sista hand skattemedel.

16 §

Paragrafen motsvarar helt 15 § i den nuvarande lagen om kyrkliga kostnader.

17 §

I paragrafen anges att kyrkofondens styrelse får bevilja extra utjämningsbidrag (7.3). Utredningen förutsätter att bidraget delvis skall utgå automatiskt enligt vissa spärregler som kopplas samman med själva systemet. Det bör ankomma på styrelsen - formellt i första hand på regeringen men delegation förutsätts ske - att närmare fastställa dessa regler inom ramen för tillgängliga medel. Som utredningen framhållit kan det finnas anledning att begränsa denna automatik mera än som skett i utredningens egna beräkningar, delvis av tekniska skäl. I vart fall bör styrelsen även ges möjlighet att bevilja extra utjämningsbidrag till kyrkliga kommuner på ansökan. Det bör ankomma på styrelsen att utforma regler eller praxis för när extra bidrag skall kunna utgå. Den allmänna förutsättningen måste dock vara att det inte bara framstår som skäligt med hänsyn till den sökande kommunens ekonomiska situation utan också att önskvärda rationaliseringar och besparingar kommer till stånd.

18 §

I paragrafen anges den spärregel (7.3) som skall förhindra att utjämningsystemet möjliggör en sänkning av utdebiteringen under en nivå som styrelsen bedömer som oacceptabel. Även om det bör ankomma på styrelsen att bestämma denna nivå, finner utredningen dock lämpligt att i lagen ange en lägsta gräns som inte får underskridas av styrelsen. Denna gräns bör sättas i relation till medelutdebiteringen.

19 §

I paragrafen anges kyrkofondens inkomstkällor. Någon annan ändring i förhållande till gällande lag har inte gjorts än att den särskilda kyrkoavgiften har tagits med.

20 §

Paragrafen, som anger kyrkofondens utgifter, motsvarar i väsentliga delar 12 § i den nuvarande lagen. Nya utgifter är kostnader för allmänt, särskilt och extra utjämningsbidrag. Vidare har punkt 5 i den nuvarande paragrafen ersatts med en ny punkt 6. Denna har delvis omarbetats för att täcka kyrkofondens kostnader för rikskyrkliga ändamål.

21 och 22 §§

Paragraferna motsvarar 13 och 14 §§ i nuvarande lag.

23 §

I paragrafen anges att regeringen utfärdar närmare bestämmelser för lagens tillämpning. En nyhet i jämförelse med gällande lag är möjligheten för regeringen att - närmast kyrkofondens styrelse - delegera rätten att utfärda föreskrifter.

Övergångsbestämmelser

Några sådana har inte avfattats av utredningen som hänvisar till vad som anförts under 7.5. Den övergångsbestämmelse till den nuvarande lagen, som avser rätt till ersättning ur kyrkofonden för byggnadsvirke, förutsätts ej få någon motsvarighet.

Förteckning över remissinstanser och sammanställning av remissyttranden över betänkandet (SOU 1981:88) Ekonomisk utjämning inom svenska kyrkan jämte (SOU 1981:89) bilagor

1 Remissinstanser och inkomna yttranden

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av justitiekanslern, kammarrätten i Sundsvall, kammarkollegiet, riksskatteverket, riksrevisionsverket, länsstyrelsen i Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus samt Västerbottens län, ärkebiskopen efter hörande av övriga biskopar, domkapitlet i Uppsala, Linköping, Skara, Strängnäs, Västerås, Växjö, Lund, Göteborg, Karlstad, Härnösand, Luleå, Visby och Stockholm, stiftsnämnden i Uppsala, Linköping, Skara, Strängnäs, Västerås, Växjö, Lund, Göteborg, Karlstad, Härnösand, Luleå och Visby, svenska kyrkans missionsstyrelse, svenska kyrkans centralråd för evangelisation och församlingsarbete, styrelsen för svenska kyrkan i utlandet, svenska kyrkans diakoninämnd, riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, Rikskommittén för stiftstingen, Stiftelsen Rikskyrklig finansiering, Svenska kyrkans utbildningsnämnd, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, stiftsrådet i Västerås, Härnösands och Stockholms stift, Kyrkomusikernas riksförbund, Sveriges kommunaltjänstemannaförbund och Sveriges kyrkokamerala förening.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har till sitt remissvar fogat yttrande från Umeå kommun. Flertalet domkapitel har överlämnat yttranden från församlingar och samfälligheter. Vidare har Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund bifogat yttranden från förbundets stiftsavdelningar och flera församlingar och samfälligheter.

Utan föregående remiss har yttranden avgetts från Södertälje kyrkliga samfällighet, Malmö kyrkliga samfällighet, Njurunda församling, Trollhättans församling, Gävle kyrkliga samfällighet, Svenska kyrkans personalrekryteringsnämnd, kyrkorådet i Adolf Fredriks församling, Göteborgs kyrkliga samfällighet, kyrkorådet i Vantörs församling, Engelbrekts församling i Stockholm, kyrkorådet i Jörns församling, Kristianstads Heliga Trefaldighets och Norra Åsums kyrkliga samfällighet, Tyresö kyrkoråd, Sandvikens församlings kyrkoråd, Uppsala kyrkliga samfällighet, Myssjö församlings kyrkoråd, Långele pastorat, Svärdsjö och Svartnäs församlingars kyrkliga samfällighet, Sköns församling, Sundsvalls kommun, Vindeln och Åmsele församlings kyrkoråd, Katrineholms kyrkliga samfällighet, Järfälla församling, S:t Olovs församling, Skellefteå, Svenska kyrkans diakon- och diakonissförbund, Lunds kyrkliga samfällighet, Västerås kyrkliga samfällighet, Lenhovda-Herråkra kyrkliga samfällighet samt Storkyrkoförsamlingen.

2 Allmänna uttalanden och inställning till förslagets huvudlinjer

Övervägande antalet remissinstanser (48) har förklarat sig tillstyrka förslagets huvudlinjer eller lämnat utan erinran att en reform genomförs. Några av dessa har dock önskat ändring av vissa enskilda detaljer i förslaget.

Ett mindre antal (24), däribland pastoratsförbundet, har riktat mer eller mindre kraftig kritik mot förslaget och menat att detta inte är sådant att det kan ligga till grund för lagstiftning. Pastoratsförbundet har till sitt yttrande fogat ett antal underremissvar. Av dessa tillstyrks förslaget i 21 svar – även om vissa ändringar önskas i detaljfrågor – och avstyrks förslaget i nio svar.

Några av de instanser som i det föregående karakteriserats som negativa har dock förklarat sig kunna dela förslagets principer men menat att den föreslagna tidpunkten för förslagets ikraftträdande, 1 januari 1983, ligger alltför nära i tiden för att förslaget skall kunna hinna realiseras.

Åtskilliga remissinstanser, såväl sådana vilka tillstyrkt förslaget som sådana vilka avstyrkt detta, har pekat på vikten av att de kyrkliga kommunernas struktur ses över så att större och ekonomiskt mer bärkraftiga enheter bildas. Vidare har åtskilliga remissinstanser betonat vikten av att prästtilldelningen blir föremål för översyn.

2.1 Remissinstanser som tillstyrker förslagets huvudlinjer eller lämnar utan erinran att en reform genomförs.

Justitiekanslern:

JK har inte någon erinran utifrån de synpunkter JK främst har att beakta.

Kammarrätten i Sundsvall:

Kammarrätten i Sundsvall har från de synpunkter kammarrätten har att beakta inte några invändningar vare sig mot systemet eller utkastet till lagtext.

Kammarkollegiet:

Kammarkollegiet är ense med utredningen om behovet av en utjämning av de stora skillnader i skatteunderlag och utdebitering mellan de kyrkliga kommunerna i riket, som redan nu föreligger och som efter de beslutade ändringarna i skattesystemet och reduktionen av de statliga skatteutjämningsbidragen måste bli än större. Kollegiet har vidare inte något att erinra emot den principiella uppbyggnaden av det föreslagna nya utjämnningssystemet. Trots de stora svårigheter att nå en god utjämnningseffekt, som ligger i den nuvarande kyrkliga indelningen och organisationen, synes detta system i väsentlig utsträckning tillgodose rimliga krav på enkelhet och rättvisa vid tillämpningen. I och med avvecklingen senare av de extra utjämningsbidragen i form av generella spärrcglar kommer systemet att förenklas ytterligare.

I betänkandet understrykts att dessa bidrag har tillfällig karaktär.

Som ovan antytts försvårar den kyrkliga indelningen och organisationen väsentligt möjligheterna att nå en god utjämningsseffekt, vilket också utredningen flera gånger påpekar.

I åtskilliga pastorat på landsbygden – i regel enprästpastorat – har folkmängden sedan pastoratsindelningsreformens genomförande minskat så att pastoraten enligt normerna inte rätteligen bör bestå som självständiga pastorat. I många större pastorat med två eller flera prästtjänster framstår numera tjänsteorganisationen som klart överdimensionerad. Att komma till rätta med detta problem har emellertid visat sig svårt på grund av det kraftiga motstånd som förslag härutinnan mött i orten. En översyn av tjänsteorganisationen genom kollegiets försorg (KMts uppdrag 1965-04-23) gav till resultat en indragning av endast tolv tjänster. Enligt de promemorior som upprättats inom kollegiet skulle 35 tjänster dras in. – Efter rekommendation år 1970 av biskopsmötet genomförs frivilligt från stiftens sida en s. k. rullande pastoratsreglering, där man inför uppkommande ledighet på kyrkoherde- eller komministertjänst i ett pastorat ser över organisationen och hos regeringen begär sådana förändringar som utvecklingen lett fram till. Emellertid sköts denna form av pastoratsreglering med skiftande och med åren allt sämre engagemang från stiftens sida.

Till skillnad mot pastoraten, som i stor utsträckning nybildats eller i övrigt undergått förändringar vid flera olika tillfällen, har församlingarna sedan urminnes tider lämnats tämligen orubbade, detta trots utvecklingen under senare årtionden med ett ökande antal mycket små och ekonomiskt svaga enheter.

I det läge där stat-kyrka-frågan nu hamnat anser kollegiet att åtgärder snarast bör vidtas för att kyrkan skall få en i dagens läge mera ändamålsenlig indelning och organisation på lokalplanet. Såvitt kollegiet förstår måste det emellertid möta stora svårigheter att få till stånd en genomgripande ändring i församlingsindelningen. Ett alternativ erbjuder då bildande av obligatoriska totala ekonomiska samfälligheter, i första hand inom pastoratets ram. Där pastoraten är för små för att vara rationella förvaltningsenheter skulle kunna övervägas att bilda samfälligheter med samma omfattning som de borgerliga kommunerna. Uppmärksamhet måste därvid ägnas åt det faktum att samfällighetens församlingar består som enheter, vilka beslutar i alla sina angelägenheter vid sidan av de ekonomiska och vilka har berättigade anspråk på att inte helt osjälvständigt domineras av samfällighetens organ.

I detta sammanhang vill kollegiet peka på risken av att en hög ambitionsnivå vad gäller utjämningseffekten hos det nya system som skapas kan komma att motverka intresset av en rationell lösning av strukturfrågorna på lokalplanet. Med detta för ögonen förordar kollegiet alternativ 2 i utredningens förslag (s. 92), innebärande en utdebitering av allmän kyrkoavgift med 16 öre per skattekrona enligt utredningens beräkningar.

Riksskatteverket, som har inskränkt sitt yttrande till att avse ADB-

systemet för länsstyrelsernas framställning av uppgifter om skatteunderlag, har beträffande detta inte någon erinran.

Riksrevisionsverket:

Riksrevisionsverket (RRV) är positivt till förslag att skapa ett enda system för ekonomisk utjämning mellan de kyrkliga kommunerna.

Genom bidrag från kyrkofonden skall de kyrkliga kommunerna garanteras en viss skattekraft. RRV tar inte ställning till valet av nivå för skattekraftsgarantin men noterar att redan en 90% garanti innebär en genomsnittlig ökning av församlingsskatten i landet.

Länsstyrelsen i Uppsala län förordar beträffande skatteavräkningen för kyrkliga kommuner en övergång till automatisk bearbetning i samband med att förslaget detaljutformas. Fördelningspolitiska frågor inom kyrkan avstår länsstyrelsen från att behandla.

Länsstyrelsen i Södermanlands län:

Frågan om hur och i vilken utsträckning en ekonomisk utjämning inom svenska kyrkan skall komma till stånd bör ses med utgångspunkt från principerna om kommunal självstyrelse, innefattande bl. a. rätt för de kyrkliga kommunerna att själva bestämma över skatteuttaget och de egna utgifterna. ...

Stora olikheter i utdebiteringen mellan de kyrkliga kommunerna kan naturligtvis ha oönskade regionalekonomiska följder, bl. a. för bosättningsmönstret, och kan även uppfattas som orättviså av medborgarna. Det är därför i dessa hänseenden önskvärt att skillnader i utdebiteringen mellan de kyrkliga kommunerna minskas, exempelvis genom ett utjämningsystem enligt det föreslagna eller genom ändringar i organisationen. Från regional-ekonomisk synpunkt eller ur rättvisaspekt bedömer dock länsstyrelsen att utredningens förslag skulle få obetydliga följder för länet i förhållande till nuläget. ...

I betänkandet beskrivs sålunda helt översiktligt hur det föreslagna utjämningsystemet skall administreras. Länsstyrelsernas roll är inte klart angiven. Utredningen synes dock avse att länsstyrelserna vid utbetalningen av skattemedel till församlingarna m. m. skall räkna av bidrag och avgifter inom utjämningsystemet samt till kyrkofonden redovisa utfallet och leverera överskott som tillkommer fonden. I avsaknad av ett detaljförslag tar länsstyrelsen inte ställning närmare till lämpligheten av ett sådant tillvägagångssätt, vilket emellertid i och för sig synes vara möjligt. Troligen skulle hanteringen för länsstyrelsens dels få bli i huvudsak manuell och innebära visst merarbete i jämförelse med resursåtgången för handhavandet av skatteutjämningen. ...

Länsstyrelsernas dataenheter kan successivt under taxeringsperioden lämna uppgift om beräknat taxeringsutfall för varje församling. Uppgifterna kan tillställas SCB, kammarkollegiet och varje kyrklig kommun. Uppgifterna kan ligga till grund för budgetberäkningarna för varje kyrklig kommun

och för beräkning av preliminär medelskattkraft. Däremot kan uppgift inte lämnas om skatteunderlag för pastorat eller annan kyrklig samfällighet. Det kan dock inte bereda ansvarig kyrklig myndighet svårighet att med ledning av församlingarnas skatteunderlag räkna ut skatteunderlaget för pastorat eller annan kyrklig samfällighet.

Länsstyrelsen förordar utifrån sina utgångspunkter ett genomförande av alternativet med full skattekraftsgaranti – alternativ 1 – vilket innebär bästa utjämningseffekt.

Länsstyrelsen i Östergötlands län:

Länsstyrelsen som anmodats avge yttrande över rubricerade betänkande saknar i stort sett kunskaper om det område som betänkandet rör. ...

En del av utjämningsystemet innebär att församlingarna skall garanteras en viss skattkraft. Det system som utredningen föreslår är relativt likartat det som gäller borgerliga kommuner, för vilka skatteutjämningsystemet fungerar mycket effektivt.

Länsstyrelsen berör också vikten av ökade samfällighetsbildningar.

Länsstyrelsen i Malmöhus län:

För länsstyrelsens del kommer således förslaget att innebära att arbetsuppgiften med beräkning och utbetalning av skatteutjämningsbidrag till de kyrkliga kommunerna kommer att upphöra. Länsstyrelsen har ingenting att erinra mot förslaget. Påpekas kan dock att länsstyrelsen även fortsättningsvis måste administrera utbetalningen av församlingsskatten, eftersom denna ingår i den allmänna uppbörden av statlig och kommunal inkomstskatt.

Länsstyrelsen i Hallands län:

Den föreliggande utredningen har föranletts av behovet av ett nytt system för ekonomisk utjämning mellan de kyrkliga kommunerna.

I betänkandet har framlagts principförslag till ett sådant system för ekonomisk utjämning via kyrkofonden. Förslaget innebär en avsevärd förenkling och rationalisering i förhållande till det nuvarande systemet. Det bör kunna väl fylla sin uppgift att tjäna som underlag för de ytterligare överväganden som förutsättes ske. Länsstyrelsen får således tillstyrka förslaget.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län:

Förslaget innebär bl. a. att de statliga skatteutjämningsbidragen till församlingar, pastorat och andra kyrkliga samfälligheter som administreras av länsstyrelserna försvinner och ersätts av s. k. utjämningsbidrag från kyrkofonden. Länsstyrelsernas befattning med skatteutjämnningen till de kyrkliga kommunerna kommer härigenom att upphöra. Länsstyrelsen har ingenting att invända mot utredningens förslag i denna del.

Länsstyrelsen i Västerbotten län har inte någon erinran.

Länsstyrelsen har hört Umeå kommun som anför:

Utan att närmare beröra detaljer i förslaget finner kommunen att utredningen är mycket ambitiöst upplagd, genomarbetad och vederhäftig. Slutsatser och förslag baseras på genomförda beräkningar och de principiella övervägandena synes välgrundade. Det föreslagna systemet är föredömligt neutralt och lätthanterligt och ingående komponenter kan lätt varieras efter ändrade förutsättningar och ambitioner. ...

Enligt kommunens mening kan inte frågan om ett solidariskt utjämnings-system ses skild från frågan om administration och rationalisering. Därför bör i det fortsatta utredningsarbetet även den utjämning som kan erås genom samfällighetsbildningar redovisas.

Av många skäl framstår samfälligheter som omfattar hel kommun som mest fördelaktiga. Kommunen har i annat sammanhang framhållit det orimliga i att kommunmedlemmar drabbas av olika kostnader genom kyrkoskatt beroende på församlingstillhörighet.

En kommungräns upplevs av gemene man som naturlig och det framtida samarbetet mellan kyrklig och kommunal kommun som på en mängd områden framstår som absolut nödvändigt kan utan tvekan lättare etableras om de administrativa gränserna överensstämmer.

Ärkebiskopen efter hörande av övriga biskopar:

Samtidigt som det måste hälsas med största tillfredsställelse att den nu aktuella problematiken fått bli föremål för inträngande och konstruktivt studium utmynnande i tilltalande lösningar, tvingas jag inledningsvis konstatera, att detta i sig helt nödvändiga och genomgripande reformförslag nu under en icke obetydlig tidspress måste forceras fram till det instundande redan tidigare av andra för kyrkan vitala frågor tyngda kyrkomötet. Icke minst med hänsyn härtill och osäkerheten om det föreslagna nya systemets reella utfall liksom betänkandets karaktär av principdokument hade det varit i hög grad önskvärt om ytterligare rådrum lämnats för analys och konsekvensbedömning. Detta torde särskilt gälla de närmast berörda – församlingarna och pastoraten.

Jag noterar vidare, att de av deltagarna i stat-kyrka-överläggningarna i sitt 1978 avgivna betänkande gjorda gemensamma principiella ståndpunkttagandena beträffande statens ekonomiska engagemang i svenska kyrkans verksamhet efter tre år på icke oväsentliga punkter redan frångåtts eller nu ifrågasätts.

Att också kyrkan skall bära en rimlig börda i en för samhället och landet ytterst besvärande ekonomisk situation vill jag emellertid icke på något sätt därmed ifrågasätta. ...

Jag bejakar principen – ökade krav på solidaritet inom kyrkan – i såväl mer allmän som specifik bemärkelse. Det av utredningen redovisade syftet – att på grundval av nya principer åstadkomma en godtagbar ekonomisk

utjämning mellan de kyrkliga kommunerna – vinner i konsekvens härmed mitt gillande.

Även om jag således ansluter mig till de grundläggande värderingarna vill jag emellertid ifrågasätta om ett principförslag – allmänt sett – skall bilda grundvalen för en lagstiftning vars konsekvenser icke låter sig överblickas, bl. a. med hänsyn till osäkerheten om dess slutliga utformning. ...

Den av utredningen framförda synen på utjämningen inom pastoraten såsom varande en angelägenhet för dem själva och inom kyrkan som helhet och som en fråga om utjämning mellan pastoraten förtjänar enligt min bedömning uppmärksamhet och fortsatt studium.

Jag vill också peka på de principer för tilldelning av prästtjänster som utredningen stannat för och som ånyo aktualiserar behovet av en översyn av nu gällande regler. Detta har utredningen själv uppmärksammat. Konsekvenserna av förslaget att taga prästtjänsterna som grund för en i ett utjämningsystem ingående komponent redovisas närmare i det följande. ...

Med hänsyn till vad utredningen anfört på sid. 101 angående kyrkans ekonomi på längre sikt och icke minst svårigheterna att i konkurrens med de borgerliga primär- och landstingskommunerna om det alltmer krympande expansionsutrymmet kunnat påräkna möjligheter till ökat skatteuttag, liksom alternativets allmänna positiva effekter i övrigt, vill jag slutligen förorda att det nya utjämningsystemet baseras på alternativet 2.

Domkapitlet i Uppsala:

Domkapitlet som finner att utredningen berör viktiga ekonomiska grundförutsättningar för det kyrkliga församlingslivet hade gärna velat noggrannare tränga in i de tekniska problemställningar som betänkandet redovisar. Det hade vidare varit av värde om domkapitlet kunnat inhämta synpunkter från några församlingar och pastorat. Den korta remisstid som stått till förfogande har ej möjliggjort detta. Det är domkapitlets förhoppning att pastoratsförbundet med sin expertis och remissverksamhet kan tillvarata de lokala organens synpunkter. Domkapitlet vill dock med beklagande notera att dessa viktiga frågor synes bli remissbehandlade med tidsnöd. Särskilt beklagligt är att utredaren haft att behandla frågorna och lägga fram betänkandet under stor tidspress. Det betänkande som utredaren lägger fram har såvitt domkapitlet kan bedöma många förtjänster. Domkapitlet vill, vid granskningen av föreliggande förslag, i huvudsak uppehålla sig vid de principiella överväganden som utredningen framlägger. ...

Domkapitlet tillstyrker ett utjämningsystem enligt utredningens principer. Domkapitlet anser det mycket angeläget att utredaren får fortsätta sitt arbete och undersöka de kyrkliga kostnaderna enligt i betänkandet framförda önskemål.

Domkapitlet i Linköping:

Domkapitlet är av den uppfattningen att den föreslagna reformen skulle underlätta arbetet för personalen på domkapitlets och stiftsnämndens kansli och ställer sig positiv till förslaget samt anser att det bör genomföras snarast möjligt.

Domkapitlet i Skara:

Domkapitlet konstaterar, att utredningens förslag innebär att kyrkofondens uppgift blir en helt annan än för närvarande. Den ekonomiska utjämning som sker i dag genom avräkningen tar sikte på pastoratens kostnader för löner till präster och kyrkomusiker och inte på de kyrkliga kommunernas behov av utjämning därutöver. ...

Det är viktigt att – som skett – betona att en grundläggande förutsättning för kyrkans fortsatta verksamhet är solidariteten inom kyrkan – oavsett vilket av utredningens tre alternativ eller varianter av dessa man stannar för. Domkapitlet vill med skärpa framhålla utredningens uttalanden (s. 12) att det inte bara är de stora och bärkraftiga enheterna som vid införande av ett inomkyrkligt utjämningsystem har att visa solidaritet med de små och svaga utan även dessa har att visa sin solidaritet genom rationaliseringar inom organisationen.

De mindre enheternas ansvar i detta hänseende har enligt domkapitlets uppfattning hittills inte beaktats i tillräcklig grad.

De mindre enheternas ansvar i detta hänseende har enligt domkapitlets uppfattning hittills inte beaktats i tillräcklig grad. Hävdandet av den egna enhetens traditionella självständighet, församling eller – i förekommande fall – pastorat har i en fullt förståelig omsorg om denna i vissa fall lett till ett motstånd mot förändringar, som är angelägna med hänsyn till befolkningsomflyttningar, strukturförändringen i samhället, den prästerliga arbetssituationen, bättre resursutnyttjande m. m., såsom pastoratsregleringar, gränsändringar, samfällighetsbildningar och andra rationaliseringar. Det är viktigt att principen om kommunal självstyrelse, där statlig kontroll i möjligaste mån skall avvaras, fastslås inte skola s. a. s. gälla på annans bekostnad mer än då de särskilda, föga kyrkokommunalt påverkbara förhållandena kräver det, dvs. – såsom utredningen framhållit – inte för "överstandard". Verksamheten inom kyrkan har stundom inneburit att man inte tillräckligt beaktat de ekonomiska realiteterna.

Domkapitlet anser det ofrånkomligt att – om den föreslagna reformen genomförs – i anslutning därtill både pastorats- och församlingsregleringar genomförs. Sammanläggning av resurssvaga församlingsenheter behöver inte i sig innebära försvagning av församlingslivet med församlingskyrkan som central punkt. Tillgången på präster måste, oavsett församlingsanläggningar, i vissa pastorat komma att minskas i samband med översyn av den prästerliga bemanningen antingen fristående eller vid pastoratsregleringar och på andra håll måste den ökas (se 6. 4).

Beträffande det framlagda förslaget om reform, som avses träda i kraft redan den 1 januari 1983, vill domkapitlet framhålla följande. Domkapitlet anser det svårt att på grundval av principiella resonemang och räkneexempel, som av utredningen själv betonats ha denna karaktär, ta definitiv ställning till något som kommer att ha så avgörande betydelse för kyrkokommunernas ekonomi och kyrkans möjligheter att verka i framtiden. Den i detta läge kännbara avsaknaden av analys av kyrkokommunernas ekonomi – en analys som utredningen visserligen föreslagit – och med de presenterade räkneexemplen m. m. medför svårigheter för domkapitlet att få en klar bild av det föreslagna systemets effekter jämfört med nuläget och läget när beslutade ändringar i skattesystemet slår igenom. Att skjuta en reform med utjämningsseffekt, som måste anses ha stor betydelse för Skara stift, på framtiden för att dessförinnan ha möjlighet att närmare penetrera frågorna, anser domkapitlet å andra sidan inte kunna ske, då under mellantiden – såvitt domkapitlet kan bedöma – läget kan bli prekärt för ett antal enheter inom stiftet. Av denna anledning och i detta dilemma bedömer domkapitlet sig böra i princip tillstyrka förslaget.

Solidariteten inom kyrkan måste ta sig reella uttryck mellan församlingar inom pastoraten och i det föreslagna systemet mellan pastoraten.

Domkapitlet i Strängnäs:

Domkapitlet ansluter sig till principen om ett samlat system för denna utjämning och tillstyrker sålunda ett avskaffande av nuvarande avräknings-system mellan kyrkofond och pastorat under förutsättning att vid utformningen av ett nytt utjämningsystem hänsyn toges till präst- och kyrkomusikertillgångarnas speciella karaktär, vilken måste bibehållas för att tillgångarna skall kunna avskiljas som ett särskilt kapital vid en eventuell framtida stiftelsebildning. ...

Domkapitlet har ingen erinran mot utredningens allmänna utgångspunkter och understryker att kravet för ökad solidaritet inom kyrkan riktas mot såväl stora som små enheter. Det synes utomordentligt angeläget att framhålla vikten av att strukturrationaliseringar kommer till stånd rörande alla enheter på kyrkans lokala plan: församlingar, pastorat och samfälligheter. Härtill knyts självfallet den viktiga frågan om principerna för tilldelning av prästtjänster.

Domkapitlet i Lund:

Utgjämningsystemet bör enligt domkapitlets mening utformas så att det ger stark motivation till bildandet av totala ekonomiska samfälligheter mellan församlingarna inom pastoraten. Det räcker således inte med en konstruktion som på sin höjd inte motverkar besparingsfrämjande organisationsförändringar. Även om en ny församlingsstyrelselag kan undanröja vissa hinder mot samfällighetsbildningar, är det viktigt att utjämningssystemet framhäver betydelsen av samfällighetsbildning som en ofrånkomlig

utjämningsåtgärd. Om uppslagen beträffande en renodlad utjämning enbart mellan pastoraten och om eventuellt betalningsansvar för församlingarna för viss del av den allmänna kyrkoavgiften efter fortsatta överväganden bedömes ge ytterligare stimulans till organisationsförändringar, bör systemet förberedast så att modifieringar kan införas i ett senare skede ifall uppslagen inte kan beaktas vid starten.

Domkapitlet vill understryka vad utredningen anför (s. 62 och 78) om behovet av en översyn av normerna för den prästerliga tjänsteorganisationen. I likhet med utredningen bedömer domkapitlet det även vara en fråga av största vikt att s. k. rullande översyn av pastoratsindelning verkligen kommer till stånd i stiftet. Domkapitlet vill dock påpeka att andra aspekter än rent ekonomiska måste få spela stor roll vid denna översyn.

Domkapitlet ansluter sig till principerna bakom den föreslagna konstruktionen av utjämningsystemet. De fyra huvudkomponenterna gör att systemet blir förberett för förändringar när bättre underlag tagits fram och några års erfarenhet vunnits.

Domkapitlet i Göteborg

finner det föreslagna systemet väl konstruerat i princip och tillstyrker alternativ 1 med 100 % skattekraftsgaranti.

Domkapitlet anför dock:

De prognoser om taxeringsutfallet, varå avräkningarna grundats, har uppgjorts per den 15 augusti och har visat sig ganska väl överensstämma med det slutliga utfallet. Den omständigheten att det definitiva utfallet inte förelegat vid avräkningstillfället synes därför inte behöva förorsaka avräkningssystemets upphävande. Avräkningen har också haft en i många avseenden kontrollerande funktion t. ex. beträffande att fondering skett, att rätta löner utbetalats, att köpeskillingar och regleringslikvider erlagts, att otillåtna investeringar icke verkställts osv. Med hänsyn till dessa positiva effekter kan ifrågasättas om inte systemets bibehållande i reviderad form – t. ex. med höjd allmän kyrkoavgift – hade bort utredas.

Det bör uppmärksammas att endast de pastorat för närvarande erhåller tillskott från kyrkofonden där summan av avkastningen från lönetillgångarna, den allmänna kyrkoavgiften och ett belopp upp till 20 öre/skattekrona av församlingsskatten inte förslår till att täcka lönekostnaderna. Dessa icke självförsörjande pastorat är de enda som för närvarande får tillskott och som alltså får dela på de 55 miljoner kronorna (s. 53 rad 3). Tillskottsbeloppet skulle sålunda varit betydligt större om inte upp till 20 öre av församlingsskatten hade fått ianspråktagas. Om rätten använd upp till 20 öre av församlingsskatten försvinner blir tillskottsbehovet avsevärt större än vad utredningen förutsatt. Det förtjänar också uppmärksammas, att för tillskottspastoraten har i avräkningen avdrag redan gjorts även för allmänna kyrkoavgiften, vilket framgår av SB-blanketten för sådana pastorat.

Utredningen framhåller betydelsen av strävan efter bärkraftiga enheter och organisationsförändringar som kan ge besparingar. Härtill kan helt allmänt sägas, att erfarenheten visar, att församlingarna i allt större utsträckning genom legala samfällighetsbildningar inom de egna pastoraten själva åstadkommer och åstadkommit den rationalisering av verksamheten som erfordras för nedbringandet av kostnaderna.

Betydelsen av rättvisa principer för prästtilldelningen torde vara tillgodosedd redan genom nu gällande normer.

Domkapitlet i Stockholm:

Stockholms domkapitel ställer sig i princip positivt till utredningens förslag om ett enhetligt inomkyrkligt utjämningsystem. ...

I fråga om den allmänna kyrkoavgiftens höjd ansluter sig domkapitlet till mellanalternativet med 16 öre. Den förutsätts liksom hittills knyta an till pastoraten.

Domkapitlet och stiftsnämnden i Härnösand:

Vi är i huvudsak positiva till det föreslagna utjämningsystemet men anser att utjämningseffekten behöver förstärkas ytterligare, särskilt mot bakgrund av att den samfällighetsbildning som eftersträvas kan komma att ta förhållandevis lång tid att genomföra. Om solidariteten inom kyrkan skall kunna bli en realitet bör man sträva mot att minska skillnaderna i utdebitering mellan olika församlingar och pastorat som nu kan uppgå till ca 1:50 kr/skr.

Det är därför viktigt att, som utredningen föreslår, systemet får prövas under en första etapp fram till 1985 och att under prövotiden en särskild ananlys görs av de kyrkokommunala kostnaderna.

Stiftsnämnden i Uppsala:

Stiftsnämnden finner det angeläget att frågan om ekonomisk utjämning mellan de kyrkliga kommunerna blivit föremål för utredning. Det är dock beklagligt att utredaren haft att behandla denna viktiga ekonomiska fråga under stor tidspress och att den remisstid som stått till remissinstansernas förfogande blivit alltför knapp. ...

Stiftsnämnden avstyrker såvitt avser särskilda kyrkoavgiftens fastställande och konstruktionen av det särskilda utjämningsbidraget. I övrigt ej erinran mot förslaget.

Stiftsnämnden i Linköping:

Stiftsnämndens uppfattning är att ett utjämningsystem mellan pastorat och församlingar i princip borde medföra så stora fördelar och möjligheter till administrativa förenklingar att ett genomförande härav snarast bör övervägas. Genom ett samlat system erbjuds möjlighet till total överblick av utjämningsbehovet och en god handlingsberedskap vid ändringar i förutsätt-

ningarna. Sker kanalisering av ev. bidrag genom kyrkofonden, blir utjämnningen en inomkyrklig angelägenhet, vilket förhoppningsvis ökar förståelsen för uppkommande krav på solidaritet mellan pastorat och församlingar. På sikt borde utredas möjligheten att begränsa utjämnningssystemet till pastoratsnivå med utjämnning inom pastoratet som en pastoratsangelägenhet med ökat lokalt inflytande som följd.

Stiftsnämnden i Lund:

Stiftsnämnden ansluter sig till huvudprinciperna bakom den föreslagna konstruktionen av utjämnningssystemet. Med de fyra variabla huvudkomponenterna bör det bli möjligt att, sedan bättre underlag framtagits och viss erfarenhet vunnits, justera systemet så att bl. a. spärregler så småningom kan undvaras.

Stiftsnämnden i Göteborg

har inte någon erinran mot förslagets huvudprinciper. Nämnden förordar att man bör utgå från full garanti (100 %) och från denna nivå lägga på ev. dämpningstal sedan effekterna blivit kända och anses kunna ge motiv för en sänkning.

Svenska kyrkans missionsstyrelse:

SKM delar de allmänna utgångspunkterna för utredningen och därmed även insikten om behovet av en översyn av den ekonomiska utjämnningen mellan de kyrkliga kommunerna. Det är angeläget att skapa enhetlighet, förenkling och anpassning av utjämnningssystemet till de ekonomiska ramar och övriga förhållanden som numera råder och som redovisas i utredningen.

Från sin speciella plattform som Svenska kyrkans utsträckta hand till ekonomiskt svaga kyrkor i Afrika, Asien och Latinamerika har SKM en god insikt i betydelsen av ekonomisk utjämnning. SKM vill för sin del klart uttala sitt stöd för det utslag av solidaritet inom kyrkan som ett ökat ansvar för den ekonomiska utjämnningen innebär. Att denna solidaritet skall bygga på rättvisa principer är en självklarhet.

Svenska kyrkan i utlandet:

Styrelsen för Svenska Kyrkan i Utlandet är generellt sett positiv till utredningens syfte och förslag. Det föreligger både behov av förenklingar och rationaliseringar samt ökat ansvarstagande i nuvarande utjämnningssystem mellan församlingar och pastorat och kyrkofonden.

Då de föreslagna förändringarna i huvudsak berör församlingarna och pastoraten, avstår vi från att närmare kommentera huvudinnehållet.

Riksantikvarieämbetet:

Vad gäller utredningens nu framlagda förslag till hur den ekonomiska utjämnningen skall ordnas liksom utkastet till förslag till lag om kyrkliga kostnader har ämbetet icke anledning att framföra några särskilda synpunkter. ...

I yttrande över Begravningsverksamheten (SOU 1981:36) förordade riksantikvarieämbetet att frågan om samfällighetsbildningar måste studeras ytterligare och att de ekonomiska villkoren för vården av kyrkobyggnader, kyrkliga inventarier och kyrkogårdar därvid särskilt beaktas.

För ett fortsatt utredningsarbete är riksantikvarieämbetet berett lämna närmare synpunkter på vårdproblem och stödbehov i ekonomiskt svaga församlingar med kulturhistoriskt värdefulla kyrkor.

Rikskommittén för stiftstingen

har begränsat sitt yttrande till allmänt ställningstagande samt till de delar av betänkandet, som avser rikskyrkliga ändamål samt kyrkofondens organisation och verksamhet.

Rikskommittén anför:

Rikskommittén är i princip positiv till ett inomkyrkligt ekonomiskt utjämnningssystem.

Det nu framlagda betänkandet utgör endast etapp 1 av ett större utredningsarbete av vital ekonomisk betydelse för de kyrkliga kommunerna. Med hänsyn till de stora svårigheterna att på grundval av det nu föreliggande materialet förutse systemets slutliga utformning anser rikskommittén det ej möjligt att ta ställning till förslagens detaljer. Detta ställningstagande bör anstå till dess utredningsarbetet slutförts.

Stiftelsen rikskyrklig finansiering och Stiftelsen svenska kyrkans utbildningsnämnd har tillstyrkt förslaget om den rikskyrkliga finansieringen.

Svenska kommunförbundet:

Styrelsen finner inte anledning att avge synpunkter på föreslaget system för inomkyrklig utjämnning. Det finns däremot anledning påpeka att själva utgångspunkten för förslaget innebär en övervältring från statlig finansiering till finansiering via kommunalskatt. Detta ter sig betänkligt i en situation där strävandena bör inriktas på att undvika höjningar av kommunalskatterna.

Landstingsförbundet:

Landstingsförbundet har, utifrån de intressen förbundet har att företräda, inget att erinra mot utredningens förslag.

Stiftsrådet i Västerås stift:

Stiftsrådet ser sig inte ha anledning att behandla betänkandet i dess helhet. Stiftsrådet har emellertid anledning att granska de delar av förslaget som

berör den fria delen av stiftsplanen och motsvarande delar på riksplånet. ...

Stiftsrådet instämmer i utredningens tankegångar i detta stycke men vill samtidigt framhålla, att detta är en reform under nuvarande riksskyrkliga förutsättningar. Skulle en riksskyrkreform genomföras, bör kyrkofondens uppgifter som finansieringskälla för riksskyrkliga ändamål betydligt utvidgas. Exakt vilka uppgifter som därvid kan bli aktuella beror självfallet på reformens faktiska innehåll.

Härnösand stiftsråd

ställer sig positivt till det föreslagna utjämnningssystemet men anser att utjämningseffekten behöver förstärkas ytterligare, särskilt mot bakgrund av att den samfällighetsbildning, som eftersträvas, kan komma att ta förhållandevis lång tid att genomföra. Om solidariteten inom kyrkan skall kunna bli en realitet, bör man sträva mot att minska skillnaderna i utdebitering mellan olika församlingar och pastorat, som nu kan uppgå till ca 1:50 kr/skr.

Det är därför viktigt att, som utredningen föreslår, systemet får provas under en första etapp fram till 1985 och att under prövotiden en särskild analys görs av de kyrkokommunala kostnaderna.

Stiftsrådet i Stockholms stift:

Stiftsrådet tillstyrker utredningsförslaget om ett nytt utjämnningssystem och utvecklar nedan sitt ställningstagande i olika detaljfrågor. Samtidigt vill Stiftsrådet poängtera att Svenska kyrkans och kyrkoförsamlingarnas ekonomiska situation sett som helhet kräver skyndsamma förändringar med hänsyn till dagens ekonomiska läge och uttalanden från statens sida beträffande ökad ekonomisk solidaritet inom kyrkan.

Ekonomi och organisation hänger enligt vår bedömning så intimt samman att beslut i syfte att lösa Svenska kyrkans ekonomiska och organisatoriska frågor bör fattas vid samma tillfälle. Propositioner, som huvudsakligen bygger på SOU 1981:14 Reformat kyrkomöte, kyrklig lagstiftning m. m. och SOU 1981:88-89 Ekonomisk utjämning inom Svenska kyrkan bör därför föreläggas riksdagen redan under våren 1982.

Järfälla församling

tillstyrker i princip utredningsförslaget men menar att vid beslut om förslagets genomförande även bör tas beslut som bygger på bl. a. SOU 1981:14 Reformerat kyrkomöte, kyrklig lagstiftning m. m.

Västerås kyrkliga samfällighet:

Västerås kyrkliga samfällighet vill sammanfattningsvis för sin del tillstyrka ett ekonomiskt utjämnningssystem enligt alt. III på nuvarande premisser och med nuvarande struktur. På sikt bör en inriktning kunna ske mot ett mera genomgripande ekonomiskt utjämnningssystem enligt alt. II. Detta förutsät-

ter dock en utveckling mot ekonomiskt bärkraftiga enheter. Vidare rationalisering av verksamheten, ökad samordning på lokal/regional nivå t. ex. genom inledningsvis nämnda regionala samarbetsorgan.

Adolf Fredriks församling:

Utredningens förslag till enhetligt system för ekonomisk utjämning via kyrkofonden synes väl genomtänkt och praktiskt genomförbart. För oss har i synnerhet den föreslagna principen om att utdebiteringen inte skall behöva "höjas med mer än 20 öre per skattekrona, effekterna av samtliga reformer inräknade" stort intresse.

Vi finner det dock önskvärt att det i den fortsatta behandlingen av detta ärende bereds tillfälle till speciellt studium av cityförsamlingarnas i Stockholm ekonomi. Dessa församlingar, Klara, Jakob och Adolf Fredrik, intar en särställning i landet, därigenom att de har en liten bofast befolkning, varav många är äldre, stor omflyttning och mycket stor dag-, kvälls- och helgbefolkning samt ett påfallande stort beroende av skatten från juridiska personer.

Malmö kyrkliga samfällighet

framhåller med skärpa vikten av ökade samfällighetsbildningar som ett oundgängligt led för att uppnå ökad utjämning. Samfälligheten är skeptisk till den föreslagna kostnadsutredningen, eftersom det inte redovisats vad en sådan kan innebära i ekonomiskt hänseende.

Samfälligheten anför vidare:

Av vad ovan anförts torde framgå, att samfälligheten kan acceptera att viss utjämning sker i ekonomiskt hänseende inom svenska kyrkan men att förutsättningen härför är, att statsmakterna genom lagstiftning eller på annat sätt tillser att ovanberörda samfällighetsbildningar och församlingssammanslaggningar verkligen kommer till stånd.

Samfälligheten anser dock att endast alternativ III kan accepteras, dvs. 90 % och 13 öre.

Jörns församling

pekar på vikten av strukturrationaliseringar och förordar 100 %- alternativet. Med hänsyn till svårigheterna att åstadkomma strukturrationaliseringar anför församlingen:

I början av 1960-talet flyttades kostnaderna för kyrkobokföringen från församlingsbudget till pastoratsbudget. Man skulle kunna upprepa detta och flytta t.ex. kostnaderna för kyrka och kyrkogård. Efter en sådan omflyttning återstår så pass små delar av församlingsbudgeten, att en församlingsbudget inte längre framstår som meningsfull. Vi vill också markera möjligheterna att inom en pastoratsbudget tillerkänna varje församling förfoganderätten över sina andelar av huvudtitlarna 4 och 6. Det skulle också kunna tänkas vara

möjligt att dra en gräns vid ett visst befolkningstal för ett pastorat och om församlingarna i pastoratet trots sin litenhet vill ha egen ekonomisk förvaltning, belägga dessa med en extra förvaltningsavgift.

I varje fall vill vi poängtera, att förändringens tidpunkt bör innebära goda möjligheter att främja en önskvärd strukturrationalisering i den kyrkliga förvaltningen. ...

Sammanfattningsvis vill vi således i stort sett tillstyrka att förslaget antages, ju förr dess hellre.

Engelbrekts församling:

Det framlagda förslaget innebär en elegant lösning på det föreliggande problemet. Den höjda avgiften till kyrkofonden innebär icke – åtminstone för stockholmsförsamlingarnas del – någon avskräckande höjning utan kan förvisso bäras av dem alla. Förslaget torde emellertid för sitt genomförande kräva en förändrad stiftsorganisation, något som länge varit planerat. ...

Engelbrekts församling vill låta stiftsorganisationen få formen av en kyrklig samfällighet. Dessa idéer bör provas dels därför att de tillgodoser kravet på närdemokrati, dels därför att de kan dämpa byråkratiseringsprocessen.

Uppsala kyrkliga samfällighet:

”Solidaritet” hör till honnörsorden i vårt språk och har hittills tagit sig uttryck i de större och ekonomiskt bärkraftiga enheternas vilja att dela med sig till de ekonomiskt svaga enheterna. Redan nu inlevererar dessa betydande belopp till kyrkofonden, på stiftsnivå möjliggörs det frivilliga stiftsarbetet via stiftstingen av de större enheternas bidrag och avgifterna till finansieringen av rikskyrkliga ändamål är också betydande. I och med kyrkofondsutredningens förslag och ett eventuellt förverkligande av detsamma får begreppet solidaritet ett nytt innehåll av rakt motsatt innebörd. De små och svaga enheterna garanteras en fortsatt lyxkonsumtion av andlig vård på de storas bekostnad. Den lilla enheten tar hand om resurser, som främst borde tillkomma befolkningstäta församlingar. Rationalisering och omkonstrukturering borde vara en åtgärd av solidaritet från de små församlingarnas sida. Således bör bl. a. befolkningstal för prästtjänster fastställas. Kyrkofondsutredningen ger anledning till att nu på allvar ta itu med denna i decennier diskuterade strukturrationalisering, en diskussion som huvudsakligen överlämnats åt de prästerliga befattningshavarna att föra. Samfällda kyrkorådet noterar med tillfredsställelse att utredningen instämmer i här framförda behov av åtgärder samtidigt som vi beklagar att ett förverkligande av utredningens förslag riskerar att bidra till en konservering av nuvarande förhållanden.

Utredningen föreslår *tre alternativa ambitionsnivåer* innebärande en allmän kyrkoavgift av 13, 16 resp. 19 öre. 16 och 19 öre sägs ge full effekt åt systemet medan 13 öre innebär en inte tillräcklig utjämningsnivå. Systemet

skall revideras efter en tvåårsperiod 1985. Med hänsyn till detta och till att väsentliga oklarheter ännu föreligger förordar samfällda kyrkorådet en allmän kyrkoavgift av 13 öre.

Gävle kyrkliga samfällighet:

Med anledning av den s. k. besparingspropositionen och i den situation som därmed uppstår med bl. a. ändringar av bidragsbestämmelserna förefaller utredningens förslag vara en oundviklig utväg. Samfällda kyrkorådet tillstyrker därför de redovisade huvudprinciperna för ett nytt utjämningsystem.

Eftersom den största utjämningseffekten nås vid den s. k. hundra procentiga skattekraftsgarantin, vill kyrkorådet, i solidaritetens namn, i första hand tillstyrka detta alternativ.

Utredningen uttalar på sid. 61 i betänkandet, att ett utjämningsystem inte får konstrueras så att det motverkar organisationsförändringar och andra besparingsåtgärder. Detta vill kyrkorådet starkt understryka. En enklare och billigare administration för kyrkokommunerna framtvingas med all sannolikhet med tiden.

Det nu anförda innebär inte att rådet saknar förståelse för den verksamhet som i århundraden byggts upp kring församlingarnas kyrkor och deras präster. Det synes dock böra undersökas och ytterligare utredas om inte vidgade samfällighetsbildningar eller avtalsreglerat samarbete mellan självständiga kyrkokommuner kan bilda underlag för bestridande av vissa församlingskostnader, t. ex. sjömansvård, soldathemsverksamhet, viss del av ungdomsverksamheten, verksamhet för invandrare och andra särskilda grupper etc.

Skellefteå S:t Olovs församling

tar inte klar ställning i sak men vill bl. a. ha möjlighet till avdrag från avgiften till kyrkofonden för vissa räntor.

Trollhättans församling:

De församlingar, som tillförs en större summa i utjämningsbidrag, kan komma att bygga ut sin verksamhet och inte i första hand sänka sin utdebitering. Samtidigt kanske de församlingar, som har planerat sin verksamhet utifrån dagens utdebitering, och som drabbas av en höjd kyrkoavgift, inte ändrar sina planer, vilket resulterar i höjd utdebitering. Man kan fråga sig, om det är önskvärt att på så sätt öka det totala skattetrycket för församlingarna.

Vi bejakar principen om utjämnning med innebörd, att de starka hjälper de svaga. Detta ställer krav på solidaritet från större församlingar och samfälligheter, som redan nu får betala en betydande del av sin budget i allmän kyrkoavgift.

Emellertid måste framhållas, att det krävs solidaritet också från de

ekonomiskt svagare enheternas sida gentemot de stora församlingarna/samfälligheterna med deras speciella behov.

En tätortsförsamling måste driva helt annan verksamhet än en glesbygdsförsamling, varför en utjämning inte alltid är befogad. Vi anser att hänsyn till den traditionella församlingsindelningens värde och ekonomiska realiteter måste balanseras mot varandra. En översyn av församlings- och pastoratsindelningen blir då naturlig. Det vore av utjämningskäl önskvärt att man verkar för att församlingar inom en och samma kommun, bildar samfälligheter. Vissa mindre församlingar borde dessutom uppmanas överväga att gå samman i större församlingar.

Vi instämmer i utredningens påpekande, att församlingar inte ensidigt kan få besluta om kostnader, som i betydande utsträckning får bäras av andra. Bl. a. måste därför även i fortsättningen centralt givna normer för den prästerliga tjänsteorganisationens omfattning finnas. De normer som f. n. gäller är dock mogna för översyn. Vi anser, att man därvid bör överväga en för de större enheterna generösare tjänstetilldelning. I varje fall bör man pröva möjligheten att låta större pastorat inom vissa ramar utöka antalet prästtjänster efter egen önskan. Man bör därvid ta hänsyn till att pastoratet i sådana fall får bära hela lönekostnaden med egna medel.

Utredningen föreslår, att en grundligare översyn av hela kyrkans ekonomi skall göras. Vi anser det angeläget att en sådan kommer till stånd.

Av utredningens tre alternativ för ekonomisk utjämning anser vi alt. 3, med 90 % skattekraftsgaranti, vara mest realistiskt och rimligt.

Vi delar i allt väsentligt utredningens principiella synsätt och anser, att vad vi ovan anfört bör särskilt beaktas i det fortsatta arbetet.

Sköns församling tillstyrker i princip förslaget och anför bl. a.:

Sköns församling instämmer i vad utredningen framhåller, dvs. att frågan om ekonomisk utjämning inom Svenska Kyrkan är en kyrklig angelägenhet och att den solidaritet, som kräves för utjämnings genomförande, måste mobiliseras i de olika församlingarna och pastoraten.

Sköns församling stödjer den redovisning, som relaterats beträffande den kyrkokommunala strukturen, där utredningen hänvisar till förarbetena till 1961 års församlingsstyrelselag, i vilken man i full "politisk enighet" framhöll, att man bör eftersträva större och mera bärkraftiga enheter. I dagens ekonomiska läge måste rekommendationer på sätt, som framgår av utredningen, förekomma beträffande ekonomiska samfälligheter. Församlingarna/pastoraten måste dock själva få finna den form av total eller partiell samfällighet som är den mest lämpliga.

Sköns församling hälsar med tillfredsställelse alla förslag till enklare och billigare administration. Inom kort måste vi kanske finna system, som är anpassade till mindre dataenheter. Vi inom de kyrkliga församlingarna måste kanske inom kort ta i anspråk datatekniken i vårt arbete.

Svärdsjö och Svartnäs församlingars kyrkliga samfällighet anför:

Samfälligheten ansluter sig till principerna i utredningens förslag och anser att den ekonomiska utjämningen bör kunna ske inom Svenska kyrkan. Beträffande alternativen ansluter sig samfälligheten till alt. 1, som klart ger den bästa utjämnande effekten, vilket ju också är det med en föreslagna reformen eftersträfvade målet. Samfälligheten förutsätter att smärre detaljustyckningar inom systemet företagas, om utredningen finner att sådana kunna ge ännu bättre utjämnningseffekt.

Samfälligheten instämmer i utredningens förslag att systemet ses över första gången redan 1985, och att de justeringar som den dittills vunna erfarenheten kan ha funnit nödvändiga då genomföras. Under förutsättning att denna översyn kommer till stånd 1985 anser samfälligheten att hinder ej bör föreligga för att det nya systemet beslutas träda i kraft den 1 januari 1983, utan att det tvärtom är önskvärt att så sker.

2.2 Remissinstanser, som är negativa till förslaget eller som vill att detta skall genomföras först efter ytterligare utredning.

Domkapitlet i Västerås:

Utredningsmaterialet är ett mycket värdefullt principdokument. I flera avseenden är emellertid konsekvenserna av utredningsförslaget oklara samt kräver ytterligare bearbetning och kompletterande undersökningar. Domkapitlet har även anledning anta att under remissbehandlingen många olika uppslag kommer att presenteras. Domkapitlet kan därför inte förorda att utredningen nu läggs till grund för lagstiftning.

Domkapitlet i Växjö:

Utredarens uppdrag har varit svårbehandlat och utförts under tidspress. Remissinstanserna ställes vid avgivande av sina yttranden inför samma förhållande. Detta är att beklaga, särskilt som ekonomin utgör en vital fråga för kyrkans fortsatta arbete.

Trots svårigheterna har utredaren framlagt ett tämligen radikalt förslag, en paketlösning med fasta huvudkomponenter, som inte till någon del går att avlägsna utan att systemet faller sönder. Förslaget motiverar till kritik, särskilt som konsekvenserna av detsamma inte i alla stycken kan överblickas.

Domkapitlet anser emellertid, att det utgör en god grund för en bred diskussion och en fortsatt utredning, varvid dock förutsättningslöst även dellösningar utifrån nuvarande ordning bör prövas.

Domkapitlet finner det angeläget, särskilt för de små och skattesvaga församlingarna, att de kyrkliga kommunerna åter inordnas under de lagbestämmelser, som berättigar till skatteutjämningsbidrag för varje års aktuella kostnadsläge och behov. ...

Domkapitlet anser att det finns allvarliga invändningar mot de förslag som utredningen framför och avstyrker därför detta.

Domkapitlet i Karlstad:

Enligt utredningens uppfattning kommer den ekonomiska utjämningen mellan de kyrkliga kommunerna att i framtiden vara kyrkans egen angelägenhet i större utsträckning än hittills. Domkapitlet, som delar denna uppfattning, anser i likhet med utredningen, att detta kommer att innebära ett krav på ökad solidaritet inom kyrkan, vilket i sin tur förutsätter rättvisa principer som grund för systemet.

Domkapitlet är positivt till att vissa kostnader, som församlingarna i dag svarar för, som t. ex. diakoniverksamhet, får utjämnas via kyrkofonden. Domkapitlet ansluter sig även till utredningens uppfattning, att endast sådana kostnader, som de kyrkliga kommunerna själva i ringa omfattning kan påverka, bör utjämnas via systemet.

Domkapitlet kan ansluta sig till de huvudsakliga principerna i utredningens förslag till ekonomisk utjämning inom svenska kyrkan. Domkapitlet anser emellertid, att vissa frågor bör bli föremål för ytterligare utredning. Den av utredningen föreslagna tidpunkten 1 januari 1983 för ikraftträdande av reformen anser domkapitlet helt realistisk.

Domkapitlet och stiftsnämnden i Visby:

Stiftsmyndigheterna är i princip positiva till att ett inomkyrkligt utjämningsystem införs. Den anmärkningsvärt knappa remisstiden, de mycket svårkontrollerade beräkningar som utredningen bygger på, liksom de mycket stora svårigheterna att överblicka konsekvenserna av förslagen gör dock att stiftsmyndigheterna avstyrker att förslagen läggs till grund för lagstiftning utom i vad avser kyrkofondens organisation och de delar av betänkandet som avser rikskyrkliga förhållanden.

Utredningen betecknar själv sitt hittills utförda arbete som etapp I. Enligt stiftsmyndigheterna är det alltså möjligt att nu ta principbeslut om ett nytt utjämningsystem, däremot syns det omöjligt att för närvarande ta ställning till den slutliga utformningen. För detta krävs att utredningen avslutat sitt arbete. ...

Som utredningen på flera ställen uppmärksammat intar Gotland med sin stora splittring i små församlingar, sina medeltida kyrkor och låga skattekraft en särställning bland stiftet. Den genomsnittliga medelskattekraften är endast 84 % av medelskattekraften i hela riket. Svårigheterna är stora när det gäller att utifrån förslaget få överblick över stiftets ekonomi. Man måste dessutom kräva att den enskilda kyrkokommunens ekonomiska situation beaktas i samband med större förändringar. Konsekvenserna för de enskilda församlingarna och pastoraten kan ej sägas ha blivit tillräckligt beaktade. Det är ej heller möjligt att utan ett mycket mera omfattande utredningsarbete få fram underlag för den ingående bedömning av de olika kostnadsfak-

torerna som är önskvärd. Att utredningen i detta sammanhang måst tillgripa schabloner får anses otillfredsställande.

Härtill kommer tidspressen. Den korta utredningstiden har ej undgått att sätta sina spår – betänkandet är svåröverskådligt och till vissa delar oklart. Enligt stiftsmyndigheternas mening behöver en förändring av det kyrkliga utjämningssystemet ingalunda genomföras redan den 1 januari 1983. Viktigare än ett snabbt genomförande är att beslutet vilar på underlag som gör det möjligt för kyrkokommunerna att få en uppfattning om förändringarna i sin ekonomiska situation.

Det praktiska genomförandet bör därför anstå tills etapp II av utredningen slutförts, dvs. i varje fall till 1985.

Stiftsmyndigheterna vill i detta sammanhang även beröra strukturproblemen. Varje system som innebär avlyftande av en del av de svagare enheternas ekonomiska problem bär inom sig krav på "strukturrationalisering" av områden med små församlingar, lågt invånarantal och relativt hög prästtätthet. I första hand gäller det krav på samfällighetsbildning och församlingssammanslagning. Utredningen talar om strukturproblemets betydelse och behovet av rättvisa principer för prästtilldelning, men tar inte ställning.

Det borde vara en självklarhet att frågan om strukturella reformer måste tas upp med kyrkokommunerna i god tid så att dessa får en chans att ställa om sig till nya förhållanden. Principbeslut om det inomkyrkliga utjämningssystemet kan här kompletteras med klargörande uttalanden om vilka strukturförändringar som måste till. Ett alltför snabbt reformarbete innebär alltid stora risker. Som framgår nedan pågår inom Visby stift utredning om möjligheterna att bilda en hela stiftet omfattande partiell samfällighet i kyrkobyggnadsfrågor anslutande till den planerade byggnadshytan för Gotlandskyrkorna. Utifrån erfarenheterna av den del av detta arbete som kommit att ligga på domkapitlet måste det betonas att strukturförändringar aldrig med gott resultat kan genomföras under pressade förhållanden, utan att de kräver god tid för analys av såväl den nuvarande som den planerade organisationens för- och nackdelar.

För den händelse de föreslagna förändringarna genomförs trots bristerna, syns på grundval av det framlagda materialet alternativ 2 med 95 % skattegaranti vara minst negativt.

Stiftsnämnden i Skara:

Det är viktigt att – som skett – betona att, en grundläggande förutsättning för kyrkans fortsatta verksamhet är solidariteten inom kyrkan – oavsett vilket av utredningens tre alternativ eller varianter av dessa man stannar för. Stiftsnämnden vill med skärpa framhålla utredningens uttalanden (s. 12) att det inte bara är de stora och bärkraftiga enheterna som vid införande av ett inomkyrkligt utjämningssystem har att visa solidaritet med de små och svaga

utan även dessa har att visa sin solidaritet genom rationaliseringar inom organisationen.

De mindre enheternas ansvar i detta hänseende har enligt stiftsnämndens uppfattning hittills inte beaktats i tillräcklig grad. Hävdandet av den egna enhetens traditionella självständighet, församling eller – i förekommande fall – pastorat i förståelig omsorg om denna i vissa fall lett till ett motstånd mot förändringar, som är angelägna med hänsyn till befolkningsomflyttningar, strukturförändringen i samhället, den prästerliga arbetssituationen, bättre resursutnyttjande m. m., såsom pastoratsregleringar, gränsändringar, samfällighetsbildningar och andra rationaliseringar. Det är viktigt, att fastslå att principen om kommunal självstyrelse, där statlig kontroll i möjligaste mån skall avvaras, inte får ge möjlighet för en kommun att skjuta över kostnaden för "överstandard" på en annan kommun och att därför endast kostnader som de kyrkliga kommunerna själva i ringa omfattning kan påverka utjämnas via systemet. Verksamheten inom kyrkan har stundom inneburit, att man inte tillräckligt beaktat de ekonomiska realiteterna. ...

Stiftsnämnden anser att det är svårt att i avsaknad av analysen av kyrkommunernas ekonomi och med de räkneexempel m. m. utredningen presenterat få en klar bild av effekterna av det föreslagna systemet jämfört med nuläget. Nämnden anser därför att ytterligare utredning är nödvändig innan systemet genomförs. Ikraftträdandet bör framflyttas till 1985 då en revision av systemet ändå förutsätts ske.

Stiftsnämnden i Strängnäs:

Mot bakgrund av att statsmakterna fattade beslut beträffande ändrade skatteutjämningsbidrag, reducerade skatteuttag av juridiska personer och höjning av grundavdraget för fysiska personer borde ett nytt inomkyrkligt utjämnningssystem komma till stånd snarast, alltså vid ingången av 1983. Stiftsnämnden ifrågasätter emellertid delvis mot bakgrund av den tidspress, som både utredning och remissmyndigheter fått arbeta under, om det är möjligt att ett principbetänkande – alla dess förtjänster till trots – kan ligga till grund för en lagstiftning, som i avgörande grad förändrar förutsättningarna för vissa delar av kyrkans ekonomiska förvaltning samt föreslår att betänkandet efter remissgången görs till utgångspunkt för en genomgripande prövning och analys med syfte att nå en mera bindande och definitiv lösning på frågan om ekonomisk utjämning inom Svenska kyrkan.

Ovannämnda beslut av statsmakterna tillsammans med olägenheterna med nuvarande avräkningssystem påverkar de ekonomiska förutsättningarna för den kyrkliga verksamheten till den grad att en genomgripande omläggning av utjämnningssystemet blir nödvändig. Under förutsättning att statsbidrag ej längre skall utgå – vilket kan diskuteras med hänsyn till den bidragsgivning som utgår till de fria samfunden – torde ett inomkyrkligt bidragssystem böra byggas upp kring den nuvarande kyrkofonden. Att detta system enligt utredningens förslag på grundval av nya principer skall

åstadkomma en godtagbar ekonomisk utjämning mellan de kyrkliga kommunerna finner stiftsnämnden i det närmaste självklart mot bakgrund av den solidaritet som ligger inbyggd redan i den nuvarande kyrkofonden. Stiftsnämnden understryker emellertid att kravet på en ökad solidaritet inom kyrkan riktas mot såväl stora som små enheter. Här kommer strukturrationaliseringen in i bilden och stiftsnämnden vill för sin del rikta uppmärksamheten på vikten av en rationalisering rörande alla enheter på kyrkans lokala plan: församlingar, pastorat och samfälligheter. En organisationsöversyn av mera ingående slag än hittills är helt nödvändig i ett kärvare ekonomiskt klimat. Väsentliga besparingar både i arbete och personal torde härigenom kunna komma till stånd. Självfallet måste – som utredningen påpekar – en genomgripande översyn av den prästerliga organisationen komma till stånd, då denna dels alltför jämte kyrkomusikerna utgör grunden för kyrkans hanterande av präst- och musikertillgångarna dels genom förslaget om lönebidrag per prästtjänst.

Stiftsnämnden i Västerås:

De mer principiella frågorna kommer att behandlas i domkapitlets yttrande. Stiftsnämnden inskränker sig därför till att yttra sig i huvudsak över det som föreslås ersätta det nuvarande avräkningssystemet.

Stiftsnämnden vill sammanfattningsvis framhålla, att en förenklad avräkning i förhållande till nuvarande svårhanterliga och tidsödande system, givetvis är välkommen. Stiftsnämnden befarar emellertid att metoden för fastställande av den särskilda kyrkoavgiften enligt det framlagda förslaget är sådan att den förtar mycket av den arbetssparande effekt man vill åstadkomma. I vart fall är påkallat med vissa kompletterande undersökningar i de avseenden nämnden påtalat här ovan.

Stiftsnämnden i Växjö:

Den utredning som gjorts måste, med hänsyn till den korta tid som stått utredningen till förfogande, anses mycket förtjänstfull. De frågor som behandlas i utredningen är emellertid av den storleksordningen och av så grundläggande betydelse för svenska kyrkan som helhet, att många frågor, helt naturligt, inte hunnits med att djupare penetreras på den tid som stått utredningen till buds....

Då många frågor återstår att lösa innan förslaget kan antas som helhet avstyrker stiftsnämnden förslaget.

Stiftsnämnden i Lund:

Stiftsnämnden delar utredningens uppfattning att den av riksdagen beslutade reduceringen av de statliga skatteutjämningsbidragen medför att kyrkan får ett ökat ansvar för den ekonomiska utjämningen mellan pastoraten. Stiftsnämnden vill även understryka vikten av att reformer genomföres inom den kyrkliga förvaltningen så att administrationen blir

enklare och billigare och så att förvaltningen av den kyrkliga egendomen ansluter till sunda och framsynta ekonomiska principer. ...

Av det föregående framgår att de i utredningen föreslagna administrativa förenklingarna enligt stiftsnämndens mening kan leda till svåröverskådliga problem för den framtida förvaltningen av pastoratens lönetillgångar. Stiftsnämnden förordar därför att reformarbetet i första hand inriktas på en förenkling av nu gällande avräkningsförfarande och försök till viss samordning av förvaltningen av pastoratens lönetillgångar inom de olika stiftet.

Ur strikt utjämnings synpunkt är full skattekraftsgaranti enligt alternativ 1 mest verkningsfull. Främst med tanke på det allmänna utjämningsbidragets genomslag på den allmänna kyrkoavgiften förordar dock stiftsnämnden alternativ 2 med 95 % skattekraftsgaranti. ...

Stiftsnämnden i Karlstad:

Stiftsnämnden är positiv till att vissa kostnader, som församlingarna i dag svarar för, som t. ex. diakoniverksamhet, får utjämnas via kyrkofonden. Stiftsnämnden ansluter sig även till utredningens uppfattning, att endast sådana kostnader, som de kyrkliga kommunerna själva i ringa omfattning kan påverka, bör utjämnas via systemet.

Stiftsnämnden delar utredningens uppfattning att ett nytt utjämningsssystem inte får konstrueras på ett sådant sätt att det motverkar organisationsförändringar som kan ge besparingar. Kritik har ofta riktats mot den kyrkokommunala organisationen för att den är orationell och onödigt kostsam. ...

Stiftsnämnden avstyrker förslaget vad gäller den särskilda kyrkoavgiftens beräkning med procentsatser, men ansluter sig i övrigt till principerna i utredningens förslag. Med hänvisning till ovanstående anser stiftsnämnden, att vissa frågor bör bli föremål för ytterligare utredning. Den av utredningen föreslagna tidpunkten 1 januari 1983 för ikraftträdande av reformen anser stiftsnämnden helt oralistisk.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund:

Förbundsstyrelsen anser att utredningens förslag i dess nuvarande utformning icke kan accepteras.

Tidspressen har bl. a. medfört oklarheter i betänkandet. Konsekvenserna för de enskilda kyrkokommunerna har inte blivit tillräckligt belysta. Utredningen medger själv att utan mer omfattande utredning är det inte möjligt att få fram underlag för att väga in kostnadsfaktorerna på det sätt som är önskvärt. Utredningen har i detta läge bl. a. fått söka efter schabloner. ...

Förbundsstyrelsen vill erinra om att förbundet i framställningar till regeringen hemställt om ändring i reglerna för skatteutjämningsbidrag resp. begärt översyn av systemet för avräkning mellan pastoraten och kyrkofon-

den. Förbundsstyrelsen är alltså väl medveten om angelägenhetsgraden av ett reformerat ekonomiskt utjämningsystem. ...

Skulle nu utgående skatteutjämningsbidrag dras in med hänvisning till svenska kyrkans karaktär av trossamfund torde även bidragen till de fria trossamfunden vara i fara. Förbundsstyrelsen förutsätter att staten även framdeles kommer att ekonomiskt stödja såväl svenska kyrkan som de fria trossamfunden i samma utsträckning som hitintills. ...

Mot bakgrund av frågeställningarna i utredningen om ekonomisk utjämnings inom svenska kyrkan – även om kritik kommer att anföras mot utjämningsmodellen som sådan – vill förbundsstyrelsen nu i likhet med flera remissinstanser förorda att, i enlighet med utredningens direktiv, en strukturutredning snarast tillsätts. Dess uppgift bör även bli att se över principerna för prästtilldelning. Härvid bör även behovet av och principerna för utjämnings av kostnaderna för övrig personal inom församlingsvården vägas in. Förbundsstyrelsen förutsätter att förbundet blir representerat i en sådan utredning.

Strukturförändringar, där ökad samfällighetsbildning måste spela en viktig roll, bör genomföras efter grundlig utredning. Förbundsstyrelsen förutsätter att sådana förändringar i sig ger ekonomiska förbättringar – förutom rationellare administration – för alla ekonomiskt svaga enheter. Ett rättvisande ekonomiskt utjämningsystem behöver ändå komplettera den utjämnings som enbart strukturförändringarna förutsättes åstadkomma. Det system som konstrueras måste dock kunna fungera tillfredsställande såväl före strukturförändringarnas genomförande som därefter.

Enligt förbundsstyrelsens uppfattning borde grundkomponenterna i ett utjämningsystem, i detta fall skattekraftsgarantin i form av allmänt utjämningsbidrag och den allmänna kyrkoavgiften, ge tillfredsställande utjämnings effekter och eventuella tilläggskomponenter finjustera utfallet. Så är emellertid inte fallet i det föreslagna systemet. Beträffande sistnämnda särskilda "kostnadsfaktorer" kan påpekas deras bristande anpassning till just kostnadssidan. Således skall lönebidraget utgå per *inrättad* tjänst, oberoende av om prästtjänsten varit vakant eller ej. Pastorat (samfällighet) får alltså lika mycket i bidrag antingen man haft lönekostnad för tjänsten eller ej. Även det schabloniserade kyrkofondstillskottet kommer att oförändrat utgå oberoende av kostnadsläge p. g. a. låsningen till medeltalet 1978–81. Utredningen pekar visserligen på att detta är en ren övergångsföreteelse, ett provisorium fram till dess systemet revideras.

Utredningen framhåller emellertid själv att det inte går att ta bort någon av huvudkomponenterna, alltså heller inte löne- och tillskottsschablonerna, utan att systemet faller sönder.

Enligt utredningen skall det föreslagna systemet tillämpas redan från 1983 men under fortsatt utredningsarbete revideras till 1985. Mot detta kan dock invändas att när systemet är infört kan det sedan svårligen ändras till sina huvuddrag. ...

komplicerade avräkningen beträffande pastoratens intäkter av lönetillgångar och församlingsskatt samt deras utgifter för löner till präster och kyrkomusiker förenklas. Detta bör enligt förbundets förmenande kunna ske oavsett vilket beslut som kommer att fattas i utjämningsfrågan.

Sveriges kyrkokamerala förening finner det angeläget att frågorna om strukturen på pastorat och församlingar snarast möjligt blir föremål för översyn för att även därigenom lösa frågorna om en inomkyrklig utjämning.

Föreningen anför:

Vi vill här anföra att begreppet skattekraft inte är alldeles oomtvistat. De finnas som anse – och inte helt utan fog – att medelskattekraft i en glesbygdsförsamling inte är detsamma som medelskattekraft i storstadsförsamling. Detta då med tanke på taxeringssystemets utformning och olika avdragsmöjligheter.

Utredningens förslag bygger på ett accepterande av tanken på en stark inbördes solidaritet mellan kyrkokommunerna. Vi befarar att den solidariteten inte är så stark, som utredningen räknat med.

Enligt vår uppfattning kommer de stora församlingarna och samfälligheterna att resa krav på förändrad struktur och effektiv förvaltning hos de mindre, om man skall acceptera en höjning av kyrkoavgiften. Enligt vår uppfattning bör det nu finnas bättre förutsättningar för bildande av kyrkliga samfälligheter-kyrkokommuner, med gränser som överensstämmer med borgerliga kommunernas gränser. Vi tycker att man i utredningens direktiv något uppgivet noterar att i prop. 1980/81:20 konstateras "att den möjlighet som de kyrkliga kommunerna har att själva åstadkomma ekonomisk utjämning endast utnyttjas i begränsad omfattning och inte heller i nämnvärd utsträckning kan bidra till kostnadsutjämningen i församlingar och pastorat i regioner som består av ekonomisk svaga kommuner". Vi tror att verksamheten inom de s. k. storkommunerna nu accepterats och stabiliserats, samt att det i viss utsträckning redan nu finns tendenser till samarbete mellan församlingarna i dessa kommuner. (Personalfrågor och skyddskommittéarbete).

Även pastoratsindelningen måste ses över om man ska ha några reella förutsättningar för genomförande av en ekonomisk utjämning.

Göteborgs kyrkliga samfällighet:

Göteborgs kyrkliga samfällighet anser det angeläget att snarast möjligt lösa den inomkyrkliga utjämningen mellan kyrkokommunerna. Det bör ske genom att

1. pastoraten lagstiftningsvägen ombildas till totala kyrkliga samfälligheter i den mån större samfälligheter inte krävs för att erhålla bärkraftiga ekonomiska enheter
2. en församlings- och pastoratsindelningsreform genomföres

komplicerade avräkningen beträffande pastoratens intäkter av lönetillgångar och församlingsskatt samt deras utgifter för löner till präster och kyrkomusiker förenklas. Detta bör enligt förbundets förmenande kunna ske oavsett vilket beslut som kommer att fattas i utjämningsfrågan.

Sveriges kyrkokamerala förening finner det angeläget att frågorna om strukturen på pastorat och församlingar snarast möjligt blir föremål för översyn för att även därigenom lösa frågorna om en inomkyrklig utjämning.

Föreningen anför:

Vi vill här anföra att begreppet skattekraft inte är alldeles oomtvistat. De finnas som anse – och inte helt utan fog – att medelskattekraft i en glesbygdskommun inte är detsamma som medelskattekraft i storstadskommun. Detta då med tanke på taxeringssystemets utformning och olika avdragsmöjligheter.

Utredningens förslag bygger på ett accepterande av tanken på en stark inbördes solidaritet mellan kyrkokommunerna. Vi befarar att den solidariteten inte är så stark, som utredningen räknat med.

Enligt vår uppfattning kommer de stora församlingarna och samfälligheterna att resa krav på förändrad struktur och effektiv förvaltning hos de mindre, om man skall acceptera en höjning av kyrkoavgiften. Enligt vår uppfattning bör det nu finnas bättre förutsättningar för bildande av kyrkliga samfälligheter-kyrkokommuner, med gränser som överensstämmer med borgerliga kommunernas gränser. Vi tycker att man i utredningens direktiv något uppgivet noterar att i prop. 1980/81:20 konstateras "att den möjlighet som de kyrkliga kommunerna har att själva åstadkomma ekonomisk utjämning endast utnyttjas i begränsad omfattning och inte heller i nämnvärd utsträckning kan bidra till kostnadsutjämningen i församlingar och pastorat i regioner som består av ekonomisk svaga kommuner". Vi tror att verksamheten inom de s. k. storkommunerna nu accepterats och stabiliserats, samt att det i viss utsträckning redan nu finns tendenser till samarbete mellan församlingarna i dessa kommuner. (Personalfrågor och skyddskommittéarbete).

Även pastoratsindelningen måste ses över om man ska ha några reella förutsättningar för genomförande av en ekonomisk utjämning.

Göteborgs kyrkliga samfällighet:

Göteborgs kyrkliga samfällighet anser det angeläget att snarast möjligt lösa den inomkyrkliga utjämningen mellan kyrkokommunerna. Det bör ske genom att

1. pastoraten lagstiftningsvägen ombildas till totala kyrkliga samfälligheter i den mån större samfälligheter inte krävs för att erhålla bärkraftiga ekonomiska enheter
2. en församlings- och pastoratsindelningsreform genomföres

3. överse grunderna för tilldelning av prästtjänster
4. herefter utarbeta ett utjämnningssystem enligt här förordade principer.

För den händelse beslut ändå skulle komma att fattas vill vi framhålla att vi givetvis endast kan tillstyrka alternativ 3, dvs. det alternativ där de bärkraftiga enheterna tvingas till minsta subventionering av den nu rådande orationella strukturen.

Vantörs församling

är tveksam till förslaget och önskar ett styrinstrument rörande församlingarnas verksamhet om förslaget genomförs.

Tyresö församling:

I frågan om en ekonomisk utjämnning inom Svenska kyrkan har kyrkorådet i Tyresö församling självfallet den uppfattningen, "att den som något har måste vara beredd att solidariskt hjälpa den som mindre har". Att kyrkan och dess församlingar skall kunna fungera i alla delar av riket är en angelägenhet för alla dess medlemmar.

Vi finner emellertid hela problematiken så rik på irrgångar att det, med ledning av föreliggande utredningsmaterial och med hänsyn till den korta tid – dessutom så splittrad av julhelgen – som stått till vårt förfogande är mycket svårt, för att inte säga helt omöjligt, att avge något annat yttrande än en med inledningen rimmande allmän positiv inställning.

Vi förordar ytterligare utredning med ty åtföljande tillfredsställande remissterrnin.

Kristianstads Heliga Trefaldighets och Norra Åsums församlingars kyrkliga samfällighet:

Vi förordar, att utjämnningssystem mellan de kyrkliga kommunerna ej kommer till stånd enligt utredningen utan att

1. tidpunkten för avräkningen med kyrkofonden ändras så att den kan baseras på det slutliga taxeringsutfallet,
2. avräkningsförfarandet mellan kyrkofonden och pastoraten förenklas samt att systemet utformas för automatisk databehandling,
3. staten bör indexuppräknä de 5 miljoner kronor som f. n. utgår som ersättning för tionde m. m.,
4. den ekonomiska utjämnningen bör i första hand ske på lokala planer genom bildandet av samfälligheter.

Eftersom vi erfarenhetsmässigt vet svårigheterna att väcka intresse för samfällighetsbildningar från de mindre församlingarna, förordar vi, att domkapitlet får i uppdrag att initiera lämpliga samfälligheter i ekonomiskt utjämnande syfte (Jämför domkapitlens nuvarande handläggning avseende pastoratsregleringar).

Myssjö församling:

Kyrkorådet ställer sig kritiskt mot förslaget, då det kommer att medföra att mindre församlingar, inte minst i Norrland, kommer i ett försämrat ekonomiskt läge, vilket innebär ökade svårigheter för församlingarnas verksamhet. Det kan knappast förväntas att de större församlingarna är villiga att höja skatten i så hög grad att det täcker det ökade behovet av utjämning för dessa mindre församlingar. Höjning av redan hög församlings-skatt kan vidare komma att medföra ökat antal utträden ur Svenska Kyrkan. Förslaget innebär därtill att den kommunala självbestämmanderätten kan komma att inskränkas på ett icke önskvärt sätt.

Lunds kyrkliga samfällighet

förordar för sin del att utredningens förslag genomförs först efter dels att en församlings-, pastorats- och samfällighetsreform genomförts och dels att en översyn av grunderna för prästjänstetilldelningen företagits.

I händelse av att beslut ändå fattas om utjämningssystem enligt utredningens förslag förordas alternativ 3.

Samfälligheten anför:

Enligt samfälligheten bör en ändring av utjämningssystemet således kopplas till en ny kyrklig indelning av församlingar, pastorat och samfälligheter varvid samfällighetsbildningarna, då så är möjligt, innefattar församlingarna i den borgerliga kommunen. Vid en sådan förändring bör också allvarligt prövas om inte pastoraten bör vara den minsta ekonomiska enheten i svenska kyrkan. Genom en ovan framförd indelningsändring skapas en grund för fler ekonomiska bärkraftiga kyrkliga enheter som härigenom ges möjlighet att arbeta rationellt och på bästa sätt ta till vara de ekonomiska resurser som ställs till förfogande.

Likaså är det väsentligt, att i samband med att en ny utjämningsreform tillkommer, en radikal översyn av prästfördelningen sker inom svenska kyrkan. Inom vår egen samfällighet i Lund har tre pastorat med tillsammans 55 400 invånare 11 prästtjänster exkl. 1 tjänst för Lunds lasarett, dvs. 5 000 invånare per prästtjänst. Det fjärde pastoratet landsortspastorat har 2 600 invånare med två prästtjänster. Detta pastorat har således 1 präst per 1 300 invånare. Nuvarande prästfördelning i pastoraten bygger på det gamla bondesamhället och är i behov av genomgripande förändring för att skapa rättvisa förhållanden.

Lenhovda-Herråkra kyrkliga samfällighet

anser att de kyrkliga kommunernas kostnader inte utjämnas tillräckligt. Samfälligheten avstyrker därför förslaget.

Njurunda församling

är negativ till förslaget och anser att detta varken innebär någon förbättring eller förenkling.

Vindeln och Åmsele församlingars kyrkliga samfällighet avstyrker förslaget och anför bl. a.:

Det kan för det första konstateras, att förslaget betyder en allvarlig försämring av hela kyrkans ekonomiska situation. Om församlingarna i ett enda slag går miste om inte mindre än 138 millioner kronor i skatteutjämningsmedel jämfört med 1981 uppstår ofelbart finansieringssvårigheter med skattehöjningar som följd.

Genom att använda kyrkoavgiften som regulator för utjämning av ekonomin mellan församlingarna kommer regeringen sålunda att gå in och påverka utdebiteringen i församlingarna på ett sätt som statsmakterna helst inte borde göra. ...

Föreliggande förslag utgör ju endast en del av de tankar som anges i utredningsdirektiven. Vi ifrågasätter om inte denna ekonomiska omvälvning borde ha fått anstå till dess att hela frågan får sin lösning.

Katrineholms kyrkliga samfällighet avstyrker att förslaget ligger till grund för en reform.

Samfälligheten anför bl. a.:

Enligt samfällighetens uppfattning är det dock uppenbart att det av utredningen redovisade förslaget inte kan införas förrän den kyrkliga strukturen och prästtilldelningen reformerats och effekterna härav vägt in.

Skulle utredarnas utjämningsssystem införas trots sin provisoriska prägel och sina påtagliga brister synes det samfälligheten mest konsekvent att gå på det första alternativet, som under givna förutsättningar ger den största utjämningen sett till utdebiteringen. Samfälligheten vill dock ej förorda något alternativ utan nöjer sig med detta konstaterande.

Det synes vidare naturligt att låta skattekraften utgöra den grundläggande faktorn i ett nytt kyrkligt utjämningsystem. Samfälligheten är dock tveksam till om utvecklingen till fullo övervägt konsekvenserna för systemet och kyrkofonden av att det allmänna utjämningsbidraget grundas på tillskott av skatteunderlag utan att medel tillskjutes av staten.

Systemet kan inte heller enbart grundas på skattekraften utan hänsyn måste också tas till kyrkokommunernas i flera avseenden olika kostnadsstruktur. Samfälligheten vill betona vad utredningen själv konstaterar, nämligen att endast sådana kostnader som kyrkokommunerna själva i ringa omfattning kan påverka, bör utjämnas via systemet.

3 Allmänt utjämningsbidrag och allmän kyrkoavgift

De flesta av remissinstanserna är positiva till utredningens konstruktion av det allmänna utjämningsbidraget. Pastoratsförbundet, Stockholms församlingsdelegerade och Göteborgs kyrkliga samfällighet ställer sig dock tvekan till att basera bidraget på skattekraft.

Västerås domkapitel menar att skäl kunde ha funnits att vid bestämmande av garantinivå i stället för län ha utgått från stift. Domkapitlet i Linköping anser att skattekraftsgarantin borde beräknas på pastoraten i stället för församlingarna för att dessa skall tvingas att överväga samfällighetsbildningar. Domkapitlet, stiftsnämnden och stiftsrådet i Härnösand vill höja garantin för de kyrkliga kommunerna i Härnösands stift.

Flera remissinstanser menar att den allmänna kyrkoavgiften i sin helhet även fortsättningsvis bör erläggas av pastoraten. Vidare menar flera remissinstanser att vid beräkning av den allmänna kyrkoavgiften bör skatteunderlaget minskas med de skattekrönor som hänförs till personer som inte är medlemmar i svenska kyrkan.

Av 30 remissinstanser har fem inte angett någon nivå på garantin och allmänna kyrkoavgiften medan fem har förordat 100 % och 19 öre, fjorton 95 % och 16 öre samt sju 90 % och 13 öre.

Kammarkollegiet:

Den allmänna kyrkoavgiften betalas i dag i sin helhet av pastoraten eller de totala ekonomiska samfälligheterna. Eftersom innebörden av det nya systemet är att även ekonomisk utjämning mellan församlingarna kommer att finansieras med denna avgift ifrågasätter utredningen (s. 75) om möjligen församlingarna bör betala någon del av avgiften. Utredningen framhåller att det från administrativ synpunkt naturligtvis är enklare att låta pastoraten/samfälligheterna även i fortsättningen erlägga avgiften. Kollegiet förordar en sådan ordning inte minst som ett led i strävandena att samla den ekonomiska förvaltningen till mera bärkraftiga enheter än de nuvarande i regel mycket små församlingarna.

Vidare anser kollegiet att vid beräkningen av öretalet av den allmänna kyrkoavgiften avdrag beträffande skatteunderlaget bör göras även i fortsättningen med hänsyn till den lindring i skatteskyldigheten till kyrkan, som åtnjuts av personer som inte är medlemmar. – I likhet med utredningen förordar kollegiet att det allmänna utjämningsbidraget – i form av tillskott till skatteunderlag – inte räknas in i underlaget för beräkning av den allmänna kyrkoavgiften. En sådan ordning bör – liksom reduktionen av skatteunderlaget enligt ovan – komma till uttryck i lagtexten (12 §).

Måhända kan lagförslagens 8 §, där skattekraftsgarantin regleras, behöva kompletteras med en bestämmelse som ger regeringen möjlighet att i särskilda fall förordna om avvikelser.

Riksrevisionsverket:

Kyrkofondens största utgiftspost kommer att bli det allmänna utjämningsbidraget och dess största inkomstpost den allmänna kyrkoavgiften. Den senare skall liksom hittills utgå med visst öretal per skattekrona.

I revisionsrapporten Kammarkollegiet – handläggningen av kyrkliga ärenden, dnr 1979:1508, fann RRV att utjämnningen av lönekostnader genom avräkning mellan kyrkofonden och pastoraten innebar stora svårigheter att åstadkomma den avsedda årliga balansen mellan fondens inkomst och utgifter. Såvitt kunde konstateras hade kammarkollegiet i de årliga förslagen till beräkning av den allmänna kyrkoavgiften inte tagit hänsyn till uppkomna överskott resp. underskott i kyrkofondens drift. Följden härav hade blivit en anmärkningsvärt stor fondering av allmän kyrkoavgift, d. v. s. ytterst en fondering av skattemedel.

För att undvika en icke önskvärd tillväxt i fondens kapital borde det enligt rapporten vara möjligt att utan alltför abrupta växlingar i utdebiteringssatsen bestämma denna så att överskott och underskott balanserades på längre sikt. En sådan balansering underlättades om överskott och underskott bokfördes på ett särskilt konto och inte räknades in i fondens räntebärande placerade kapital.

Enligt kyrkofondsutredningens förslag skall den allmänna kyrkoavgiften även fortsättningsvis bestämmas så att kyrkofondens inkomster såvitt möjligt blir lika stora som dess utgifter. Utredningens beräkningar av alternativa nivåer för skattekraftsgarantin tyder på att det också i det föreslagna utjämnningssystemet kommer att bli svårt att uppnå exakt avstämning. RRV vill av denna anledning upprepa kravet på ett klargörande av hur överskott på kyrkofondens drift skall behandlas.

Ärkebiskopen:

Med utgångspunkt i de principiella grundläggande värderingar jag tidigare givit uttryck åt rörande en inomkyrklig ekonomisk reforms syften och övergripande principer, finner jag utredningens bedömning avseende lägsta skattekraftsnivån riktig. I likhet med utredningen anser jag det vidare kunna ifrågasättas om icke församlingarna borde åläggas något ansvar för den allmänna kyrkoavgiften. Däremot förefaller det strida mot utredningens syfte om den allmänna kyrkoavgiften skulle beräknas också på utgående bidrag.

Domkapitlet i Uppsala:

Enligt domkapitlets mening bör skattekraftsgarantin för de kyrkliga kommunernas del följa den garanti som gäller för borgerlig kommun. Den totala kostnadsaspekten bör dock, som domkapitlet ovan framhållit, närmare undersökas och komma in i bilden. Eftersom skatteutjämnningen för kyrkans del blir ett i stort sett inomkyrkligt system, då statens bidrag dels redan starkt reducerats, dels enligt utredningen förväntas minska ytterligare,

ställer sig domkapitlet tveksamt till att 100 procents garanti kan tillämpas. De ekonomiska konsekvenserna för det stora flertalet instanser torde bli för betungande.

Det vore givetvis värdefullt om 19 öre kunde uttagas i allmän kyrkoavgift för att därmed lägga grunden till ett hållbart system för bl. a. de små församlingarna att kunna bibehålla viss kyrklig service. Det blir dock för allvarliga ekonomiska konsekvenser för de stora kyrkliga samfälligheterna. För att få ett nöjaktigt besked rörande utfallet av de olika alternativen hade det varit nödvändigt att överföra utredningens förslag på några konkreta pastorat och därvid kunna avläsa effekterna av de olika alternativen. Detta har emellertid inte varit möjligt med hänsyn till den korta tid som stått till buds.

Domkapitlet i Linköping:

De fyra huvudkomponenterna i det föreslagna utjämnningssystemet finner domkapitlet ge en god avvägning samtidigt som systemet förenklas väsentligt.

Beträffande skattekraftsgarantin anser domkapitlet dock, att den borde beräknas på pastoraten i stället för på församlingarna. Församlingarna skulle därigenom tvingas att mer konstruktivt överväga samfällighetsbildningar. Det nu föreslagna systemet konserverar i stället organisationen i små församlingar på ett enligt vår mening olyckligt sätt. En hundra procentig garanti vore naturligtvis önskvärd men är kanske mer än kyrkan orkar med. Domkapitlet föreslår därför en 95-procentig garanti.

Av de tre alternativen för allmän kyrkoavgift förordar domkapitlet 16 öre.

Domkapitlet i Skara:

I fråga om lämplig nivå för skattekraftsgarantin anser domkapitlet för sin del att man i vart fall inte bör bestämma sig för den lägsta enligt utredningen tänkbara nivån (90 %) som har en svag utjämningsseffekt, endast kompensering för skattereformerna d. v. s. höjningen av grundavdraget och minskning av intäkterna från juridiska personer. Den hundra procentiga garantin som i samtliga fyra län berörande stiftet ger 103 % garanterad skattekraft av medelskattekraften och övergångsvis 80 % av nuvarande tillskott ur kyrkofonden enligt räkneexemplen borde från stiftets synpunkt vara att förordas. Domkapitlet kan dock inte bortse från att genomförandet av reformen av olika skäl bör ske på en något lägre ambitionsnivå för att eventuellt efter viss prövotid höjas. Alternativ 2 synes därför ha visst företräde. Det ger till skillnad från alternativ 1 enligt räkneexemplet övergångsvis full kompensation för nuvarande kyrkofondstillskott. ...

Beträffande möjligheten (s. 75) att församlingarna till någon del i stället för pastoraten bör betala någon del av allmänna kyrkoavgiften anser domkapitlet fördelarna härmed inte uppväga de administrativa nackdelarna,

så länge man har små församlingar med begränsande resurser i administrativt hänseende.

Domkapitlet i Strängnäs:

Utredningens förslag om fyra huvudkomponenter i ett nytt utjämnings-system tarvar ingen kommentar vad gäller skattkraftsgarantin och finansieringen via kyrkofonden med en allmän kyrkoavgift. Dessa komponenter är nödvändiga och grundläggande. Vad som kan diskuteras är nivån på effekten av dessa två komponenter. ...

Domkapitlet finner det vanskligt att utan den särskilda analys av de kyrkokommunala kostnaderna, som utredningen finner behövlig som underlagsmaterial, göra en bedömning av vilken nivå på skattkraftsgarantin man bör välja. Av utredningens material torde emellertid framgå att utjämningseffekten blir svag om man garanterar 90 % av medelskattkraften för lägsta skattkraftsklassen medan den högsta garanteras 114 %. Huvudsakligen utjämnas effekterna av de inledningsvis nämnda skattereformerna dvs. höjningen av grundavdraget och minskningen av intäkterna från juridiska personer. En garanti på 100 % av medelskattkraften för lägsta skattkraftsklassen utgör visserligen en stor belastning på den kyrkliga utdebiteringen men torde i solidaritetens namn vara den nivå som bör väljas för att även de små kyrkokommunerna skall kunna fortleva. Domkapitlet förordar sålunda alternativ ett.

Domkapitlet i Västerås:

Utredningen har närmare utformat innehållet i ett skattkraftssystem med utgångspunkt från motsvarande system beträffande de borgerliga kommunerna. Det kan väl diskuteras vilka kostnadskomponenter som skall ingå i ett sådant beräkningssystem. Eftersom mönstret har tagits i motsvarande system för de borgerliga kommunerna, har bidraget i stort sett bestämts länsvis. Vidkommande kyrkan hade det väl varit naturligare att utgå från stiftet, med de variationer inom stiftet som varit betingade. Resultatet har blivit att Västerås stift fått en siffra för Västmanlands och Örebro län samt en annan för Kopparbergs län. Detta är inte motiverat utifrån verkliga förhållanden. Åtskilliga kyrkliga enheter i norra Västmanland är säkert jämförbara med de flesta enheterna i Dalarna. Och tvärtom är flera stora enheter i Dalarna jämförbara med större delen av enheterna i Västmanlands och Örebro län. Utredningen har emellertid gjort uttalanden, som tyder på att man inte känner sig så hårt bunden till det framlagda förslaget. Avsikten är ju också att detta skall bli mer verklighetsanpassat i en senare etapp, som inte är närmare behandlad.

Vad gäller vilken nivå skattkraftsgarantien bör ligga på, är det svårt att göra en riktig bedömning utan att ha tillgång till en närmare analys av de kyrkokommunala kostnaderna. Givetvis är den högsta nivån effektivast men

den kan å andra sidan tänkas medföra andra effekter som inte är önskvärda.

Eftersom statsbidraget till den kyrkliga utjämningen minskat och eventuellt kan komma att bortfalla helt i en framtid, har systemet byggts upp på den allmänna kyrkoavgiften (som redan nu finns), som den grundläggande inkomsten i kyrkofonden. Det innebär ingen principiell förändring och kräver ingen annan domkapitlets kommentar än att den är nödvändig för att åstadkomma ett solidariskt utjämningssystem.

Domkapitlet i Göteborg:

Domkapitlet tillstyrker det upprättade förslaget om garanterad skattekraft som intagits i lagförslagets 8 §. Beträffande frågan vem som skall erlägga avgiften bör detta som hittills för enkelhetens skull ankomma på pastora-ten....

... får domkapitlet dock tillstyrka alternativ 1 såsom det klart bästa. Mot bakgrund av att även det återstående statsbidraget kan komma att försvinna inom en nära framtid synes betydelsen av att alternativ 1 redan från början införes än tydligare markeras.

Domkapitlet i Karlstad:

Domkapitlet delar utredningens uppfattning, att skattekraften måste utgöra en grundläggande faktor i ett nytt utjämningssystem. Utredningen har beräknat skattekraftsgarantin på församlingarna och därvid utgått från tre olika nivåer, som ger 100 %, 95 % resp. 90 % garanti. Valet av nivå har avgörande betydelse för både den allmänna kyrkoavgiftens storlek och den utjämningseffekt som nås. En fördel med systemet är, att utjämningsskatten genom ändring av garantinivån på ett enkelt sätt kan varieras.

Den andra huvudkomponenten är den allmänna kyrkoavgiften. Även här räknar utredningen med tre alternativ 19, 16 resp. 13 öre per skattekrone. Beträffande de olika alternativen anser domkapitlet den lägsta ambitionsnivån vara helt otillräcklig. Då avgiften är lätt att korrigera, om man skulle önska en högre ambitionsnivå, finner domkapitlet, att alternativ två, 16 öre per skattekrone, skulle vara lämpligast att utgå från. Domkapitlet anser vidare att det f. n. inte finns något skäl att ta ut allmän kyrkoavgift av församlingarna.

Domkapitlet, stiftsnämnden och stiftsrådet i Härnösand:

Det minskade skatteunderlaget motsvarar 6 öre för Västernorrland och 8 öre för Jämtland enligt domkapitlets och stiftsnämndens beräkningar. Förlusten är dubbel resp. nästan tre gånger så stor som riksgenomsnittet. Medelskattekraften måste därför höjas för Härnösands stifts del.

Domkapitlet och stiftsnämnden anför vidare:

Vi kan tänka oss tre olika vägar att höja garantinivån av medelskattkraften. Ett sätt är att bestämma den till ett genomsnitt av den kommunala garantinivån, vilket skulle innebära en garantinivå på 111 för Västernorrlands och 118 för Jämtlands län (enligt tabell 22 i Årsbok för Sveriges kommuner). Ett annat sätt är att tillämpa landstingens garantinivå, vilket innebär 115 resp. 124.

Ett tredje alternativ vore att man som i Norrbotten delade upp grundgarantinivån per kommun så att församlingarna i Härnösand, Sundsvall, Timrå och Örnsköldsvik fick ligga kvar på nivån 109 medan Kramfors, Sollefteå och Ånge justerades till ca 115. I Jämtlands län skulle då bara församlingarna i Östersunds kommun ligga kvar på den föreslagna grundgarantinivån 112 medan församlingarna i Berg, Härjedalen, Krokom och Åre skulle justeras till ca 120 och i Bräcke, Ragunda och Strömsund till ca 123.

Det allvarliga läge som kommer att uppstå för församlingarna i Härnösands stift förstärks också av den redan beslutade reduceringen av skatteutjämningsbidraget särskilt för Jämtlandsdelen som har det största skatteutjämningsbidraget i hela riket räknat per antal invånare (tabell 17, Årsbok för Sv. komm).

Domkapitlet och stiftsnämnden i Visby:

Beträffande det på skattekraften baserade allmänna utjämningsbidraget är stiftsmyndigheternas efter underhandskontakter med tjänstemän vid SKFP ej helt övertygade om att skattekraften måste vara grundläggande. När det gäller val mellan utredningens olika alternativ känns bristen på grundmaterial över en längre tidsperiod särskilt besvärande. Det är därför med största tvekan som stiftsmyndigheterna över huvud uttalar sig i denna del. Skulle den föreslagna förändringen genomföras trots bristerna, syns på grundval av det framlagda materialet alternativ 2 med 95 procents skattegaranti vara minst negativt.

Stiftsnämnden i Uppsala:

När det gäller utjämningseffektens ambitionsnivå har stiftsnämnden funnit lämpligt förorda den nivå som i av utredningen anförda räkneexempel motsvarar en höjning av den allmänna kyrkoavgiften till 16 öre/skattekrona. Denna nivå bör medföra en acceptabel utjämning mellan de kyrkliga kommunerna samtidigt som benägenheten att bilda kyrkliga samfälligheter inte motverkas. Häremot reserverar sig dock ledamöterna Hovstadius och Almgren, vilka förordar den nivå som svarar mot en höjning av avgiften till 13 öre/skattekrona.

Stiftsnämnden i Linköping:

Beträffande skattekraftsgarantin anser stiftsnämnden att man för perioden 1983–85 bör eftersträva 100 % med en höjning av allmänna kyrkoavgiften till 19 öre.

Stiftsnämnden i Skara:

Skattekraftsgarantin, anknyttande till indelningen av landet i skattekraftsområden på den borgerliga sidan och beräknad på församlingarna, den allmänna kyrkoavgiften och den särskilda kyrkoavgiften, beräknad på pastoratens lönetillgångar, synes utgöra en god grund för ett rättvist utjämnningssystem. . .

I fråga om lämplig nivå för skattekraftsgarantin synes det stiftsnämnden att den lägsta enligt utredningen tänkbara nivån (90 %) som har svag utjämnningseffekt inte bör komma i fråga.

Den hundra procentiga garantin som i samtliga fyra län berörande stiftet ger 103 % garanterad skattekraft av medelskattekraften och övergångsvis 80 % av nuvarande tillskott ur kyrkofonden (Alt. 1) ger med utgångspunkt från dagens förhållanden det bästa resultatet för Skara stift. Om samma utdebiteringshöjning (3 à 4 öre) skulle genomföras i alternativ I – liksom den förutsättes i alternativ II och III – skulle utrymme finnas att genomföra ytterligare utjämnning. Utredningen har dock ej framtagit något siffermaterial för detta alternativ. I stället vill utredningen vara restriktiv med höjningar av den allmänna kyrkoavgiften beroende på att nya förändringar i det kyrkliga skatteunderlaget kan inträffa i framtiden. (Kvarstående statsbidrag bortfaller, ytterligare minskning eller bortfall av skatt från juridiska personer, dissenterskatten etc.). Mot denna bakgrund kan det således vara bättre med en något lägre ambitionsnivå och ”spara” höjningen av kyrkoavgiften för framtida behov. Systemets konstruktion kan behållas vid ändrade skatteförhållanden.

Väsentligt är emellertid att hela utredningens förslag bygger på en mängd mer eller mindre provisoriska beräkningsgrunder. Utredningens siffror är, beroende på dataunderlagets brister endast räkneexempel. Hela systemet kan komma att i det närmaste helt revideras redan 1985. . .

Beträffande möjligheten (s. 75) att församlingarna i stället för pastoraten skulle betala någon del av den allmänna kyrkoavgiften anser stiftsnämnden att fördelarna härmed inte överväger nackdelarna, så länge man har små församlingar med begränsade resurser i administrativt hänseende. Enligt stiftsnämndens bedömning är i vissa fall även pastoraten för små administrativa enheter.

Stiftsnämnden i Strängnäs:

Stiftsnämnden finner det vanskligt att utan den särskilda analys av de kyrkokommunala kostnaderna, som utredningen finner behövlig som underlagsmaterial, göra en bedömning av vilken nivå på skattekraftsgarantin

man bör välja. Verkställda stickprov ger vid handen att en majoritet av Strängnäs stifts kyrkokommuner skulle tjäna på att systemet lades upp enligt alternativ tre. Mot bakgrund av att hela kyrkans gemensamma ekonomi måste läggas till måttstock finner stiftsnämnden att utredningens material visar att utjämningseffekten blir svag vid alternativ tre dvs. om man garanterar 90 % av medelskattekräften klassen medan den högsta garanteras 114 %. Huvudsakligen utjämnas effekterna av de inledningsvis nämnda skattereformerna dvs. höjningen av grundavdraget och minskningen av intäkterna från juridiska personer. Å andra sidan torde en garanti på 100 % av medelskattekräften för lägsta skattekräften klassen innebära en alltför tung belastning på den kyrkliga utdebiteringen. Viljan till framsynta rationaliseringar försvagas i detta alternativ och utgör en alltför stor börda på flertalet stora samfälligheter. Stiftsnämnden stannar därför vid alternativ två som den lämpligaste nivån att gå in i det nya systemet.

Stiftsnämnden i Göteborg:

Skattekraftsgaranti i likhet med den som gäller för borgerliga kommuner baserad på de enskilda församlingarna får anses som princip vara lämplig som allmänt utjämningsbidrag till församlingar med svag skattekraft.

Enligt § 10 i utkastet till lagförslag skulle den föreslagna styrelsen för kyrkofonden fastställa tillskottet vilket också synes innebära att denna styrelse skall avgöra hur stor del av garantin som skall gälla för ett visst år. Eftersom detta avgörande blir avhängigt allmänna kyrkoavgiften som avgöres av regeringen (§ 12) torde garantiprocenten komma att bli relativt stabil sedan den en gång fastställts. . .

Allmänna kyrkoavgiften föreslås vara kvar som kyrkans största inkomstpost och bör till en början fastställas till 19 öre per skattekrone för att möjliggöra regleringen enligt punkt 1, som torde bli den största utgiftsposten.

Stiftsnämnden i Karlstad:

Stiftsnämnden delar utredningens uppfattning, att skattekräften måste utgöra en grundläggande faktor i ett nytt utjämningsystem. Utredningen har beräknat skattekraftsgarantin på församlingarna och därvid utgått från tre olika nivåer, som ger 100 %, 95 % resp. 90 % garanti. Valet av nivå har avgörande betydelse för både den allmänna kyrkoavgiftens storlek och den utjämningseffekt som nås. En fördel med systemet är, att utjämningsbidraget genom ändring av garantinivån på ett enkelt sätt kan varieras.

Den andra huvudkomponenten är den allmänna kyrkoavgiften. Även här räknar utredningen med tre alternativ 19, 16 resp. 13 öre per skattekrone. Beträffande de olika alternativen anser stiftsnämnden den lägsta ambitionsnivån vara helt otillräcklig. Då avgiften är lätt att korrigera, om man skulle önska en högre ambitionsnivå, finner stiftsnämnden, att alternativ två, 16 öre per skattekrone, skulle vara lämpligast att utgå från. Stiftsnämnden anser

inte att det f. n. finns något skäl ta ut allmän kyrkoavgift av församlingarna.

Stiftsnämnden i Luleå förordar alternativ 2 med 95 % skattekraftsgaranti.

Svenska kyrkans missionsstyrelse:

Den allmänna kyrkoavgiftens konstruktion kan accepteras. Storleken bör enligt SKMs förmenande sättas på en nivå som ger hög utjämningseffekt.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund:

Utredningen konstaterar kategoriskt att i ett nytt kyrkligt utjämningssystem måste skattekraften utgöra den grundläggande faktorn. Förbundsstyrelsen instämmer i att skattekraften kan vara ett användbart instrument för att efter jämförbara kriterier mäta förmågan att bära kostnader för offentlig förvaltning. Resonemanget är dock ingalunda invändningsfritt, vilket framgår av vissa remissyttranden. Förbundsstyrelsen kan också tänka sig att andra system skulle kunna konstrueras där inte skattekraften – i första hand – får bli utslagsgivande.

I ett system med skattekraftsgaranti måste dock vid bestämmande av skattekraften enligt förbundsstyrelsens uppfattning större hänsyn tas till de specifika förhållanden som gäller för det kyrkokommunala området.

Enligt utredningens förslag skall det allmänna utjämningsbidraget utgå som produkten av tillskjutet skatteunderlag och den kyrkliga kommunens utdebitering. Utdebiteringens storlek bestäms av resp. kyrklig kommun. En utdebiteringshöjning ökar utgående bidragsbelopp i kronor. Ökar bidragsbeloppen ställs ökade krav på den allmänna kyrkoavgiften, vilket i sin tur kan innebära utdebiteringshöjning.

Så länge ökade bidrag betalas av staten uppkommer inga problem. För primärkommuner och landsting fungerar ett system med utjämning i form av tillskjutet skatteunderlag. Men i en population där bidragsökningar skall betalas av alla som omfattas av systemet uppstår den påpejade spiraleffekten att utdebiteringshöjningar i princip genererar nya höjningar genom ökade bidragsbelopp. I hur hög grad en sådan effekt får reella genomslag undandrar sig emellertid förbundsstyrelsens bedömande.

Utredningen har som tidigare påtalats tolkat 1980 års riksdagsbeslut att reducera skatteutjämningsbidragen så att utjämningen i framtiden kommer att vara kyrkans egen angelägenhet i större utsträckning än hittills.

Det hade under sådana förhållanden varit rimligt att utredningen visat hur ett bortfall av nuvarande statsbidrag om 87 milj. kr. påverkar utdebitering och utjämningsbidrag. Allmänna kyrkoavgiften skulle ha ökat lägst med 3,5 öre. Men hur påverkas det allmänna utjämningsbidraget och därmed den ekonomiska situationen för de enskilda kyrkokommunerna?

Förbundsstyrelsen vill, utifrån här påtalade tekniska invändningar, uttrycka stor tvekan att genomföra den föreslagna utjämningsmodellen.

Styrelsen kan mot bakgrund av denna tvekan icke förorda något av utredningens alternativ.

Stiftsrådet i Stockholms stift:

Stiftsrådet anser att skattekraftsgarantin bör begränsas till 95 % och förordar därför mellanalternativet med en allmän kyrkoavgift om 16 öre.

Göteborgs kyrkliga samfällighet:

Ett system borde utredas liknande den statliga stödområdesindelningen. Målsättningen bör vara att undvika den rundgång med pengar, som enligt utredningens modell blir fallet. Endast de enheter, som behöver nettostöd skall erhålla bidrag.

Vidare har utredningen pekat på en rad kostnadsfaktorer, som påverkar den kyrkliga ekonomin i förhållande till den kommunala. Detta medför att alternativ till skattekraftsgarantin byggd på den kommunala konstruktionen borde utredas. . . .

Redan nu fråndras 70 % av dissenterskatten vid beräkningen av den allmänna kyrkoavgiften. Något skäl att ändra detta underlag finns inte, varför utredningens beräkningar i detta avseende helt avstyrks.

Malmö kyrkliga samfällighet:

De i detta kapitel behandlade komponenterna utgör kyrkofondens största utgifts- resp. inkomstpost. Samfälligheten instämmer i utredningens konstaterande att skattekraften måste utgöra den grundläggande faktorn för utjämningssystemet. Systemet kan emellertid inte grundas enbart på kommunernas skattekraft utan hänsyn måste även tas till de kyrkliga kommunernas i flera avseenden olika kostnadsstruktur. Samfälligheten vill med skärpa understryka vikten av utredningens konstaterande, att endast sådana kostnader, som de kyrkliga kommunerna själva i ringa omfattning kan påverka, bör utjämnas via systemet.

Samfälligheten anser att endast alternativet tre kan accepteras, vilket då innebär ett förordnande av en skattekraftsgaranti på en nivå av 90 % samt en allmän kyrkoavgift på 13 öre.

Utredningen har till behandling upptagit frågan om vilka skattekronor som den allmänna kyrkoavgiften skall beräknas på. Utredningen har i sina beräkningar med åberopande av § 10 i lagen om kyrkliga kostnader räknat med samtliga skattekronor som församlingsskatt utgår på. Skattekronor som hänför sig till personer som inte är medlemmar i svenska kyrkan har alltså medräknats till sitt fulla värde. F. n. reduceras emellertid dessa skattekronor till 30 % vid beräkning av den allmänna kyrkoavgiften. Så bör givetvis ske även i fortsättningen. Tillägg härom bör därför göras i lagförslagets 12 §.

Jörns församling:

Vi anser det bra att utredningen från början gör en indelning av församlingar och pastorat i skattekraftsklasser och anser att skattekraftsgarantin bör ligga på 100 %-nivån. Vi anser det nämligen nödvändigt att i initiatalskedet uppnå största möjliga utjämningsseffekt. Det är lättare att gå fram enligt den modellen än att gång på gång ändra och slutligen ändå hamna där man borde varit från början.

Järfälla församling vill begränsa skattekraftsgarantin till 90 %.

Västerås kyrkliga samfällighet:

Den 100 %-procentiga skattekraftsgarantin ger det bästa resultatet enligt utredningen så till vida att det minskar gapet mellan de extrema hög- och lågskattekommunerna.

Enligt Västerås kyrkliga samfällighets uppfattning är alt III på nuvarande premisser och med nuvarande struktur det alternativ som synes lämpligast förorda. Dock att man kan överväga att senare gå mot alt II.

4. Särskilt utjämningsbidrag och särskild kyrkoavgift

Det stora flertalet av remissinstanserna vitsordar att nuvarande avräkningssystem är krångligt och administrativt tungrott och välkomnar förslaget varigenom detta avskaffas. Några har därvid pekat på vikten av att stiftsnämnderna även i fortsättningen får sådan information från pastoraten att stiftsnämnderna kan verka för en god egendomsförvaltning. Endast sju remissinstanser däribland pastoratsförbundet uttalar klart att det nuvarande systemet är bättre än förslagets och att de önskar att detta bibehålles.

Flertalet av remissinstanserna tillstyrker det särskilda utjämningsbidraget. Flera understryker dock vikten av att en översyn av prästtilldelningen snarast kommer till stånd eftersom lönebidraget knyts till inrättade prästtjänster. Några remissinstanser menar att lönebidrag även bör utgå till kyrkomusikertjänsten. Flera remissinstanser önskar att lönebidraget indexregleras.

Utredningens förslag att under ett första skede utbetala minst 80 % av nuvarande tillskott tillstyrkes av de flesta remissinstanserna. Domkapitlet i Uppsala vill dock att endast 80 % av tillskotten skall utgå. Domkapitlet i Göteborg vill att dessa skall beräknas på medeltalet på år 1977–1981. Några remissinstanser vill att även tillskotten skall indexregleras.

Beträffande den särskilda kyrkoavgiften menar flera, däribland de sju som avstyrker förslaget, att utredningens förslag om schabloner kan slå ojämnt. Flertalet ansluter sig dock helt till utredningens förslag och menar att detta i vart fall bör tillämpas utan den föreslagna treårsperioden.

Några remissinstanser menar att de föreslagna procentsatserna för jordbruksfastigheter är för höga eftersom den reella avkastningen är väsentligt lägre. T. ex. förklarar domkapitlet och stiftsnämnden i Strängnäs att medelsavkastningen på kyrkans jordbruk i Strängnäs stift ligger på

-0,54 %. De föreslagna reglerna kan därför leda till förhastade försäljningar av jordbruksfastigheter.

Vidare kan pastoraten komma att placera sina tillgångar i mindre värdebeständiga egendomsslag.

Andra remissinstanser såsom Missionsstyrelsen och Uppsala kyrkliga samfällighet ifrågasätter om inte högre procentsatser bör tillämpas.

Några remissinstanser menar att procentsatserna för obligationer är för höga.

Några såsom domkapitlet i Göteborg ifrågasätter om den särskilda kyrkoavgiften bör beräknas på taxeringsvärdena och menar att denna fråga bör utredas ytterligare.

Några remissinstanser däribland ärkebiskopen ifrågasätter om inte den särskilda kyrkoavgiften bör fastställas årligen. Andra menar att avgiften kanske bör fastställas på nytt om det under perioden inträffar större förändringar.

Kammarkollegiet:

Som en ersättning för den nuvarande avräkningen mellan pastoraten och kyrkofonden föreslår utredningen (s. 77) en särskild kyrkoavgift, beräknad på avkastningen av pastoratens olika avlöningstillgångar. För andra fastigheter än skogsfastigheter räknas med en avkastning på två procent av taxeringsvärdet. Skulle inte denna avkastningsprocent uppnås i det enskilda fallet, menar utredningen att skäl föreligger för vederbörande pastorat att pröva om inte andra, mera lönsamma placeringsformer måste väljas. Kollegiet vitsordar för sin del behovet av en sådan press på pastoraten att avveckla förlustbringande jordbruk. Enligt nuvarande ordning kan det för ett s. k. tillskottspastorat vara av mindre intresse att sälja ett sådant jordbruk eftersom förlusten ändå helt eller delvis täcks av kyrkofondsmedel.

Riksrevisionsverket:

Det före 1972 gällande normaluppskattningssystemet kritiserades mycket bl. a. för att prästlönebostälLENas normaluppskattade inkomster i allmänhet väsentligt understeg de faktiska. Pastoraten kunde härigenom uppbära större tillskott ur kyrkofonden än vad som var motiverat. Denna belastning av fonden hade i sin tur inneburit ett högre skatteuttag i form av allmän kyrkoavgift än vad som eljest varit nödvändigt. För att undvika denna olägenhet och hindra pastoraten att göra oskäligen vinster på kyrkofondens bekostnad ändrades avräkningssystemet genom 1970 års lagregler. Till grund för avräkningen lades nu den faktiska årliga avkastningen av prästlönstillgångarna. För att få pastoratens medverkan i rationaliseringen av jorden och göra dem intresserade av en lönsam boställsförvaltning tillerkändes pastoraten 20 % av den faktiska nettoavkastningen. Denna andel skulle också ses som en kompensation till pastoraten för deras bestyr med lönstillgångarnas förvaltning.

Vid RRVs revision av kammarkollegiets handläggning av kyrkliga ärenden kunde konstateras att rätten att disponera en del av nettoavkastningen inte varit tillräckligt stimulerande för att höja effektiviteten i pastoratens egendomsförvaltning. Kammarkollegiet borde enligt RRVs mening som fondförvaltare få bättre medel att påverka pastoratens egendomsförvaltning. Exempelvis skulle kollegiet vid behov kunna anpassa tillskottet från kyrkofonden till ett för det enskilda pastoratet bestämt avkastningskrav. Systemet borde också göras enklare.

Huruvida det nu framlagda förslaget med särskild kyrkoavgift baserad på en uppskattning av de olika tillgångsslagens avkastning efter vissa schabloner kommer att medföra förbättringar är svårt att bedöma. Klart är emellertid att förslaget medför enklare administrativa rutiner för bestämning av de belopp pastoraten skall tillskjuta av sin avkastning av prästlönstillgångarna. RRV tillstyrker därför förslaget.

För att pastoraten skall stimuleras till effektivare förvaltning av prästlönstillgångarna krävs enligt RRVs mening att alla regler som rör kyrkans egendomsförvaltning står i samklang med varandra. Vid RRVs ovan nämnda revision kunde konstateras att förfarandet i ärenden om köp och försäljning av kyrklig jord leder till långa handläggningstider som kan utgöra hinder för bra affärssuppgörelser och ge upphov till ränteförluster. En smidigare beslutsprocess i ärenden om köp och försäljning av kyrklig jord är således önskvärd för att systemet i sin helhet skall bli effektivt.

Ärkebiskopen:

Förslaget att avskaffa det s. k. avräkningsförfarandet tillstyrkes livligt. Systemet är – som utredningen formulerat det – ”synnerligt komplicerat och administrativt tungrott” vilket medfört bl. a., att stiftsnämndernas granskningsuppgift i allt högre utsträckning kommit att bli en ren formalitet utan egentligt sakinnehåll. Denna omständighet i sig vore skäl nog för systemets avskaffande. Det kan dock diskuteras om icke det framlagda förslaget beträffande formerna för fastställandet av den särskilda kyrkoavgiften i mycket kommer att förtaga effekten av den arbetsavlastning för stiftsnämnderna, som avräkningssystemets avskaffande otvivelaktigt kommer att medföra. I samband härmed vill jag föreslå att omprövningen av den utgående särskilda kyrkoavgiften kunde ske i samband med den allmänna fastighetstaxeringen.

Beträffande de föreslagna avkastningsschablonerna för beräkning av den särskilda kyrkoavgiften, vill jag inledningsvis erinra om den övergripande målsättningen för förvaltningen av kyrkans egendomar, nämligen:

Bevara egendomen.

Ge rimlig avkastning.

Bidraga till kostnaden för evangeliets förkunnelse.

Dessa tre huvudincitament bidrager till att ge den kyrkliga egendomen ökande betydelse för kyrkans verksamhet särskilt mot bakgrund av den

allmänt tilltagande ekonomiska resursknappheten. Med hänsyn härtill bör en sund ekonomisk förvaltning uppmuntras i än högre grad än som nuvarande rättsreglering på området medger. Jag noterar med tillfredsställelse att utredningen uppmärksammat detta. Skall ett val av olika placeringsformer över huvud taget förutsättas, för detta med sig som en logisk konsekvens exempelvis en översyn av gällande regler för placering och förvaltning av prästlönefondsmedlen, köp och försäljning av kyrklig jord liksom formerna för exempelvis jordbrukets förvaltning.

Vad särskilt gäller det sistnämnda, må påpekas mot bakgrund av de vid stiftsnämndskonferenserna 1980 och 1981 redovisade resultaten för det ecklesiastika jordbrukets vidkommande, att den föreslagna procentsatsen rimligen borde medföra en snabbare avveckling av de olönsamma eller icke utvecklingsbara jordbruken än som hittills skett med därav följande resursfrigörande till nytta för såväl kyrkan som samhället i stort.

I anslutning till utredningens förslag angående de s. k. lönebidragen erinras om formerna för pastoratsadjunkternas avlönande. Jag instämmer i utredningens förslag därutinnan, men vill samtidigt påpeka vikten av att en klar rättslig reglering avseende anställandet av sådana tillskapas, så att oförutsebara konsekvenser för systemet i övrigt icke uppstår.

Domkapitlet i Uppsala:

Nuvarande avräkningsförfarande med kyrkofonden är så till vida värdefullt, som det alltid ger pastoraten tillskott till präst- och kyrkomusikerlönekostnaderna, om inkomsterna från lönetillgångarna och 20 öre per skattekrona inte räcker till. Det nuvarande systemet innebär dock svårigheter i planläggningen på grund av eftersläpningen i redovisningsförfarande och avräkning. Det medför även tidsödande arbetsmoment såväl på pastorats- som stiftsnivå. Det är också för i pastoraten ansvariga ofta svårt att fatta innebörden i den tekniska utformningen, vilket ofta kommit till domkapitlets kännedom. Domkapitlet får därför uttala sin tillfredsställelse över att detta system försvinner. Dock är kostnadsaspekten för pastoratens del ett viktigt moment och domkapitlet får starkt understryka vikten av att de kyrkliga kostnaderna närmare utredes och kommer in i bilden till en ny översyn, som utredningen beräknar skall ske 1985. Intill dess torde bidraget till löner vara ett godtagbart alternativ jämsides med förslaget att nuvarande tillskott får utgå med en procentuell del tills vidare. Dock bör endast 80 procent av tillskotten utbetalas jämte lönebidraget, vilket skulle möjliggöra att ett större belopp kan stå till kyrkofondsstyrelsens förfogande. Det finns dock anledning att beakta konsekvenserna av att knyta den särskilda kostnadsfaktorn till antalet prästtjänster, något som kan innebära ett konserverande av ett system som ständigt måste vara föremål för översyn. En sådan knytning till prästtjänsterna kan också fungera som en reell eller psykologisk spärr för de församlingar som har behov av en mer differentierad sammansättning av de församlingsanställda. . . .

Domkapitlet finner också skäligt att en särskild kyrkoavgift skall erläggas av de pastorat, som har prästlönstillgångar. Domkapitlet har i princip intet att erinra mot att denna avgift beräknas procentuellt. Dock bör procentsatserna icke sättas för höga utan bör ge utrymme för viss behållning för pastoratet för att därigenom uppmuntra till god ekonomisk förvaltning.

Domkapitlet i Linköping:

Den särskilda kyrkoavgiften, beräknad på pastoratets lönstillgångar, finner domkapitlet tilltalande. Den är betydligt enklare än nuvarande system och dessutom enligt vår mening mer rättvisande. De föreslagna procentsatserna synes acceptabla.

Den särskilda kostnadsfaktorn med ett generellt bidrag tjugofemtusen (25 000:–) kronor, i 1982 års penningvärde synes också vara en enkel och god lösning, även om man med hänsyn till de verkliga kostnaderna för en prästtjänst skulle ha önskat, att detta bidrag sattes till femtiotusen (50 000:–) kronor per prästtjänst.

Domkapitlet i Skara:

Domkapitlet vill rent allmänt uttala, att skattekraftsgarantin, anknyttande till indelningen av landet i skattekraftsområden på den borgerliga sidan och beräknad på församlingarna, den allmänna kyrkoavgiften och den särskilda kyrkoavgiften, beräknad på pastoratens lönstillgångar, synes utgöra en god grund för ett rättvist utjämnningssystem. Domkapitlet har därvid särskilt noterat, att systemet utformats så, att det inte direkt skall motverka samfällighetsbildningar.

Beträffande den fjärde huvudkomponenten, den särskilda kostnadsfaktorn – för vars beräkning i dag tillräckligt underlag i form av närmare analys av den kyrkokommunala ekonomin saknas – vill domkapitlet framhålla följande beträffande föreslagna schabloner avsedda att användas i avvaktan på sagda analys som i sig är ytterst angelägen.

Sålunda föreslås ett schablonmässigt beräknat lönebidrag, i räkneexemplet upptaget till 25 000 kr. per antalet i resp. pastorat inrättade tjänster för församlingspräster. Domkapitlet anser det riktigt, att sådant lönebidrag utgår, fastän beloppet inte bör vara låst utan på något sätt satt i relation till genomsnittlig lönesumma, men understryker utredningens uttalande om att – för att få rättvist resultat – en översyn av principerna för tilldelningen av prästtjänster snarast måste äga rum. Det är känt, att efter den stora pastoratsregleringen och därmed bemanningsreformen per den 1 januari 1962 uppföljningen av de av statsmakterna fastställda principerna varit mycket skiftande i stift. Därtill har givetvis bidragit, att i vissa stift såsom bl. a. Skara på grund av dess struktur, med från början många små församlingar och ett antal pastorat med invånarantal under 2 000 haft större svårigheter att arbeta fram acceptabla lösningar, vilket också resulterat i att den prästerliga bemanningen inte justerats i förutsatt omfattning efter

befolkningsomgrupperingar. Vissa tjänster är formellt vakantsatta medan andra åter, enstaka kyrkoadjunkturer inte upphålls annat än partiellt av emeriti eller liknande, ett förhållande som främst tidigare under påtaglig prästbrist blivit en följd av den hårda prioriteringen som gjorts. Domkapitlet har genom detta önskat peka på, att då gällande bemanningsprinciper kunnat följas upp på högst skiftande sätt, schablonen kommer att slå ojämnt.

Härtill kommer behovet av ändrade bemanningsprinciper, som bl. a. aktualiserats hos regeringen av svenska kyrkans personalförbund och som efterlyses av utredningen. Domkapitlet vill för sin del understryka behovet härav och peka på de av statsmakterna fastlagda principernas otillfredsställande resultat för t. ex. tätortspastorat med stora invånarantalsintervall för varje ytterligare tjänst. De särskilda förhållanden som i praxis kan leda till avvikelser från "tumreglerna" inkluderar långt ifrån alla de faktorer som motiverar förstärkning i vissa stadspastorat.

I fråga om nu aktuell beräkningsgrund, visst belopp per inrättad församlingsprästtjänst, ifrågasätter domkapitlet om lönebidrag endast skall utgå i de fall pastoratet haft att bestrida lön för innehavare eller vikarie i form av långtidsvikarie eller extra kyrkoadjunkt.

Utredningen uttalar (s. 65) att den övervägt att även beakta kyrkomusikerlönerna men har avstått därifrån, därför att antalet bidragsberättigade tjänster är svårt att fastställa säkert. Domkapitlet för sin del anser att, så länge vi har nuvarande system beträffande kyrkomusikerna med statligt reglerade tjänster, bör av principiella skäl även för sådan tjänst ett schablonbidrag – lönebidrag utgå och anförda praktiska hinder är enligt domkapitlets mening överkomliga, då domkapitlet har tillgång till uppgifter härom med sitt hittills partiella arbetsgivaransvar för kyrkomusikerna.

Domkapitlet i Västerås:

Vad angår den särskilda kyrkoavgiften innehåller förslaget uppenbara problem, vilka närmare behandlas i stiftsnämndens yttrande.

Även den särskilda kostnadsfaktorn har behandlats i stiftsnämndens yttrande. Här skall endast tilläggas, att enligt förslaget skall i fall av mycket hög utdebitering kunna beviljas extra kostnadsbidrag. Detta innebär att det finns någon brist i systemet. Helst borde sådana speciella faktorer vara inarbetade i själva systemet.

Domkapitlet i Lund tillstyrker att nuvarande kyrkofondsavräkning avvecklas och anför:

Förväntningarna på att den nuvarande avräkningsmetoden bättre än det tidigare normaluppskattningssystemet skulle stimulera pastoratens intresse för en god boställsförvaltning tycks inte – efter vad domkapitlet inhämtat från Lunds stiftsnämnd – ha infriats. Det är bl. a. mot denna bakgrund som domkapitlet tillstyrker att avräkningsförfarandet avskaffas och ersätts av en särskild kyrkoavgift enligt utredningens modell. Att avräkningsförfarandet är krångligt visar sig bl. a. i att en stor andel av pastoratens redovisningar är

felaktiga eller ofullständiga. Mycket arbete åtgår för rättelse och komplettering.

Eftersom det i utjämningsystemet tillkommer ett nytt moment för fastställelse av den särskilda kyrkoavgiften minskar besparingseffekten något men den torde likväl bli fullt märkbar för administrationen. – Redan nu vill domkapitlet dock ifrågasätta om inte den särskilda kyrkoavgiften bör kunna beräknas på nytt för enskilda pastorat även under fastställelseperioden om det sker större förändringar i lönetillgångarnas sammansättning hos berörda pastorat. Annars finns det stor risk att den inbördes relationen mellan avkastningsschablonerna kommer att motverka den redan alltför långsamma rationaliseringsprocessen berörande det kyrkliga jord- och skogsbruket.

Utredningen anmärker att lönebidragens totalbelopp ungefär motsvarar vad som skulle erläggas i särskild kyrkoavgift, vars beräkningsgrunder tänkes bli utfärdade av regeringen. Visserligen ställs det i utsikt att det särskilda utjämningsbidraget kan tas bort, när i en andra etapp de olika skattekraftsklassernas procentsatser kan ta hänsyn till specifika kyrkokommunala kostnader. Men det skulle vara mera konsekvent – och kanske en försiktighetsåtgärd – att i tillämpningsföreskrifterna tillåta olika kombinationer av de två komponenterna.

Domkapitlet i Göteborg:

Vidkommande den särskilda kyrkoavgiften förefaller utredningen här något oklar.

En skogsfastighets taxeringsvärde fördelar sig på flera olika komponenter: skogsbruksvärde, byggnadsvärde, värde på åker, äng, tomt, impediment, särskilda tillgångar (t. ex. värde på grusfyndigheter) osv. Benämningen skogsfastigheter är inte vedertagen även om därmed avses jordbruksfastighet varå skog finnes. Förmodligen avser utredningen att skogsbruksvärdet skall beskattas hårdare än övriga taxeringsvärden. Jordbruksfastigheter varå skog ej finnes lämnar för övrigt genomsnittligt en avkastning under 2 procent.

Tanken att lägga en särskild kyrkoavgift på löneboställena och prästlönefundsfastigheterna torde i och för sig vara nödvändig i det nya systemet, men principerna härför måste utredas ytterligare. Det är inte säkert att just taxeringsvärdena – som tillfälligt kan ändras beroende på stora avverkningar och dylikt – bör läggas till grund för den särskilda kyrkoavgiften. Ett alternativ vore att stiftsnämnden utbetalade avgiften beräknad på det sammanlagda skogsbrukstaxeringsvärdet och därefter fördelade pålagan efter pastoratens andelstal medan pastoraten själva erlade avgiften där den beräknas på andra värden än skogsbruksvärdet.

Domkapitlet tillstyrker förslaget om lönebidrag och om dess storlek 25 000 kronor per präst.

Beträffande tillskottet ur kyrkofonden bör detta grundas på medelperioden 1977–81.

Domkapitlet och stiftsnämnden i Härnösand:

Utredningen föreslår att en faktor i det särskilda utjämningsbidraget skall beräknas efter ett medeltal av de senaste årens tillskott. Den stora prästbristen i bl. a. Härnösands stift har emellertid medfört att flera pastorat under denna period har fått lägre tillskott än normalt. Det blir därför riktigare om beräkningen görs efter schabloniserade regler i stället för att vara ett medeltal av de faktiskt utbetalade tillskotten.

Beträffande den särskilda kyrkoavgiften anser vi framför allt att den föreslagna avkastningen av obligationer är för högt satt. De obligationer som pastoraten innehar är i regel utgivna på 50- och 60-talen och med en avkastning på 3–4 %. De kan inte heller lösas in då kursen ofta är mycket oförmånlig. Det är därför svårt att en gång för alla slå fast en avkastningsprocent för olika placeringsformer. Den faktiska placeringen måste få inverka på så sätt att avkastningsprocenten på t. ex. obligationer hålls nere så länge det finns oinlösta obligationslån med så låg ränta som det här är fråga om. Därefter kan procentsatsen justeras uppåt igen om det visar sig att den nuvarande räntenivån för obligationer håller sig. Detsamma gäller avkastningen på bankmedel som bör följa diskontoutvecklingen.

När det gäller avkastningen av kyrkans löneboställen är det svårare att bedöma huruvida de föreslagna procentsatserna för avkastningen kan tänkas komma att hålla. I dagens läge kanske det är riktigt med en avkastning på 6 % på skogen, däremot kan även 2 % vara för mycket för jordbruksdelen. Samtidigt bör man komma ihåg att jorden och skogen också har ett realvärde och alltså bör behållas även om avkastningen är liten eller ingen under kortare perioder. Det historiska perspektivet pekar ju på att tillgångar, som värderas lågt under en viss tid, 20–30 år senare kan vara betydligt intressantare.

Vi anser alltså att systemet inte får låsas fast vid dessa avkastningsprocent utan man måste vara beredd att ompröva avkastningsprocenten hellre än att göra sig av med realvärden när det visar sig att den tänkta avkastningen inte kan uppnås.

Stiftsnämnden i Uppsala:

Utifrån de aspekter som stiftsnämnden har att företräda vill stiftsnämnden särskilt uppehålla sig vid den föreslagna särskilda kyrkoavgiften och det däremot svarande särskilda utjämningsbidraget.

Genom det föreslagna utjämningsystemet skulle det nuvarande årliga avräkningsförfarandet mellan kyrkofonden och pastoraten försvinna. Stiftsnämnden delar förvisso utredningens syn på nuvarande system såsom varande otidsenligt och tidskrävande, men vill samtidigt påpeka att pastoratens redovisning av lönetillgångarna förser stiftsnämnderna med värdefull information angående den faktiska förvaltningen. Ett totalt bortfall av denna information skulle allvarligt försvåra stiftsnämndens ställningstagande till strukturrationaliseringsåtgärder, försäljningar och upplåtelse av

kyrklig jord samt utövandet av den uppsikt över förvaltningen av den kyrkliga jorden som föreskrivs i lagen om förvaltning av kyrklig jord. Stiftsnämndens informationsbehov i det avseendet måste därför även fortsättningsvis tillgodoses av pastoraten på lämpligt sätt.

Av utredningen framgår ej på vilket sätt den uppskattade särskilda kyrkoavgiften har relaterats till lönetillgångarnas faktiska avkastning. Utredningen ger inte heller någon närmare motivering till de olika procentsatser som använts i räkneexemplen. Stiftsnämnden anser att det skulle ha varit värdefullt om dessa förhållanden hade behandlats mer ingående.

Förslaget innebär vidare att stiftsnämnderna vid fastställandet av den särskilda kyrkoavgiften för den kommande perioden inventerar lönetillgångarna vart femte år. Förändringar under perioden beaktas således först vid fastställandet av ny särskild kyrkoavgift. Denna läsning i femårsperioder kan enligt stiftsnämndens mening medföra en betänkelig styrning när det gäller förvaltningen av lönetillgångarna och motverkar en sund och aktiv fastighetsförvaltning. Rent allmänt torde pastoratens benägenhet att återplacera prästlönefondsmedel i fast egendom komma att motverkas om den ändrade placeringen inte omedelbart ges genomslagskraft. På samma sätt torde försäljningsbenägenheten med stor sannolikhet öka om man under en femårsperiod har möjlighet att göra en viss vinst på den särskilda kyrkoavgiften. Detta skulle bli fallet om pastoratet försäljer en jordbruksfastighet under perioden och trots placeringen av köpeskillingen i exempelvis bank bara behöver leverera in den för jordbruksfastigheter fastställda procentsatsen, som väl under alla förhållanden skulle komma att vara den lägsta.

För skogsfastigheternas del gäller enligt förslaget att en viss procent av taxeringsvärdet skall inlevereras till kyrkofonden. Stiftsnämnden vill i det sammanhanget påpeka att taxeringsvärdet inte korresponderar mot utdelningen av vinsten på skogsförvaltningen. Det kan således inträffa att en skogsfastighet som skogsavverkats och därför vid den kommande fastighetstaxeringen åsatts ett lågt taxeringsvärde ändå erhåller en utdelning från skogsförvaltningen som svarar mot fastighetens värde 1970 då andelstalen sattes. Denna utdelning som ej tar hänsyn till gjord skogsavverkning kommer att avsevärt överstiga den summa som enligt förslaget skall inlevereras till kyrkofonden. Detsamma kan naturligtvis även inträffa i motsatt riktning.

Stiftsnämnden anser med hänsyn till vad ovan sagts, att hittillsvarande ordning när det gäller redovisningen av den faktiska förvaltningen av lönetillgångarna liksom redovisningen av de verkliga kostnaderna för löneförmåner åt församlingspräster och kyrkomusiker bör bestå. Detta skulle innebära att stiftsnämnderna årligen skulle granska pastoratens inkomster och utgifter och tillhandahålla kyrkofonden och pastoraten det framräknade saldoto att läggas till grund för bidragsberäkningen.

Då det gäller sammanräkningen av pastoratens samlade lönetillgångar

anser stiftsnämnden att rationaliseringen av den kyrkliga jorden skulle underlättas betydligt om varje slag av lönetillgång självt fick bära sina kostnader. Detta är ett avsteg från nuvarande princip som innebär att vinstgivande lönetillgångar underhåller mindre lönande sådana och därför ger en oriktig bild av fastighetsförvaltningen som sådan.

Beträffande det särskilda utjämningsbidraget anser stiftsnämnden som en följd av vad ovan sagts att detta bör utgå vid underskott med ett belopp som utgör differensen mellan kostnaderna för löneförmåner för församlingspräster och kyrkomusiker och avkastningen av lönetillgångarna, för såvitt eljest pastoratets utdebitering skulle komma att höjas med mer än 20 öre/skattekrona eller över eller ovanför 2 kronor. Stiftsnämnden ställer sig kritisk till utredningens konstruktion av det särskilda utjämningsbidraget, som låsts i lagförslaget till 25 000 kr./församlingsprästtjänst jämte ett visst medeltals-tillskott. Medan den särskilda kyrkoavgiften sannolikt ökar i pengar räknat, kommer det särskilda utjämningsbidraget på grund av inflationen att relativt snart ha förlorat betydelse som utjämningsfaktor. ...

Sammanfattningsvis avstyrker stiftsnämnden förslaget vad gäller den särskilda kyrkoavgiftens fastställande ävensom konstruktionen av det särskilda utjämningsbidraget. I den mån förslaget genomföres även i denna del förutsätter stiftsnämnden att möjlighet bereds stiftsnämnderna att ta ställning till vilka procentsatser som i så fall bör gälla vid beräkningen av den särskilda kyrkoavgiften.

Stiftsnämnden i Linköping:

Stiftsnämnden anser i utformningen av den särskilda kyrkoavgiften i princip acceptabel för en period 1983–85 men vill föreslå följande förenklingar:

1. Ett lägre procenttal användes för s. k. värdebeständiga placeringar av lönetillgångarna (aktier och fast egendom). Förslagsvis 3 % på 1982 års taxeringsvärde och aktiernas anskaffningsvärde.
2. För bankmedel, obligationer och liknande värdepapper borde egentligen procentsatsen följa diskontots växlingar, men för perioden 1983–85 förefaller 10 % vara godtagbart.

Enligt stiftsnämndens uppfattning bör systemet revideras per 1986-01-01. Under mellantiden förefaller det nödvändigt att ytterligare överväga konstruktionen av den särskilda kyrkoavgiften. Som tidigare nämnts får det anses självklart att anknytningen till medeltillskotten från kyrkofonden för åren 1978–81 avvecklas. Taxeringsvärdet är ett försök att uppskatta marknadsvärdet av den fasta egendomen, varför det kan ifrågasättas om det är lämpligt som underlag för uppskattning av avkastningen. På sikt förefaller det föga rationellt att först samla skogsavkastningen hos stiftsnämnden för att sedan via pastoraten slussa den till kyrkofonden, varför utformningen av den särskilda kyrkoavgiften helt bör omformas. Det särskilda utjämningsbidra-

gets = (kostnadsfaktorns) utformning hänger intimt samman med den särskilda kyrkoavgiften, varför detta komplex bör utredas i ett sammanhang. Beträffande lagtexten i denna fråga (§ 13) finner stiftsnämnden det olämpligt att inskriva beloppet i kronor och i andel av kyrkofondstillskottet. Lagtexten bör utformas generellt med möjlighet för regeringen att meddela föreskrift om belopp och beräkningsmetoder.

Domkapitlet i Strängnäs och Strängnäs stiftsnämnd:

Härutöver föreslås en särskild kyrkoavgift beräknad på pastoratens lönetillgångar samt en särskild kostnadsfaktor i form av ett schablonmässigt lönebidrag.

Här uppstår enligt stiftsnämnden betydande problem. Värdet av avkastningen av ett pastorats tillgångar skall låsas till en viss procentsats fram till 1985. För bankmedel, obligationer och aktier skall gälla resp. 7 % av nominella värdet samt 8 % och 4 % av anskaffningsvärdet. Stiftsnämnden ifrågasätter om ej detta procenttal för det första 5-årsintervallet bör fastställas varje år. Härigenom skulle vinnas att man erhåller en period under vilken man prövar systemet med möjlighet att snabbt korrigera. . . .

Vidare har angetts 6 % på taxeringsvärdet på skogsfastigheter och 2 % på jordbruksfastigheter som en rimlig avkastning. Bortsett från att som utgångspunkt valts det gamla taxeringsvärdet torde 6 % på skogen vara en rimlig procentsats för flertalet stift. 2 % av jordbrukets taxeringsvärde torde sannolikt medföra ett stort utbud på sådana fastigheter då medelavkastningen på kyrkans jordbruk i riket ligger på 0,4 %. För Strängnäs stift ligger motsvarande medelavkastning på kyrkans jordbruk på -0,54 %. För att ej de små landspastoraten med betydande lönetillgångar skall få orimligt hög utdebitering bör föreslaget procenttal sänkas.

Denna sänkning ter sig särskilt nödvändig mot bakgrund av utredningens förslag om extra utjämningsbidrag.

Detta bidrag, som enligt uppgift torde röra sig om ca 9 miljoner, kan ej bära annat än en ringa del av det behov av tillskott, som kommer att uppstå vid ett uttag enligt föreslagna förräntningsnivåer.

Stiftsnämnden i Västerås:

Även den särskilda kyrkoavgiften är en komponent som finns redan nu. Det är beräkningssättet som utredningen vill ändra till en schabloniserad beräkning i stället för den faktiska av strävan till millimeterrättvisa präglade avräkning som nu sker. Tyvärr är det nog så, att denna noggranna avräkning trots allt lätt kan ge ett missvisande resultat. Om ett pastorat t. ex. koncentrerar en större utgift till ett visst år, kan det året bli tillskottspastorat, medan det normalt är överskottspastorat. Dessutom saknas ett effektivt incitament till att åstadkomma bästa möjliga avkastning i fall där detta inte har avgörande betydelse. Det föreslagna systemet får antas kunna stimulera pastoraten att nå bästa möjliga avkastning. Det måste också

påpekas att det ofta är svårt att få helt korrekta uppgifter inom det nuvarande systemet.

Vad gäller de använda procentsatserna på vilka schablonavräkningen skall baseras, kan de diskuteras. Strukturen på pastoratens tillgångar, som nu är ifråga, borde undersökas närmare. Dessutom kan det vara nödvändigt att differentiera procentsatserna för olika delar av landet, inte minst kan det gälla jordbruksfastigheter. Skillnaderna kan vara stora mellan den sydligaste delen av landet, mellansverige och Norrland. – I fråga om framför allt obligationer torde AP-fondens innehav inte vara någon bra mätare på det kyrkliga innehavet, som kanske i många fall utgörs av gamla statsobligationer med betydligt lägre avkastning än AP-fondens.

Beträffande beräkningen av avkastningen av skogsfastigheter, som en procentuell del av skogsbruksvärdet (ej skogsvärdet) enligt gällande fastighetstaxering, må göras följande påpekande.

Pastoraten erhåller vid gällande samförvaltning av skogen en avkastning som baseras på för varje pastorat fastställt andelstal. Andelstalet ändras ej så länge fastighetsinnehavet förblir oförändrat. Däremot ändras skogsbruksvärdet på fastighetsinnehavet i paritet med genom avverkningar ändrat virkesförråd. På pastorat med stora skogsinnehav torde några dramatiska ändringar av virkesförrådet ej ske men väl på pastoratet med små skogsinnehav.

Att då beräkna avkastningen på grundval av gällande taxeringsvärde synes temporärt kunna leda till felaktigheter, då enligt ovan pastoratets avkastning hela tiden styres av ett andelstal, som är konstant vid bibehållet fastighetsinnehav.

Anmärkningen ovan gäller endast skogen, ej för fastigheten i övrigt.

Mot den ovan framförda kritiken kan invändas, att avsikten med det föreslagna systemet är att pastoraten skall stimuleras att omplacera tillgångarna, så att de ger den fördelaktigaste avkastningen. Detta måste emellertid ta tid. Dessutom är en omprövning av procentsatserna vart 5:e år ägnat att skapa en viss tröghet att göra omplaceringar. Härtill kommer att gällande lagstiftning i vissa fall lägger hinder i vägen för rationell omstrukturering (gäller innehavet och förvärv av jordbruks- och skogsfastigheter). Bortses kan inte heller från traditionella tänkesätt, som man måste ha en varsam känsla för. Slutligen är vissa förvaltande organ direkt anpassade till vissa slag av tillgångar (t. ex. skogsförvaltningarna).

Vad gäller den särskilda kostnadsfaktorn, visst fast belopp för varje prästtjänst, vill stiftsnämnden – som inte kan yttra sig om huruvida beloppet är riktigt avvägt – endast påpeka att om beloppet måste inskrivas i lagtexten, denna bör kompletteras med en bestämmelse om automatisk uppräkning i följd av inflationen.

Stiftsnämnden i Skara:

Stiftsnämnden kan instämma i att systemet med avräkning mellan pastoraten och kyrkofonden är komplicerat och administrativt tungrott. Det kan inte resas invändningar mot att avräkningsförfarandet avskaffas. Det finns dock förtjänster hos systemet, vilket framgår längre fram i detta avsnitt av yttrandet.

Med särskilt intresse har stiftsnämnden tagit del av utredningens förslag beträffande prästlönetillgångarnas funktion i utjämnningssystemet. Utredningen föreslår här att av vinsten från prästlönetillgångarnas förvaltning skall utgå särskild kyrkoavgift med varierande procentsats på olika egendoms-
slag.

Förenklingen gentemot nuvarande system är stor och synes rationell. En schablon med proportionellt uttag av prästlönetillgångarnas avkastning kan dock komma att slå ojämnt med orättvisor som följd för det enskilda pastoratet. Detta påminner om det gamla normalavkastningssystemet som förkastades i 1972 års förvaltningsreform.

Utredningen säger sig ha baserat de föreslagna procentsatserna på mycket försiktigt gjorda beräkningar av avkastningen på lönetillgångarna. Det kan inte klart utläsas av utredningens förslag huruvida underskott på en lönetillgång får kvittas mot överskott på andra lönetillgångar i pastoratet. För närvarande svarar pastoratet självt för förlust först om förvaltningen av pastoratets samlade lönetillgångar visat förlust. Stiftsnämnden tolkar förslaget så att kvittning ej avses förekomma. Frågan har principiell betydelse med hänsyn till den föreslagna avkastningsprocenten för jordbruksfastigheter.

Om den särskilda kyrkoavgiften uttas på en procentnivå som är lägre än den faktiska förvaltningsvinsten kan detta vara positivt sett ur förvaltarens synvinkel. En fastighetsförvaltare får i sin förvaltning då tillgång till en reserv, resultatutjämningsmedel, för nödvändiga investeringar i fastigheten för att kunna följa med i den tekniska utvecklingen och bibehålla en värdebeständig avkastning. Utgår i stället den särskilda kyrkoavgiften med en procentsats av fastighetstaxeringsvärdet som, över helt fastighetstaxeringsintervall är större än den faktiska avkastningen, leder detta antingen till ej önskvärd kompensation genom utdebiterade medel eller tvingas pastorat och stiftsnämnd till en troligtvis förhastad försäljning av fastigheter, som i sig innebär en realisation av fastighetskapital, måhända långt utöver vad man avsett.

Den yttre rationalisering, som pågår inom den kyrkliga jorden i samarbete med lantbruksnämnderna är i sig nödvändig, men det är ej önskvärt att driva den yttre rationaliseringen så, att kyrkans möjligheter att nå långsiktigt god och värdebeständig avkastning från prästlönetillgångarna urholkas. Detta uppstår om fastighetskapital i stor omfattning överföres till prästlönefondsmedel.

Stor försiktighet bör iakttagas vid fastställandet av avkastningsschablonernas nivå för respektive egendomslag för undvikande av ej önskvärd styrning av

kapitalplacering. Det är givetvis rimligt att ställa krav på att egendomen skall ge viss avkastning.

I dagens läge klarar skogs- och medelsförvaltningen föreslagen schablonavkastning. För jordbruksförvaltningen däremot är läget annorlunda. Utredningen föreslår här en schablonavkastning på 2 % räknat på taxeringsvärdet 1980. Den faktiska avkastningen uppgår för hela riket till -0,4 % och för Skara stift till 0,1 å 0,2 %. Taxeringsvärdet för jordbruk och byggnader i Skara stift uppgick år 1980 (det "gamla" taxeringsvärdet) till 78 895 000 kr. För Skara stift innebär detta att schablonavkastningen av samtliga jordbruk skulle uppgå till 1 577 900 kr./år vilket kan jämföras med den faktiska avkastningen på 300 000 kr. för 1980.

Ovanstående beräkningar bygger – liksom utredningens beräkningar – på taxeringsvärdena 1980. Procentsatserna föreslås bli fastställda för 5-årsintervall, första gången för tiden fram till 1985. Om systemet i stället skulle använda sig av 1981 års taxeringsvärden skulle – med oförändrad procentsats – den särskilda kyrkoavgiften i kronor bli minst den dubbla. Eftersom jordbruksförvaltningen idag har svårt att uppfylla schablonavkastningen för det "gamla" taxeringsvärdet skulle en ändrad beräkningsgrund få svåra konsekvenser för många pastorat. Avkastningsschablonen skulle då behöva sänkas till 1 %.

Några pastorat i stiftet förvaltar löneboställen med betydande grusförekomster. De taxeras som industrifastighet och för dem torde 2 %-schablonen komma att tillämpas. För det fall att grusförekomsten ger avkastning torde schablonen uppfyllas men om täkt inte bedrivs ger fastigheten måhända ingen avkastning alls.

För den fasta egendomen torde avkastningsschablonen p. g. a. fastighets-taxeringarnas tidsintervall (5 år) trappstegsformat variera och avvika från den faktiska vinsten från förvaltningen. Avvikelserna kan bli mycket stora t. ex. inom skogsbruket, där fastighetstaxeringsvärdet grundar sig på aktuellt skogstillstånd vid taxeringstillfället under det att avkastningen är statiskt fastlagd enligt andelstal grundat på 1972 års skogstillstånd. Efter 10–20 år kan en skillnad mellan slutavverkningsskog och ungskog slå igenom med mycket stor kraft, positiv eller negativ, för enskilda pastoratet.

Stiftsnämnden föreslår att avkastningsschablonerna fastställs endast för ett år och inte fem år som utredningen föreslår. Inte minst när det gäller bankmedel kan genom kraftig förändring av diskontot uppkomma onormal avvikelse mellan den faktiska avkastningen och avkastningsschablonen under en femårsperiod.

I det nuvarande avräkningsförfarandet redovisas jordbruksförvaltningens resultat pastoratsvis (den s. k. JO-blanketten). I de fall negativa resultat förekommer får stiftsnämnden genom denna redovisning en klar signal att vidta rationaliseringsåtgärder. Det blir inte mindre viktigt med det nya systemet för stiftsnämnden att årligen erhålla dylik redovisning. Det är

därför angeläget att pastoraten även i fortsättningen åläggs att till stiftsnämnden redovisa förvaltningens resultat.

Den särskilda kostnadsfaktorn, generellt lönebidrag med visst belopp per prästtjänst och tillskott med minst 80 % av nuvarande tillskott från kyrkofonden, skall enligt utredningens förslag tillämpas under övergångsperioden till 1985. Dessa schabloner har föreslagits i avvaktan på närmare analys av den kyrkokommunala ekonomin. Utredningens innehåll ger tyvärr ingen ledning om vilken inverkan på utjämningsystemet som förändring eller borttagande av dessa schabloner kommer att få.

Stiftsnämnden i Växjö:

Vad gäller den särskilda kyrkoavgiften beräknad på pastoratens lönetillgångar, har utredningen haft som målsättning att stimulera till en aktiv och god egendomsförvaltning, så att egendomen genom fördelaktiga placeringar kommer till bästa möjliga användning. Det lagda förslaget kommer inte, som stiftsnämnden ser det, utan en omfattande revidering, att leda till detta önskade resultat.

Den föreslagna procentsiffran för andra fastigheter än skogsfastigheter kan ifrågasättas trots dess låga procent, eftersom avkastningen på många av de jordbruk som finns inom Växjö stift ger en negativ avkastning. Nämnden instämmer dock med utredningen att andra mer lönsamma placeringsformer bör väljas i detta fall, men svårigheterna är stora på detta område, då det i normalfallet inte går att genomföra en försäljning av bara jordbruksdelen av en fastighet.

Beträffande skogsfastigheter, utgör i Växjö stift avkastningen en väsentlig del av kostnaderna för löner till präster och kyrkomusiker, för närvarande nära hälften. Lönsamheten på skogsdelen har varit god i jämförelse med alternativa placeringar. Således har avkastningen i relation till 1975 års taxeringsvärden varit 12–18 % under de senaste åren. Med hänsyn till att det rör sig om ett realvärde där man förväntar sig att avkastningens storlek skall i stort sett vara skyddat mot inflationseffekten, är avkastningen mycket tillfredsställande. Jämför man däremot med 1980 års taxeringsvärden, så har dessa för skogsfastigheter höjts med ca 200 % från 1975 års värde och avkastningen ligger då på en väsentligt lägre nivå, kanske 4–6 %. Eftersom, som utredningen påpekar, ett definitivt system måste grundas på aktuella uppgifter, synes stiftsnämnden 6 % för skogsfastigheter vara ett för högt värde och anser att med dagens förutsättningar och om värdet skall räknas på taxeringsvärdet, procenttalet för skogsfastigheter bör ligga på 4 %.

Erfarenheten har visat att det, i mycket runda tal, rör sig om ca 10 år för att en placering i en skogsfastighet skall ge samma avkastning som från t. ex. en bankplacering. Därefter kommer fastigheten, om denna trend fortsätter och mycket talar för detta, att ge successivt stigande avkastning i förhållande till bankplaceringen. Avkastningen från bank har under en längre tid tillbaka varit något lägre än inflationen – resultatet har följaktligen varit negativt.

Detta skall jämföras med skogsfastigheter, vars realvärden under de senaste 20 åren t. o. m. varit något stigande och avkastat ca 4 % på marknadsvärdet.

Det måste således vara av stor betydelse för kyrkan att placeringen styres från bank, obligationer o. d. till realvärden i form av skogsfastigheter. I annat fall kommer inflationen snabbt att urholka de betydande tillgångar som finns i prästlönefonderna och som i huvudsak är placerade på bank. Om resultaten – direktavkastningen minus inflationseffekten – skall bli lika för de här diskuterade placeringsalternativen, bör kravet på bankplacering vara lika med den avkastning man beräknat för skogsfastigheter plus inflationen. Eller för att uttrycka detta i siffror: om avkastningen på en fastighet sättes till 4 % skall kravet på en bankplacering vara 14 % om inflationen beräknas till 10 %.

Samma synpunkter ur inflationssynpunkt kan läggas på obligationer och liknande värdepapper, men då dessa, åtminstone inom Växjö stift endast ger en normalavkastning mellan 3 och 4 % och som högst ca 7 % är den föreslagna siffran 8 % alldeles för hög. Tyvärr är ju obligationer bundna under mycket lång tid och kan inte säljas av pastoraten utan avsevärd förlust.

Man har i utredningen inte fört fram något av konsekvenserna av skillnaden mellan taxeringsvärde och den utdelning per skogsandel som pastoraten erhåller årligen. En kalavverkad fastighet som förvärfvas får ju ett litet andelstal och i början även ett lågt taxeringsvärde. Så småningom höjs taxeringsvärdet, allt under det att andelstalet är oförändrat oavsett hur mycket och värdefull skog fastigheten i framtiden kommer att innehålla. Å andra sidan får en fastighet med mycket skog, som har ett högt andelstal och taxeringsvärde som kalavverkas behålla samma höga andelstal, men får ett avsevärt lägre taxeringsvärde. Stiftsnämnden vill peka på möjligheten att, vad gäller skogsfastigheter, räkna procent på andelsutdelningen istället för taxeringsvärdet, då detta ger en mer realistisk bild av avkastningen på fastigheten.

Som redan påpekats är stiftsnämnden mycket tveksam till utredningens påstående att det nya systemet skall stimulera pastoraten till mera lönsamma placeringsformer och frågan är om inte motsatt effekt kan uppnås. Pastoraten kan, för det första, stimuleras till ökade bankplaceringar, med av inflationen successivt starkt reducerade tillgångar som följd. För det andra, synes en jämförelse mellan lagen om kyrkliga kostnader § 7 och lagförslaget § 15, ge vid handen, att det överskott pastoraten får efter inbetald särskild kyrkoavgift, skall gå direkt till pastoratens kostnader för präst- och kyrkomusikerlöner. Detta är en inskränkning i förhållande till vad som nu råder, där pastoraten får behålla 20 %, som kan användas till annat än dessa lönekostnader.

Utredningen har vid beräkningen av den särskilda kostnadsfaktorn endast tagit hänsyn till prästtjänsterna i pastoratet och helt gått förbi kyrkomusi-

kertjänsterna. Skälet härtill är att utredningen anser antalet bidragsberättigade kyrkomusikertjänster vara svårt att fastställa. Påståendet synes mycket tvivelaktigt, då det finns tillgång statistik över samtliga kyrkomusikertjänster som inrättats enligt kyrkomusikerförordningen, liksom kostnaderna för dessa med hänsyn till tjänstgöringsgrad och löneplacering. Nämnden anser således, att den särskilda kostnadsfaktorn skall baseras även på kyrkomusikertjänsterna, då de små församlingarna annars troligen kommer att få mycket svårt att kunna anställa utbildade kyrkomusiker.

Stiftsnämnden i Lund:

Genom övergången 1972 från normaluppskattningssystemet till det nuvarande avräkningsförfarandet, grundat på nettoredovisning, ville man bl. a. vinna pastoratens medverkan i en fortskridande rationalisering av det kyrkliga jordbruket. Rationaliseringen har emellertid inte framskridit i den takt som behövts för att möta den försämrade lönsamheten i jordbruksnäringen. Till inte obetydlig del synes detta bero på att pastoraten inte i tillräcklig grad har bevakat lönsamhetsutvecklingen eller i vart fall inte låtit denna insikt komma till uttryck i adekvata förvaltningsåtgärder.

För att rätt bedöma jordbrukets lönsamhet i det enskilda fallet måste man överblicka en längre tidsperiod. Fem år är kort tid med hänsyn till de långa tidsintervaller mellan nödvändig förnyelse av byggnader och anläggningar. Många av de utvecklade och utvecklingsbara arrendegårdarna uppvisar bättre nettoavkastning än som motsvarar 2 % av 1975 års taxeringsvärde. Det handlar då om egendomar med nyligen satta arrenden där pastoraten haft möjlighet och vilja att undandra sin medverkan till förlustbringande investeringar.

Stiftsnämnden anser att de föreslagna procentsatserna för de olika egendomsslagen kan användas under en prövotid. Huruvida en differentiering av schablonerna får någon nämnvärd betydelse för pastoratens vilja till omplaceringar mot högre avkastning av lönetillgångarna är osäkert. För att övertyga pastoraten om vikten av på lång sikt lönsamma placeringar och verkligen få omplaceringar till stånd krävs betydligt effektivare medel. Man bör dock undvika att tillskapa en ordning som ger kortsiktiga placeringar företräde framför en förmögenhetsförvaltning som tillgodoser avkastningsanspråken i det längre perspektivet. – Stiftsnämnden vill i detta sammanhang ifrågasätta om det inte nu, sedan erfarenhet vunnits om stiftsnämndernas skogsförvaltning är dags för pastoraten att anförtro åt stiftsnämnderna ytterligare förvaltningsuppgifter och då närmast fondförvaltningen.

Risken att pastoraten skulle förledas sälja ut sina bärkraftiga jordbruk får bedömas liten, eftersom åtgärden på samma gång måste vara betingad av allmänna rationaliseringssträvanden. Däremot kan ett pastorat med stora prästlönefonder i bankmedel förväntas bli ointresserat av att köpa fast egendom såvida inte omplaceringen redan under den fastlagda tidsperioden reducerar storleken av den särskilda kyrkoavgiften. (Det är nämligen inte

realistiskt att räkna med att en arrendeavgift kan förränta en köpeskilling med mer än 4 %.) Om omplaceringar till fast egendom inte skall missgynnas måste det därför vara möjligt att under löpande fastställelseperiod omräkna den särskilda kyrkoavgiften för ett enskilt pastorat, när fördelningen på olika slags lönetillgångar undergått större förändringar.

Stiftsnämnden välkomnar avskaffandet av avräkningssystemet men har ovan påvisat vissa icke önskvärda följder med en alltför stelbent schablonisering av den särskilda kyrkoavgiften.

Man bör enligt stiftsnämndens mening i första hand inrikta sig på att göra den sista avräkningen 1983. Eftersom det extra utjämningsbidraget synes komma att behöva tillämpas i ganska stor utsträckning, i vart fall till en början, så bör det vara möjligt att den vägen korrigera alltför stora skillnader mellan den preliminära och slutliga avräkningen.

Stiftsnämnden i Göteborg:

Enligt § 13 utkast till lagförslag skulle det *särskilda utjämningsbidraget* utgöra 25 000 kr. per församlingspräst jämte ett tillskott beräknat efter ett fastställt medelvärde av pastoratets tillskott under åren 1978–81. Eftersom dessa siffror är absoluta och någon regleringsmöjlighet inte finns i paragrafen, bedöms värdet av detta utjämningsbidrag komma att urholkas genom penningvärdesförsämringar.

Av utredningstexten framgår att det utgående tillskottet endast skulle avse tiden till 1985. I utkastet till lagförslag framgår däremot inte att någon övergångsperiod skulle avses.

Beträffande den fasta summan – 25 000 kr. per församlingspräst – bör den kunna indexregleras med hjälp av lönekostnadsutvecklingen, för att undvika att lagändring måste påkallas så snart motiv finns för ändring av beloppet.

Särskild kyrkoavgift skulle ersätta det nu ganska omständliga förfarandet med årlig avräkning av lönetillgångarna något som dock inneburit en förbättring gentemot tidigare normaluppskattningsförfarande.

Av utredningstexten framgår att stiftsnämnden har att fastställa avgiften och av utkast till lagtext (§ 14) att regeringen skall meddela närmare föreskrifter om beräkningen av särskilda kyrkoavgiften.

Beträffande de olika schablonprocenter som skall fastläggas för de olika komponenterna i lönetillgångarna torde det vara mycket viktigt med en följsamhet till det ekonomiska läget så att inte konjunktursvängningarna accentueras för pastoraten. Kyrkofondsstyrelsen bör varje år i samråd med stiftsnämnderna fastställa gällande procentsatser gärna med en flerårsram som utjämningsinstrument.

Sålledes kan man ifrågasätta om olika procentsatser skall gälla för skogsavkastning och annan fastighetsavkastning eftersom taxeringsvärdet används som grund och detta har ett för alla ingående delkomponenter

gemensamt övergripande riktvärde nämligen 67,5 % av saluvärdet vid taxeringstillfället.

Beträffande de särskilda kyrkoavgifter som härrör från skogsinnehav är att märka att utdelning till pastoraten sker med hjälp av andelstal, vilkas beräkning grundar sig bl. a. på fastighetens virkessituation 1972. Taxeringsvärdet däremot följer fastighetens utveckling med revidering vart femte år.

För mindre fastigheter utvecklar sig alltså taxeringsvärdet mycket ojämnt medan andelstalet är oförändrat relativt för det övriga fastighetsinnehavet.

Stiftsvis är sådana fluktuationer utjämnade, varför en viss förbättring av rättvisan pastoraten emellan skulle uppnås, om man för hela stiftet inbetalade en viss bestämd procent av taxeringsvärdet direkt till kyrkofonden som underlag för det särskilda utjämningsbidraget och eventuellt överskjutande utdelning fördelades på pastoraten efter andelstal. Underskott fördelas likaledes efter andelstal med möjlighet till utjämning under viss period.

Vid fastställande av avkastningsprocenter bör man utgå från placeringarnas värdebeständighet varvid man bör ha en nivå som gäller fast egendom och eventuellt aktier och en som avser bank- och obligationsplaceringar. Skillnaden mellan avkastningen på dessa båda huvudgrupper bör i princip vara lika stor som den aktuella inflationen. Om till följd av exempelvis statsmakternas ingripande värdet på fast egendom fås att följa en annan utveckling än penningvärdet bör en korrektionsfaktor härför inräknas.

Avkastningen på bankmedel m. m. bör relateras till aktuellt diskonto vid ev. viss tidpunkt och inte till ett medeltal för en gånge period, vilket förfarande ju kan medföra stora avvikelser i tider med rörligt diskonto.

Stiftsnämnden i Karlstad:

Utredningen framhåller att en utjämning innebär ett krav på ökad solidaritet inom kyrkan. Den framhåller också att rationaliseringar inom kyrkokommunala organisationen kan ses som en motsvarande åtgärd av solidaritet från de mindre enheternas sida.

Med likartat synsätt på egendomsförvaltningen borde vid en fullständig solidaritet all knytning mellan pastorat och viss prästlönetillgång lösas och en förutsättningslös uppbyggnad av en rationell förvaltning av dess tillgångar ske utan bindning av stifts- och pastoratsgränser. Stiftsnämnden framförde ungefär likartad åsikt redan vid sitt yttrande 1969-02-14 över betänkandet "Förvaltningen av kyrklig jord m. m." SOU 1968:12. Avkastningen av tillgångarna skulle härvid kunna gå direkt till den gemensamma kassa varifrån bidrag till prästerskapets avlöning skulle utgå enligt utredningen.

I avvaktan på en sådan naturlig lösning till gagn för kyrkan som enhet bör rationaliseringar och förenklingar tillgripas inom ramen för nuvarande former. Förenklingarna får emellertid inte tillgripas för dess egen skull utan

tanke på konsekvenserna. Så synes ha skett till viss del i utredningens förslag. ...

Stiftsnämnden avser att förslagets schabloner för beräkning av den särskilda kyrkoavgiften i stort sett är jämförbara med den tidigare helt oacceptabla normala uppskattningsmetoden och kan komma att leda till orättvisor.

Stiftsnämnden anför vidare:

Utredningen framhåller att systemet för avräkningen mellan pastoraten och kyrkofonden är utomordentligt krångligt och kostsamt.

Stiftsnämnden finner att beskrivningen delvis är riktig. Om avräkningen skulle bibehållas vilket närmast kan kallas för en redovisning till kyrkofonden, skulle den då emellertid vara begränsad till avkastningen av prästlönentillgångarna och således av mindre omfång än idag. Att denna redovisning skulle vara så mycket besvärligare att få in i kyrkofondens datasystem än procenttalen så att det skulle motivera en övergång till dessa tal ställer sig stiftsnämnden frågande inför. Ett slopande av redovisningen av verklig avkastning försvårar den kontinuerliga analysen av boställsförvaltningen intill fullständighet. Det kan också starkt befaras, som också framhålls nedan, att det i fortsättningen ej blir den verkliga avkastningen som blir avgörande för strukturrationaliseringen utan utfallet av procenterna.

Stiftsnämnden är också av den uppfattningen att genom införandet av procenterna skapas ett arbete av annat slag i stor omfattning. Det torde således bli ganska omfattande utredningar, remisser etc. för varje procenttal som skall åsättas. Stiftsnämnderna får utreda för vart 5:e år de grundvärden på vilka dessa procenter skall användas m. m.

En aktiv och god egendomsförvaltning skall avläsas i det verkliga resultatet och inte i utfallet av schablonmässigt satta procenttal. Det går inte att bortse från att för det enskilda pastoratet kommer utfallet genom procenttal att vara avgörande för en förändring av förmögenhetsplaceringen. Därigenom kan en snedvridning ske till förfång för kyrkan i sin helhet.

Stiftsnämnden finner att de angivna procenterna inte fyller måttet. Procenttalet på skog är således beräknat för ett medeltal. För de enskilda pastoraten kan det emellertid slå mycket olika. Pastoratens avkastning från skogen är avhängigt av det för all framtid satta andelstalet vid ingången till 1972 och får ej rubbas. För ett boställe med yngre skog kommer t. ex. under en tioårsperiod taxeringsvärdet på skogen att höjas enbart på grund av denna tillväxt med ibland mer än 50 %. Ett pastorat med sådant boställe kommer snart i det läget att den särskilda kyrkoavgiften blir långt högre än utdelningen från skogsförvaltningen även om procentsatsen är försiktigt satt. Det är inte att förvåna om ett sådant pastorat vill avyttra fastigheten även om den är mycket värdefull för kyrkan i sin helhet, för att sätta pengar på bank. Det torde också vara svårt att få pastorat att placera in sina prästlönefonder i skogsmarker med plant- och ungskog. Motsatsen sker för ett pastorat med ett

boställe med enbart gammal skog. Efter en totalavverkning av gammalskogen sjunker taxeringsvärdet till ett minimum och den avkastning som pastoratet mottar genom andelstalet bli mycket över den särskilda kyrkoavgiften som pastoratet skall stå för. Om pastoratet därefter säljer fastigheten och sätter in pengarna på bank så får pastoratet behålla den höga mellanskillnaden så länge utredningens förslag står kvar. I stället för den stimulans till lämpligaste förmögenhetsplacering som utredningen framhållit kan motsatsen bli följden av införandet av procenter.

På grundval av ovanstående bör utredningens förslag om särskild kyrkoavgift inte genomföras. I stället bör redovisningen alltså bygga på den verkliga avkastningen, åtminstone tillsvidare och i avvaktan på en ytterligare utredning i denna del.

Utredningen föreslår, att kyrkofonden till varje pastorat utger ett lönebidrag på 25 000 kronor för varje i pastoratet inrättad prästtjänst. Stiftelsen anser, att lönebidraget ej kan kopplas enbart till inrättade tjänster utan måste hänsyn även tas till eventuella vakanser. Den prästbrist som för närvarande råder i stiftet leder stundom till att samtliga prästtjänster i ett pastorat är vakanta och att de prästerliga arbetsuppgifterna fullgöres av en pastorsadjunkt. Genom den föreslagna kopplingen till inrättade tjänster skulle i ett sådant fall ett pastorat dels få sina lönekostnader direkt täckta genom kyrkofonden dels få lönebidrag från kyrkofonden, vilket är helt orimligt. Stiftelsen anser vidare att lönebidraget ej bör låsas vid 25 000 kr. Genom penningvärdeförsämringen förlorar detta snart i värde.

Stiftelsen i Luleå:

Den föreslagna principen för bestämning av den särskilda kyrkoavgiften synes vara att återgå till en ordning som har stora likheter med det före år 1972 tillämpade normaluppskattningsystemet.

Att göra någorlunda säkra bedömningar över de olika egendomslagens framtida avkastningar är utomordentligt svårt. På grund av pastoratens varierande sammansättning av de olika egendomslagen kan felbedömningar om dessas avkastning ge upphov till mycket felaktiga uttag av särskild kyrkoavgift från de olika pastoraten.

För beräkningen av den avgift som hänförs till skogens avkastning kan systemet få orimliga konsekvenser enligt följande exempel. Den verkliga årliga avkastningen av skogen fördelas på pastoraten på grundval av andelstal, som bygger på 1970 års taxeringsnormer och det skogstillstånd som rådde 1.1.1972 eller vid senare förvärvstidpunkt. Den särskilda kyrkoavgiften föreslås beräknas med en viss procent på det för varje framtida femårsperiod gällande taxeringsvärdet.

En boställsskog som vid 1972 års ingång hade högt förråd av avverkningsskogen och som i övrigt var välskött erhöll ett högt andelstal, vilket resulterat i hög avkastning till ägande pastorat. Efter år 1972 utförda avverkningar påverkar inte andelstalet men det på grund av avverkningarna

sänkta virkesförrådet resulterar i relativt sett sänkta framtida taxeringsvärden. Eftersom kyrkoavgiften enligt förslaget beräknas på aktuellt taxeringsvärde skulle således avgiften till kyrkofonden bli låg trots att den verkliga skogsavkastningen är onormalt hög.

Boställen med lågt virkesförråd och dåligt skogstillstånd år 1972 erhöll ett lågt andelstal med låg årlig avkastning. Det skogliga restaureringsarbete som sådana fastigheter genomgått sedan år 1972 bör leda till ett allt högre värde vid kommande fastighetstaxeringar med allt högre kyrkoavgift som följd trots oförändrad låg verklig avkastning.

Beträffande avkastningar av bankmedlen är det svårt att se någon fördel med att använda en beräknad avkastningsprocent för olika femårsperioder i stället för den av aktuella banker årligen redovisade verkliga ränteavkastningen.

Det torde råda enighet om att pastoratens lönetillgångar bör placeras så att den samlade avkastningen av de olika egendomsslagen blir så hög som möjligt. De i utredningen föreslagna förräntningskraven kommer att avvika från den verkliga avkastningen av de olika lönetillgångarna. Detta kommer att i hög grad försvåra bedömningen av mest ändamålsenliga placeringssätt för de enskilda pastoraten. Den långsiktiga planeringen av egendomsinnehavet kommer ytterligare att försvåras eftersom ändrade taxeringsvärden innebär ändrade förutsättningar för beräkningen av den särskilda kyrkoavgiftens storlek. Att ändra sammansättningen av pastoratens lönetillgångar i syfte att förbättra den långsiktiga framtida avkastningen kräver en mycket lång omställningsperiod. Den i utredningen föreslagna konstruktionen av den särskilda kyrkoavgiften torde göra det närmast omöjligt för de enskilda pastoraten att överblicka de framtida ekonomiska konsekvenserna av tänkbara placeringalternativ. En radikal lösning av problemet torde vara en gemensam förvaltning av pastoratens lönetillgångar inom varje stift.

Utredningen föreslår att kyrkofonden skall utge ett lönebidrag till varje pastorat motsvarande 25 000 kr. per år för varje i pastoratet inrättad tjänst för församlingspräst. Ett sådant bidrag torde i varierande grad stå i relation till verkliga lönekostnader inom de olika pastoraten bland annat beroende på omfattningen av vakanser på prästtjänsterna. Ett fast bidrag knutet till inrättade tjänster kan även tänkas utgöra ett hinder om det uppstår behov av omfördelning av prästtjänster mellan närliggande pastorat eller vid indragning av tjänster.

Stiftsnämnden i Visby:

Utredningen skulle enligt direktiven studera möjligheterna att väga in kyrkokommunernas olika kostnadsstruktur. Tyvärr har den nödgats konstatera att det ej varit möjligt att få fram underlag för en sådan invägning. I stället har man tillgripit schabloner som visserligen uppfattas som en provisorisk lösning, men som ändå ger intryck av att vara godtyckligt valda. Lönebidraget per inrättad tjänst avses sålunda utgå oavsett om man haft

utgift för lön eller ej. Om det schabloniserade kyrkofondstillskottet är endast att konstatera att det ej är värdesäkrat och således kan förväntas vara av ringa betydelse inom några få år och att det grovt missgynnar pastorat – främst i glesbygder som Gotland – vilka under åren 1978–1981 haft längre prästvakanser. . . .

Även den föreslagna särskilda kyrkoavgiften aktualiserar problem av betydande räckvidd. Den kyrkliga jordens avkastning är ändamålsbestämd och bör alltför ingå i någon form av avräkning med kyrkofonden. Avräkningen bör liksom för närvarande omfatta såväl präst- och kyrkomusikerlönerna.

Domkapitlet har alltsedan 1960-talet arbetat på höjning av den kyrkomusikaliska kvaliteten, främst genom att ersätta små kyrkomusikerdistrikt och orgelspelare med pastoratsvisa distrikt med kyrkokantor(er). En grundförutsättning för detta arbete har varit att kyrkomusikerkostnaden ingått i avräkningen. Kommer kyrkomusikerlönerna att omstruktureras enligt förslaget är det att befara att intresset från församlingarnas sida att i fortsättningen inrätta kyrkokantorstjänster kommer att försvinna, något som självfallet kommer att inverka menligt på den kyrkomusikaliska verksamheten i stiftet.

Utredningen föreslår en återgång till ett mera schabloniserat avräkningssystem och riktar en viss kritik mot det nuvarande systemet. Stiftsmyndigheterna kan på denna punkt ej alls dela utredningens uppfattning. Tvärtom har 1972 års avräkningssystem inom Visby stift kommit att uppfattas som "rättvist" genom sin anknytning till det enskilda boställets förhållanden. Via "Jo-blanketten" har det därtill varit möjligt att varje år "stämna av" pastoratens åtgärder i anledning av boställsnämndens beslut. Genomförs förslagen måste man återgå till den tidigare ordningen med slutrapport från pastoratet och godkännande från boställsnämndens sida. Att avräkningen i vad avser taxeringsutfallet kommit att under senare år grundas på prognosmaterial av något skiftande värde ändrar ej på stiftsmyndigheternas positiva bedömning av nuvarande system och det är direkt fel att utifrån detta utdöma avräkningen i dess nuvarande form. Ej heller synes det vara detta SKFP avsett med sina i utredningar åberopande framställningar om förändringar. Stiftsmyndigheterna har intrycket att kravet på dataanpassning av systemet har fått spela en alltför stor roll för förslagets utformning.

Därtill kommer att i ett utjämningsystem som betecknas som "inomkyrkligt" den särskilda kyrkoavgiften helt görs beroende av den statliga fastighetstaxeringens normer. Taxeringsvärdena har mellan 1975 och 1981 års taxeringar i Visby stift mer än fördubblats. Utredningen synes på intet sätt ha beaktat penningvärdesutvecklingen under en fastighetstaxeringsperiod. För många – kanske de flesta – pastorat med jordbruksarrenden torde utredningens förslag innebära att man efter en ny fastighetstaxering ställs i en helt annorlunda ekonomisk situation; Boställsnämnderna i stiftet har

fr. o. m. 1981 övergått till femåriga jordbruksarrenden utan indexreglering.

Stiftsmyndigheterna är vidare mycket tveksamma om det med det föreslagna systemet kommer att för boställsnämnderna gå att få gehör för investeringar och inre rationaliseringsåtgärder när dessa ofelbart via höjda taxeringsvärden kommer att leda till ökade särskilda kyrkoavgifter. Problemet torde vara särskilt stort på Gotland där jordbruket av ålder spelar en relativt stor roll och där avkastningen av det kyrkliga jordbruket i allmänhet ligger på en något högre nivå än i landet i övrigt, något som till stor del torde bero på den höga andelen sidoarrenden. Förslagen kommer här lätt i konflikt med den strävan till strukturrationalisering som präglar nu gällande lagstiftning om förvaltning av kyrklig jord. Beträffande skogsbruket gäller motsvarande tveksamhet i vad gäller avkastningen. Medelboniteten för Gotlands län är $3,6 \text{ m}^3 \text{ sk/ha/år}$ – motsvarande siffra för Kronobergs län är t. ex. 6,9. Att utredningen genom den föreslagna konstruktionen därtill synes vilja uppmuntra pastoraten att placera sina tillgångar med hög avkastning och låg värdebeständighet är förvånande. Utredningens förslag torde till denna del motverka en god egendomsförvaltning.

Svenska Kyrkans Missionsstyrelse:

Utredningens förslag om en särskild kyrkoavgift är principiellt godtagbar. Avgiftsuttaget är i utredningen beräknat efter utomordentligt försiktiga principer, med bedömningen att pastoraten härigenom skulle stimuleras till mera lönsamma placeringar. SKM vill förorda ett avgiftsuttag som bättre ansluter sig till verklig avkastning. På nämnda sätt torde den åsyftade stimulansen kunna åstadkommas.

Det särskilda utjämningsbidraget kan accepteras av SKM.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund:

Vid konstruktion av ett ekonomiskt utjämningsystem för kyrkokommunerna bör givetvis avkastningen av den kyrkliga egendomen ingå. Eftersom denna är ändamålsbunden bör likaså präst- och kyrkomusikerlöner ingå i systemet.

I flera yttranden har den särskilda kyrkoavgiften berörts. I likhet med yttranden från Karlstads stiftsavdelning vill förbundsstyrelsen starkt ifrågasätta beräkningarna, grundade på 1975 års taxeringsvärden. 1981 års taxeringsvärden är höjda med 100–200 procent, i vissa fall ännu mer. En helt ny ekonomisk situation för enskilda pastorat och för det totala utfallet kan bli resultatet av en omräkning. Föreslagna procentsatser torde få reduceras om den föreslagna avgiften skall kunna utgå.

Förbundsstyrelsen vill i sammanhanget påtala en ur förbundets synpunkt brist i utredningens tabellmaterial. Endast för enförsamlingspastorat och totala samfälligheter kan den konkreta situationen utläsas ur resultatredovisningen. För alla partiella samfälligheter saknas redovisning. För dessa

redovisas nettoresultatet utslaget på resp. ingående församling. Pastorats-samfälligheterna, som tillsammans med de totala samfälligheterna skall betala det föreslagna utjämningsystemet, kan komma i en besvärlig likviditetssituation. Tabellerna ger icke underlag för sådana bedömningar.

Jordbruken på löneboställena går överlag med förlust. Avyttring av de till arealen mindre och därmed också i allmänhet mindre lönsamma boställena pågår. En särskild kyrkoavgift kommer dock under en övergångstid att slå hårt på pastorat med olönsamma löneboställen.

Eftersom inlåningsräntan för närvarande är hög finns marginal för pastoraten beträffande bankmedel. För sådana medel är dock inflationsskyddet lågt eller inget alls till skillnad från fast egendom. Genom den föreslagna konstruktionen av den särskilda kyrkoavgiften uppmuntras pastoraten att placera sina tillgångar i objekt med god avkastning men med låg värdebeständighet, en utveckling som på sikt måste få negativa effekter för kyrkan.

Utredningen framhåller att vid fastställande av procentsatser stor försiktighet iakttas så att inte en god och aktiv egendomsförvaltning motverkas. Förbundsstyrelsen anser dock att förslaget i vissa fall kan få just sådan negativ effekt.

Vid genomförande av rationalisering på ett löneboställe för att höja avkastningen får pastoratet underskott eller mycket låg nettoavkastning under tiden upptagna lån amorteras. Pastoratet skall enligt förslaget under denna tidsperiod också betala särskild kyrkoavgift om två procent på fastighetens taxeringsvärde. Rationaliseringen/investeringen kommer att höja taxeringsvärdet mer än vad som annars skulle ha blivit fallet. Den särskilda kyrkoavgiften ökar härvid i motsvarande grad. Exemplet visar att en god egendomsförvaltning motverkas i stället för att stimuleras. . . .

Enligt förbundsstyrelsens uppfattning borde grundkomponenterna i ett utjämningsystem, i detta fall skattekraftsgarantin i form av allmänt utjämningsbidrag och den allmänna kyrkogavgiften, ge tillfredsställande utjämnings effekter och eventuella tilläggskomponenter finjustera utfallet. Så är emellertid inte fallet i det föreslagna systemet. Beträffande sistnämnda särskilda "kostnadsfaktorer" kan påpekas deras bristande anpassning till just kostnadssidan. Således skall lönebidraget utgå per inrättad tjänst, oberoende av om prästtjänsten varit vakant eller ej. Pastorat (samfällighet) får alltså lika mycket i bidrag antingen man haft lönekostnad för tjänsten eller ej. Även det schabloniserade kyrkofondstillskottet kommer att oförändrat utgå oberoende av kostnadsläge p. g. a. låsningen till medeltalet 1978-81. Utredningen pekar visserligen på att detta är en ren övergångsföreteelse, ett provisorium fram till dess systemet revideras.

Lunds kyrkliga samfällighet:

Samfälligheten tillstyrker förändring och förenkling av nuvarande avräkningssystem med kyrkofonden.

Göteborgs kyrkliga samfällighet:

Lönebidraget synes ha tillskapats för att det tilltänkta systemet skall ge avsedd effekt på de mindre enheterna. Förslaget kan inte tillstyrkas förrän prästlönetilldelningen och organisationsstrukturen översätts.

Även komponenten med 80 % av nuvarande tillskott synes vara en restpost i systemkonstruktionen. Eftersom kyrkomusikertjänsterna inte i övrigt inlemmas i det tänkta systemet har vi svårt förstå att de skall finnas med här. Dessutom konserveras nuvarande felaktiga subventioner, varför förslaget avstyrks.

Principen om särskild kyrkoavgift tillstyrks. Procentsatserna skall sättas så högt att de främjar en hög avkastning på prästlönekapitalet. Det kan ifrågasättas om avgiften bör beloppsmässigt fastläsas för den föreslagna perioden. I stället bör hänsyn kunna tas löpande till omplacering av tillgångarna.

Även i detta sammanhang vill vi påpeka fördelarna med stora ekonomiska förvaltningsenheter.

Marks kyrkliga samfällighet:

Samfälligheten instämmer i konstatandet att det nuvarande komplicerade avräkningsförfarandet måste avskaffas. Utredningen konstaterar, att i avvaktan på att målet för den andra etappen i utredningen uppnås bör avräkningssystemets utjämnningseffekter tillvaratas. Detta sker genom ett förslaget särskilt utjämningsbidrag.

Enligt utredningens förslag skall pastoraten erlägga en särskild kyrkoavgift till kyrkofonden för sina lönetillgångar. Denna baserar sig på avkastningen från lönetillgångarna och är beräknad efter vissa schabloner. Samfälligheten kan i dagsläget acceptera de procentsatser, som utredningen föreslagit för de olika typerna av tillgångar.

Som en ytterligare utjämnningseffekt i det nya systemet föreslår utredningen att kyrkofonden skall utge ett lönebidrag till varje pastorat, beräknat till 25 000 kr. för varje prästtjänst. I anslutning härtill vill samfälligheten liksom utredningen konstatera och understryka vikten av aktuella och rättvisa principer för prästtilldelningen. I detta sammanhang vill samfälligheten påminna om att såväl kyrkomötet som pastoratsförbundets kongress 1980 hos regeringen hemställt om en utredning angående nya normer för den prästerliga tjänsteorganisationen.

Samfälligheten är väl medveten om att ytterligare lönebidrag skulle påverka andra komponenter i förslaget, men måste anförda att man inte kan ansluta sig till utredningens konstatande om svårigheterna att med säkerhet fastställa antalet bidragsberättigade kyrkomusikertjänster.

Även om utredningen inte redovisat några särskilda motiv eller grunder för framräkningen av denna nya form av bidrag, anser sig samfälligheten i princip kunna tillstyrka det föreslagna lönebidraget.

Samfälligheten har ej heller något att erinra mot utredningens förslag om att tillskott ur kyrkofonden utgår under en övergångsperiod fram till 1985.

Jörns församling:

Vi biträder tanken på de fyra huvudkomponenterna. Dock är i förslaget om det schablonmässigt beräknade lönebidraget flera svaga punkter. Utredningen har gjort det litet för lätt för sig här, finner vi. Det är inte så svårt att få fram uppgifter om de kyrkomusikaliska tjänsterna och deras veckotimtal. De kan erhållas hos domkapitlen. För de mindre församlingarna torde invägning av dessa tjänster vara betydelsefull. Vi menar också, att man på något sätt borde ta hänsyn till avstånden i församlingen. Det blir betydande resekostnader i en glesbygdsförsamling med 25 predikoplatser som här, spridda på en yta av 1 700 km² i jämförelse med tätortsförsamlingen, som omfattar ett fåtal km². Resorna gäller ju dessutom inte bara gudstjänster utan det uppsökande arbetet i form av hembesök, konfirmandarbete etc. Om viss del av nuvarande tillskott, beräknat på ett medeltal för åren 1978–81 skall kunna erhållas, bör man också beakta, huruvida vakanser förelegat under berörd period. Erfarenhetsmässigt innebär vakanser stora fluktuationer i kyrkofondsavräkningen. Vi vill bestämt avråda från att lönebidragen låses till sitt belopp för de närmaste åren. Vi föreslår i stället att man begagnar ett kostnadsindex för att räkna upp bidragen. I annat fall kan en inflationstopp göra bidragen ganska ihåliga. Spåren från några år på 1970-talet är talande nog.

Uppsala kyrkliga samfällighet:

Den tredje huvudkomponenten innebär en avveckling av den nuvarande avräkningen mellan pastoraten och kyrkofonden, som ersätts av en särskild kyrkoavgift beräknad på pastoratens lönetillgångar. Olika procentsatser föreslås för olika slag av tillgångar. De angivna procentsatserna måste betraktas som ett minimum. Önskvärdheten av en aktivering av kyrkans mycket betydande kapitaltillgångar har ofta påtalats. De jordbruksfastigheter som pastoraten i dag förvaltar är enligt 1975 års allmänna fastighetstaxering taxerade till ca 300 milj. kr. Det verkliga värdet är större. Men avkastningen ger inte mer än 1,2 % av nämnda taxeringsvärde. Även om man vid försäljning av marken inte skulle få ut mer än taxeringsvärdet skulle man ändå kunna få en placering med en avkastning på 10 %, dvs. 30 milj. kr.

Gävle kyrkliga samfällighet
uttalar sig inte närmare om komponenterna i utjämningsystemet.
Samfälligheten har dock ingen erinran mot dessa.

Kyrkomusikernas riksförbund:

Den särskilda kostnadsfaktorn skall baseras även på de faktiska kostnaderna för kyrkomusikerlöner samt utformas så, att den varierar efter de faktiska kostnaderna även i framtiden.

5 Extra utjämningsbidrag och spärregler

Av de remissinstanser, som yttrat sig över dessa frågor, har alla utom Göteborgs kyrkliga samfällighet tillstyrkt förslagen. Kammarkollegiet, Malmö kyrkliga samfällighet och Jörns församling har dock menat att spärren bör knytas till pastoraten i stället för församlingarna.

Kammarkollegiet:

Utredningen framhåller (s. 81) att det kan framstå som tveksamt – särskilt i sådana fall där det föreligger mera betydande skillnader i utdebitering inom ett flerförsamlingspastorat – om enskilda församlingar inom pastoratet bör kompenseras via kyrkofonden, dvs. av församlingar utanför pastoratet. En möjlighet som utredningen övervägt är att knyta "tjugoöresspärren" i första hand till pastorat och inte direkt till församlingarna. Kompensation skulle då utgå endast med det för pastoratet framräknade överskjutande öretalet. För en sådan åtgärd – som förordas av kollegiet – talar vidare de skäl som tidigare redovisats för att låta pastoraten ensamma betala den allmänna kyrkoavgiften. Även de två övriga av utredningen föreslagna spärarna bör enligt kollegiets mening med fördel kunna knytas till pastoraten/samfälligheterna i stället för till församlingarna.

Domkapitlet i Göteborg:

Införandet av de tre spärreglerna tillstyrkes – i vart fall under en övergångsperiod – och likaså det extra utjämningsbidraget. Systemet verkar för ökad utjämning mellan pastoraten.

Domkapitlet i Linköping:

Spärreglerna, som verkar såväl uppåt som nedåt, synes också bra.

Domkapitlet i Västerås:

Vad angår förslaget om extra utjämningsbidrag och spärregler hade det naturligtvis varit bättre, om själva systemet hade varit uppbyggt så att sådana bidrag och regler inte behövts. Denna synpunkt har också utredarna själva framfört. Men om man genom systemet inte kan nå vissa önskvärda effekter,

måste man givetvis acceptera specialregler, såsom dem om högsta och minsta utdebitering.

Domkapitlet och stiftsnämnden i Karlstad:

Utredningen föreslår, att systemet kompletteras med dels vissa spärregler dels med möjlighet för kyrkofonden att efter ansökan i varje särskilt fall ge extra utjämningsbidrag. Domkapitlet vill framhålla, att det skulle ha varit värdefullt, om utredningen redovisat hur siffrorna under "Totalt utfall" i tabellbilagan framräknats och hur de olika komponenterna påverkar slutresultatet. Domkapitlet vill här endast understryka vikten av att utfallet blir så rättvist som möjligt kommunerna emellan. I annat fall kan kravet på ökad solidaritet mellan kommunerna bli för stort.

Svenska kyrkans missionsstyrelse:

Förslagen om extra utjämningsbidrag och spärregler torde vara nödvändiga komplement.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund:

Förbundsstyrelsen anser att i generella system som påverkar utdebiteringen behov alltid finns av någon typ av spärrar som motverkar ytterlighetseffekter. Anledning saknas dock att i härvarande fall närmare kommentera förslagen.

Jörns församling:

Synpunkterna tycks oss vara väl underbyggda. Bland villkoren för det extra utjämningsbidraget anser vi att hänsyn till den samlade situationen i pastoratet skall tas. Tjugoöresspärren skulle alltså knytas till pastoraten, ej församlingarna. Detta bör gynna förvaltningsrationaliseringar.

Malmö kyrkliga samfällighet:

Utredningen konstaterar att under ett inledningsskede föreligger ett särskilt behov av spärregler, som emellertid så långt det är möjligt bör avvecklas på sikt och ersättas av en begränsad möjlighet till extra bidrag efter ansökan. De tre generella spärreglerna innebär att utdebiteringen inte skall behöva höjas mera än med 20 öre och inte i något fall över eller ovanför 2 kronor per skattekrona och inte skall kunna sänkas under eller nedanför 1:20 till följd av det nya systemet.

Samfälligheten anser sig kunna acceptera de föreslagna spärreglerna men vill i anslutning härtill förorda, att "20-öres spärren" i första hand knyts till pastoraten, samt avstyrka förslaget om en "trappa" innebärande att en 20-öres höjning skulle tålas från en lägre utdebiteringsnivå men endast en 10-öres höjning från en högre.

Göteborgs kyrkliga samfällighet:

Staten svarar idag för kostnaderna för 20-öresspärren. Vi kan inte tillstyrka att kyrkan skall överta dessa kostnader innan den förutsatta strukturrationaliseringen genomförs.

Spärregeln mot sänkningar under 1:20 kr. ifrågasätts. Det måste vara svårt att kontrollera och kan inte främja sparande och rationalisering.

6 Boställskapital, boställsränta och kyrkobyggnadsvirke

De flesta remissinstanser som behandlat dessa frågor har tillstyrkt eller lämnat utredningsförslaget utan erinran. Domkapitlet i Göteborg har dock avstyrkt förslaget om boställsräntor. Växjö förbundsavdelning har tillstyrkt att boställsinstitutet avskaffas men förordar en närmare utredning.

Kammarkollegiet påpekar att värdet av boställskapitalet 1970 var ca 59 milj. kr. Härnösands stiftsförbund tillstyrker att boställsinstitutet avskaffas men förordar att de som gör stora förluster får extra utjämningsbidrag. Stiftsnämnden i Skara tillstyrker att boställsinstitutet avskaffas men förordar att detta sker i enlighet med kammarkollegiets utredningsförslag.

Domkapitlet och stiftsnämnden i Visby är de enda remissinstanserna som vill ha kvar rätten till kyrkobyggnadsvirke. Några remissinstanser anser att i stället bör finnas rätt till extra bidrag för kyrkorestaureringar.

Kammarkollegiet:

Enligt 3 § kyrkliga kostnadslagen är boställskapitalet en pastoratets kyrkomusikerlönstillgång. Med avkastningen (boställsräntan) av denna tillgång samt av prästlönstillgång (bl. a. löneboställen och prästlönefonder) skall enl. 7 § kostnaderna för pastoratets präst- och kyrkomusikerlöner i första hand betalas. – Boställskapitalet är alltså att jämställa med prästlönefond.

Boställskapitalet utgör värdet av de avlöningstillgångar (boställen och lönefonder) som tidigare hörde till klockar- och organisttjänsterna. Enligt 1938 års klockarboställslag frigjordes dessa avlöningstillgångar från tjänsterna och blev vanlig församlingsskommunal egendom. Församlingarna står härefter i förhållande till pastoraten, såsom företrädare för klockarinstitutionen, i ansvar för det värde tillgångarna hade vid övertagandet, såsom detta värde under årens lopp förändrats i anslutning till förändringen av jordvärdet. Boställskapitalet har nämligen fastställts i areal åkerjord, detta för att i möjligaste mån garantera tillgångarnas realvärde. Ansvar et innebär – enligt uttalande i propositionen till klockarboställslagen – en allmän förpliktelse att "under givna förutsättningar redovisa värdet av den övertagna jorden". Här föreligger alltså en församlingens skuld gentemot pastoratet. Boställsräntan, som församlingen betalar till pastoratet, är räntan på denna skuld.

Enligt kammarkollegiets avvecklingsförslag år 1977 skulle församling

betala in boställskapitalets värde i pengar till vederbörande pastorat. Inbetalningen skulle ske under en femårsperiod med lika belopp varje år. Det inbetalade beloppet skulle inom pastoratet bilda en fond för kyrkomusikers avlöning. På så sätt skulle värdet enligt den grundsats, som gäller för den kyrkliga jorden, bevaras för att komma till avsedd användning.

Utredningens förslag betyder att församlingarnas skuld (boställskapet) för den kyrkliga egendom, som de på sin tid övertagit till fri disposition, skulle efterskänkas. Värdet av boställskapitalen var inte mindre än ca 59 milj. kr., detta enligt 1970 års taxeringar.

Till skillnad mot den egendom som övertogs av församlingarna har de fastigheter som överfördes till kyrkofonden bibehållits vid sin natur av kyrklig jord, i 2 § lagen om förvaltning av denna jord benämnda kyrkofondsfastigheter.

Vad häfter avser systemet med ersättning för kyrkobyggnadsvirke får kollegiet erinra om att regeringen i skrivelse till 1975 års kyrkomöte föreslagit att rätten till sådan ersättning skulle upphävas. Kollegiet tillstyrkte förslaget, vilket emellertid inte godkändes av kyrkomötet. Kollegiet finner inte anledning att ändra sitt tidigare ställningstagande.

Domkapitlet och stiftsnämnden i Visby:

Stiftsnämnden har tidigare avstyrkt att församlings rätt till ersättning av kyrkofondsmedel för byggnadsvirke avskaffas. Utredningen har ej anfört något uttryckligt stöd för sin uppfattning att övergångsbestämmelserna visat sig svåra att praktiskt tillämpa. Även om det här ofta gäller relativt obetydliga belopp förekommer dock att avsevärda summor betalas ut. Stenkyrka församling erhöll sålunda 1981 ett bidrag om 84 000 kr.

Stiftsmyndigheterna vidhåller därför den tidigare ståndpunkten.

Domkapitlet i Uppsala:

Domkapitlet delar utredningens förslag att systemet med beräkning av boställsränta och ersättning för byggnadsvirke bör avvecklas, enär det här, utom i något av utredningen redovisat fall, är fråga om högst marginella belopp. Vad gäller byggnadsvirkesersättning torde en smidigare väg vara att eventuella behov täckes genom nya kyrkofondsstyrelsens försorg.

Domkapitlet i Karlstad:

Beträffande systemet med klockarboställskapital och boställsränta samt systemet med ersättning för kyrkobyggnadsvirke har domkapitlet inget att erinra mot att dessa institut avskaffas.

Domkapitlet i Göteborg:

Avvecklingen av systemet med klockarboställskapital och boställsränta får vissa konsekvenser som kan förefalla orättvisa (3:1 sid 34). Förslaget torde innebära att vissa mindre församlingar får behålla sina boställen mot att de

till pastoraten inbetalar endast en liten del av boställets verkliga värde; återstoden skulle erläggas av kyrkofonden. Ett tänkbart alternativ vore, att därest församlingen måste öka sin utdebitering med minst 20 öre/skr under en femårsperiod skulle bostället kunna erbjudas vederbörande pastorat eller flera pastorat. Genom insats av prästlönefondsmedel skulle bostället därigenom få karaktären av löneboställe eller prästlönefondsfastighet.

Stiftsnämnden i Linköping:

Rätten till ersättning för byggnadsvirke bör avskaffas och ersättas med en möjlighet för församling att efter ansökan erhålla extra utjämningsbidrag för ändamålet.

Systemet med boställsränta bör likaså avskaffas. Kan detta ej genomföras utan att församlingarna skall ersätta pastoraten för bortfallet, föreslås att ersättningen beräknas som en kapitalisering av utgående ränta efter 5 à 6 % (15 à 20 årsräntor) och inte på kapitalvärdet. Stiftets klockarboställskapital är ca 4,6 milj. och utgående boställsränta ca 125 000.

Stiftsnämnden i Lund:

Promemorian för kammarkollegiets förslag 1977-06-09 till avveckling av systemet med klockarboställskapital och boställsränta fick starkt stöd av stiftsnämnden, som hade hoppats att avvecklingen skulle ha påbörjats före påföljande allmänna fastighetstaxering. Eftersom boställskapet inte har omräknats sedan 1975 bör en avveckling enligt kollegiets föreslagna modell te sig mera förmånlig nu än då förslaget lades fram. Stiftsnämnden förespråkar alltså att boställsräntan avskaffas och finner det lämpligt att avvecklingen inordnas i det nya systemet med möjlighet till extra utjämningsbidrag till de församlingar som blir alltför ekonomiskt betungade av avvecklingen.

Även övergångsbestämmelsen i den kyrkliga kostnadslagen om församlings rätt till ersättning för byggnadsvirke bör upphöra i och med införandet av utjämningsystemet. Skäl att förorda en mjukare avveckling finns inte enligt stiftsnämndens bedömning.

Stiftsnämnden i Skara:

Enligt kammarkollegiets PM utgjorde sammanlagda värdet av boställskapital för vilka församlingarna svarar ca 59 milj. kr. och sammanlagda värdet av boställsräntorna ca 1,9 milj. kr. räknat på värdet 1975. För Skara stift uppgick boställskapet till 3 870 353 kr. och boställsräntorna till 120 565 kr. Omräknat efter senaste fastighetstaxeringen skulle församlingarnas boställskapital om kammarkollegiets förslag genomfördes utgöra ett icke obetydligt tillskott till pastoratens lönetillgångar. Angående på s. 35 anförda siffror beträffande de boställskapital för vilka kyrkofonden svarar, gör stiftsnämnden den bedömningen att ett kommatecken saknas. Skulle

siffrorna vara riktiga anser stiftsnämnden att såväl kyrkomusikerlöner som prästlöner är tryggade för lång framtid. ...

Stiftsnämnden är positiv till avveckling av systemet med boställskapital och boställsränta. Administrationen av systemet är som utredningen framhållit tämligen tillkrånglad. En avveckling bör genomföras med hänsynstagande till ändamålsbestämningen för boställskapet. Stiftsnämnden vill ansluta sig till kammarkollegiets förslag att boställskapet skall utgöra lönefonder för kyrkomusikerna på samma sätt som pastoratens prästlönefonder. För församlingar med stort boställskapital kan avlösningen bli betungande men denna fråga bör kunna lösas under en övergångstid ungefär på det sätt kammarkollegiet föreslår. Man kan även tänka sig en reducering av kapitalet till förslagsvis 50 % eller att detta "frysas" vid 1975 års värde.

Avskaffande av systemet med ersättning av kyrkobyggnadsvirke tillstyrkes.

Stiftsnämnden i Göteborg:

Stiftsnämnden instämmer vidare i utredningens förslag om slopande av klockareboställskapital, boställsränta och ersättning för kyrkobyggnadsvirke.

Stiftsnämnden i Uppsala:

Stiftsnämnden delar utredningens förslag att systemet med beräkningar av boställsränta och ersättning för byggnadsvirke bör avvecklas då det till övervägande del rör sig om högst marginella belopp.

Stiftsnämnden i Karlstad:

Beträffande systemet med klockarboställskapital och boställsränta samt systemet med ersättning för kyrkobyggnadsvirke har stiftsnämnden inget att erinra mot att dessa institut avskaffas.

Stiftsnämnden i Växjö:

Stiftsnämnden har inget att erinra mot att systemet för boställsränta och ersättning för byggnadsvirke avvecklas, eftersom det som påpekas, oftast rör sig om små belopp som inte står i rimlig proportion till det arbete som nedläggs. Nämnden anser det också positivt att nuvarande tungarbetade system för avräkning mellan pastorat och kyrkofond omarbetas.

Stiftsnämnden i Luleå:

Utredningen föreslår en avveckling av systemet med boställsränta och församlings rätt till ersättning av kyrkofondsmedel för byggnadsvirke. Med hänsyn till den ringa ekonomiska betydelsen i förhållande till den omfattande administrativa insats nu gällande bestämmelser kräver har stiftsnämnden inga invändningar mot utredningens förslag.

Riksantikvarieämbetet:

Utredningens förslag att gällande särskilda regler för ersättning för kyrkobyggnadsvirke skall slopas anser sig ämbetet kunna biträda då deras betydelse är marginell. Däremot vill ämbetet framhålla, att det finns tillfällen då det vore önskvärt att församlingar för restaureringsarbeten finge disponera virke från pastoratets skogar, icke för att detta är ekonomiskt fördelaktigt utan för att virke av särskilda dimensioner eller kvalitet på sådant sätt bäst och säkrast skulle kunna erhållas.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund:

Förbundsstyrelsen delar utredningens uppfattning att det alltjämt fungerande systemet med inomkyrklig utbetalning av boställsränta, grundad på ett fiktivt boställskapital, avvecklas i samband med att ett nytt ekonomiskt utjämningsystem införes.

Som ovan anförs skulle rätten för församling att erhålla byggnadsvirke till kyrka, kapell m. m. ur löneboställes skog kunna överföras till kyrkofonden och inarbetas i de ovan nämnda specialdestinerade medlen för kyrkorestaureringar.

7 Rikskyrkliga ändamål

Domkapitlet i Skara och Växjö är de enda av över tjugo remissinstanser som avstyrker förslaget om att kyrkofonden skall vara en finansieringskälla för rikskyrkliga uppgifter. De flesta däribland stiftelsen rikskyrklig finansiering förordar att kyrkofonden skall överta nämnda stiftelses nuvarande uppgifter. Några av remissinstanserna önskar en närmare definition av begreppet väsentliga rikskyrkliga ändamål. Vissa remissinstanser vill ha ökad finansiering genom kyrkofonden av viss stiftsverksamhet.

Ärkebiskopen:

Jag tillstyrker det förslag utredningen under denna punkt framfört och delar uppfattningen att kyrkofonden bör vara en finansieringskälla för väsentliga rikskyrkliga uppgifter, men vill samtidigt erinra om dess ursprungliga syfte. Detta kan innebära ett icke helt okomplicerat rättsläge vid ianspråktagande av medel som härrör från den specialreglerade egendomen till från denna perifera ändamål.

Domkapitlet i Uppsala:

Domkapitlet delar utredningens förslag att kyrkofonden i framtiden bör bära vissa kostnader för finansiering av rikskyrkliga ändamål. Vilka dessa ändamål skall vara får bli beroende på dels de beslut, som den kommande styrelsen för kyrkofonden fattar, dels på frågan om kyrkans framtida organisation. Det är emellertid angeläget att kyrkan får möjlighet att kunna

göra klara bedömningar av de ekonomiska resurser hon disponerar för riksskyrkliga ändamål.

Domkapitlet i Linköping:

Kyrkofondens övertagande av de uppgifter, som Stiftelsen riksskyrklig finansiering nu har, är ett gott förslag. Med detta system får samtliga pastorat och samfälligheter bidraga efter samma normer, vilket nu inte alltid sker.

Domkapitlet i Skara:

Utredningen har i fråga om finansiering av olika riksskyrkliga ändamål via kyrkofonden endast framhållit, att det måste vara väsentliga sådana ändamål som skall tillgodoses på detta sätt, men har inte önskat uttala sig om den närmare avvägningen mellan denna och andra finansieringsformer såsom rikskollekter, insamlingar o. dyl. såsom varande en inomkyrklig fråga.

Utredningen har utan förslag om ändamålsutvidgning i sina alternativ lagt in en ny utgiftspost om 20 milj. kr., avsedd såväl för riksskyrkliga ändamål som för extra utjämningsbidrag.

Beträffande möjligheterna att ge bidrag för vissa ändamål på församlingsplanet av typ särskilt kostnadskrävande kyrkorestaurationer har utredningen stannat för att det inte bör tas upp i denna första etapp.

Domkapitlet vill i anslutning här till göra några smärre kommentarer. Reformen synes böra genomföras och systemet prövas någon tid, innan kyrkofonden börjar användas för andra nya ändamål än det som redan ligger i reformens allmänna utjämnningseffekt. Risk finns eljest att kyrkliga enheter, som ändå drabbas av utdebiteringshöjningar, får en avog inställning till reformen. I fråga om kyrkorestaurationer bör domkyrkornas ställning särskilt beaktas. Deras resurser är ju helt olika i olika stift beroende på vad egendom som ursprungligen avsatts för deras trygghet.

Domkapitlet vill också fästa uppmärksamheten på finansieringen av stiftsmyndigheterna, där i princip de över statsbudgeten finansierade myndigheternas kostnader slutligt täcks beträffande stiftsnämnden helt och beträffande domkapitlet till hälften av kyrkofondsmedel. Därtill kommer att vissa tjänster bestrids direkt av kyrkofondsmedel: de särskilt inrättade halvtidstjänsterna för "personaladministrativa frågor" och via anslagen biträdeshjälp åt biskoparna halvtidstjänsterna (i princip) för deras sekreterare. Domkapitlet förutsätter, att någon ändring härvidlag inte sker i vart fall inte utan motsvarande tillskott ur statsmedel. Snarast vill domkapitlet peka på att ju mer domkapitlets arbetsuppgifter kommit att hänföra sig till personaladministration avseende präster och kyrkomusiker, uppgifter som till övervägande delen alltså ombesörjs av andra tjänstemän än halvtidstjänsterna enligt ovan, vilka fått koncentrera sig till vissa sådana, däribland nytillkomna uppgifter, desto mer motiverat, att kyrkofondsmedel i större utsträckning än nu slutligt täcker administrationskostnaderna eller direktfinansierar dem. Det är under alla förhållanden inte acceptabelt att andra

ändamål tillgodoses på bekostnad av domkapitlets möjligheter att fullgöra dem ålagda uppgifter.

Domkapitlet i Växjö:

Utredningen har i betänkandet, s. 68 första stycket, på ett olyckligt sätt ställt ett positivt uttalande för att utjämningsystemet även skall gälla de rikskyrkliga funktionerna mot ett avstyrkande av bidrag för ändamål på församlingsplanet, typ dyrbara kyrkorestaureringar.

Domkapitlet anser, att frågan om de rikskyrkliga funktionernas finansiering är angelägen, men bör lösas i annat sammanhang.

Domkapitlet i Lund:

Domkapitlet tillstyrker att kyrkofonden övertar handhavandet av medel för rikskyrkliga ändamål från Stiftelsen Rikskyrklig finansiering och att kyrkofondens styrelse – sammansatt enligt tillämpligt alternativ – får till uppgift att pröva anslagsfrågorna. För att ordna en stabil finansiering är det viktigt att styrelsen kan budgetera kostnadsramen så att det inte uppkommer konkurrens mellan dessa anslag och extra utjämningsbidrag, vilka bidrag tänkes bli beviljade inom ramen för tillgängliga medel.

Domkapitlet i Karlstad:

Domkapitlet tillstyrker, att kyrkofonden övertar Stiftelsen Rikskyrklig finansiering.

Domkapitlet delar utredningens uppfattning, att kyrkofonden bör vara finansieringskälla för väsentliga rikskyrkliga uppgifter.

Domkapitlet och stiftsnämnden i Visby:

Kyrkofondsutredningen uttalar som sin bestämda uppfattning att kyrkofonden bör finansiera rikskyrkliga uppgifter. Om detta torde råda allmän enighet. Det är dock en svaghet att utredningen ej funnit det vara sin uppgift att i detta sammanhang mer i detalj uttala sig om olika kyrkliga ändamål. Denna del av förslaget kan liksom frågan om kyrkofondens organisation och förvaltning enligt stiftsmyndigheterna utan men för den fortsatta utredningen brytas ut och genomföras redan fr. o. m. den 1 januari 1983.

Enligt den föreslagna 20 § p. 5 och 6 i lagen om kyrkliga kostnader skall kyrkofondens styrelse anta normer avseende kostnader för "ändamål som avser svenska kyrkan som trossamfund" samt riksdagen ta beslut om hur kyrkofonden skall användas när det gäller andra kostnader för "kyrklig verksamhet". Även om man får förutsätta att den framtida verksamhetens omfattning kommer att ansluta till den praxis som utvecklats, föreslår stiftsmyndigheterna, att principerna för bidragsgivningen till rikskyrkliga ändamål ytterligare belyses, antingen under utredningens fortsatta arbete eller på annat sätt.

Stiftsmyndigheterna vill i detta sammanhang aktualisera stiftstingsorgani-

sationens problem. Det synes ligga i linje med riktlinjerna för utredningen att denna medverkar till att skapa en stabil grund för den s. k. frivilliga kyrkliga verksamheten på stiftsplanet, exempelvis genom att möjligheterna att bilda stiftsvis partiella kyrkliga samfälligheter underlättas.

IBland finner stiftsmyndigheterna gränsen mellan riks- och stiftskyrkligt ändamål svår att dra. Ett exempel är den gotländska sommarkyrkan. Regering och riksdag har beslutat inrätta en halv stiftsadjunktstjänst för detta ändamål. Verksamheten bekostas genom rikskollektmedel i den mån den ej belastar församlingarna i stiftet. Kollektberedningen har 1981 genom att hänvisa stiftsrådet i Visby till att söka bidrag från Rikskommittén Kyrkan i fritidssamhället onekligen bejakat att det här rör sig om en verksamhet med starka rikskyrkliga inslag. Stiftsmyndigheterna förutsätter att man i det fortsatta utredningsarbetet tar ställning till finansieringen av "stiftsverksamhet" av detta slag. ...

Stiftsnämnden i Linköping:

Stiftsnämnden finner det naturligt att rikskyrkliga ändamål finansieras via kyrkofonden.

Stiftsnämnden i Västerås:

Slutligen vill nämnden livligt instämma i vad utredningen anfört om att kyrkofonden bör vara finansieringskälla för väsentliga rikskyrkliga uppgifter. Dessa är en angelägenhet för samtliga pastorat och bestridandet av kostnaderna skall inte vara beroende av att man frivilligt låter sig ansluta till stiftelsen Rikskyrklig finansiering.

Stiftsnämnden i Karlstad:

Stiftsnämnden har ingenting att erinra mot att kyrkofonden övertar Stiftelsen Rikskyrklig finansiering.

Svenska kyrkans missionsstyrelse:

SMK noterar att av de kyrkliga styrelserna är det endast SMK som hittills inte erhållit bidrag från Kyrkofonden. Detta förhållande bör föranleda viss översyn.

Svenska kyrkans centralråd för evangelisation och församlingsarbete:

Det är med tillfredsställelse SKC noterar utredningens uppfattning, att "kyrkofonden bör vara finansieringskälla för väsentliga rikskyrkliga uppgifter" samt att det framstår "som närmast en självklarhet, att man bör ordna en stabil finansiering av sådana ändamål" (sid. 82). Tyvärr har utredningen inte närmare angivit vilka slags utgifter som skall täckas av kyrkofondsmedel. I betänkandet nämnes endast att utredningen räknar med att de kostnader som idag bestrides av Stiftelsen Rikskyrklig finansiering skall övertagas av kyrkofonden. Detsamma måste förutsättas gälla även de rikskollekter som

nu finansierar väsentliga delar av de centrala kyrkliga organens verksamhet. Som exempel på ytterligare ändamål som kan komma att tillgodoses nämnes diakoniutbidning, vissa diakonitjänster samt andlig vård inom försvaret. Hur mycket av kyrkofondens inkomster som kommer att destineras till rikskyrkliga ändamål framgår inte av betänkandet. Där konstateras endast, att "det bör bli ytterligare minst 5 milj. kr. över till angelägna ändamål i övrigt av typ diakoniutbildning och annat som har förts fram till utredningen" (s. 89). SKC är angeläget framhålla att Stiftelsen Rikskyrklig finansiering inte har haft sådana ekonomiska resurser att den har kunnat helt tillgodose behovet hos de rikskyrkliga organ, som har varit mottagare av anslag från stiftelsen. Kyrkofonden bör därför vara beredd att inte bara överta de anslag som Stiftelsen Rikskyrklig finansiering f. n. lämnar utan också bygga ut dessa anslag så att de motsvarar dessa rikskyrkliga organs behov. SKC vill med bestämdhet hävda att finansieringen av rikskyrkliga ändamål inte får bli en saldopost i kyrkofondens budget, som tillgodoses om det finns medel över för ändamålet. I stället bör dessa ändamål säkerställas så att de rikskyrkliga organen får en välbehövlig möjlighet till långsiktig ekonomisk planering.

Styrelsen för svenska kyrkan i utlandet:

De för SKUT intressanta och avgörande består i förslaget om kyrkofondens övertagande av de uppgifter stiftelsen Rikskyrklig Finansiering nu har, samt naturligtvis de redan existerande åtaganden som kyrkofonden står för.

Med glädje noterar vi därför utredningens positiva syn på ansvarstagande för stora delar av de rikskyrkliga uppgifterna samt den härför avsatta utgiftsposten.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund:

Förbundsstyrelsen anser det i princip riktigt att till kyrkofonden överföra kostnaderna för rikskyrkliga ändamål av den typ som dels bestrides av kyrkofonden idag, dels bestrides av Stiftelsen Rikskyrklig finansiering.

Som framhållits i ett remissyttrande har kyrkofonden redan idag finansiella möjligheter, genom de senare årens överuttag av allmän kyrkoavgift, att överta ansvaret för kostnaderna för rikskyrkliga ändamål. Förbundsstyrelsen delar denna uppfattning.

Styrelsen vill kraftigt betona att den rikskyrkliga finansieringen övertas av kyrkofonden oberoende av när och hur utredningens förslag i övrigt genomföres.

Rikskommittén för stiftstingen:

Kyrkofondsutredningen uttalar som sin bestämda uppfattning att kyrkofonden bör finansiera rikskyrkliga uppgifter. Om detta torde råda allmän enighet. Det är dock en svaghet att utredningen ej funnit det vara sin uppgift

att i detta sammanhang mera i detalj uttala sig om olika kyrkliga ändamål.

Enligt den föreslagna 20 §, 5 och 6, i lagen om kyrkliga kostnader skall kyrkofondens styrelse anta normer avseende kostnader för "ändamål som avser svenska kyrkan som trossamfund" samt riksdagen ta beslut om hur kyrkofonden skall användas när det gäller andra kostnader för "kyrklig verksamhet". Även om man får förutsätta att den framtida verksamhetens omfattning kommer att ansluta till den praxis som utvecklats, föreslår rikskommittén, att principerna för bidragsgivningen till rikskyrkliga ändamål ytterligare belyses, antingen under utredningens fortsatta arbete eller på annat sätt, t. ex. genom initiativ från huvudmännen för Stiftelsen Rikskyrklig finansiering.

Rikskommittén vill i detta sammanhang aktualisera stiftstingsorganisationens problem. Det synes ligga i linje med riktlinjerna för utredningen, att denna medverkar till att skapa en stabil grund för den s. k. frivilliga kyrkliga verksamheten på stiftsplanet, exempelvis genom stiftsvis partiella kyrkliga samfälligheter.

Stiftelsen Rikskyrklig finansiering:

Stiftelsen välkomnar de nya utgångspunkter för en gammal diskussion som utredningens synpunkter erbjuder. Det framstår som mycket naturligt att frågan om finansieringen av de rikskyrkliga organens verksamhet tas upp och behandlas från sakliga utgångspunkter i samband med att frågan om en inomkyrklig skatteutjämning diskuteras. Stiftelsen är emellertid inte övertygad om att frågan i och för sig äger oavvisligt sammanhang därmed. Stiftelsen vill därför föreslå att kyrkofonden övertar finansieringsfunktionerna för (hela eller delar av) den rikskyrkliga verksamheten även om utredningens förslag i övrigt inte genomförs.

Stiftelsen vill understryka behovet av en reform på detta område. Det är särskilt två synpunkter som gör sig gällande.

Den första är att det numera framstår som en smula tveksamt om det går att utöka anslutningen till stiftelsen. Stiftelsens verksamhet har i och för sig omfattats av en betydande solidaritet från församlingarnas sida. 75 procent av församlingarna, motsvarande icke mindre än 86 procent av skatteunderlaget, har deltagit i finansieringen av verksamheten.

Även om solidariteten alltså är utpräglad framstår det likväl som en svaghet att för överskådlig tid arbeta med den förutsättningen att en fjärdedel av församlingarna inte ansluter sig till verksamheten.

Den andra synpunkten är av allvarigare natur. Stiftelsen är helt och hållet ett frivilligt organ. Att den som sådant är beroende av helt frivilliga tillskott från församlingarna är självklart, men man bör erinra sig att stiftelsen i förhållande till anslagsmottagarna inte heller har någon officiell ställning. Svagheten är uppenbar och består däri att det ställer sig svårt för stiftelsen att pröva de olika anslagstagande organens verksamheter mot varandra från

någon slags övergripande ståndpunkt. Det blir inte möjligt att prioritera mellan olika verksamheter och projekt. I förhållande till andra finansieringskällor saknar stiftelsen likaledes bestämda samordningskanaler, även om det är självklart att stiftelsens anslagsverksamhet inte sker utan hänsynstagande till exempelvis rikskollektbesluten.

I ett ekonomiskt åtstramningsskede gör sig dessa svagheter gällande ännu starkare. Krav från anslagsgivande enheter, som själva utsätts för sparåtgärder, kan framtinga prioriteringsbeslut, som stiftelsen organisatoriskt sett inte är uppbyggd för att ta ansvaret för.

Enligt stiftelsens mening framstår kyrkofondsalternativet som mycket värdefullt ur båda dessa synpunkter.

Stiftelsen konstaterar att den riksskyrkliga finansieringens nuvarande omslutning är en förhållandevis blygsam post i de utjämningsssammanhang som utredningen diskuterar. Stiftelsens verksamhet skulle under de senaste åren ha kunnat inrymmas i kyrkofondens årliga överskott. Anslagsgivningen håller sig inom ramen för ett ekonomiskt utrymme som motsvarar delar av ett öre i allmän kyrkoavgift. Så länge inte den allmänna kyrkoavgiften börjar fastställas i tiondels öre kommer det alltid att finnas ett bestämt utrymme för anslag till dessa ändamål.

Svenska kyrkans utbildningsnämnd:

Nämnden tillstyrker utredningens förslag att kyrkofonden bör vara finansieringskälla för väsentliga riksskyrkliga ändamål. Utredningen nämner här särskilt den diakonala utbildningen och nämnden vill understryka nödvändigheten av en stabil finansieringsform för denna yrkesutbildning. Nämnden vill också betona vikten av att resurser tillförs kyrkan centralt för angelägen profilutbildning och utvecklings- och samordningsarbete inom fortbildning, liksom för uppmärksammande av pedagogiskt mål- och utvecklingsarbete för hela det kyrkliga utbildnings- och undervisningsområdet, som kontakt med skola, universitet och annan samhällslig utbildning.

Enligt utredningen skulle kyrkofonden kunna överta Stiftelsen Riksskyrklig finansierings uppgifter och bl. a. fördela bidrag till riksskyrkliga ändamål. Detta tillstyrks av nämnden.

Utbildningsnämnden vill i detta sammanhang förorda att de mera officiella riksskyrkliga organen, vilkas verksamhet nu finansieras av rikskollekter, i framtiden finansieras enbart med kyrkofondsmedel. Detta bör även gälla de organ som sysslar med utrikes kyrkligt arbete, vad avser den administrativa verksamheten i Sverige.

Utbildningsnämnden förutsätter att framtida anslagsgivning ur kyrkofonden kommer att ske på ett sätt som motsvarar praxis i stiftelsen riksskyrklig finansiering, så att största möjliga administrativa enkelhet bibehålles.

Stiftsrådet i Västerås stift:

Utredningen har därvid ställt sig positiv till tanken, att kyrkofonden bör vara finansieringskälla för väsentliga rikskyrkliga uppgifter, även om detta inte behöver innebära en total finansiering genom kyrkofonden av alla rikskyrkliga ändamål. I en bilaga (F) redovisar utredningen den nuvarande anslagsgivningen genom Stiftelsen rikskyrklig finansiering till olika rikskyrkliga ändamål. Utredningen uttalar sig emellertid inte om den närmare avvägningen mellan olika ändamål och i fråga om finansieringsgrad utan räknar endast med en ny utgiftspost på 20 milj. kr. huvudsakligen för rikskyrkliga ändamål.

Stiftsrådet instämmer i utredningens tankegångar i detta stycke men vill samtidigt framhålla, att detta är, en reform under nuvarande rikskyrkliga förutsättningar. Skulle en rikskyrkoreform genomföras, bör kyrkofondens uppgifter som finansieringskälla för rikskyrkliga ändamål betydligt utvidgas. Exakt vilka uppgifter som därvid kan bli aktuella beror självfallet på reformens faktiska innehåll.

Stiftsrådet vill därjämte i detta sammanhang väcka frågan, om inte kyrkofonden bör kunna utgöra finansieringskälla även för vissa uppgifter inom den fria sektorn på stiftsplanet. Detta skulle i så fall gälla uppgifter som är likartade till typ och kostnad för stiftet.

Stiftsrådet i Stockholms stift

välkomnar förslaget att styrelsen rikskyrklig finansierings uppgifter skall tas över av kyrkofonden.

Sveriges kommunaltjänstemannaförbund:

Förbundet tillstyrker att Kyrkofonden tar över de uppgifter som Stiftelsen Rikskyrklig finansiering nu har samt för utgifter för diakonutbildning och vissa diakonitjänster.

Sveriges kyrkokamerala förening:

Föreningen finner utredningens förslag om att kyrkofonden övertar ansvaret för de rikskyrkliga organens finansiering helt acceptabel.

Svenska Kyrkans Diakon- och Diakonissförbund:

I utredningen pekas på att diakon/diakonissutbildningen är ett rikskyrkligt ändamål som bör kunna finansieras med kyrkofondsmedel. Utredningen vill ej ta direkt ställning till denna fråga, men det finns en positiv skrivning. SKDDF finner det självklart att diakon/diakonissutbildningen i likhet med den praktiska prästutbildningen solidariskt skall finansieras via kyrkofonden.

Svenska kyrkans personalrekryteringsnämnd:

I avvaktan på beslut om annat huvudmannaskap ansvarar Personalkrekryteringsnämnden för den nödvändiga samordningen av kyrkans arbete bland lärare, forskare och studerande vid landets högskolor. En projektgrupp inom Svenska kyrkans Centralråd för evangelisation och församlingsarbete presenterade 1981 för Biskopsmötet en rapport med förslag om kyrkans framtida arbete inom högskolan. Rapporten som bar titeln "Universitetet som blev multiversitet" har remissbehandlats av olika kyrkliga organ samt av Universitets- och Högskoleämbetet och Sveriges Förenade Studentkårer. Samtliga remissinstanser har ställt sig positiva till den målsättning och den omfattning som projektgruppen föreslagit för högskoleämbetet. Inte minst UHÄ har understrukt värdet av att arbetet vänder sig till alla på högskolan och inte som hittills specifikt riktar sig mot studerande på grundutbildningsnivån.

Inom de begränsade personella resurser som finns har man redan på flera högskoleorter börjat arbeta enligt projektgruppens intentioner men för att arbetet skall kunna utvecklas krävs att ytterligare studentprästtjänster inrättas. Då dessa tjänster måste placeras vid sidan av den församlingsprästerliga organisationen blir det kyrkofonden som enligt tilläpand praxis får bära lönekostnaderna. Projektgruppen har också föreslagit att kostnaderna för verksamheten skall delas mellan församlingar/samfällighet på respektive högskoleort och någon sorts riksfinsansiering. Detta för att understryka att högskolearbetet är ett gemensamt ansvar för hela kyrkan. Vidare bör centrala resurser för samordning och utveckling av arbetet ställas till förfogande genom en riksfinsansiering. Nämnas kan att frikyrkosamfunden för sin studentpastorsverksamhet och samordningen av denna använder medel ur det anslag man erhåller över statsbudgeten.

Nämnden hemställer att regeringen vid det fortsatta arbetet om användning av medel ur kyrkofonden "för väsentliga rikskyrkliga uppgifter" (s. 82) även öppnar möjlighet för en utbyggnad av Svenska kyrkans högskolearbete.

Trollhättans församling:

Med tillfredsställelse hälsas förslaget att avveckla systemet för avräkning mellan pastoraten och kyrkofonden. Detsamma gäller att Rikskyrkligh finansiering skall finansieras via kyrkofonden.

Gävle kyrkliga samfällighet:

Skatteutjämningsbidragets ersättande med en skattekraftsgaranti via kyrkofonden, finansierad genom en höjning av den allmänna kyrkoavgiften, innebär att kyrkofonden, som hittills huvudsakligen använts för att utjämna statligt reglerade kyrkliga kostnader, också skulle komma att i betydande utsträckning bestrida kostnader inom den kyrkokommunala sektorn. Från denna utgångspunkt finner kyrkorådet det närmast självklart att de uppgifter

som för närvarande fylls av Stiftelsen Rikskyrklig finansiering läggs in under en kyrkofond med enligt förslaget vidgade uppgifter. Kyrkorådet tillstyrker alltså utredningens förslag i denna del.

Jörns församling:

Vi biträder helt tanken att kyrkofonden övertar riksfinsieringen. Detta är både en rättvisefråga och en rationalisering.

Malmö kyrkliga samfällighet:

Samfälligheten bedömer utredningens förslag om överförande till kyrkofonden av de uppgifter som åvilar Stiftelsen Rikskyrklig finansiering som mycket positivt och instämmer helt i utredningens yttrande om att kyrkofonden bör vara finansieringskälla i första hand för de av kyrkomötet inrättade bidragsberättigade centrala kyrkliga styrelserna samt Svenska kyrkans utbildningsnämnd och Svenska kyrkans informationscentral.

Göteborgs kyrkliga samfällighet:

Samfälligheterna i Stockholm, Göteborg och Malmö har alltsedan de förberedande diskussionerna om bildande av stiftelsen rikskyrklig finansiering framhållit kyrkofonden som det rätta finansieringsalternativet för de rikskyrkliga organen. Med tillfredsställelse noteras därför att utredningen nu lägger förslag, som överensstämmer med denna uppfattning.

Utredningen har inte närmare angett vilka utgifter, som skall täckas av kyrkofondsmedel. Förutom de kostnader som stiftelsen rikskyrklig finansiering täcker nämner utredningen några exempel på andra ändamål, som kan bli aktuella. Däremot förbigår utredningen de väsentliga delar av rikskyrkliga ändamål, som idag täcks med rikskollekter. Även dessa bör omfattas av den föreslagna kyrkofondsfinansieringen.

Stiftelsen rikskyrklig finansiering har inte haft sådana ekonomiska resurser att den kunnat tillgodose det verkliga behovet hos de rikskyrkliga anslagsmottagarna. Kyrkofonden bör därför vara beredd att bygga ut denna anslagsgivning så att behoven i större utsträckning blir tillgodosedda. De rikskyrkliga organen ges härigenom möjlighet till nödvändig långsiktig ekonomisk planering.

Av utredningens betänkande framgår att kyrkofondens inkomster och utgifter i princip skall balansera varje år. Enligt kyrkofondens redovisning uppvisar fonden för verksamhetsåret 1979/80 ett överskott om 20,8 milj. kr. och för verksamhetsåret 1980/81 ett överskott om 36,6 milj. kr. Som jämförelse kan nämnas att anslagen från stiftelsen rikskyrklig finansiering uppgick till 6,8 milj. kr. för år 1979 och till 7,2 milj. kr. för år 1980. Det står således helt klart, som de tre samfälligheterna också tidigare hävdade, att kyrkofonden redan i dagsläget har möjlighet att överta den rikskyrkliga finansieringen. Det är vidare anmärkningsvärt att statsmakterna år efter år

låtit avsevärda belopp fonderas i kyrkofonden i strid med förutsättningarna för fondens verksamhet.

Göteborgs kyrkliga samfällighet vill därför återigen särskilt understryka vikten av att kyrkofondsalternativet snarast blir genomfört. Eftersom utredningen för sin del funnit det möjligt att ta upp frågan i det här sammanhanget och det inte föreligger några ekonomiska hinder mot förslaget kan denna fråga lösas oberoende av betänkandets innehåll i övrigt.

Sköns församling:

Sköns församling instämmer med utredningens tankar beträffande finansiering av vissa rikskyrkliga angelägenheter genom kyrkofonden, men församlingen kan ej ta ställning till denna problematik, då utredningen inte framlagt och ej heller haft till uppgift att framlägga något förslag i denna fråga.

Järfälla församling:

Kyrkofonden lämnar redan idag vissa bidrag till rikskyrkliga ändamål. Det synes därför lämpligt att fonden sett mot bakgrunden av den stora reform beträffande kyrkofonden som utredningens förslag syftar till, tar över de uppgifter som nu åvilar Stiftelsen Rikskyrklig finansiering.

Genom ett sådant beslut tillskapas en gemensam ekonomisk grund för den rikskyrkliga verksamheten som vi anser vara av mycket stort värde.

8 Förslaget om en särskild styrelse för kyrkofonden

Endast två remissinstanser, domkapitlet i Göteborg och stiftsnämnden i Strängnäs har avstyrkt förslaget om en särskild styrelse för kyrkofonden. Domkapitlet i Strängnäs och stiftsnämnden i Skara har dock tillstyrkt förslaget om styrelse endast under förutsättning att förslaget om ett reformerat kyrkomöte realiseras. Några av remissinstanserna har förordat att kyrkan får en starkare representation i styrelsen. Sålunda önskar domkapitlet i Linköping, Göteborgs, Malmö, Uppsala och Gävle kyrkliga samfälligheter att styrelsen skall bestå av sju ordinarie ledamöter varav fyra utses av kyrkan och tre av staten. Stiftsnämnden i Visby, Utbildningsnämnden, Rikskommittén för stiftstingen, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund och Stiftelsen rikskyrklig finansiering förordar nio ledamöter, varav sex utses av kyrkan och tre av staten. Järfälla församling godtar förslaget med sex ledamöter men menar att styrelsens ordförande jämte två ledamöter bör utses av kyrkan. Göteborg, Malmö, Uppsala, Gävle och Katrineholms kyrkliga samfälligheter menar att för den händelse det reformerade kyrkorådet inte kommer till stånd bör Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund ensam utse de kyrkliga ledamöterna.

Kammarkollegiet:

Kollegiet har inte några invändningar mot detta förslag eller mot förslaget om hur den särskilda kyrkofondsstyrelsen skall tillsättas. I sammanhanget kan nämnas att kollegiet förvaltar ett flertal fonder med egna styrelser. Genom tillsättandet av en särskild styrelse understryks inte bara det föreslagna utjämnningssystemets inomkyrkliga karaktär utan också kyrkofondens egenskap av stiftelse.

Enligt utredningen bör styrelsen varje år till regeringen avlämna ett förslag om storleken av den allmänna kyrkoavgiften. Denna uppgift ankommer i dag på kollegiet. Vidare bör styrelsen fördela såväl de föreslagna extra utjämningsbidragen som erforderliga bidrag till rikskyrkliga ändamål. Däremot förutsätter utredningen att styrelsen inte ingriper i kollegiets löpande förvaltning av kyrkofonden.

Någon erinran mot den föreslagna gränsdragningen mellan kollegiets och styrelsens kompetensområden har kollegiet inte. Utredningens förslag i detta hänseende torde innebära att kollegiet även i fortsättningen självständigt svarar för hanteringen av kyrkofondens in- och utbetalningar, bokföring och redovisning samt beslut om placeringar för förräntning och om lån för fondens ändamål.

Kollegiet utgår ifrån att något särskilt kansli för styrelsen inte inrättas utan att denna funktion lägges på kollegiet. En sådan anordning framstår som både naturlig och rationell. Ett axlande av ansvaret för kanslifunktionen i kombination med utredningens övriga förslag synes dock komma att kräva viss personalförstärkning på såväl handläggare- som biträdesnivå. Denna merkostnad – liksom övriga kyrkofondsutgifter – bör belasta fonden, inte statsverket. Under detta avsnitt må avslutningsvis anmärkas att en absolut förutsättning för genomförandet av förslaget är att erforderliga ADB-rutiner, som utredningen också utgår ifrån, kommer att införas. Manuella rutiner här skulle vara alltför arbetskrävande och kostsamt. De tidsramar för hanteringen av det allmänna utjämningsbidraget vilka anges i lagutkastet förutsätter behandling med ADB.

Riksrevisionsverket:

Mot bakgrund av att det föreslagna utjämnningssystemet huvudsakligen skall utgöra ett inomkyrkligt utjämnningssystem och det därför finns skäl att låta kyrkan få ta mer aktiv del i fondens förvaltning genom en särskild styrelse borde enligt RRVs mening kostnaderna för fondförvaltningen i fortsättningen också ankomma på kyrkofonden. Denna fråga bör klargöras i det fortsatta utredningsarbetet.

Domkapitlet i Linköping:

Den föreslagna styrelsen för kyrkofonden, vari tre ledamöter utses av regering och fyra av kyrkan, anser domkapitlet tillvarata såväl statens som kyrkans intressen.

Domkapitlet i Skara:

Domkapitlet tillstyrker att kyrkan får ta mer aktiv del i fondens förvaltning genom att i föreslagen särskild styrelse utöver tre företrädare för staten kyrkan blir företrädad med lika många av reformerat kyrkomöte utsedda ledamöter. Härigenom kan åstadkommas en för insynen i och förståelse av kyrkans ekonomi och verksamhetsmöjligheter angelägen anknytning för dem som i andra hänseenden är engagerade i kyrkans arbete.

Domkapitlet i Strängnäs:

Betr. kyrkofondens organisation och uppgifter i övrigt bör dessa enligt domkapitlets mening knytas samman med frågan om tillkomsten av ett reformerat kyrkomöte. Kommer detta ej till stånd så att kyrkan ej erhåller någon annan styrelseform bör huvudinflytandet över kyrkofonden som hittills tillkomma kammarkollegiet och regeringen. En kyrkofondsstyrelse av föreslaget slag skulle innebära att väsentliga inomkyrkliga uppgifter lades på ett nytt statligt organ, vilket strider mot de utvecklingslinjer i riktning mot större självständighet för trossamfundet Svenska kyrkan som för närvarande är skönjbar.

Domkapitlet i Västerås:

Vad gäller förvaltningen av kyrkofonden instämmer domkapitlet i utredningens förslag att representanter för kyrkan bör utses av kyrkomötet, om förslaget om ett reformerat kyrkomöte genomförs.

Domkapitlet i Lund tillstyrker förslaget om styrelse.**Domkapitlet i Göteborg:**

Förslaget om en särskild styrelse för kyrkofonden avstyrkes. Uppgiften att förvalta kyrkofonden bör kunna kvarligga hos kammarkollegiet. En särskild styrelse innebär ökad byråkratisering och höjda kostnader.

Domkapitlet i Karlstad:

Domkapitlet ansluter sig till utredningens förslag, att kyrkofonden får en särskild styrelse bestående av sex ledamöter, av vilka tre tillsättes av staten och tre av kyrkan.

Stiftsnämnden i Linköping:

Stiftsnämnden tillstyrker att styrelsen för kyrkofonden sammansättes enligt utredningens förslag.

Stiftsnämnden i Strängnäs:

Stiftsnämnden förordar att i ett fortsatt stat-kyrkasystem kyrkofonden administreras som hittills av kammarkollegiet och regeringen. En kyrkofondsstyrelse av föreslagen typ och sammansättning med stark statlig

förankring skulle tilläggas uppgifter av inomkyrklig karaktär, vilket strider mot kyrkans utveckling i riktning mot ett fritt trossamfund.

Stiftsnämnden i Skara:

Det är naturligt att kyrkan får ta mer aktiv del i fondens förvaltning om kyrkofonden får den funktion som utredningen skisserar. Stiftsnämnden tillstyrker kyrkofondsstyrelsens föreslagna sammansättning förutsatt att förslaget om ett reformerat kyrkomöte genomförs. I annat fall föreligger enligt stiftsnämndens mening inte behov av en av staten tillsatt styrelse.

Stiftsnämnden i Visby:

Stiftsmyndigheterna har ingen erinran mot förslaget att förvaltningen av kyrkofonden skall ligga kvar under kammarkollegiet. Vidare tillstyrkes att en särskild kyrkofondsstyrelse inrättas. Dock är det tveksamt om den föreslagna sammansättningen är den lämpligaste. Stiftsmyndigheterna ifrågasätter om inte även samordningen med rikskollekterna bör aktualiseras i detta sammanhang. En lösning av detta problem vore att kyrkofondens styrelse fick en väsentligt bredare kyrklig representation. Stiftsmyndigheterna föreslår att styrelsen skall bestå av nio ledamöter, varav regeringen utser tre. Övriga ledamöter bör utses av kyrkomötet. Om detta ej anses kunna genomföras för närvarande, bör de kyrkliga representanterna bestå av ärkebiskopen samt tre ledamöter utsedda av Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund och två ledamöter utsedda av Rikskommittén för stiftstingen.

Svenska kyrkans centralråd tillstyrker förslag om en särskild styrelse för kyrkofonden men anför beträffande sammansättningen m. m.:

Då emellertid de statliga medel som i form av utjämningsbidrag kommer att slussas från staten via kyrkofonden till de kyrkliga kommunerna i inget av utredningens tre alternativa modeller kommer att uppgå ens till 20 % av kyrkofondens totala inkomster; finns det enligt SKC goda skäl att låta majoriteten av styrelsens ledamöter utses av kyrkan – förslagsvis två från staten och fyra från kyrkan. (Jämför f. ö. reglerna för tillsättning av den samarbetsnämnd, som fördelar statliga medel till frikyrkorna: samtliga ledamöter tillsätts av regeringen efter förslag av Sveriges Frikyrkoråd.) Utredningen föreslår att kyrkans representanter i kyrkofondsstyrelsen skall utses av kyrkomötet, om förslaget om ett reformerat kyrkomöte genomföres. I annat fall och i avvaktan på sådant kyrkomöte föreslår utredningen att ledamöterna skall utses av regeringen efter förslag av Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund resp. Rikskommittén för stiftsting. Eftersom dessa ledamöter skall representera svenska kyrkan som sådan, bör de utses av ett legalt organ inom kyrkan. SKC föreslår därför att dessa ledamöter under alla förhållanden – och således även övergångsvis – skall utses av kyrkomötet. Då avsikten torde vara att framlägga utredningens

förslag för innevarande års kyrkomöte, bör regeringen uppdraga åt kyrkomötet att – för det fall att förslaget skulle komma att genomföras – utse ledamöter i styrelsen för kyrkofonden.

Styrelsen för svenska kyrkan i utlandet:

SKUT anser det också riktigt att kyrkan, genom den föreslagna styrelsen för kyrkofonden, får aktivt deltaga i fondens förvaltning. Ett frågetecken sätter vi dock inför förslaget, att nuvarande kyrkomöte inte skulle vara kompetent att utse tre representanter till sådan styrelse, vilket SKUT anser bör vara kyrkomötets uppgift.

Stiftelsen Riksskyrklig finansiering:

Vid ett system, vari kyrkofonden övertar stiftelsens nuvarande funktioner, måste frågorna om kyrkans inflytande över anslagsgivning och förvaltning lösas på ett tillfredsställande sätt.

Stiftelsen kan till nöds acceptera den föreslagna kyrkofondsstyrelsen.

Det framstår emellertid som uppenbart att de specifikt kyrkliga intressen som föreligger har fått en mycket restriktiv behandling.

Stiftelsen vill här till göra följande anmärkningar. Om en verklig samordning av riksskyrkans finansieringsfrågor skall komma till stånd borde såväl anslagsbeslut som kollektbeslut beredas i den form som en på representativ grund vald kyrkostyrelse utgör. Det är emellertid möjligt att en sådan organisatorisk lösning inte är möjlig inom ramen för nuvarande samband mellan kyrka och stat. Stiftelsen går inte närmare in på de formella frågorna i detta hänseende.

Redan utredningens förslag borde emellertid möjliggöra en viss samordning av anslagsbeslut och kollektbeslut. Kollektbesluten kan emellertid inte på ett tillfredsställande sätt beredas i ett organ med så smal kyrklig representation som den föreslagna kyrkofondsstyrelsen.

Stiftelsen föreslår att kyrkofondens förvaltning samt frågorna om beredning av beslut om rikskollekter och särskilda anslag ur kyrkofonden för riksskyrkliga ändamål anförtros en kyrkofondsstyrelse med betydligt bredare kyrklig representation.

Enligt stiftelsens uppfattning borde en sådan styrelse bestå av nio ledamöter, varav regeringen utser ordförande och ytterligare två ledamöter. Övriga ledamöter utses av kyrkomötet, under förutsättning att kyrkomötet reformeras i den riktning som utredningen själv har berört. Om en sådan reform inte genomförs anser stiftelsen att kyrkofondsstyrelsens kyrkliga representanter bör kunna utgöras av ärkebiskopen samt tre ledamöter som utses av pastoratsförbundet och två ledamöter som utses av stiftstingskommittén.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund:

I likhet med vad som anförs i infordrade yttranden biträder förbundsstyrelsen i utredningens förslag att en särskild styrelse inrättas med ansvar för kyrkofondens förvaltning. Den löpande förvaltningen förutsättes dock kvarstå hos kammarkollegiet. Den föreslagna styrelsen bör bestå av ordförande, utsedd av regeringen, och åtta ledamöter. Av dessa bör två jämte ersättare utses av regeringen samt sex jämte ersättare av Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund som företrädare för församlingarna. En sådan sammansättning av styrelsen motiveras av den omständigheten att de kyrkliga kommunerna redan i dagsläget betalar huvudparten av utjämningen via kyrkofonden.

Rikskommittén för stiftstingen:

Rikskommittén har ingen erinran mot att förvaltningen av kyrkofonden skall ligga kvar under kammarkollegiet. Rikskommittén tillstyrker vidare att en särskild kyrkofondsstyrelse inrättas. Dock är det tveksamt om styrelsens föreslagna sammansättning är den lämpligaste. Rikskommittén ifrågasätter om inte en fråga om samordning med rikskollekterna bör aktualiseras i detta sammanhang. En lösning av detta problem vore att kyrkofondens styrelse fick en väsentligt bredare kyrklig representation. Rikskommittén vill föreslå att styrelsen består av nio ledamöter, varav regeringen utser tre. Övriga ledamöter bör utses av kyrkomötet. Om detta ej anses kunna genomföras för närvarande bör de kyrkliga representanterna bestå av ärkebiskopen samt tre ledamöter utsedda av Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund och två ledamöter utsedda av Rikskommittén för stiftstingen.

Svenska kyrkans utbildningsnämnd:

I stiftelsen rikskyrklig finansiering, liksom i det organ som bereder tilldelningen av rikskollekter, förs nu, inför medelstillelningen, en viktig prioriteringsdiskussion. Det är utbildningsnämndens mening att man bör samordna såväl prioriteringsdiskussionen som beslut rörande tilldelning av kyrkofondsmedel och tilldelning av rikskollekter i en kommande kyrkofondsstyrelse. Det blir då angeläget att denna styrelse får en sådan bredd och sammansättning att den kan göra prioriteringar.

I utredningens förslag nämns en styrelse för kyrkofonden om sex ledamöter, varav tre representanter för kyrkan och tre för staten. Utbildningsnämnden vill tillstyrka förslaget om en särskild kyrkofondsstyrelse, men anser att den föreslagna kyrkliga representationen är alltför begränsad för att kunna överta de uppgifter som åvilat stiftelsen rikskyrklig finansiering. Nämnden vill därför föreslå att kyrkofondsstyrelsen utökas med ytterligare minst tre representanter för kyrkan.

Stiftsrådet i Västerås stift:

Stiftsrådet vill därjämte tillstyrka utredningens förslag att inrätta en särskild kyrkofondsstyrelse, där regeringen utser tre ledamöter och kyrkan tre. När det gäller utseendet av de kyrkliga ledamöterna föreslår emellertid Stiftsrådet, att de utses av det reformerade kyrkomötet.

Stiftsrådet i Stockholms stift:

Förslaget att tillskapa en styrelse för kyrkofonden välkomnas. Stiftsrådet betraktar en sådan styrelse som värdefull. Kyrkan får härigenom möjlighet att bestämma och prioritera hur de medel som församlingarna vidarebefordrar till kyrkofonden skall fördelas. Utifrån ett sådant synsätt menar vi att det naturligaste varit att den part som tillskjuter mest kapital också besätter ordförandeposten i styrelsen för kyrkofonden. Vi tror att det är lättare att genomföra en reform om de som skall vara med och satsa ekonomiskt och svara för solidariteten får en markerad majoritet i kyrkofondens styrelse.

Sveriges kyrkokamerala förening

förordar en styrelse för kyrkofonden bestående av udda antal ledamöter, utsedda av regeringen och pastoratsförbundets kongress.

Göteborgs kyrkliga samfällighet:

Som framgår av kyrkofondens redovisning är det kyrkans egna medel som redan i dag till största delen finansierar den kyrkliga verksamheten. Statens bidrag är i sammanhanget marginellt. Samfälligheten anser därför att kyrkan bör få ett avgörande inflytande på kyrkofondens användning oavsett finansieringsalternativ. Vi tillbakavisar utredningens uppfattning att sådant inflytande kan ges endast om kyrkokommunerna ökar sitt ekonomiska åtagande.

Åberopande kommunal praxis förordas en styrelse med udda antal ledamöter. Därför förordas sju ledamöter varav kyrkan utser fyra ledamöter och regeringen tre ledamöter inklusive ordföranden. Kyrkans företrädare utses lämpligen av pastoratsförbundets kongress. Däremot avstyrks att rikskommittén för stiftstingen får nominera en ledamot. Pastoratsförbundet företräder både pastorat och församlingar på demokratisk grund och kan således väl företräda de intressen som bör göra sig gällande i kyrkofondsstyrelsen.

För den händelse ett reformerat kyrkomöte kommer till stånd blir pastoratsförbundets ställning föremål för övervägande. I ett sådant läge kan det bli aktuellt att överväga utredningens förslag att kyrkomötet skall utse kyrkans företrädare.

Utredningen framhåller att styrelsen inte skall befatta sig med förvaltningen av kyrkofonden. Vi föreslår att det ställningstagandet omprövas.

Malmö kyrkliga samfällighet:

Samfälligheten tillstyrker utredningens förslag om en särskild styrelse för kyrkofonden men delar inte utredningens uppfattning angående dess sammansättning. Denna bör inte – som utredningen föreslår – bestå av ett jämnt antal ledamöter. Därför föreslås att staten i enlighet med utredningens förslag tillsätter ordföranden jämte två ledamöter samt att kyrkomötet eller pastoratsförbundet tillsätter fyra ledamöter. Rikskommittén för stiftstingen skall alltså – enligt samfällighetens mening – inte ges mandat att utse någon ledamot.

Uppsala kyrkliga samfällighet:

I ett läge där kyrkan i princip skall stå för sina egna kostnader torde det vara rimligt att Svenska kyrkan har majoritet i den föreslagna nya kyrkofondsstyrelsen. Samfällda kyrkorådet föreslår att styrelsen skall bestå av 7 ledamöter varav regeringen utser 3 och det reformerade kyrkomötet 4. Under ett eventuellt övergångsskede skall Pastoratsförbundets representant-skap nominera de kyrkliga ledamöterna.

Gävle kyrkliga samfällighet:

Beträffande kyrkofondens förvaltning (s. 84) vill kyrkorådet understryka behovet av ett starkare kyrkligt inflytande. Enligt vad som nyss sagts kommer beslut om användning av medel ur fonden i stor utsträckning att gälla ändamål inom den kyrkokommunala sektorn, detta så mycket mer som den helt övervägande delen av de statligt reglerade utgifterna är fasta och sålunda inte blir föremål för särskilda beslut. På denna grund förordar kyrkorådet att majoriteten i kyrkofondens styrelse utses från kyrkligt håll. Kyrkorådet föreslår sålunda att styrelsen får sju ledamöter, av vilka fyra utses av kyrkomötet och tre av regeringen, som också bland de sju utser ordförande.

Lunds kyrkliga samfällighet

tillstyrker förslaget om en särskild styrelse för kyrkofonden.

Stiftelsen Rikskyrklig finansiering:

Vid ett system, vari kyrkofonden övertar stiftelsens nuvarande funktioner, måste frågorna om kyrkans inflytande över anslagsgivning och förvaltning lösas på ett tillfredsställande sätt.

Stiftelsen kan till nöds acceptera den föreslagna kyrkofondsstyrelsen.

Det framstår emellertid som uppenbart att de specifikt kyrkliga intressen som föreligger har fått en mycket restriktiv behandling.

Stiftelsen vill härtill göra följande anmärkningar. Om en verklig samordning av rikskyrkans finansieringsfrågor skall komma till stånd borde såväl anslagsbeslut som kollektbeslut beredas i den form som en på representativ grund vald kyrkostyrelse utgör. Det är emellertid möjligt att en sådan

organisatorisk lösning inte är möjlig inom ramen för nuvarande samband mellan kyrka och stat. Stiftelsen går inte närmare in på de formella frågorna i detta hänseende.

Redan utredningens förslag borde emellertid möjliggöra en viss samordning av anslagsbeslut och kollektbeslut. Kollektbesluten kan emellertid inte på ett tillfredsställande sätt beredas i ett organ med så smal kyrklig representation som den föreslagna kyrkofondsstyrelsen.

Stiftelsen föreslår att kyrkofondens förvaltning samt frågorna om beredning av beslut om rikskollekter och särskilda anslag ur kyrkofonden för rikskyrkliga ändamål anförtros en kyrkofondsstyrelse med betydligt bredare kyrklig representation.

Enligt stiftelsens uppfattning borde en sådan styrelse bestå av nio ledamöter, varav regeringen utser ordförande och ytterligare två ledamöter. Övriga ledamöter utses av kyrkomötet, under förutsättning att kyrkomötet reformeras i den riktning som utredningen själv har berört. Om den sådan reform inte genomförs anser stiftelsen att kyrkofondsstyrelsens kyrkliga representanter bör kunna utgöras av ärkebiskopen samt tre ledamöter som utses av pastoratsförbundet och två ledamöter som utses av stiftstingskommittén.

Järfälla församling:

Vi tillstyrker utredningens förslag om inrättande av en särskild styrelse för kyrkofonden med representation för Svenska kyrkan. Enligt vår uppfattning bör styrelsens ordförande utses av kyrkan.

Katrineholms kyrkliga samfällighet:

Beträffande kyrkofondens förvaltning tillstyrker samfälligheten betänkan-dets förslag om en särskild styrelse. Styrelsen bör dock bestå av ett udda antal ledamöter. Med hänsyn till att statens tillskott till fonden endast är marginellt är det rimligt att kyrkan utser fler ledamöter än regeringen. Kyrkans företrädare kan tills vidare med fördel utses av pastoratsförbundets kongress. Att rikskommittén för stiftstingen skulle utse en av ledamöterna synes ej påkallat.

9 Övriga frågor

Ett tiotal remissinstanser har pekat på vikten av att värdefulla kyrkor bevaras men samtidigt förklarat sig medvetna om den tunga ekonomiska belastning detta innebär för den enskilda församlingen. Några av dessa såsom domkapitlet och stiftsnämnden i Visby och stiftsnämnden i Växjö menar att finansieringen bör ske över kyrkofonden. Andra såsom riksantikvarieämbetet och Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund förordar att frågan om finansiering över kyrkofonden snarast utredes. Malmö kyrkliga samfällighet och Jörns församling har helt avvisat tanken att

underhåll av kyrkobyggnader skall finansieras över kyrkofonden. Lunds domkapitel anser att dessa kostnader inte bör finansieras genom kyrkofonden i systemets inledningsskede.

Tolv remissinstanser har tagit upp frågan om att kyrkofonden skulle kunna överta kostnaderna för vissa församlingar. Av dessa har endast domkapitlet i Göteborg förkastat tanken medan övriga förordat att frågan utredes. Pastoratsförbundet och Malmö kyrkliga samfällighet har i detta sammanhang även begärt att frågan att finansiera ATP-avgiften för präster och kyrkomusiker över kyrkofonden utredes.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, Kyrkomusikernas riksförbund och Lenhovda-Herråkra kyrkliga samfällighet anser att kostnaderna för prästers och kyrkomusikers fackliga förtroendemän bör bekostas av kyrkofonden.

Slutligen har kammarkollegiet, riksrevisionsverket, stiftsnämnderna i Skara och Lund samt Stiftelsen Rikskyrklig finansiering berört några sinsemellan skilda frågor rörande förslaget genomförande.

9.1 Kyrkorestaureringar

Länsstyrelsen i Östergötlands län:

Många församlingar har gamla och kulturhistoriskt sett värdefulla församlingkyrkor. Restaureringar av dessa kan innebära krav från de kulturminnesvårdande myndigheternas sida som kan få mycket betydande ekonomiska konsekvenser för resurssvaga församlingar. Exempel finns på församlingar som fått lov att höja sin utdebitering kraftigt i samband med renovering av kyrkan.

Enligt länsstyrelsens uppfattning bör amorteringstiden för de lån som tas upp i samband med renoveringen kunna förlängas. Vidare bör statsbidrag alternativt extra bidrag kunna övervägas som medel för att hålla utdebiteringen nere.

Domkapitlet i Växjö:

Församlingarna inom skattesvaga områden måste emellertid enligt domkapitlets mening stödjas i den kulturvårdande insats, som göres för att bevara den kulturskatt, som våra kyrkor med inventarier utgör, antingen nu detta skall ske, vilket domkapitlet för sin del förordar, genom skatteutjämningsbidrag, eller genom utjämning över kyrkofonden.

I delar av vårt land har den lavinartade kostnadsökningen för detta slag av nödvändiga konserverings- och renoveringsarbeten så tungt belastat de små församlingarnas ekonomi, att föga utrymme lämnas för medel till den kyrkliga verksamheten.

Förhållandet måste i hög grad uppmärksammas.

Domkapitlet i Lund:

Enligt 1 § förordningen (1981:447) om statsbidrag till vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse kan i mån av medelstillgång statsbidrag ges till vård av sådan bebyggelse. – Huvuddelen av församlingskyrkorna har uppenbart ett sådant kulturhistoriskt värde att det måste vara ett allmänt intresse att de bevaras för framtiden. Om vissa kostnader för byggnadsvården avseende kyrkorna utjämnas i det nya systemet finns det en risk att samhället inte känner lika stort ekonomiskt ansvar för kyrkobyggnaderna som för andra former av bebyggelse. I och för sig är det tänkbart att ge kyrkofondens styrelse i uppgift att via det extra utjämningsbidraget anslå medel till kostnadskrävande restaureringar. Domkapitlet utgår då ifrån att kyrkan i framtiden inte blir hänvisad till att utan varje form av statsbidrag själv svara för utjämnningen utan att statsbidrag även i fortsättningen kommer att utgå åtminstone för detta ändamål och till belopp som står i rimlig proportion till statens stöd till övrig kulturhistorisk bebyggelse. På de skäl utredningen anfört bör dock ifrågakarande kostnader inte bli aktuella för utjämnning i systemets inledningsskede.

Domkapitlet i Göteborg:

Beträffande kostnadskrävande kyrkorestaureringar torde det vara riktigt att inte nu reglera denna fråga. Med hänsyn till de stora kulturhistoriska värden det gäller torde kunna förutsättas, att allmänna medel kan tillskjutas härför efter prövning från fall till fall.

Domkapitlet och stiftsnämnden i Visby:

Enligt direktiven skulle utredningen undersöka om utjämnningssystemet kunde kompletteras med speciella bidrag ur kyrkofonden för vissa särskilda ändamål som ej kunde inordnas i underlaget för det generella systemet. Utredningen har dock stannat för att "för närvarande" avstyrka bidrag till speciella ändamål typ "dyrbara kyrkorestaureringar".

Frågan om finansieringen av kyrkorestaureringar är en ekonomisk fråga av betydande storleksordning. Det statsanslag som ställs till riksantikvarieämbetets förfogande för bl.a. dessa ändamål är inte tillräckligt. Församlingarna belastas ofta med alltför höga kostnader för värden av kyrkorna. Den egentliga kyrkliga verksamheten blir därigenom lidande.

På Gotland har detta spörsmål sin särskilda betydelse genom de långt avancerade planerna på en byggnadshytta. Som bekant har underhållet av gotlandskyrkorna såsom byggnader uppfattats som ett riksintresse i varje fall sedan rikskollekt började beviljas vid mitten av 1940-talet. Den lösning som nu håller på att växa fram innebär att såväl riksantikvarieämbetet som stiftets församlingar tar ett långsiktigt ansvar för gotlandskyrkorna. Vissa "fasta" kostnader inom byggnadshyttans verksamhetsområde, t. ex. för administration, långsiktig planering av verksamheten och för inventeringsarbete borde i detta sammanhang kunna utgå direkt ur kyrkofonden utan omvägar över

församlingarna eller samfällighet. De belopp det här gäller är med hänsyn till kyrkofondens omslutning små. Ett årligt bidrag till byggnadshyttan om 500 000 kronor skulle innebära en betydande stabilisering av verksamheten.

Stiftsnämnden i Växjö:

Stiftsnämnden anser att frågan om kyrkorestaureringar är en angelägen fråga på grund av de stora kostnader som dessa ofta medför. Medel härför bör därför kunna utverkas även för den tidsperiod som ligger närmast i tiden.

Riksantikvarieämbetet:

Ämbetet kan vitsorda att antalet församlingar, som icke längre mäktar med att med hjälp av egna skatteintäkter svara för en ur tekniska och kulturhistoriska synpunkter tillfredsställande vård av sina kyrkor och deras inventarier, ökat senare år; icke minst genom kostnadsutvecklingen på byggnadssidan. Ur kulturminnesvårdens synpunkter är denna utveckling oroande, då den på sikt innebär ett hot mot den oersättliga del av landets kulturarv som kyrkorna, deras inredning och inventarier utgör. Att ämbetet genom sina bidragsmedel i någon större utsträckning skulle kunna råda bot på denna utveckling är, som påpekades i direktiven, icke möjligt. Ämbetet finner det därför ytterst angeläget att problemet tas upp till behandling i samband med den närmare analys av den kyrkokommunala ekonomin som utredningen förordar och att arbetet härmed snarast kommer till stånd. Ämbetet vill i detta sammanhang framhålla att ämbetet i princip delar utredningens uppfattning att särskilt kostnadskrävande kyrkorestaureringar, som leder till vad utredningen betecknar som "överstandard", icke skall stödjas genom ett utjämnningssystem. Vad som skall betecknas som "överstandard" måste dock närmare övervägas, vilket bör kunna ske i samband med den föreslagna andra etappen av utredningen.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund:

Utredningen avstyrker att i utjämnningssystemet inarbeta bidrag till kyrkorestaureringar.

Frågan om finansieringen av kyrkorestaureringar är en ekonomisk fråga av betydande storleksordning. De statsanslag som ställes till riksantikvarieämbetets förfogande för bl. a. dessa ändamål är inte tillräckliga. Församlingarna belastas ofta med alltför höga kostnader för vården av kyrkorna. Den egentliga verksamheten blir därigenom lidande.

Förbundsstyrelsen vill i enlighet med uttalandena i direktiven förorda att en faktor, anknuten till kostnaderna för underhåll och restaurering av församlingskyrka, inarbetas i ett nytt utjämnningssystem.

Förbundsstyrelsen föreslår att, utöver vad ovan anförts, i det utredningsarbete om kyrkans ekonomi, som utredningen förordar och förbundsstyrel-

sen tillstyrker, dessa frågor beaktas. En lösning som bör provas skulle vara att medel avsättes för dessa ändamål hos kyrkofonden. Viss andel av den allmänna kyrkoavgiften (som förutsätts vara en komponent i ett framtida ekonomiskt utjämningssystem) och någon del av avkastningen av löneboställets skog – motsvarande vad som skulle kunna utgå i form av ersättning för byggnadsvirke – skulle utgöra specialdestinerade medel för restaureringsändamål. Statsanslagen till kyrkobyggnadsändamål, som nu ställes till riksantikvarieämbetets förfogande, skulle också kunna överföras till kyrkofonden. Bidrag kunde utgå efter ett ansökningsförfarande.

Malmö kyrkliga samfällighet:

Samfälligheten delar vidare utredningens uppfattning, att bidrag av den storleksordning, som erfordras för att få någon reell betydelse i fråga om t. ex. kyrkorestaureringar, inte bör utgå ur fonden.

Sveriges Kyrkokamerala Förening:

Föreningen vill till sist framhålla vikten av att också frågan om finansieringen av ombyggnads- och underhållsarbeten av kulturellt värdefulla byggnader på något sätt löses. Det är inte den enskilda kyrkokommunens sak att mer eller mindre ensam bära kostnader för underhåll av kulturbyggnad, som är av riksintresse.

Jörns församling:

Däremot anser vi det helt befängt, att kyrkofonden skulle svara för hel- eller delkostnad för kostnadskrävande kyrkoreparationer. Skulle detta genomföras, konserveras den tendens som redan nu är alltför stark i vårt land, att en gång uppförd kyrkobyggnad skall bestå, oberoende av om den är funktionsduglig eller ej. Det finns redan nu skräckexempel på hur församlingar – med Riksantikvarieämbetets goda minne – satsat hela sin ekonomi för årtionden framåt i en fullständigt hopplös kyrkobyggnad och skaffat sig en utdebitering långt utöver vad som är försvarbart. Omsorgen om kyrkan får inte i första hand gälla byggnader, utan måste gälla människor-na.

9.2 Försäkringsfrågor m. m.

Kammarkollegiet:

I likhet med utredningen (s. 83) anser kollegiet att det är angeläget att en specialundersökning genom utredningens försorg görs om kyrkofonden lämpligen bör ta över försäkringskostnaderna för kyrkobyggnader och boställsegendom.

Domkapitlet i Uppsala:

I detta sammanhang vill domkapitlet också framhålla värdet av att kostnaderna för försäkringar av kyrkor och kyrkans byggnader kunde centraliseras och får anhålla att detta snarast utredes.

Domkapitlet i Göteborg:

Beträffande försäkringskostnaderna bör frågan härom kunna lösas stiftsvis efter förhandlingar mellan respektive stift och försäkringsbolag. Lagen om försäkringsavtal hindrar varje form av försäkring hos annan än försäkringsbolagen.

Domkapitlet och stiftsnämnden i Visby:

I detta sammanhang kan det vara lämpligt att ta upp frågan om kyrkornas och boställsegendomens försäkring. Stiftsmyndigheterna är positiva till att försäkringsfrågan om möjligt får sin lösning genom en "kollektiv" försäkring via kyrkofonden eller helt enkelt genom att denna garanterar att uppkomna skador ersättes utan att formella försäkringsavtal upprättas.

Stiftsnämnden i Skara:

Ur stiftsnämndens synpunkt är det särskilt angeläget att den specialundersökning om finansieringen av försäkringskostnader för kyrkobyggnader och boställsegendom som nämnes i utredningen genomförs.

Stiftsnämnden i Växjö:

Vad gäller frågan om kyrkans försäkringar uppgår premierna härför till mycket stora belopp. Frågan om inte en samordning av försäkringarna under kyrkofondens förvaltning är möjlig bör närmare utredas.

Riksantikvarieämbetet:

Utredningen pekar (s. 83) på det ekonomiska problem som försäkringskostnaderna för kyrkobyggnaderna – liksom för deras inredning och inventarier – innebär för församlingar med svag ekonomi. Ämbetet finner också att denna fråga bör behandlas av utredningen med syfte att nedbringa dessa kostnader utan att försäkringsskyddet försvagas. En underförsäkring av en kyrkobyggnad eller dess inventarier kan orsaka svårigheter vid återställningsarbeten som ur kulturminnesvårdens synpunkter är angelägna.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund:

Den närmare specialundersökning om försäkringskostnaderna för kyrkobyggnader och boställsegendom som utredningen inte haft möjlighet att genomföra tillstyrkes av förbundsstyrelsen.

Likaså tillstyrkes att ordningen får erläggande av ATP-avgiften för präster och kyrkomusiker uppmärksammas.

Jörns församling:

Den tanke utredningen väcker om kyrkans försäkringar, förefaller intressant. Det framgår dock inte, om utredningen tänkt sig att teckna en gemensam försäkring eller om det skulle bli fråga om att kyrkofonden skulle överta den ekonomiska risk, som försäkringsbolagen nu står för. Med tanke på att försäkringspremierna i vår församling för 1982 motsvarar ca 3 öre/skattekrona efter hårda förhandlingar med bolagen, anar vi att här finns betydande belopp att hämta.

Malmö kyrkliga samfällighet:

Samfälligheten ser också positivt på utredningens tankegångar angående administrativa förenklingar beträffande ordningen för erläggande av ATP-avgifter för vissa präster och kyrkomusiker.

Den av utredningen aktualiserade frågan angående försäkringskostnaderna för kyrkobyggnader och boställsegendom bör bli föremål för ytterligare utredningar. Dessa bör då omfatta även församlingshem och annan kyrkokommunal egendom.

Lunds kyrkliga samfällighet

tillstyrker att det tillsätts en utredning om kyrkokommunernas försäkringskostnader.

Göteborgs kyrkliga samfällighet:

Utredningen föreslår att boställsegendomen och kyrkorna samordnas försäkringsmässigt. Samfälligheten tillstyrker en utredning om kyrkans försäkringskostnader men anser att delar av nuvarande försäkringspaket inte skall skiljas ut. Risk finns då att kvarvarande delar, som kyrkokommunerna själva skulle stå för, blir i motsvarande mån dyrare.

9.3 Kostnader för prästers och kyrkomusikers fackliga förtroendemän

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund:

Förbundsstyrelsen vill i detta sammanhang peka på kostnader som enskilda kyrkokommuner har för prästers och kyrkomusikers fackliga förtroendemän. Denna typ av kostnader bör också övertas av kyrkofonden.

Kyrkomusikernas riksförbund

menar att de kostnader som enskilda församlingar eller kommuner har för prästers och kyrkomusikers fackliga förtroendemän till fullo skall täckas genom bidrag från kyrkofonden.

Lenhovda-IIerråkra kyrkliga samfällighet:

Vi yrkar att samtliga kostnader för sådan regional facklig förtroendeman-
naverksamhet skall bekostas av medel genom årliga bidrag från kyrkofon-
den.

9.4 Genomförandet av en reform m. m.

Kammarkollegiet:

Enligt utredningens förslag (s. 85) skall prästlönebidragen och tillskotten
vara låsta beloppsmässigt under perioden fram till dess systemet revideras.
Beträffande lönebidragen utgår kollegiet ifrån att hänsyn kommer att tas till
de ändringar i prästorganisationen inom pastoraten som sker under
perioden.

Riksrevisionsverket:

Det föreslagna systemet har byggts upp på sådant sätt att det utan större
svårigheter kan databehandlas. Utredningen förutsätter att det kan kopplas
till skattesystemet så att bidrag och avgifter avräknas mot uppburen skatt.
RRV vill framhålla att en fullständig integrering för närvarande inte kan ske
med ADB-systemet för folkbokföring och beskattning. Länsstyrelsernas
avräkning med kommunerna av kommunalskatt sker genom att de för
avräkningen erforderliga uppgifterna tas ut från ADB-systemet och sam-
manställs manuellt på s. k. redovisningsräkningar för varje församling resp.
kommundel. Alla uppgifter som i dag ingår i skatteunderlaget vid kommun-
avräkningen finns inte heller lagrade i ADB-systemet.

RRV anser att sättet för bearbetning och sammanställning av de uppgifter
som skall ingå i kyrkans utjämningssystem bör bli föremål för ytterligare
överväganden. Behovet av ADB-stöd för utjämningssystemet aktualiserar
bl. a. frågan om i vilken utsträckning en samordning kan ske med ett
motsvarande stöd i länsstyrelsernas system för avräkning med kommunerna
av kommunalskatt. Gemensamma komponenter i de båda systemen är vad
gäller de kyrkliga kommunerna dels identitetsuppgifter för församlingar
m. fl. såsom objekt för den ekonomiska utjämningen och mottagare av
församlingsskatten, dels församlingarnas skatteunderlag såsom underlag för
uträkningen av allmän kyrkoavgift och allmänt utjämningsbidrag i det
förstnämnda systemet och för uträkning och utbetalning av församlingsskatt i
det andra systemet.

Kyrkofondsutredningen har haft inledande kontakter med RRV om bl. a.
dessa frågor. RRV förutsätter att den närmare utformningen av systemet
även fortsättningsvis sker i nära samarbete med RRV.

Stiftsnämnden i Skara:

Stiftsnämnden anser att reformen inte bör träda i kraft förrän 1985...

Stiftsnämnden anser också att reformen bör genomföras i två etapper. Den första etappen bör emellertid inriktas på åtgärder som kompenserar de kyrkliga kommunerna för inkomstbortfall som förorsakas av riksdagens år 1980 fattade beslut om reducering av det statliga skatteutjämningsbidraget och minskningen av skatteunderlaget. Utredningen har uppgivit att det krävs en höjning av kyrkoavgiften med 6 öre för att kompensera dessa faktorer.

En andra etapp – införande av ett inomkyrkligt utjämningsystem och avskaffande av kyrkofondsavräkningen – bör genomföras när ytterligare utredning, bl. a. en analys av de kyrkokommunala kostnaderna, och redan förutskickade ändringar i fråga om statligt skatteutjämningsbidrag och skatteintäkter kan beaktas i ett reformförslag.

Den av stiftsnämnden förordade i första etappen begränsade reformen förutsätter vissa ändringar i lagen om kyrkliga kostnader. Gränsen beträffande öretalet för kyrkoavgiften får ändras i 8 §. Dessutom bör 10 § ändras så att den överensstämmer med det sätt på vilket kyrkoavgiften numera bestämmes.

Utredningen har inte tagit ställning till vilka övergångsanordningar som kräves vid införandet av systemet men pekar på att en sådan fråga gäller 1982 års avräkning mellan kyrkofonden och pastoraten. Denna fråga är redan nu aktuell för stiftsnämnderna. Anvisningar har kommit från kammarkollegiet i dagarna angående de uppgifter som pastoraten senast den 1 mars skall lämna stiftsnämnden enligt 11 § kung. om kyrkliga kostnader. Om reformen träder i kraft 1983-01-01 måste slutliga direktiv om hur det skall förfaras med 1982 års års avräkning lämnas stiftsnämnden i god tid före tidpunkten för avräkningens fastställande (1982-09-22).

Stiftsnämnden i Lund:

Man bör enligt stiftsnämndens mening i första hand inrikta sig på att göra den sista avräkningen 1983. Eftersom det extra utjämningsbidraget synes komma att behöva tillämpas i ganska stor utsträckning, i vart fall till en början, så bör det vara möjligt att den vägen korrigera alltför stora skillnader mellan den preliminära och slutliga avräkningen.

Stiftelsen Rikskyrklig finansiering:

Stiftelsen anser att en reform ur riksfinansieringssynpunkt är så önskvärd och så föga kontroversiell att den med hänsyn till den ekonomiska utvecklingen och kraven på rationella strukturer bör genomföras så snart som möjligt. Det föreslagna ikraftträdandet den 1 januari 1983 tillgodoser detta syfte.

Om ett nytt system i enlighet med förslaget genomförs bör Stiftelsen Rikskyrklig finansiering upphöra med sin verksamhet. Stiftelsen har för

närvarande en obetydlig kapitalbehållning. Genom den höjning av den rekommenderade avgiftssatsen som har genomförts under år 1981 är det emellertid tänkbart att stiftelsen vid utgången av år 1982 skulle kunna ha ett visst kapital till förfogande.

Stiftelsen kan upplösas om en av stiftarna påkallar det. Om ett positivt besked rörande en kyrkofondsreform kan lämnas hösten 1982 eller kyrkofonden även utan en sådan reform förklarar sig beredd att överta stiftelsens funktioner är stiftelsens styrelse för sin del beredd att föreslå sina huvudmän åtgärder som innebär stiftelsens upplösning.

Innehåll

Regeringens proposition.....	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	3
1 Lag om ändring i lagen (1970:940) om kyrkliga kostnader	3
2 Lag om ändring i lagen (1979:362) om skatteutjämningsbidrag	11
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 18 mars 1982..	13
1 Inledning.....	13
2 Föredragandens överväganden	14
2.1 Bakgrund	14
2.1.1 Allmänt	14
2.1.2 Kyrkofondens utjämningsfunktion	15
2.1.3 Skatteutjämningsbidrag till kyrkliga kommuner	17
2.2 Ett nytt utjämningsystem	20
2.3 Systemets nivå och ekonomiska ramar	25
2.4 Systemets närmare utformning	26
2.5 Rikskyrkliga ändamål	31
2.6 Styrelse för kyrkofonden	32
2.7 Övriga frågor	33
2.8 Genomförande	34
3 Upprättade lagförslag	35
4 Specialmotivering	36
4.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1970:940) om kyrkliga kostnader	36
4.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1979:362) om skatteutjämningsbidrag.....	42
5 Hemställan	42
6 Beslut	43
<i>Bilaga 1</i> Utredningens sammanfattning av sina överväganden och förslag	44
<i>Bilaga 2</i> Utredningens lagutkast jämte kommentarer.....	56
<i>Bilaga 3</i> Förteckning över remissinstanser och sammanställning av remissyttranden över betänkandet (SOU 1981:88) Ekonomisk utjäm- ning inom svenska kyrkan jämte (SOU 1981:89) bilagor.....	68

